

The top half of the cover features a stylized illustration. On the left, a large green trapezoidal shape represents a field. To its right, there are three houses: a grey house with an orange roof and a white window, a yellow house with a grey roof and multiple white windows, and an orange house with a black roof and a white circular window. Below these is a red house with a grey roof and multiple yellow windows. The background is a solid blue color.

*Suunnitelman
3. luonnos*

*Julkaistu 4.12.2018
yhteisideointiin!*

Keski-Suomen järjestämissuunnitelma

*Keski-Suomi
2021*

Sisällys

Alkuun	10
1 Johdanto.....	10
2 Järjestämistä ohjaavat yleiset tavoitteet	11
3 Maakunnan palvelulupaus.....	12
4 Asiakkuuksien hallinta	13
5 Tuotannon järjestäminen.....	13
6 Palveluntuottajien hyväksyminen, ohjaus ja valvonta	16
6.1 Ekosysteemisopimus.....	16
6.2 Palveluntuottajien hyväksyntä	16
6.3 Palveluntuottajien ohjaus	17
6.4 Palveluntuottajien valinta ja ohjaus markkinapuutetilanteissa	17
6.5 Palveluntuottajien valvonta.....	18
7 Tehtävien ja palveluiden saatavuus ja saavutettavuus	19
8 Integraation varmistaminen	21
8.1 Asiakassuunnitelma	22
8.2 Hoito- ja palveluketjut.....	22
8.3 Ilmiöihin perustuvat palvelukokonaisuudet	22
8.4 Asiakasryhmäkohtaiset palvelukokonaisuudet.....	23
8.4.1 Lasten, nuorten ja perheiden palvelut.....	23
8.4.2 Ikäihmisten palvelut.....	24
8.4.3 Vammaisten henkilöiden palvelut	24
8.4.4 Mielenterveys- ja päihdepalvelut	25
8.4.5 Maahanmuuttajat.....	26
9 Yhteistyö ja edunvalvonta	27
9.1 Maakunnan ja valtion yhteistyö	27
9.2 Maakunnan ja kuntien yhteistyö	27
9.3 Maakuntien välinen yhteistyö	28
9.4 Kansainvälinen yhteistyö ja edunvalvonta	29
9.5 Kansalaisjärjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö.....	29
9.6 Yhteistyö koulutus- ja tutkimusorganisaatioiden kanssa	30
9.7 Maakunnalliset yhteistyöryhmät	30
10 Kansalaisten osallisuus ja vaikuttaminen.....	31
11 Toimintaympäristöä koskevan tiedon kokoaminen, ylläpito ja analysointi	31
11.1 Toimintaympäristön tilannekuva ja aluetiedon hyödyntäminen	32
11.1.1 Aluekehityksen ja toimintaympäristön tilannekuva	32
11.1.2 Terveiden ja hyvinvoinnin tilannekuva	33

11.1.3 Turvallisuuden ja varautumisen tilannekuva	33
11.2 Toimintaympäristön tulevaisuuskuva	34
11.3 Koulutus- ja osaamistarpeiden ennakointi	34
11.4 Tiedonhallinta	34
11.5 Työmarkkinatietouden kerääminen ja ylläpitäminen	34
11.6 Elinkeinotoiminnan tilannekuva	34
11.7 Riskienhallinta	35
12 Hyvinvoinnin edistäminen	35
12.1 Aluekehittäminen	35
12.2 Elinkeinotoiminnan ja työllisyyden ja edistäminen	36
12.3 Rakenteellinen sosiaalityö	36
12.4 Terveyden edistäminen	37
12.4.1 Terveystta ja hyvinvointia tukeva ruokailu	37
12.4.2 Päihteettömyyden edistäminen	37
12.4.3 Mielenterveyden edistäminen	37
12.5 Työllistymisen edistäminen	38
12.5.1 Osatyökykyisten henkilöiden palvelujen kehittäminen ja edistäminen	38
12.5.2 Välityömarkkinoiden koordinoiti ja edistäminen	38
12.5.3 Elinikäisen ohjauksen ja oppimisen monihallinnollisuuden turvaaminen	38
12.6 Liikunnan edistäminen	39
12.6.1 Päivittäisen liikunnan edistäminen	39
12.6.2 Urheiluseurojen elinvoimaisuuden tukeminen	39
12.6.3 Kilpa- ja huippu-urheilun edistäminen	39
12.7 Kulttuurin edistäminen	40
12.8 Maakunnallisen identiteetin vahvistaminen	40
12.9 Elinympäristöstä ja luonnon monimuotoisuudesta huolehtiminen	40
12.9.1 Alueiden käytän suunnittelun ja rakennusvalvonnan tukeminen	40
12.9.2 Ympäristöterveyden edistäminen	40
12.9.3 Luonnon monimuotoisuudesta huolehtiminen	41
12.9.4 Kulttuuriympäristön hoidon edistäminen	41
12.10 Turvallisuuden edistäminen	41
12.10.1 Väkivallan ja rikosten ehkäisy	41
12.10.2 Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisy	42
12.11 Hyvinvointiyhteistyö	42
12.11.1 Maakunnan rooli hyvinvoinnin edistämisessä	42
12.11.2 Palveluntuottajien rooli hyvinvoinnin edistämisessä	42
12.11.3 Kansalaisjärjestöjen rooli hyvinvoinnin edistämisessä	43

12.11.4 Kunnan rooli hyvinvoinnin edistämisessä	43
12.11.5 Maakunnan ja kunnan hyvinvointiyhteistyö	43
13 Ohjaukselliset tehtävät	44
13.1 Yleinen ohjaus ja neuvonta	44
13.2 Asiakasohjaus	45
13.3 Palveluohjaus	45
13.4 Ohjaus valinnanvapauden palveluissa	46
13.5 Ikääntyvien asiakas- ja palveluohjaus	46
13.6 Kasvupalveluiden henkilöasiakkaiden palvelutarpeen arviointi	47
13.6.1 Henkilöasiakkaan tarkennettu palvelutarpeen arviointi	47
13.6.2 Maahanmuuttaja-asiakkaan palvelutarpeen arviointi ja alkukartoitus	48
13.6.3 Nuoren (alle 30-vuotiaan) henkilöasiakkaan palvelutarpeen arviointi ja ohjaus	48
13.6.4 Kasvupalveluita, sosiaali- ja terveyspalveluita sekä kuntoutuspalveluja yhdistävä monialainen yhteispalvelu	49
13.6.5 Yritys- ja työnantaja-asiakkaan palvelutarpeen arviointi	50
13.7 Kasvupalvelun henkilöasiakkaiden ohjaus palveluihin	50
13.8 Kasvupalveluasiakkaiden työllistymistä edistävät suunnitelmat	51
13.8.1 Työllistymissuunnitelma	51
13.8.2 Maahanmuuttaja-asiakkaan kotoutumissuunnitelma	51
13.8.3 Aktivointisuunnitelma	52
13.9 Yritys- ja työnantaja-asiakkaan ohjaus palveluihin	53
14 Lupa- ja valvontatehtävät	53
14.1 Vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn valvonta	53
14.2 Vesihuoltolain valvontatehtävät	53
14.3 Viljelijätukien, luomutuotannon ja elintarviketurvallisuuden valvonta	54
14.3.1 Viljelijätukien valvonta	54
14.3.2 Luomutuotannon valvonta	54
14.3.3 Elintarviketurvallisuuden valvonta	54
14.4 Hukkakauravalvonta	55
14.5 Kalataloustehtävät	55
14.5.1 Elinkeinokalatalouden kehittäminen	55
14.5.2 Kalavarojen käytön ja hoidon rahoitus	55
14.5.3 Kalavarojen hoito, kalastuslain toimeenpano	55
14.5.4 Yleisen kalatalousedun valvonta	55
14.5.5 Maakuntien yhteistoiminta kalataloustehtävissä	56
14.6 Vesihuoltosektorin valvontatehtävät	56
14.7 Elintarvikevalvonta	56

14.8 Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta	57
14.9 Terveysvalvonta	58
14.10 Tupakka- ja nikotiinivalmisteiden valvonta	59
14.11 Alkoholihallinto eli alkoholihallinnon lupa- ja valvontatehtävät	60
14.12 Työttömyysturvan seuraamustehtävät	60
14.12.1 Kasvupalvelujen henkilöasiakkaan työttömyysetuuden seuraamusjärjestelmään liittyvät lausunnot ja päätökset	60
15 Rahoitus, avustukset, tuet ja hanketoiminta	61
15.1 Henkilöasiakkaan tuet	61
15.1.1 Täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki	61
15.1.2 Sosiaalinen luototus	62
15.1.3 Omaishoidon tuki	62
15.1.4 Aloittavan yrittäjän tuki (eli starttiraha)	63
15.1.5 Palkkatuki	64
15.1.6 Yritystuet	64
15.2 Viljelijätuet	64
15.3 Maatalouden rakennetuet	64
15.4 EU-rahasto-ohjelmat ja ohjelmien toimeenpano	64
15.4.1 Rakennerrahastot	65
15.4.2 Euroopan maaseuturahasto	65
15.4.3 Maatilatalouden kehittämisrahasto (Makera)	66
15.4.4 EU-ohjelmien toimeenpano	66
15.4.5 Tukikelpoisuuden tarkastus ja tukien maksatus	66
15.4.6 Paikan päällä varmennus	67
15.4.7 Jälkiseuranta	67
15.4.8 Jatkotoimet	68
15.5 Muut kansalliset avustukset	68
15.5.1 Yksityistieavustukset	68
15.5.2 Rakennusperinnön hoidon avustukset	69
15.5.3 Vesihuoltosektorin avustukset	69
15.5.4 Vesienhoidon edistämisasiavustukset	69
15.5.5 Ympäristökasvatuksen ja -valistuksen hankeavustukset	70
15.5.6 Avustukset sopimuspalokunnille ja järvipelastusseuroille	70
15.5.7 Hankeavustus työllisyyttä tukeville 3. sektorin toimijoille ja kunnille	70
15.5.8 Kotouttamisen edistämisestä maakunnalle maksettavat valtion korvaukset	70
15.6 Tuotantoeläinten omistajille tai haltijalle maksettavat korvaukset tuotantoeläinten eläinlääkintäkuluista	70
15.7 Eläinten hyvinvointia turvaavien kiireellisten toimien välirahoitus	70

15.8 Viljelijätukien maksatus	70
16 Alueellinen tienpito	71
17 Kasvupalvelut.....	71
17.1 Henkilöasiakkaan rekrytointipalvelut.....	73
17.2 Henkilöasiakkaan osaamisen kehittämispalvelut	74
17.2.1 Ratkaisut työttömyysetuudella tuettuihin omaehtoisin opintoihin.....	75
17.2.2 Asiakkaiden ohjaus ja valinta valtionosuusrahoitteisiin työvoimakoulutuksiin.....	76
17.3 Henkilöasiakkaan ammatinvalinta- ja uraohjauspalvelut	76
17.4 Aloittavan yrittäjän palvelut.....	77
17.5 Yritys- ja työnantaja-asiakkaan rekrytointipalvelut	78
17.5.1 Rekrytointipalvelujen järjestäminen	78
17.5.2 Osaamispalvelut.....	78
17.5.3 Yritysten kehittämispalvelut	79
17.6 Henkilöasiakkaan työllistymisen edistäminen ja yritysten työllistämisedellytyksien lisääminen palkkatuella.....	80
17.7 Henkilöasiakkaan työllistymisen ja yrityksen osaavan työvoiman saatavuuden edistäminen työkokeilulla	80
17.8 Muutosturvapalvelut	81
17.9 EURES (European Employment Services).....	81
17.10 Työllistämisvelvoite	82
17.11 Työolosuhteiden järjestelytuki.....	83
17.12 Matka- ja yöpymiskustannusten korvaukset	83
17.13 Asiakkaan työllistymistä edistävät palvelut	84
17.14 Työmarkkinoiden toimivuuteen ja asiakkaiden osaamisen kehittämiseen liittyvät tapahtumat	85
17.15 Työntekijän oleskelulupa (työlupa) ja yrittäjän oleskelulupa.....	86
18 Yritysten neuvonta- ja ohjauspalvelut	87
19 Alueidenkäytön palvelut.....	87
19.1 Maakuntakaavoitus	87
19.2 Alueidenkäytön suunnittelun edistäminen.....	88
19.3 Rakennusvalvontatoimen järjestämisen edistäminen	89
20 Liikennejärjestelmäsuunnittelu	89
21 Maaseutuhallinnon palvelut	90
21.1 Maatilapalvelut	90
21.1.1 Viljelijätukien tukikelpoisuuden tarkastus ja tukien maksatus.....	91
21.1.2 Viljelijätukien paikan päällä varmennus	92
21.1.3 Rakennetukien jälkiseuranta.....	92
21.1.4 Jatkotoimet.....	92

21.2 Lomituspalvelut	93
22 Eläinlääkäripalvelut.....	93
23 Löytöeläinpalvelut.....	94
24 Luonto- ja kulttuuriympäristöpalvelut	95
25 Kalatalouden neuvonta- ja ohjauspalvelut.....	96
26 Vesienhoidon palvelut	96
26.1 Vesienhoidon suunnittelu	97
26.2 Pinta- ja pohjavesien tilan seuranta	98
26.3 Pinta- ja pohjavesien hyvän tilan edistäminen	98
26.4 Vesihuollon ja tulvariskien hallinnan edistäminen sekä muut vesitaloustehtävät.....	99
26.5 Toimenpiteiden edistäminen ja seuranta	100
27 Vesitalouden palvelut	100
27.1 Tulvariskien hallinta, säännöstelyn kehittäminen sekä hydrologinen seuranta.....	101
27.2 Muut vesitalouspalvelut	101
27.3 Vesihuollon palvelut	101
28 Neuvola.....	102
28.1 Äitiys-, lasten- ja perhesuunnitteluneuvola	102
29 Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto.....	104
29.1 Kouluterveydenhuolto.....	104
29.2 Opiskeluterveydenhuolto	105
30 Toimintakyky ja kuntoutuminen.....	106
30.1 Kasvatus- ja perheneuvonta	107
30.2 Vammaisten koululaisten aamu- ja iltapäivähoito	107
30.3 Tukihenkilö-, tukiperhe- ja lomakotitoiminta	108
30.4 Perhekuntoutus	109
30.5 Perhetyö.....	109
30.6 Sosiaalinen kuntoutus	111
30.7 Asumiskokeilu ja muuttovalmennus.....	111
30.8 Kuntouttava päivätoiminta	112
30.9 Työelämäosallisuutta tukevat palvelut	113
30.10 Kuntoutus mielenterveys- ja päihdepalveluissa	114
30.11 Lääkinnällinen kuntoutus	116
30.11.1 Kuntoutustarpeen arvio ja ohjaus	117
30.11.2 Koti- ja avokuntoutus lapsille ja nuorille	119
30.11.3 Kotikuntoutus ikäihmisille	119
30.11.4 Kuntoutus osastoilla	120
30.11.5 Geriatriinen kuntoutus	120

30.11.6 Veteraanikuntoutus.....	121
30.11.7 Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineet.....	121
30.11.8 Vaikeavammaisen henkilön asunnon muutostyöt ja asuntoon kuuluvat välineet, koneet ja laitteet.....	122
30.11.9 Vammaisen henkilön päivittäisten toimintojen välineet, koneet ja laitteet.....	123
30.12 Kehitysvammaisten asiantuntijapalvelut	124
30.13 Kehitysvammaisten kuntoutusosastohoito	125
30.14 Maahanmuuttopalvelut	125
31 Kotihoito	126
32 Asumispalvelut	129
32.1 Perhehoito.....	129
32.2 Asumispalvelu sekä lyhytaikaishoito asumisyksikössä	130
32.3 Pitkäaikaislaitushoito	132
32.4 Lastensuojelun laitushoito	133
33 Sosiaali- ja terveydenhuollon asiointi- ja vastaanottopalvelut	134
33.1 Sosiaalityö.....	134
33.2 Sosiaaliohjaus	135
33.3 Ohjaamotoiminta	136
33.4 Perheoikeudelliset palvelut.....	137
33.5 Yleislääketieteen alaan kuuluvat asiointi- ja vastaanottopalvelut	138
33.6 Lääketieteen erikoisalakohdaiset vastaanottopalvelut ja toimenpiteet	141
33.7 Diagnostiset palvelut	142
33.8 Apu- ja hoitovälinejakelu	143
34 Päivystyksen palvelut.....	144
34.1 Yhteispäivystys	144
34.2 Sosiaalipäivystys	145
35 Ensihoidon palvelut	146
36 Henkilökohtainen apu	146
37 Osastohoidon palvelut	148
37.1 Kotisairaaloiminta	151
38 Suun terveydenhuollon palvelut	151
39 Matka- ja joukkoliikennepalvelut.....	153
39.1 Joukkoliikenne.....	153
39.2 Liikkumisen tukeminen vammaispalvelulain mukaisesti.....	154
39.3 Sosiaalihuoltolain mukaiset matkat.....	155
39.4 Saattajapalvelut.....	155
39.5 Siirtokuljetukset laitosten välillä	156

39.6 Majoitus.....	156
40 Työterveyden palvelut	156
41 Lääkehuoltopalvelut	156
42 Pelastustoiminta	156
43 Varautuminen	157
43.1 Yksilön ja yhteisön omatoimisen varautumisen tukeminen	158
43.2 Palveluntuottajien varautuminen.....	158
43.3 Maatilojen varautumiseen liittyvät tehtävät	159
43.4 Varautumisen alueellinen yhteensovittaminen maakunnassa	159
Liite 1. Suunnitelmassa käytettyjä keskeisiä käsitteitä	161
Liite 2: Ehdotus järjestölähtöisen toiminnan määrittelemiseksi.....	164

Alkuun

Tämä on Keski-Suomen uuden maakunnan järjestämissuunnitelman kolmas versio. Versio on edelleen keskeneräinen. Tästä versiosta puuttuu vielä kokonaan esimerkiksi tehtävä- ja palvelukohtaiset kustannus- ja asiakasmäärätiedot. Järjestämissuunnitelma täydentyy annetun palautteen pohjalta. Lopullisen suunnitelman hyväksyy uusi vaaleilla valittava maakuntavaltuusto vuonna 2020.

Järjestämissuunnitelma on keskeinen työkalu maakunnan tulevan strategian ja tahtotilan toteuttamisessa. Toivommekin, että annatte rohkeasti palautetta suunnitelman alustavista linjauksista ja ideoitte, miten palveluiden järjestämistä voisi työstää edelleen asiakaslähtöisten ja integroitujen palvelumallien löytämiseksi. Suunnitelma on tehty tämänhetkisen lakiluonnosten pohjalta. Lainsäädäntöpohjan ollessa vielä keskeneräinen, osa linjauksista esimerkiksi palveluiden tuottamistavan osalta odottaa vielä täsmennystä.

Korostamme, että tämä suunnitelma sekä sen liitteenä olevat tehtävä- ja palvelukuvaukset ovat vasta alustavia luonnoksia. Luonnokset on tarkoitettu järjestämisestä käytyvän keskustelun, yhteisideoinnin ja jatkovalmistelun pohjaksi.

Suunnitelmassa käytettyjä käsitteitä on kuvattu liitteessä 1.

1 Johdanto

Maakunnan tehtävänä ja tavoitteena on huolehtia Keski-Suomen elinvoimasta ja keski-suomalaisten hyvinvoinnista.

Keski-Suomessa hyvinvointi muodostuu hyvästä arjesta. Eri ihmisille hyvinvointi merkitsee erilaisia asioita elämänkulun eri vaiheissa. Keskeisimpiä hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä ovat turvallinen elinympäristö, viihtyisä koti, läheiset ihmiset, terveys, riittävä taloudellinen toimeentulo, työ, sujuva arki, mukava tekeminen vapaa-ajalla ja luonnon läheisyys. Hyvinvoinnin kokemus koostuu jokaisen itselleen tärkeiksi kokemista asioista.

Keski-Suomen maakunnan järjestämissuunnitelmassa ja sen liitteenä olevissa tehtävä- ja palvelukuvauksissa määritellään, miten maakunta osaltaan huolehtii alueen elinvoimasta ja hyvinvoinnista ja miten sen järjestämisvastuulla olevat tehtävät ja palvelut järjestetään ja toimeenpannaan. Samalla linjataan, kuinka paljon maakunnan valtiolta saamista rahoista kohdennetaan millekin tehtävällä ja palvelulle. Lisäksi päätetään, ketkä voivat tuottaa maakunnan järjestämisvastuulla olevia tehtäviä ja palveluita.

Järjestämissuunnitelma ja sen liitteenä olevat palvelumäärittelyt muodostavat sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaissa tarkoitetun sosiaali- ja terveyspalveluiden palvelustrategian ja -palvelupauksen.

Keski-Suomessa on päätetty varmistaa, että maakunta toimii asiakaslähtöisesti asiakkaiden yksilöllisten tarpeiden pohjalta. Siksi palveluiden järjestäminen ja tuottaminen erotetaan uuden maakuntalain mukaisesti selkeästi toisistaan erillisiksi itsenäisiksi toiminnoiksi.

Järjestämisellä tarkoitetaan tässä järjestämissuunnitelmassa maakunnan vastuulle kuuluvien laissa ja asetuksissa säädettyjen tehtävien ja kansalaisten oikeuksien toteuttamisesta huolehtimista sekä maakunnan rahojen kohdentamista. Tässä roolissa järjestäjä:

- Selvittää järjestämisvastuulle kuuluviin tehtäviin ja palveluihin liittyvät toimintaympäristöä koskevat asiat ja alueen eri toimijoiden ja asukkaiden tarpeet
- Asettaa tehtävien ja palveluiden järjestämistä ohjaavat tavoitteet
- Hallitsee palveluiden kysyntää ja kustannuksia tekemällä tarvittavat priorisointilinjaukset
- Määrittelee järjestettävien tehtävien ja palveluiden sekä myönnettävien etuisuuksien, avustusten ja rahoitusten sisällöt ja laadun sekä niitä koskevat hyväksymis- ja myöntämiskriteerit

- Asettaa järjestettävien tehtävien käsittelyaikoja ja palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta koskevat määräajat
- Vastaa integraation toteutumisesta määrittelemällä tehtäviin ja palveluihin liittyvät palvelu- ja hoitoketjut sekä niihin sisältyvät eri toimijoiden roolit ja vastuut
- Päättää järjestettävien tehtävien ja palveluiden tuottamistavat (ns. suora valinta, asiakasseteli, valinnanvapauteen kuulumattomat palvelut, kilpailutus) ja tuottajille asetettavat vaatimukset sekä tuottajille maksettavat korvaukset
- Ohjaa ja valvoo tuottajia
- Seuraa tavoitteiden toteutumista ja vaikutuksia
- Huolehtii järjestämistehtäviin liittyvästä kansainvälisestä, kansallisesta ja paikallisesta yhteistyöstä
- Huolehtii viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä valvomalla ja ohjaamalla niiden toimeenpanosta vastaavia tuottajia.

Järjestäjän rooli on tehtävien ja palveluiden määrittelyssä samanlainen riippumatta siitä, tuotetaanko palvelut maakunnan oman organisaation tai yksityisten palveluntuottajien toimesta.

Järjestämistehtävien suunnittelu ja toimeenpano perustuvat systemaattiseen kehittämis- ja tutkimustiedon käyttöön.

Järjestämisessä tukeudutaan maakuntakonsernin tutkimus-, koulutus-, kehittämis-, ennakointi ja innovaatiotoiminnan (TIKKE) asiantuntijoihin ja heidän yhteistyöverkostoihinsa sekä niiden kautta järjestämistehtävien tueksi saatavaan parhaaseen mahdolliseen tutkimustietoon.

Järjestäjä pyrkii hyödyntämään myös monipuolisesti eri palveluntuottajien ja muiden toimijoiden asiantuntemusta ja palveluja. Tästä johtuen järjestäjän tavoitteena on luoda maakuntaan järjestämistehtävien tueksi sellainen laajapohjainen *maakunnallinen ekosysteemi*, joka

- houkuttelee alueelle maakunnan omien tuotanto-organisaatioiden rinnalle mahdollisimman paljon erilaisia, keskenään kilpailevia ja yhteistyötä tekeviä toimijoita
- mahdollistaa ja kannustaa luomaan uutta liiketoimintaa ja vahvistaa maakunnan alueella toimivien yritysten asemaa valtakunnallisilla ja kansainvälisillä markkinoilla
- koostuu palvelu- ja toimialat ylittävistä ilmiöpohjaisista arvoverkoista ja
- luo houkuttelevan tutkimus- ja kehittämisympäristön.

Järjestämissuunnitelmassa huomioidaan strategiatyön taustalla olevat, toimintaa ohjaava lainsäädäntö, hallitusohjelma, hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelma ja sen kärkihankkeet, valtion talousarvioesitys, julkisen talouden toimeenpanosuunnitelma, aluekehittämispäätös ja muut toimintaa linjaavat valtakunnalliset tai alueelliset ohjelmat.

Järjestämistehtäviä koskevan päätöksenteon valmistelussa sekä toimeenpanossa toteutetaan aina vaikutusten ennakkoarviointi (EVA). Vaikutuksia tarkastellaan kokonaisvaltaisesti asukkaiden ja eri asiakasryhmien, ympäristön, talouden ja eri toimijoiden näkökulmasta. Keski-Suomessa EVA tehdään huomioiden ihmisiin kohdistuva ennakkoarviointi, lapsi- ja nuorisovaikutusten arviointi, sukupuolivaikutusten arviointi (SUVA), sosiaalisten vaikutusten arviointi (SVA), ympäristövaikutusten arviointi, suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointi sekä maaseutuvaikutusten arviointi.

2 Järjestämistä ohjaavat yleiset tavoitteet

Maakunnan tehtävät ja palvelut järjestetään niin, että ne:

1. Vahvistavat ja monipuolistavat kestäväällä tavalla kasvua tukevaa elinkeinorakennetta ja yritystoiminnan kehittämistä, edistävät talouden kasvua ja kannustavat käytettävissä olevien voimavarojen täysimääräiseen käyttöön ottoon kestäväällä tavalla.

2. Tukevat kuntien elinkeino- ja hyvinvointistrategioiden linjauksia ja tavoitteita, parantavat alueiden omia vahvuuksia ja erikoistumista, edistävät niiden kulttuuria ja identiteettiä sekä vähentävät alueiden välisiä ja sisäisiä kehityseroja.
3. Parantavat elinympäristön laatua ja turvallisuutta sekä kestävää alue- ja yhdyskuntarakennetta ja alueen saavutettavuutta ja ennaltaehkäisevät ja poistavat elinympäristön terveyshaittoja.
4. Edistävät vesien- ja ympäristönsuojelua, kulttuuriympäristöjen hoitoa ja luonnon monimuotoisuuden suojelua.
5. Kannustavat väestöä omatoimisuuteen sekä vastuunottamiseen omasta ja läheistensä hyvinvoinnista ja terveydestä sekä ympäristöstä.
6. Tukevat ja vahvistavat väestön osaamista, työkykyä ja edellytyksiä työllistyä ja kannustavat ja edistävät väestöä hakeutumaan maakunnan sisällä ja maakuntien välillä alueille, joissa on työllistymisen mahdollisuuksia.
7. Tukevat ja vahvistavat väestön toimintakykyä ja arkiympäristöissä pärjäämistä.
8. Ehkäisevät syrjäytymistä ja vahvistavat ja lisäävät kansalaisten osallisuutta ja sosiaalisia verkostoja.
9. Tukevat ja vahvistavat vanhemmuutta sekä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia.
10. Vahvistavat väestön valmiuksia häiriötilanteissa pärjäämiseen.
11. Muodostavat asiakaslähtöisiä, selkeitä, kokonaisvaltaisia, oikea-aikaisia ja vaikuttavia palvelukokonaisuuksia ja palvelupolkuja sekä vakiintuneita asiakas-, hoito- tai hoivasuhteita.
12. Painottuvat ennaltaehkäiseviin varhaisen tuen palveluihin.
13. Tukevat ja vahvistavat maahanmuuttajien kotoutumista.
14. Tekee mahdolliseksi ikääntyvän väestön heidän itsensä niin halutessaan siirtymisen asumaan palveluiden ääreen kuntakeskuksiin.
15. Tarjoavat kansalaisille mahdollisuuksia valita itselleen parhaiten sopivia palveluntuottajia.
16. Varmistavat, että asiakas- ja potilastiedot ovat aina reaaliaikaisesti kansalaisten itsensä, järjestäjän ja palveluntuottajien ja asioista/hoidosta vastaavien ammattilaisten saatavilla eri toimijoiden käyttämistä tietojärjestelmistä riippumatta. Kansalaisille tarjotaan mahdollisuus ja heitä aktivoidaan omien hyvinvointi- ja terveystietojensa täydentämiseen ja tuottamiseen.

Maakunnan tehtävien ja palveluiden järjestäminen yhteen sovitetaan kulloisenkin taloustilanteen mukaisesti niin, että

- Maakunnalla on mahdollisuus panostaa toiminnan ja palveluiden kehittämiseen.
- Valtion vuosittain maakunnan käyttöön osoittamat määrärahat riittävät kattamaan maakunnalle tehtävien ja palveluiden järjestämisestä aiheutuvat vuosittaiset kustannukset.
- Palveluntuottajille maksettavat korvaukset määritellään niin, että ne mahdollistavat palveluntuottajien laadukkaan toiminnan ja varmistavat osaltaan toimivat markkinat.
- Alueen ikä- ja tarvevakioidut palveluiden järjestämiskustannukset ovat maakunnittaisessa vertailussa edullisimman kolmanneksen joukossa.
- Kansalaisilta perittävät asiakasmaksut määritellään palveluiden ja taloustilanteen mukaan.

3 Maakunnan palvelulupaus

Maakunnan palvelulupauksella tarkoitetaan maakunnan asukkailleen osoittamaa tahdonilmaisua siitä, miten maakunta toteuttaa järjestämisvastuullaan olevat tehtävät ja palvelut.

Keski-Suomi lupaa, että:

- Maakunta on kiinnostunut asukkaistaan ja arvostaa jokaista asukasta yksilönä ja omien yhteisöjensä jäsenenä.
- Maakunta edistää asukkaidensa yhtäläisten oikeuksien toteutumista mm. iästä, terveydentilasta, vammaisuudesta, sukupuolesta, sukupuoli-identiteetistä, seksuaalisesta suuntautumisesta, etnisestä alkuperästä, uskonnosta tai vakaumuksesta riippumatta.
- Maakunta tukee erityisesti heikommassa asemassa olevien asukkaidensa mahdollisuuksia osallisuuteen.
- Maakunnan toiminnoissa ja palveluissa puhutaan ymmärrettävällä selkokielellä.
- Maakunta mahdollistaa asioinnin kullekin asukkaalleen sopivia kanavia käyttäen.
- Maakunta tukee asukkaitaan hyvinvoinnin ja toimintamahdollisuuksien ylläpitämisessä.
- Maakunta tukee asukkaitaan heidän omaa elämäänsä koskevissa valinnoissa ja unelmiensa toteuttamisessa.
- Maakunta järjestää asukkaille palvelut sujuvasti ja oikea-aikaisesti.
- Maakunnan järjestämistä palveluista muodostuu sujuvia kokonaisuuksia.
- Maakunnan toiminta ja palveluiden järjestäminen perustuvat monipuoliseen ja erityisesti alueellisen kehittämis- ja tutkimustiedon käyttöön ja jatkuvaan kehittämiseen.

Tarkemmin tehtävien ja palveluiden sisältöihin, niiden laatuun ja vaikuttavuuteen, saatavuuteen ja saavutettavuuteen sekä asukkaiden ja asiakkaiden osallisuuteen liittyvät lupaukset määritellään tässä järjestämissuunnitelmassa ao. tehtäviä ja palveluja koskevissa osioissa.

4 Asiakkuuksien hallinta

Maakunnan asukkaita ovat kaikki maakunnan alueella asuvat ja tilapäisesti oleskelevat henkilöt sekä maakunnan alueella toimivat yritykset ja yhteisöt. Asukkailla ja yhteisöillä on tyypillisesti useita maakunnan järjestämiin palveluihin liittyviä samanaikaisia asiakkuussuhteita maakunnan hyväksymiin eri tuottajiin.

Asiakkuuksien hallinta järjestetään niin, että maakunnalla on aina kokonaisvaltainen ja reaaliaikainen yksilö- ja väestötason tieto järjestämisvastuun piirissä olevista kansalaisista, kansalaisten nykyisistä ja arvioiduista tulevista palvelutarpeista, mahdollisista osaamis-, hyvinvointi- ja terveysvajeista sekä kansalaisille järjestettävistä ja tuotettavista palveluista ja palveluntuottajista. Maakunnan asiakkuuksien hallinta mahdollistaa asiakaskohtaisten palveluiden ja palvelukokonaisuuksien tavoitteiden mukaisen toteutumisen seurannan ja varmistamisen, vaikuttavuuden arvioinnin sekä niiden jatkuvan kehittämisen.

Yhteisöasiakkuuksien hallinta järjestetään niin, että maakunnalla on aina kokonaisvaltainen ja reaaliaikainen tieto toimija- ja toimialakohtaisesti.

Asiakkuuden hallinnassa tarvittavia tietoja kootaan ja ylläpidetään tarjoamalla kansalaisille ja yhteisöille itselleen mahdollisuuksia tuottaa ja ylläpitää itseään koskevaa tietoa. Lisäksi kaikki maakunnan järjestämiä palveluja tuottavat palveluntuottajat veloitetaan kokoamaan maakunnan tarvitsemia tietoja asukkaistaan palveluiden yhteydessä.

5 Tuotannon järjestäminen

Maakunnan järjestämien tehtävien ja palveluiden tuotanto järjestetään niin, että palvelutuotanto ja tuottajat tukevat palveluiden järjestämiselle asetettuja yleisiä tavoitteita, integraatiota, saatavuutta ja saavutettavuutta sekä laatua ja kustannusvaikuttavuutta.

Tuotannon järjestelyillä pyritään varmistamaan monipuoliset, toimivat palvelumarkkinat ja järjestäjän mahdollisuudet hallita asiakkuuksia sekä ohjata ja valvoa palveluntuottajia niin, ettei yksikään palveluntuottaja saavuta markkinoiden toimintaa tai järjestäjän toimintaedellytyksiä vaarantavaa määräävää markkina-asemaa.

Markkinoiden toimivuudesta huolehditaan määrittelemällä järjestettävät palvelut ja palvelukokonaisuudet sekä tuottajille asetettavat vaatimukset ja tuottajille maksettavat korvaukset niin, että ne mahdollistavat useiden, erilaisten palveluntuottajien toiminnan. Kaikkia palveluntuottajia kohdellaan niiden omistajataustoista riippumatta yhdenvertaisesti.

Järjestäjä määrittelee asiakaseteleillä tuotettavat palvelut, asiakassetelipalveluiden sisällöt ja tuottajille maksettavat korvaukset sekä ohjaa asiakassetelituottajia. Järjestäjä myös varmistaa, että asiakaseteleiden myöntäminen ja asiakkaiden ohjaus palveluihin toteutetaan objektiivisesti asiakassetelipalveluiden tuottajista riippumattoman järjestäjän tehtäviä toteuttavan yksikön toimesta.

Palveluntuottajaksi ryhtymisen kynnystä madalletaan myös tarjoamalla tuottajille mahdollisuutta tukeutua keskitetysti tuotettujen 24/7 varallaolopalveluiden tarjoamiin asiantuntijapalveluihin. Palveluntuottajia kannustetaan myös luomaan alihankinta- ja muita yhteistyöverkostoja.

Maakunta järjestää tehtävät ja palvelut lähtökohtaisesti maakunnan oman väestön ja maakunnan alueella toimivien eri tahojen tarpeiden pohjalta.

Tehtävät ja palvelut järjestetään niin, että ne mahdollistavat ja kannustavat alueen toimijoita luomaan uutta liiketoimintaa ja näin vahvistavat maakunnan toimijoiden asemaa valtakunnallisilla ja kansainvälisillä markkinoilla. Toimijoita myös kannustetaan houkuttelemaan asiakkaita maakunnan rajojen ulkopuolelta ja näin laajentamaan omaa yritystoimintaansa, lisäämään maakunnan alueella olevaa kapasiteettia ja työpaikkoja. Järjestäjä ei kuitenkaan osallistu lisäkapasiteetin kasvattamisesta aiheutuviin kustannuksiin tai muihinkaan liiketoiminnan kasvattamisesta johtuvien riskien kantamiseen.

Tehtävien ja palveluiden tuotannon järjestäminen määritellään tarkemmin tämän järjestämissuunnitelman tehtävä- ja palvelukohtaisissa osioissa sekä liitteenä olevissa tehtävä- ja palvelumäärittelyissä. Lähtökohtana tehtävä- ja palvelukohtaisille määrittelyille ovat seuraavat linjaukset:

- Järjestämistehtävien valmisteluun liittyvät viranomaistehtävät tuotetaan maakunnan omien, tuottajista riippumattomien organisaatioiden toimesta.
- Järjestämistehtäviin liittyvät toimeenpano- ja tuotantotehtävät sekä asiantuntijapalvelut tuotetaan maakunnan oman ja muiden julkisten organisaatioiden toimesta. Tehtäviin liittyviä asiantuntijapalveluja voidaan hankkia myös yksityisiltä palveluntuottajilta.
- Päivystysluontoisten, 24/7 varalla oloa edellyttävien tehtävien yhtenäisen tilannekuvan ylläpidon ja tilannejohtamisen palvelut tuotetaan maakunnan oman tuotanto-organisaation toimesta.
- Päivystysluontoiset, 24/7 varalla oloa edellyttävät päivystykselliset tehtävät ja palvelut tuotetaan maakunnan oman ei-valinnanvapauspalveluja tuottavan tuotanto-organisaation toimesta.
- Sosiaali- ja terveyskeskuksissa (sote-keskus) tuotettavaan sosiaali- ja terveydenhuollon suoran valinnan palvelukokonaisuuteen sisällytetään sellaiset avoterveydenhuollon palvelut, jotka eivät edellytä sairaalaympäristössä tehtäviä tutkimuksia ja/tai hoitoa.
- Sote-keskuksissa tuotettaviin palveluihin sisällytetään myös sellaiset vastaanottotoimintaan liittyvät, kansalaisten kokonaisvaltaisten palvelukokonaisuuksien toteutumista tukevat erikoisalojen konsultaatiot ja toimenpiteet, joiden toiminnan volyymit ovat kohtalaisen suuria ja yksikkökustannukset kohtuullisia ja jotka soveltuvat myös satunnaisvaihtelun osalta kapitaatorahojuksen piiriin. Sote-keskusten palveluiden tuottajina toimivat maakunnan oma sote-keskuspalveluja tuottava tuotanto-organisaatio ja muut maakunnan tuottajille asettamat hyväksymiskriteerit täyttävät sote-keskuspalveluiden tuottajat kansalaisten tekemien valintojen mukaisesti.
- Suunhoidon yksikössä tuotettavaan suoran valinnan palvelukokonaisuuteen sisällytetään tavanomaiset hammaslääketieteen alaan kuuluvat palvelut. Suunhoidon suoran valinnan palveluiden tuottajina toimivat maakunnan oma suunhoidon palveluja tuottava tuotanto-organisaatio ja muut maakunnan tuottajille asettamat hyväksymiskriteerit täyttävät suunhoidon palveluiden tuottajat kansalaisten tekemien valintojen mukaisesti. Suunhoidossa tarpeelliset hammasproteesihoidot tuotetaan asiakaseteleillä. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon piirissä olevien

koululaisten ja opiskelijoiden suunhoidon palvelut tuotetaan maakunnan oman ei-valinnanvapauden piirissä olevia palveluja tuottavan tuotanto-organisaation tai sen alihankkijoiden toimesta.

- Maakunnan järjestämät kotihoidon (päiväaikainen kotihoito) palvelut, sosiaalisen kuntoutuksen palvelut, päivä- ja toimintakeskuspalvelut ja asumispalvelut sekä lääkinnälliseen kuntoutukseen (*siltä osin kuin palvelut eivät sisälly suoran valinnan palveluihin*) liittyvät terveydenhuollon ammattihenkilön yksittäiset vastaanottokäynnit ja terapiajaksot tuotetaan asiakaseteleillä. Asiakassetelipalveluiden tuottajina toimivat maakunnan oma asiakassetelipalveluita tuottava tuotanto-organisaatio sekä muut maakunnan hyväksymät asiakassetelipalveluiden tuottajat kansalaisten tekemien valintojen mukaisesti.
- Maakunnan järjestämät ei-valinnanvapauden piirissä olevat palvelut tuotetaan maakunnan omien tuotanto-organisaatioiden tai niiden kilpailuttamien alihankkijoiden toimesta. Mikäli maakunnan oma tuotanto-organisaatio ei kykene tuottamaan järjestäjän asettamissa määräajoissa sellaisia ei-valinnanvapauden piirissä olevia palveluja, joihin ei sisälly julkisen vallan käyttöä, palvelut tuotetaan asiakaseteleillä. Järjestäjällä on mahdollisuus myös tarvittaessa kilpailuttaa ei-valinnanvapauden piirissä olevien palveluiden tuotantoa.
- Sellaisille iäkkäille ja vammaisille henkilöille, joiden palvelujen, tuen ja avun tarve on pitkäaikaisista, jatkuvaa ja laaja-alaista ja jotka pystyvät joko itse tai tuettuna suunnittelemaan oman palvelukokonaisuutensa, tarjotaan aina myös mahdollisuutta hankkia henkilökohtaisella budjetilla asiakassuunnitelman mukaisia palveluja valitsemiltaan palveluntuottajilta.

Maakunnan oman toiminnan organisoinnissa huomioidaan tehtävien ja palveluiden järjestämistä sekä niiden tuottamista koskevat linjaukset ja tavoitteet seuraavasti:

- Järjestämistehtävien valmisteluun liittyvät tehtävät organisoidaan niin, että järjestämistehtävät (strateginen suunnittelu, tehtävien ja palveluiden määrittely, tuottajille asetettavat kriteerit, tuottajien kilpailutus, tuottajien ohjaus ja valvonta sekä asiakkaiden ohjaus) voidaan valmistella kokonaisvaltaisesti ja kaikista tuottajista riippumattomasti.
- Järjestämistehtäviin liittyvien viranomaistehtävien toimeenpano organisoidaan niin, että tehtäviä voidaan toteuttaa yli perinteisten hallinto- ja toimintarajojen.
- Yleinen asiakasohjaus ja neuvonta sekä palveluohjaus organisoidaan muusta palvelutuotannosta erilliseksi toiminnaksi niin, että ohjauspalvelut toimivat ja ohjaavat asiakkaita objektiivisesti kaikista palveluntuottajista ja niiden omistaja- ja taustayhteisöistä riippumatta. Samalla varmistetaan yhtenäinen ohjaus ja palvelusuunnittelu kaikissa maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvissa palveluissa.
- Yksilökohtaiseen palvelutarpeen arviointiin ja palveluiden myöntämiseen, asiakassuunnitelmien laadintaan ja ylläpitoon sekä hoito- ja palveluketjujen määrittelyyn liittyvät tehtävät organisoidaan niin, että yksilökohtainen palvelutarpeen arviointi, asiakassuunnitelmat sekä hoito- ja palveluketjut laaditaan ja asiakasta tuetaan palveluntuottajien valinnassa yksilöllisesti ja asiakkaan tarpeiden mukaisesti objektiivisesti palveluntuottajista riippumatta.
- Ei-valinnanvapauden piirissä olevien palveluiden tuotanto eriytetään ohjauspalveluiden sekä valinnan vapauden piirissä olevien palveluiden tuotannosta niin, että ei-valinnanvapauden piirissä olevat palvelut muodostavat muiden palveluiden kanssa asiakkaiden kannalta kokonaisvaltaisia palvelukokonaisuuksia palveluntuottajien omistus- tai taustayhteisöistä riippumatta.
- Keskeiset varallaoloa vaativat päivystykselliset tehtävät ja palvelut tuotetaan niin, että niillä voidaan tukea yhdenvertaisesti kaikkia palveluntuottajia sekä edistää tuottajaverkoston monimuotoisuutta ja markkinoiden toimintaa.

6 *Palveluntuottajien hyväksyminen, ohjaus ja valvonta*

Järjestäjän tavoitteena on luoda maakuntaan monipuolinen tuottajien verkosto, joka kykenee tukemaan järjestäjää järjestämistehtävien suunnittelussa ja toimeenpanossa.

Palveluntuottajien hyväksyntä, ohjaus ja valvonta perustuvat maakunnan toimintaa ohjaavaan lainsäädäntöön ja kansalliseen ohjaukseen sekä maakuntastrategiassa ja sitä täydentävissä asiakirjoissa ja maakunnan poliittisessa päätöksenteossa asetettuihin tavoitteisiin ja linjauksiin.

Järjestäjä vastaa kaikkien maakunnan järjestämiä tehtäviä ja palveluja tuottavien palveluntuottajien hyväksymisestä, ohjauksesta ja valvonnasta. Järjestäjän tehtäviä toteuttavat kaikista palveluntuottajista riippumattomat maakunnan järjestämistehtävissä toimivat viranhaltijat.

6.1 Ekosysteemisopimus

Maakunnan järjestämien tehtävien ja palveluiden tuottamiseen osallistuvien toimijoiden roolit, yhteistyökäytännöt sekä toimijoiden yhteiset tavoitteet määritellään yleisellä tasolla maakunnallisessa ekosysteemisopimuksessa. Sopimuksessa määritellään myös, mitä tietoja jaetaan ekosysteemitomijoiden kesken sekä mitkä ovat julkistettavat seuranta- ja vertailutiedot.

Järjestäjän toteuttaman tuottajien ohjaamisen ja valvonnan lisäksi hyödynnetään markkinoiden itesääätelyn malleihin perustuvia käytänteitä. Järjestäjä kannustaa ekosysteemin toimijoita luomaan vapaaehtoisuuteen perustuvia järjestäjän asettamia tavoitteita toteuttavia ja järjestäjän valvontaa helpottavia yhteisiä käytänteitä ja standardeja. Järjestäjän tavoitteena on mahdollisimman suuri toiminnan avoimuus ja julkisuus. Yhtenä työkaluna voidaan hyödyntää esim. rakenteisesti kerätyn asiakaspalautteen julkaisemista kootusti maakunnan verkkosivuilla.

6.2 Palveluntuottajien hyväksyntä

Järjestäjä määrittelee palveluntuottajille ja tuotettaville palveluille asetettavat vaatimukset ja tuottajien valintaan liittyvät käytännöt palveluiden hankintaa koskevissa asiakirjoissa ja tuottajien kanssa tehtävissä sopimuksissa. Niissä määritellään myös järjestäjän, tuottajan ja asiakkaan oikeudet ja velvollisuudet sekä tuottajille maksettavat korvaukset. Maakunnan omien liikelaitosten kanssa laaditaan vastaavat sopimukset.

Valinnanvapauspalveluiden tuottajia ei kilpailuteta, vaan kaikki palveluntuottajille asetetut kriteerit täyttävät toimijat hyväksytään palveluntuottajiksi. Valinnanvapauspalveluiden tuottajille ja tuotettaville palveluille asetettavat vaatimukset ja tuottajille maksettavat korvaukset määritellään järjestäjän julkistamissa ko. palveluja koskevissa ehdoissa (hallintopäätösluonnos) sekä niitä täydentävissä palvelukuvauksissa ja palveluntuottajien kanssa tehtävissä sopimuksissa.

Mikäli valinnanvapauspalveluntuottaja ilmoittautuu palveluntuottajaksi, se sitoutuu järjestäjän julkistamissa ehdoissa sekä siihen liittyvissä palvelukuvauksessa määriteltyihin vaatimuksiin. Niissä määritellään yleiset, kaikkia palveluntuottajia koskevat hyväksymiskriteerit ja käytännöt. Palvelukohtaisissa palvelukuvauksissa ja sopimuksissa määritellään tarkemmin kyseisiin palveluihin liittyvät kriteerit.

Suoran valinnan palveluiden ja asiakassetelipalveluiden tuottajaksi voi ilmoittautua jatkuvasti, ilman erillisiä määräaikoja. Järjestäjä tekee tuottajan hyväksymisestä valinnanvapauspalveluiden tuottajaksi hallintopäätöksen. Hyväksymismenettelyä sovelletaan yhdenvertaisesti kaikkiin tuottajiin riippumatta niiden omistajista tai taustayhteisöistä.

Kaikkien hyväksytyjen valinnanvapauspalveluiden tuottajien kanssa laaditaan palveluntuotantoa koskevat toistaiseksi voimassa olevat sopimukset. Tuottajaksi ilmoittautumiseen ja sopimuksen irtisanomiseen liittyvistä ehdoista ja määräajoista on säädetty erikseen laissa ja niihin liittyviä käytänteitä määritellään tarkemmin järjestäjän julkaisemissa palveluntuottajia ja tuotettavia palveluja koskevissa ehdoissa.

Mikäli maakunnan liikelaitos tuottaa palveluja, joihin järjestäjä on päättänyt myöntää asiakaseteleitä, liikelaitokseen tuotantoon sovelletaan samoja asiakassetelipalvelun tuottamiseen liittyviä ehtoja kuin muihinkin tuottajiin.

6.3 Palveluntuottajien ohjaus

Järjestäjä ohjaa kaikkia palveluntuottajia, yksityisiä ja julkisia sekä valinnanvapaus- ja ei-valinnanvapauspalveluiden tuottajia yhdenmukaisten maakunnan asettamien tavoitteiden ja käytänteiden mukaisesti.

Palveluntuottajien ohjaukseen liittyvät käytänteet määritellään ja toteutetaan niin, että järjestäjä voi hyödyntää kaikkien palveluntuottajien asiantuntemusta mm. toimintaympäristötiedon kokoamisessa ja asiakastarpeiden tunnistamisessa, tavoitteiden asettamisessa, tehtävien ja palveluiden muotoilussa sekä tuottajaverkoston ohjaamisessa ja valvonnassa.

Järjestäjän tavoitteena on löytää tehtäviä ja palveluita tuottamaan aina parhaat mahdolliset tuottajat. Siksi järjestäjä pyrkii synnyttämään sellaisen maakunnallisen ekosysteemin, joka houkuttelee mukaan mahdollisimman paljon erilaisia tuottajia ja muita toimijoita ja kannustaa niitä tekemään yhteistyötä ja samalla kilpailemaan asiakkaista omaa toimintaansa ja palvelujaan jatkuvasti kehittämällä. Tästä johdun järjestäjä ei osallistu maakuntakonsernin omistajaohjaukseen. Omistajaohjauksella tarkoitetaan tässä yhteydessä sitä toimintaa, jolla maakunta omistajan roolissa ohjaa maakunnan liikelaitoksia sekä omistamiaan tai muutoin määräysvallassaan olevia yhteisöjä.

Järjestäjä hyödyntää tuottajien ohjauksessa asiakkaiden valinnanvapausmalliin perustuvia asiakkaiden valintamahdollisuuksia ja valintojen vaikutuksia tuottajaverkoston toimintaan. Asiakkaiden valinnanvapauden toteuttamiseksi järjestäjä tuottaa asiakkaille tasapuolisesti tietoa palveluista ja eri palveluntuottajista.

Järjestäjän normiohjauksella tarkoitetaan lainsäädäntöön, säännöksiin ja ohjeisiin perustuvaa ohjausta. Järjestäjän normiohjauksen välineitä ovat palveluntuottajia koskevat hallintopäätökset, hankinta- ja palvelusopimukset sekä niihin liittyvät tietopyynnöt sekä tarkastukset ja lausunnot.

Järjestäjän resurssiohjauksella tarkoitetaan tuottajille maksettavien korvausten ja korvausperusteiden määrittelyä. Järjestäjä määrittelee korvaukset lähtökohtaisesti *raha seuraa asiakasta* -periaatteen mukaisesti. Suoran valinnan palveluiden tuottajille maksetaan korvaus listautuneiden asiakkaiden määrän perusteella. Asiakassetelipalveluiden tuottajille (ml. maakunnan liikelaitos ja mahdolliset muut omaan konserniin kuuluvat omat asiakassetelituottajat) maksetaan korvaukset asiakasseteliasiakkaiden valintojen perusteella. Suoran valinnan palveluiden ja asiakassetelipalveluiden tuottajien korvauksiin voidaan sisällyttää myös olosuhde- ja kannustinlisiä. Ei-valinnanvapauspalveluiden osalta järjestäjä maksaa tuottajille korvauksen ao. palveluja koskevien sopimusten mukaisesti.

Järjestäjän tulos- ja tavoiteohjaus on resurssiohjauksen muoto, jossa tuottajille maksetaan korvauksia sillä perusteella missä määrin tuottaja on tuottanut tulosta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Tulos- ja tavoiteohjauksen elementit sisällytetään maakunnalliseen ekosysteemisopimukseen.

Järjestäjän sopimusohjaus on palveluverkoston strateginen ja operatiivinen ohjausväline. Sen avulla järjestäjä ja tuottaja sopivat tuotettavasta palvelusta ja sen yksityiskohdista.

Järjestäjä hyödyntää tuottajien ohjaamisessa myös markkinoiden itsesäätelyn malleihin perustuvia käytänteitä kannustamalla tuottajaverkoston toimijoita luomaan vapaaehtoisuuteen perustuvia järjestäjän asettamia tavoitteita toteuttavia ja järjestäjän valvontaa helpottavia yhteisiä käytäntöjä ja standardeja.

6.4 Palveluntuottajien valinta ja ohjaus markkinapuutetilanteissa

Järjestäjä varautuu mahdollisiin markkinapuutetilanteisiin erillisillä, tällaisten tilanteiden varalle sovittavilla palveluiden tuottamista koskevilla puitesopimuksilla. Puitesopimustuottajat valitaan erillisen han-

kintamenettelyn kautta. Järjestäjä pyrkii näin välttämään valinnanvapauslain 85 §:n mukaisen palveluvelvoitteen antamista maakunnan liikelaitoksille. Puitesopimusjärjestelyillä varmistetaan asukkaiden palveluiden saanti, kaikkien palveluntuottajien (ml. maakunnan liikelaitokset) tasapuolinen kohtelu ja markkinoiden toiminta.

6.5 Palveluntuottajien valvonta

Palveluntuottajien valvonta järjestetään kansallisen ohjeistuksen, sopimusten sekä maakuntavaltuuston vuosittain vahvistaman valvontasuunnitelman mukaisesti.

Yksittäisen tuottajan toiminnan valvonnan perustyökalu on kunkin tuottajan itse laatima ja järjestäjän hyväksymä omavalvontasuunnitelma. Hyväksytty omavalvontasuunnitelma on yksi sopimuksessa asetettava tuottajana toimimisen ehto. Koska omavalvonnan merkitys korostuu, järjestäjä edellyttää palveluntuottajien avainhenkilöiltä järjestäjän määrittelemän omavalvontaa käsittelevän verkkokurssin suorittamista.

Omavalvonnan ohella valvonnassa korostuvat digitaalinen, automatisoitu valvonta, huolellisesti laaditut hallintopäätökset ja sopimukset sekä tarkoin määritellyt toimijoiden roolitukset ja hoito- ja palveluketjut. Palveluntuottajilta edellytetään sellaisia laadunseuranta- ja raportointijärjestelmiä, että järjestäjällä on tosiasiallinen mahdollisuus saada valvonnan suorittamiseksi tarvitsemansa tiedot.

Maakunnan palveluntuottajat toimittavat säännöllisesti ennalta sovitussa aikataulussa valvovalle taholle järjestäjän edellyttämiä määrämuotisia tietoja. Tietoja edellytetään kaikista palveluista. Tietopyyntöjen sisältö rakentuu palveluntuottajille asetettujen ehtojen ja palvelukuvausten pohjalta. Tietojen avulla raportoidaan järjestäjälle palveluntuottajan ajankohtaisesta tilanteesta ja tarkastelujakson aikana toteutuneesta palveluntuotannosta. Raportoitavia asioita voivat olla esim. henkilöstömitoitukset, työntekijöiden pätevyudet, toteutuneen palvelutuotannon määrät jne. Järjestäjän valvontaa suorittavat viranhaltijat käyvät raportit läpi ja reagoivat tarvittaessa esiin nousseisiin epäkohtiin ohjauksen ja jälkikäteisvalvonnan keinoin. Valvontaa suorittavat viranomaiset tekevät palveluntuottajien yksiköihin ennalta sovittuja, mutta myös ennakoimattomia valvontakäyntejä.

Viranomaisvalvonnan lisäksi järjestäjä hyödyntää vertaisarviointiin perustuvia toimintatapoja palveluissa, joihin niiden voidaan katsoa soveltuvan. Vertaisarvioinnin tulokset toimivat ennen kaikkea palveluntuottajan oman toiminnan kehittämisen mutta myös järjestäjän toteuttaman ohjauksen apuna.

Palveluissa valvontaa suorittavat myös asiakkaat, jotka voivat reklamoida saamastaan palvelusta palveluntuottajaa, järjestäjää tai valvontaviranomaista normaalien muistutus- ja kantelumenettelyjen sekä muiden palautekanavien keinoin. Asiakkaat ovat myös suoran valinnan ja asiakassetelipalveluiden osalta vapaita lainsäädännön mukaisesti ja järjestäjän määrittämällä menettelytavalla vaihtamaan palveluntuottajaa, mikäli he ovat tyytymättömiä saamaansa palveluun.

Palveluntuottajien valvonta voidaan jakaa karkeasti kahteen osaan: ennakolliseen ja jälkikäteen toteutettavaan valvontaan. *Ennakollisen valvonnan* päätavoite on pyrkiä ohjaamaan tuottajia toimimaan siten, että ongelmat voitaisiin ehkäistä jo ennalta. Tärkeimpiä ennakollisen valvonnan ja ohjauksen keinoja ovat huolellinen hallintopäätösten ja sopimusten laadinta, omavalvontasuunnitelmat, koulutus, neuvonta, järjestäjän selkeä ja ajantasainen viestintä sekä informaatio-ohjaus.

Ennakollisen valvonnan menestyksekkäs toteuttaminen perustuu hyvään, aktiiviseen vuoropuheluun palveluntuottajien kanssa. Järjestäjän ja tuottajien välille muodostetaan säännöllisesti kokoontuvia yhteistyöryhmiä, joissa käsitellään ajankohtaisia työnjakoon, palveluketjuihin, järjestelmän yleiseen toimivuuteen yms. liittyviä kysymyksiä. Yhteistyöryhmä ei ole päätösvaltainen toimielin. Tuottajien velvollisuus osallistua yhteistyöryhmän toimintaan määritellään hallintopäätöksissä ja/tai hankintasopimuksissa.

Jälkikäteen toteutettavalla valvonnalla puututaan epäilyihin tai jo havaittuihin epäkohtiin ja mahdollisiin sopimusrikkomuksiin. Järjestäjälle rakennetaan systemaattinen valvontajärjestelmä, jossa valvonta suunnataan ennen kaikkea niihin tekijöihin, joiden katsotaan olevan keskeisessä roolissa maa-

kuntastrategian ja kansalaisten perusoikeuksien toteutumisen suhteen. Sekä etu- että jälkikäteisvalvonnassa yhteistyön merkitys järjestäjän ja muiden ohjausta ja valvontaa suorittavien viranomaisten kanssa korostuu. Valvonta kohdistuu yhdenvertaisesti kaikkiin palveluntuottajiin ml. maakunnan liikelaitokset sekä muut maakuntakonserniin kuuluvat palveluntuottajat.

Palveluntuottajien valvonta organisoidaan ja resursoidaan niin, että palveluntuottajien toimintaan ja niiden tuottamiin palveluihin liittyvät mahdolliset epäkohdat, puutteet ja virheet havaitaan ja niihin puututaan välittömästi.

Lähtökohtana on, että ilmoittautuessaan palveluntuottajaksi tai osallistuessaan maakunnan toteuttamaan kilpailutukseen, palveluntuottaja luovuttaa maakunnan kanssa tekemänsä sopimuksen valvontaoikeuden järjestäjälle. Järjestäjällä on vahva tulkintaoikeus hankintasopimuksen toteutumisesta ja tuottajalle mahdollisesti asetettavista sanktioista. Järjestäjällä on myös oikeus hankintasopimusehtojen yksipuoliseen muuttamiseen lainsäädännössä määritellyllä tavalla. Mahdollisten sopimuksiin kohdistuvien muutostarpeiden kohdalla pyritään ennakoitavuuteen sekä rakentavaan yhteistyöhön ja vuoropuheluun tuottajien kanssa.

Tuottajien tapaan myös järjestäjällä on velvollisuus laatia omavalvontasuunnitelma ja raportoida vuosittain maakunnan palveluiden yhdenvertaisesta saatavuudesta.

7 Tehtävien ja palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Järjestämissuunnitelmassa asetetaan määräaikoja koskien maakunnan järjestämisvastuulla olevien tehtävien käsittelyä sekä maakunnan järjestämien palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta. Lisäksi asetetaan vähimmäistasoja palveluita koskeviin kilometri- ja matka-aikoihin.

Maakunnan tehtävien ja palveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden määrittelyn lähtökohtana ovat asiakkaiden palvelutarpeet. Määrittelyn tavoitteena on vahvistaa yhdenvertaisuutta ja huomioida maakunnan eri osien väestöllisiä hyvinvointiin ja terveyteen sekä väestö-, työvoima- ja elinkeinorakentamiseen liittyviä erityispiirteitä. Määrittelyillä pyritään myös lisäämään kansalaisten valinnanvapautta, monipuolistamaan palvelutuotantoa ja vahvistamaan palvelumarkkinoiden toimivuutta. Samalla lisätään elinvoimaa ja tuetaan asumisen ja elinkeinotoiminnan edellytyksiä koko maakunnan alueella.

Maakunnan järjestämien tehtävien ja palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta koskevat vähimmäistasot määritellään aikaisemmin käytössä olleista toimitiloista ja kunta- ja seutukuntarajoista riippumatta. Määrittelyt perustuvat alueellisiin asukas- ja asiakastiheyksiin sekä asukkaiden luontaiseen työssäkäyntiin, asiointiin ja muuhun päivittäiseen tai viikoittaiseen liikkumiseen perustuviin toiminnallisiin alueisiin.

Kaikki maakunnan järjestämät palvelut ovat yhdenvertaisesti kaikkien palveluiden myöntämiskriteerien täyttävien asiakkaiden saatavissa. Kaikilla kriteerit täyttävillä asiakkailla on myös mahdollisuus käyttää sähköisiä palvelukanavia sekä valita mikä tahansa maakunnan alueella oleva, maakunnan oma tai maakunnan hyväksymän palveluntuottajan toimipaikka valinnanvapauden asettamissa rajoissa. Palveluiden maantieteellisessä saavutettavuudessa on kuitenkin luonnollisesti asiakkaiden asuinpaikkaan perustuvia eroja.

Yhdenvertaisuutta palveluiden maantieteellisessä saavutettavuudessa lisätään kannustamalla palveluntuottajia ”digitalisoimaan” kaikki ne toiminnot ja palvelut, jotka on mahdollista tarjota asiakkaille sähköisesti. Samalla kuitenkin varmistetaan palveluiden saatavuus ja saavutettavuus myös niille, joilla ei ole mahdollisuutta käyttää sähköisiä palveluja.

Maakunnan omat organisaatiot ja maakunnan hyväksymät muut palveluntuottajat päättävät omista sähköisistä asiointipalveluistaan sekä toimitiloistaan ja niiden aukioloajoista järjestäjän määrittelemien linjausten sekä palveluntuottajille asetettavien hyväksymiskriteerien pohjalta. Näin ollen toimipiste- ja palveluverkko sekä aukiolo- ja palvelu- ja käsittelyajat muodostunevat huomattavasti tässä järjestämissuunnitelmassa saatavuudelle ja saavutettavuudelle asetettuja vähimmäistasoja tiheämmäksi ja kattavammaksi.

Maakunnan alueella olevista sosiaali- ja terveyskeskuksista (sote-keskus) pyritään muodostamaan kokonaisvaltaisia kansalaisten palvelukeskuksia, joista asukkailla on mahdollisuus saada suoran valinnan piirissä olevien sote-palveluiden lisäksi valtaosa muistakin maakunnan järjestämistä vastaanotto- ja asiointiluontoisista palveluista. Maakunnan järjestämien palvelujen lisäksi sote-keskuksiin pyritään kokoamaan myös kuntien, järjestöjen ja muiden toimijoiden tarjoamia kansalaisten hyvinvointiin ja terveyteen liittyviä palveluja ja toimintoja.

Lasten, nuorten ja perheiden palvelut järjestetään perhekeskustoimintamallin mukaisesti tiiviissä yhteistyössä kuntien, kolmannen sektorin ja seurakuntien kanssa niin, että asiakkaila on mahdollisuus saada palveluja myös yhdestä paikasta läheltä omaa arkiympäristöä.

Sote-keskusten ja perhekeskusten lisäksi vastaanotto- ja asiointiluontoisten palveluiden tarjoamisessa tukeudutaan tarvittaessa myös kuntien ylläpitämiin asiakaspalvelupisteisiin sekä muihin alueella oleviin eri toimijoiden ylläpitämiin palvelu- tai toimipisteisiin.

Maakunnan tehtävät ja palvelut järjestetään niin, että ne ovat kansalaisten saavutettavissa sujuvasti ja kokonaisvaltaisesti vähintään seuraavasti:

- Yhteydenaanti maakunnan yleiseen neuvontapalveluun on mahdollista puhelimitse ja sähköisesti 24/7. Palvelu on saatavissa myös englanniksi ja siinä huomioidaan aina palvelun käyttäjän selkokielen tarve.
- Ensihoidon palvelut ovat saatavissa 24/7 koko maakunnan alueella.
- Pelastustoimen palvelut ovat saatavissa 24/7 koko maakunnan alueella.
- Päivystyspalvelut ovat henkeä uhkaavissa ja vakavien sosiaalisten kriisien tilanteissa saatavissa 24/7 vähintään yhdestä toimipaikasta maakunnan alueella.
- Yhteydenaanti palvelukohtaiseen asiakaspalveluun on mahdollista puhelimitse vähintään kello 8-16 sekä sähköisesti 24/7.
- Yhteydenaanti asiakassuunnitelmassa sekä eri viranomais- ja muihin käynnissä oleviin prosesseihin liittyvissä asioissa määritellyn henkilökohtaiseen asiakasvastaavaan tai prosessin vastuuhenkilöön on mahdollista kolmen arkipäivän aikana.
- Ammattilaisen tekemä ensivaiheen hoidon- ja palvelutarpeen arviointi järjestyy arkipäivisin vuorokauden kuluessa yhteydenotosta.
- Hoidon- ja palvelutarpeen arvioimiseksi tehtävä ammattilaisen tapaaminen järjestyy kolmen arkivuorokauden kuluessa.
- Tavanomaisimmat vastaanotto- ja asiointiluonteiset palvelut ovat saatavilla kuntakeskuksissa ja päivittäistavaroiden asiointialueilla niin, että ne ovat valtaosalle kansalaisista saavutettavissa tyyppillisillä asiointissa käytettävillä liikennevälineillä enimmillään noin puolen tunnin matkan päässä kotoa.
- Laajemmat vastaanotto- ja asiointiluonteiset palvelut ovat saatavilla seutukuntakeskuksissa ja erikoistavaroiden asiointialueilla niin, että ne ovat valtaosalle kansalaisista saavutettavissa tyyppillisillä asiointissa käytettävillä liikennevälineillä enimmillään noin tunnin matkan päässä kotoa.
- Vastaanottopalvelut, jotka edellyttävät sairaala- tai muuta erikoisympäristöä ja -osaamista tai normaalia virka-aikaa pitempiä aukioloaikoja, ovat saatavilla vähintään yhdestä toimipaikasta maakunnan alueella.
- Kuntoutusosastohoito ja lyhytaikainen osastohoito ovat saatavilla niin, että ne ovat valtaosalle kansalaisista saavutettavissa tyyppillisillä asiointissa käytettävillä liikennevälineillä enimmillään noin tunnin matkan päässä kotoa.

- Erityistason sairaalan vuodeosastohoito on saatavilla vähintään yhdestä toimipaikasta maakunnan alueella.
- Kotihoidon palveluja tarjotaan lähtökohtaisesti 24/7 koko maakunnan alueella. Kotihoidon palveluiden sisällöt ja ympärivuorokautinen saatavuus voivat kuitenkin vaihdella alueittain asiakastiheyden ja välimatkojen perusteella. Asiakastiheys määritellään karttaruuduittain määriteltävillä alueilla asuvien potentiaalisten asiakkaiden määrän perusteella.
- Ikäihmisten asumispalveluja on saatavissa päivittäistavaroiden asiointialueilla niin, että ne ovat valtaosalla asiakkaista enimmillään noin puolen tunnin päässä heidän tutusta arkiympäristöstään. Muiden asiakasryhmien (kuin ikäihmisten) asumispalveluja pyritään järjestämään niin ikään lähellä asiakkaiden arkiympäristöjä, mutta niihin liittyvien erityispiirteiden johdosta palvelut voivat sijaita myös etäämmällä.
- Kiireisen eläinlääkintäavun, akuutin eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan palvelut ovat saatavissa 24/7 koko maakunnan alueella.

Tehtävien ja palveluiden saatavuus ja saavutettavuus määritellään tarkemmin tämän järjestämissuunnitelman tehtävä- ja palvelukohtaisissa osioissa sekä liitteenä olevissa tehtävä- ja palvelumäärittelyissä.

8 Integraation varmistaminen

Maakunnan järjestämisvastuulla olevia tehtäviä ja palveluja määriteltäessä kiinnitetään erityistä huomiota siihen, että ne muodostavat asiakkaan näkökulmasta mahdollisimman kokonaisvaltaisen ja sujuvan palvelukokonaisuuden tuottajista riippumatta.

Järjestäjä varmistaa integraation toteutumisen määrittelemällä keskeiset palvelu- ja hoitoketjut sekä niihin liittyvät eri toimijoiden roolit yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Integraation toteutumista edistetään myös palveluntuottajille asetettavilla hyväksymiskriteereillä sekä yhteistyötä määrittelevillä ja velvoittavilla toimintaohjeilla.

Asiakaskohtaisen integraation varmistamiseksi järjestäjä määrittelee *asiakassuunnitelman* sisältöä ja sen laatimista, päivittämistä ja toteutumisen seurantaan koskevat toimintamallit. Asiakassuunnitelmalla sovitaan yhteen maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvia palveluita. Samalla järjestäjä määrittelee eri palveluntuottajien roolit ja vastuut asiakkaan palvelu- ja hoitoketjuissa. Roolit ja vastuut sisällytetään palvelukuvauksiin ja tuottajien kanssa tehtäviin sopimuksiin.

Useita eri palveluja tarvitseville asiakkaille nimetään *henkilökohtainen vastuuhenkilö*, joka vastaa asiakassuunnitelman tekemisestä, sen ylläpitämisestä ja toteuttamisen seurannasta. Vastuuhenkilö auttaa myös palveluihin ohjaamisessa sekä varmistaa asiakaskohtaisen integroidun palvelukokonaisuuden toteutumisen.

Kun asiakas saa vain suoran valinnan palveluja, vastuu asiakasvastaavan nimeämisestä, asiakasohjauksesta ja palveluiden yhteensovittamisesta sekä asiakassuunnitelmasta on asiakkaan valitsemalla suoran valinnan palveluiden tuottajalla.

Kun asiakas saa myös muita kuin suoranvalinnan palveluja, vastuuhenkilön nimeäminen, asiakasohjauksen järjestäminen, palveluiden yhteensovittaminen sekä asiakassuunnitelman laatiminen ovat maakunnan oman ei-valinnanvapauspalveluita tuottavan tuotanto-organisaation vastuulla tai tuottajista riippumattomalla maakunnan ohjauspalveluja tuottavalla palveluorganisaatiolla.

Palveluntuottajien on huolehdittava yhteisvastuullisesti asiakkaan integroidun palvelukokonaisuuden toteutumisesta järjestäjän määrittelemien palvelu- ja hoitoketjujen mukaisesti ja yksilöllistä asiakassuunnitelmaa noudattaen.

Palvelujen yhteensovittamisessa ja siihen liittyvässä neuvonnassa ja ohjauksessa kiinnitetään erityistä huomiota asiakkaisiin, jotka tarvitsevat laaja-alaisesti yhteensovitettavia palveluja tai paljon palveluja tai ovat muutoin erityisen tuen tarpeessa. Myös kieleen ja tulkkaukseen liittyvät erikoistarpeet otetaan huomioon ajantasaisesti ilman erityisiä viivästyksiä.

8.1 Asiakassuunnitelma

Asiakassuunnitelma on asiakkaan, maakunnan liikelaitoksen ja muiden palveluntuottajien välisen yhteistyön sekä palvelujen yhteensovittamisen ja suunnittelun väline. Asiakassuunnitelma sisältää yhteenvedon asiakkaalle annettavista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista ja erikseen säädetyistä asiakkaalle laadituista sosiaali- ja terveydenhuollon suunnitelmista sekä sellaiset palvelun tuottamista koskevat tiedot, jotka ovat palvelun toteuttamisen kannalta välttämättömiä.

Asiakkaalla voi olla samanaikaisesti useita palvelu-, hoito-, kuntoutus-, työllistymis-, tai muita suunnitelmia. Eri sisältölait määrittävät osaltaan, milloin asiakas on oikeutettu saamaan palveluja ja milloin asiakkaalle tulee laatia suunnitelma palvelujen toteuttamisesta. Palveluntuottajan on huolehdittava, että asiakkaan kokonaistilanne ja muiden palveluntuottajien laatimat suunnitelmat otetaan huomioon asiakkaan suunnitelmaa laadittaessa ja että suunnitelmat muodostavat asiakkaan kannalta eheän kokonaisuuden.

Asiakassuunnitelma ei luo asiakkaalle oikeutta palveluihin. Asiakkaan oikeus sosiaali- ja terveydenhuollon tai muihin maakunnan järjestämisvastuulla oleviin palveluihin ja oikeus saada sosiaalipalvelun antamista koskeva päätös määräytyy sen mukaan, kuin niistä erikseen muualla lainsäädännössä säädetään. Asiakassuunnitelmaa laadittaessa on otettava huomioon myös asiakkaan kulttuuriset perusoikeudet sekä suunnitelman selkokieliisyys.

8.2 Hoito- ja palveluketjut

Hoitoketjulla tarkoitetaan yleisesti perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon sopimusta moniammatillisesta yhteistyöstä. Se kuvaa asiakkaan ympärille palvelutarpeen mukaisesti koottavaa moniammatillista palvelua. *Palveluketjusta* puhutaan silloin, kun hoitoketjuun liitetään esimerkiksi sosiaalihuollon tai kasvupalvelujen tarjoamia palveluita. Myös järjestöjen tarjoamat palvelut sekä kulttuuripalvelut voivat olla määritelty osa hoito- ja palveluketjua.

Hoitoketju on tarkoitettu tukemaan hoidon porrastusta. Lääketieteellisen tiedon osalta hoitoketjuajattelu perustuu valtakunnalliseen hoitosuositukseen sekä käypähoitosuosituksiin. Hoitoketjut suunnitellaan siten, että vahva perusterveydenhuolto muodostuu keskeisiksi lähtökohdiksi potilaan hoidossa. Palveluketju muodostuu yhtäjaksoisista tai peräkkäisistä palveluista, jotka muodostavat asiakkaan näkökulmasta saumattoman kokonaisuuden. Hoito- ja palveluketjut ovat keino hoito- ja palvelukäytäntöjen kehittämisessä sekä päällekkäisten toimintojen välttämiseksi.

Järjestäjä määrittelee asiakkaan palvelut ja palvelukokonaisuudet ja edelleen hoito- ja palveluketjut. Näihin kirjataan myös se rooli ja vastuu, mikä kullakin palveluntuottajalla on asiakkaan eheän palvelukokonaisuuden varmistamiseksi. Yksilötasolla kunkin asiakkaan palvelutarpeeseen vastaava palvelukokonaisuus kirjataan asiakassuunnitelmaan. Yksilöllinen asiakaspolku muodostuu asiakassuunnitelman ohjaamana.

Palveluntuottajien on sitouduttava noudattamaan järjestäjän määrittelemiä hoito- ja palveluketjuja ja niihin sisältyviä velvollisuuksia ja vastuita.

8.3 Ilmiöihin perustuvat palvelukokonaisuudet

Keski-Suomessa panostetaan maakunnan alueen ja sen asukkaiden kannalta merkittävien maakunnan toimintaympäristöön vaikuttavien muutosten ja erilaisten ilmiöiden ennakointiin, tunnistamiseen ja niihin vastaamiseen.

Maakunnan toimintaympäristöön vaikuttavia merkittäviä tekijöitä ovat esimerkiksi väestörakenteen muutos, kaupungistuminen, ilmastonmuutos, digitalisaatio ja alustatalous sekä työhön ja työnteekemiseen liittyvät muutokset. Maakunnassa on tunnistettu myös useita sellaisia haasteita, joihin vastaaminen edellyttää nykyistä kokonaisvaltaisempaa ja perinteiset hallinto- ja organisaatorajat ylittävää lähestymistapaa. Laaja-alaisia ilmiöitä ovat esimerkiksi nuorten syrjäytyminen, ikäihmisten yksinäisyys ja turvattomuus sekä työelämän kohtaanto-ongelmat.

Järjestämissuunnitelman seuraavissa versioissa tullaan maakunnan toimintoja ja palveluja tarkastelemaan tehtävien ja palveluiden sekä asiakasryhmäkohtaisten palvelukokonaisuuksien ohella myös vallitsevien ilmiöiden näkökulmasta.

8.4 Asiakasryhmäkohtaiset palvelukokonaisuudet

Järjestäjä kokoaa yksilö- ja väestötason asukas- ja asiakastietoja. Järjestäjä selvittää tietojen perusteella alueen asukkaiden palvelutarpeita, ennakoii niissä tapahtuvia muutoksia ja tunnistaa laaja-alaisesti yhteensovitettuja palveluja tarvitsevat asiakasryhmät.

Segmentoimalla asiakkaita erilaisten palvelutarpeiden mukaan, järjestäjä voi paremmin suunnitella kullekin asiakassegmentille sopivat palvelukokonaisuudet, asettaa niitä koskevat tavoitteet ja palvelulupaukset sekä määritellä niihin liittyvät tuottajien ja muiden toimijoiden roolitukset.

Keski-Suomessa pyritään perinteisten asiakas- ja potilasryhmien ohella tunnistamaan jatkossa myös muitakin sellaisia asiakkaiden ryhmittelyperusteita, jotka lisäävät järjestäjän mahdollisuuksia varmistaa kullekin asiakkaalle häntä parhaiten hyödyttävät palvelut.

8.4.1 Lasten, nuorten ja perheiden palvelut

Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden järjestämisen tavoitteena on vahvistaa maakunnan lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia ja terveyttä sekä vähentää eriarvoisuutta.

Palveluiden järjestämisessä keskeisiä periaatteita ovat lapsen oikeudet ja lapsen etu, lasten ja vanhempien omien voimavarojen vahvistaminen, lapsi- ja perhelähtöisyys sekä erilaisten lasten, nuorten ja perheiden tunnistaminen ja heidän huomioimisensa palveluissa.

Kaikkien palveluiden lähtökohtana on lapsen ja hänen perheensä osallistumisen, kuulluksi tulemisen ja oman toimijuuden vahvistaminen. Palveluissa ja päätöksenteossa noudatetaan YK:n Lapsen Oikeuksien Sopimusta (LOS). Järjestäjä huolehtii osaltaan siitä, että kaikki, maakunnan järjestämiä lasten, nuorten ja perheiden palveluja tuottavat toimijat, tuntevat sopimuksen sisällön ja ottavat sen huomioon omassa työssään.

Lasten, nuorten ja perheiden palvelut järjestetään perhekeskustoimintamallin mukaisesti tiiviissä yhteistyössä kuntien, kolmannen sektorin ja seurakuntien kanssa. Perhekeskustoimintamalli tarkoittaa yhteistä tapaa toimia sekä sitoutumista yhteiseen suunnitteluun ja arviointiin. Perhekeskustoimintamallilla tarkoitetaan myös rakennetta, joka yhdistää asukkaan omat verkostot, maakunnan järjestämät sosiaali- ja terveysterveyst, kuntien sekä yksityisen sektorin järjestämät palvelut sekä kolmannen sektorin ja seurakuntien toiminnan yhtenäiseksi toiminnalliseksi kokonaisuudeksi. Rakenteeseen kytkeytyy myös maakunnan ulkopuolelta kuten osaamis- ja tukikeskuksista tulevat palvelut.

Maakunnan vastuulle kuuluvat sosiaali- ja terveysterveyst palvelut järjestetään osana perhekeskustoimintamallia niin, että lasten, nuorten ja perheiden palvelut muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden ja asiakkailla on mahdollisuus saada palvelut pääosin yhdestä paikasta lähipalveluperiaatteella.

Perhekeskustoiminta tapahtuu fyysisten perhekeskustilojen, kuten esim. sote-keskuksen, koulun tai ns. yhteiskäyttötilojen kautta. Tilat sijaitsevat lasten, nuorten ja perheiden arkiympäristöissä tai niiden läheisyydessä. Sen lisäksi perhekeskustoiminta on aina myös verkostomaista yhteistyötä, jolloin noudatetaan yhdessä sovittuja toiminta- ja yhteistyökäytänteitä ja -rakenteita. Ns. sähköisen perhekes-

kustoiminnan kautta on lisäksi tarjolla reaaliaikaisia verkkopalveluja (chat, ajanvaraus, etävastaanotto) ja perheen oman aikataulun mukaan hyödynnettäviä palveluja (neuvonta, ohjaus, vanhemmuuden tuki).

Maakunta ja kunnat huolehtivat yhteisvastuullisesti perhekeskustoimintamallin toteutumisesta. Kokonaishallinnoinnista, koordinoinnista ja palveluiden yhteensovittamisesta maakuntatasolla vastaa maakunnan liikelaitos järjestäjän asettamien tavoitteiden mukaisesti. Kunnat vastaavat kunnan alueella olevien toimipisteiden ja kohtaamispaikkojen toiminnasta ja yhteensovittamisesta.

8.4.2 Ikäihmisten palvelut

Ikäihmisille suunnattujen maakunnan palvelujen järjestämisen ensisijaisena tarkoituksena ja tavoitteena on tukea, ohjata ja motivoida ihmistä kantamaan vastuu omasta hyvinvoinnistaan, toimintakyvystään ja terveydestään. Edelleen palvelujen järjestämisessä tavoitteena on edistää itsenäistä elämää ja aktiivista osallistumista. Toiminta- ja palvelumuotoina ovat yhteistyössä kuntien hyvinvointipalvelujen kanssa järjestettävät erilaiset tilaisuudet ja tapahtumat, vertaisryhmätoiminta, kuntouttava päivätoiminta, aivoterveysten vahvistaminen ja hoito, terveystarkastukset ja hyvinvointia tukevat kotikäynnit.

Ikäihmisten palveluissa korostetaan asiakaslähtöisyyttä, asiakkaan oikeuksia ja itsemääräämisoikeutta. Asiakkaalle taataan mahdollisuus osallistua häntä koskevan palvelun suunnitteluun ja kuulemiseen hänen asioissaan. Palvelut järjestetään myös ikäihmisille heidän yksilöllisten tarpeidensa perusteella, ei erityisesti henkilön iän mukaan.

Ikäihmisten asiakas- ja palveluohjaus järjestetään ns. KAAPO-mallin mukaisesti. Tässä keskeisiä periaatteita asiakkaan kannalta ovat matala kynnys, ympärivuorokautinen saavutettavuus, yhteydenoton helpous sekä palvelun yhdenvertaisuus.

Ennaltaehkäisevien palvelujen lisäksi ikäihmisten palveluina järjestetään muun muassa erilaiset asumisen palvelut, hoiva, hoito ja kuntoutus. Kotihoidon palvelujen järjestäminen vahvistaa luottamusta ja mahdollisuuksia kotona pärjäämiseen silloinkin, kun toimintakyky ja terveys heikkenevät tai elämäntilanteet muuttuvat. Muistisairaiden erityispalvelujen järjestämisessä huomioidaan muistipotilaan kokonaisvaltainen hoidon koordinointi sekä ongelmien ennakointi ja ratkaiseminen. Perhehoitoa järjestetään perhehoitajan kodissa tai hoidettavan kotona toimeksiantosuhteella. Perhehoito tarkoittaa hoidon, kasvatuksen tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä.

Ympärivuorokautisena hoitona järjestetään tehostettua asumispalvelua ja lyhytaikaishoitoa asumisyksiköissä sekä pitkäaikaislaitoshoidon turvallisessa, kodinomaisessa ja virikkeitä antavassa elinympäristössä. Kuntoutusosastohoito järjestetään lyhytaikaisena osastohoitona niille potilaille, jotka tarvitsevat hoitoa ja laaja-alaista kuntoutusta siirryttyä sairaalasta jatkohoitoon. Lyhytaikaisena osastohoitona järjestetään potilaille akuuteissa sairaustilanteissa tarvittaessa tarjottavia vuodeosastopalveluja (lähisairaalan akuuttiosastot, lähisairaalan kuntoutusosastot). Kotisairaaloimintana järjestetään potilaan kotiin vietynä sairaanhoitona esimerkiksi saattohoitopotilaille. Erityistason sairaalan vuodeosasto hoito järjestetään keskussairaalassa (sairaala Novassa) Jyväskylässä.

Ikäihmisille ja heidän läheisilleen suunnatut palvelut järjestetään yhteistyössä kunnan, järjestöjen ja palvelutuottajien kanssa. Vapaaehtoistoiminta on palveluja täydentävää toimintaa.

Ikäihmisten palvelujen järjestämisessä hyödynnetään digitaalisia palveluja osana palvelujen järjestämisen kokonaisuutta.

8.4.3 Vammaisten henkilöiden palvelut

Vammaispalvelulain mukaan vammaisella tarkoitetaan sellaista henkilöä, jolla vamman tai sairauden johdosta on pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista. Vammaisuus tai vaikeavammaisuus määritellään vammaispalvelulaissa tai -asetuksessa erikseen jokaisen palvelun ja tukitoimen kohdalla.

Maakunnan vammaisille henkilöille suunnattujen palvelujen järjestämisen ensisijaisena tarkoituksena ja tavoitteena on tukea vammaisten henkilöiden suoriutumista, selviytymistä tavanomaisista elämän toiminnoista sekä edistävät osallistumista yhteiskunnan toimintoihin. Kaikkia vammaisten tarvitsemia palveluja ja tukitoimia ei voida riittävässä määrin järjestää yleislainsäädännön (mm. sosiaalihuoltolain) nojalla, jonka vuoksi tarvitaan vammaispalvelulain mukaista erityislainsäädäntöä turvaamaan vammaisten - ja erityisesti vaikeavammaisten - henkilöiden erityistarpeet.

Maakunta järjestää vammaispalvelulain- ja asetuksen tarkoittamia palveluja, jos:

1. Henkilö tarvitsee pitkäaikaisen vamman tai sairauden aiheuttaman toimintarajoituksen johdosta välttämättä ja toistuvasti apua tai tukea tavanomaisessa elämässä
2. eikä hän saa muun lain nojalla etunsa mukaisia riittäviä ja sopivia palveluja.

Erityislain kohderyhmänä ovat vaativaa tai monialaista apua tai tukea välttämättä tarvitsevat vammaiset henkilöt.

Vammaisten palveluja järjestettäessä maakunta huomioi YK:n vammaissopimuksen tavoitteet ja periaatteet, kuten osallisuuden ja osallistumisen sekä muissa sopimuksissa mainitut kulttuuriset oikeudet. Lisäksi maakunta huomioi vammaisten lasten ja nuorten oikeuden omaan kasvuympäristöön, huolenpitoon, kehitykseen ja osallistumiseen yhdenvertaisesti vammattoman ikäryhmän kanssa.

Vammaispalvelulaki on ensisijainen suhteessa kehitysvammalakiin. Lakien keskinäisellä soveltamisjärjestyksellä on merkitystä tilanteissa, joissa asiakkaan palvelutarpeeseen on mahdollista vastata kumman tahansa järjestelmän mukaisilla palveluilla. Tällöin tilannetta arvioidaan asiakkaan kokonaisedun näkökulmasta. Kehitysvammalaki voi tulla sovellettavaksi muun muassa silloin, kun sen mukainen palvelu on asiakkaalle taloudellisesti edullisempaa kuin vammaispalvelulain mukainen palvelu.

Vammaisten palvelut järjestetään ensisijaisesti osana yleisiä, kaikille tarkoitettuja sosiaali- ja terveyspalveluja mukaan lukien kuntoutuspalvelut. Vammaisille järjestetään vammaisuuden perusteella sosiaali- ja terveydenhuollon erityispalveluita silloin, kun peruspalvelut eivät ole riittäviä tai tarkoituksenmukaisia.

Vammaislainsäätöjen uudistamistyö on käynnissä. Vammaispalvelulainsäädännön uudistamisen keskeisiä tavoitteita ovat vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja osallistumisen edistäminen ja toteutuminen sekä palvelujen saaminen tarpeen mukaan. Uuden vammaispalvelulain tavoitteena on turvata vammaisille henkilöille palvelut yksilöllisten tarpeiden mukaan. Diagnoosi ei ole peruste palvelujen saamiselle. Vammaispalvelulaki koskee sosiaalihuollon erityispalveluja. Vammaisten henkilöiden terveyspalvelut järjestetään terveydenhuollon lainsäädännön perusteella.

8.4.4 Mielenterveys- ja päihdepalvelut

Mielenterveystyöllä tarkoitetaan yksilön psyykkisen hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja persoonallisuuden kasvun edistämistä sekä mielisairauksien ja muiden mielenterveyden häiriöiden ehkäisemistä, parantamista ja lievittämistä.

Mielenterveyden edistäminen on toimintaa, jonka tavoitteena on tukea hyvän mielenterveyden toteutumista sekä mielenterveyttä vahvistavien ja suojaavien tekijöiden lisääminen. Mielenterveyden edistämistä voidaan toteuttaa yhteisö- tai yksilötasolla. Mielenterveyspalveluihin kuuluvat mielenterveyden häiriöitä tai mielisairauksia poteville henkilöille suunnatut subjektiivisiin oikeuksiin kuuluvat palvelut ja tarveharkintaiset sosiaalipalvelut sekä lääketieteellisin perustein annettavat terveydenhuollon palvelut.

Päihdepalvelujen tavoitteena on ehkäistä ja vähentää päihteiden ongelmakäyttöä sekä siihen liittyviä sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja sekä edistää päihteiden ongelmakäyttäjän ja hänen läheistensä toimintakykyä ja turvallisuutta. Sosiaali- ja terveydenhuollon yleisiä palveluja järjestetään siten, että niiden piirissä pystytään riittävästi hoitamaan päihteiden ongelmakäyttäjiä sekä tarvittaessa ohjaamaan avun ja tuen tarpeessa oleva henkilö erityistason palvelujen piiriin.

Keski-Suomessa mielenterveys- ja päihdepalvelujen järjestämisen keskeisenä painopisteenä ovat ennalta ehkäisevät ja arjen toimintakykyä tukevat palvelut. Laadukkaat ja helposti saavutettavat mielen- terveys- ja päihdepalvelut käyttävät vaikuttavia käypä hoito -suositusten mukaisia työmenetelmiä, kunnioittavat asiakkaan oikeuksia, lisäävät asiakkaan osallisuutta, tarjoavat kuntoutumista tukevia mahdollisuuksia ja vähentävät eriarvoisuutta.

Mielenterveys- ja päihdepalveluiden tavoitteena on palvelujen nopea ja asiakkaan tarpeen mukainen saatavuus matalalla kynnyksellä. Palveluohjauksen, hoidon, kuntoutuksen sekä tarjottavan palvelun tulee toteutua yhtenäisenä, tarvittaessa sosiaali- ja terveyspalvelutuottajien yhteisenä prosessina, joka suunnitellaan yhdessä asiakkaan kanssa hänen tarpeisiinsa perustuen. Asiakkaan ja hänen lähi- verkostonsa osallisuus hoidon ja kuntoutuksen suunnittelussa on keskeinen hoitoon sitoutumista edis- tävä periaate. Omahoito ja sähköiset palvelut ovat osa palvelukokonaisuutta. Palvelut tuotetaan vas- taanottomallin lisäksi soveltuvien osin liikkuvina ja asiakkaan omaan ympäristöön suuntautuvina.

8.4.5 Maahanmuuttajat

Maahanmuuttajille järjestettävien kotoutumispalveluiden ensisijaisena tarkoituksena ja tavoitteena on tukea maahanmuuttajien kotoutumista, ehkäistä maahanmuuttajien syrjäytymistä ja edistää maahan- muuttajien työllisyyttä ja yrittäjyyttä, osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja hyviä väestösuhteita.

Kotouttamisella tarkoitetaan kotoutumisen monialaista edistämistä ja tukemista viranomaisten sekä muiden tahojen toimenpiteillä ja palveluilla.

Järjestäjä huolehtii maahanmuuttajien kotoutumisen suunnittelusta yhdessä kuntien ja muiden viran- omaisten kanssa. Maakunnassa laaditaan kotoutumisen edistämisen omavalvontasuunnitelma sekä maakuntastrategiaa täydentävä maahanmuuton ja kotouttamisen strategia.

Maahanmuuttajien kotoutuminen huomioidaan kaikessa maakunnan toiminnassa. Kotoutumistoimen- piteitä ja palveluja järjestetään ensisijaisesti osana maakunnan järjestämiä tavanomaisia peruspalve- luja. Järjestäjä huolehtii, että maahanmuuttajien saatavilla tavanomaisten palvelujen lisäksi myös ko- toutumiseen liittyvää henkilökohtaista neuvontaa ja ohjausta.

Maahanmuuttajalle annetaan kirjallisen perustietoaineisten lisäksi tietoa eri toimijoiden kotoutumista edistävästä palveluista, suomalaisesta yhteiskunnasta, koulutusjärjestelmästä ja työelämästä ja maa- hanmuuttajan oikeuksista ja velvollisuuksista.

Maahanmuuttajalle tehdään alkukartoitus ja heidän kanssaan laaditaan kotoutumissuunnitelma ja heille tarjotaan mahdollisuutta kotoutumiskoulutukseen ja omaehtoiseen opiskeluun.

Alkukartoituksessa arvioidaan maahanmuuttajan tarve kotoutumissuunnitelman laatimiselle. Alkukar- toitus käynnistetään kahden viikon kuluttua työhaun käynnistämisestä, tai alkukartoitusta koskevasta pyynnöstä. Alkukartoituksessa selvitetään aiempi koulutus, työhistoria, kielitaito sekä muut työllistymi- seen ja kotoutumiseen vaikuttavat tekijät. Alkukartoituksen perusteella sovitaan kotoutumista edistä- vistä palveluista. Maahanmuuttaja ohjataan tehdyn palvelutarvearvion mukaisesti kotoutumista edistä- viin palveluihin ja häntä tuetaan tarvittaessa palveluntuottajien valinnassa.

Kotoutumissuunnitelma laaditaan kuukauden kuluttua alkukartoituksesta ja se voidaan laatia maahan- muuttajalle, jonka ensimmäisestä myönnetystä oleskeluluvasta tai oleskelulupakortista tai oleskeluo- keuden rekisteröinnistä ei ole kulunut enempää kuin kolme vuotta. Kotoutumissuunnitelma laaditaan aina työttömälle maahanmuuttajalle, joka on käynnistänyt työhaun tai tarvittaessa myös muulle kuin työttömälle, jos kotoutumissuunnitelmalla voidaan edistää maahanmuuttajan pääsyä kotoutumista edistäviin palveluihin tai työelämään.

Alaikäisen kotoutumissuunnitelma laaditaan yhteistyössä kunnan kanssa ilman huoltajaa saapuneelle ja oleskeluluvan saaneelle maahanmuuttajalle tai muulle alaikäiselle, jos siihen on yksilöllisistä olo- suhteista johtuva tarve. Alaikäisen kotoutumissuunnitelma laaditaan yhdessä huoltajan tai edustajan kanssa.

Ensimmäinen kotoutumissuunnitelma laaditaan enintään vuodeksi. Kotoutumissuunnitelman kesto on yksilöllinen niin, että sen enimmäisaika on kolme vuotta. Maahanmuuttajan erityistarpeiden vuoksi kotoutumissuunnitelman kesto voidaan pidentää enintään kahdella vuodella. Tilapäisestä syystä, kuten esim. vamman, sairauden, äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaasta johtuen, kotoutumissuunnitelman kesto voidaan jatkaa vastaavalla ajalla.

Maahanmuuttaja ohjataan kotoutumiskoulutukseen, omaehtoiseen koulutukseen tai muuhun kotoutumista ja työllistymistä edistävään palveluun kuukauden kuluttua suunnitelman laatimisesta.

Eri viranomaiset täydentävät osaltaan maahanmuuttajan kanssa laadittua kotoutumissuunnitelmaa. Maakunta ja kunta huolehtivat yhdessä maahanmuuttajan kanssa hänen kotoutumissuunnitelman toteutumisesta.

Kotoutumiskoulutuksen tavoitteena on se, että maahanmuuttaja saavuttaa suomen tai ruotsin kielessä toimivan peruskielitaidon (B1.1), niin että maahanmuuttajalla on edellytykset työllistyä, päästä jatko-opintoihin ja toimia osallisena yhteiskunnassa. Kotoutumiskoulutusta järjestetään pääasiassa kasvupalvelukoulutuksena, mutta se voi olla myös omaehtoista koulutusta. Kotoutumiskoulutuksen tavoitteena on kielitaidon kehittäminen, ammatillisten valmiuksien kehittäminen ja ohjautuminen jatko-opintoihin tai työelämään.

Maakunta huolehtii kansainvälisen suojelun perusteella oleskeluluvan saaneen henkilön ohjaamisesta vastaanottokeskuksesta kuntaan sekä pakolaiskiintiössä Suomeen otettujen henkilöiden kuntaan ohjaamisesta yhteistyössä Maahanmuuttoviraston kanssa.

Maakunta huolehtii ilman huoltajaa turvapaikanhakijana maahan saapuneiden, oleskeluluvan saaneiden lasten ja nuorten asumisen, tuen, hoivan ja huolenpidon järjestämisestä. 18–20-vuotiaalle ilman huoltajaa Suomeen saapuneelle nuorelle järjestetään lastensuojelun jälkihuoltoon rinnasteisia palveluita. Lasten ja nuorten hoiva, huolenpito ja kasvatus järjestetään perheryhmäkodissa, perhehoidossa, tuettuna asumisena tai muuten tarkoituksenmukaisella tavalla.

Maakunta vastaa ulkomaalaislain mukaisten työntekijän sekä yrittäjän oleskelulupaan liittyvistä osapäätösten tekemisestä, ennakkotiedon antamisesta sekä päätöksistä pidätyä työntekijän oleskeluluvan myöntämisestä.

9 Yhteistyö ja edunvalvonta

9.1 Maakunnan ja valtion yhteistyö

Maakunnan ja valtion välinen yhteistyö ja siihen liittyvä edunvalvonta järjestetään osana maakunnan aluekehittämistä ja strategista suunnittelua keskitetysti niin, että maakunta voi toimia kaikissa tilanteissa yhtenäisesti ja johdonmukaisesti maakunnan kokonaisedun mukaisesti. Yhteistyökäytännöissä huomioidaan eri hallinnonalojen ja erityislainsäädäntöön (esim. tienpitoon, luonnonsuojeluun, vesienhoitoon, tulvariskien hallintaan ja eurooppalaiseen työnvälityspalveluun EURES) liittyvät maakunnan ja valtion yhteistyötä ja roolituksia koskevat määräykset.

Valtion eri hallinnonalojen, ministeriöiden ja virastojen kanssa käytävistä neuvotteluista vastaavat maakunnan tehtäviin nimetyt neuvotteluista vastaavat viranhaltijat maakuntavaltuuston ja hallituksen päättämien linjausten ja evästysten pohjalta.

9.2 Maakunnan ja kuntien yhteistyö

Maakunnan tehtävät ja palvelut järjestetään ja tuotetaan niin, että ne tukevat ja edistävät alueen kuntien strategioissaan vahvistamia tavoitteita ja toimintamalleja. Alueen elinvoimaisuuden ja keskusmalaisten hyvinvoinnin tavoitteet ja keskeiset kehittämistoimet määritellään muun muassa maakuntaohjelmassa. Maakunnan ja kuntien välisessä yhteistyössä ja tavoitteiden yhteensovittamisessa huomioidaan kuitenkin aina maakunnan velvollisuus toimia yhtenäisesti ja kustannusvaikuttavasti koko maakunnan alueella.

Maakunta ja alueen kunnat harjoittavat ennakoivaa ja vuorovaikutteista yhteistyötä. Käytännön yhteistyötä toteutetaan muun muassa maakuntaohjelman ja -kaavan sekä kuntien kanssa sovittavien neuvottelu- ja muiden yhteistyökäytäntöjen mukaisesti.

Maakunta huolehtii osaltaan yhteistyön toteutumisesta poliittisen päätöksenteon sekä virkamiesjohtoon, asiantuntija- ja asiakkaan tasoilla. Maakunnassa kiinnitetään erityistä huomioita maakunnan ja kunnan väliseen yhteistyöhön elinvoiman, turvallisuuden ja keski-suomalaisien hyvinvoinnin edistämiseksi.

Maakunnan järjestämisvastuuseen kuuluviin asioihin liittyvästä yhteistyökäytännöistä ja niihin liittyvistä roolituksista sovitaan maakunnan ja kuntien sekä järjestöjen ja palvelutuottajien ja muiden maakunnallisen ekosysteemit toimijoiden kesken laadittavassa toimijoiden yhteistyötä ja keskinäisiä roolituksia koskeva sopimus.

9.3 Maakuntien välinen yhteistyö

Keski-Suomi rakentaa ja edistää aktiivisesti maakuntien välistä yhteistyötä. Maakuntien välisessä yhteistyössä kiinnitetään erityistä huomiota asukkaiden ja yritysten mahdollisuuksiin hankkia tarvitsemaansa palvelua myös naapurimaakunnan puolelta sekä vastaavasti tuottajien mahdollisuuksiin toimia toisen maakunnan palveluiden tuottajana. Yhteistyöllä varmistetaan hyvien, maakuntarajat ylittävien yhteistyökäytäntöjen jatkuvuus ja edelleen kehittäminen. Kasvupalveluissa maakunnallista yhteistyötä tehdään kaikkien maakuntien kanssa esimerkiksi niissä tilanteissa, joissa yrityksellä on toimintaa eri maakuntien alueella. Varsinkin eurooppalaisen työnvälityksen (EURES) ja muutosturvapalvelujen puitteissa on paljon maakuntarajat ylittävää yhteistyötä.

Aluekehittämistä ohjaavassa Euroopan Unionin alueluokituksessa Keski-Suomi on osa Länsi-Suomen suuralueita yhdessä Pirkanmaan, Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan ja Satakunnan kanssa. Länsi-Suomen maakunnat huolehtivat yhteisestä kansallisesta ja EU-tason edunvalvonnasta sekä yhteensovitavat aluepolitiikan toimenpiteitä.

Keski-Suomen maakunta sopii kala- ja vesitaloustehtävien hoitamisessa tarvittavasta yhteistyöstä muiden maakuntien kanssa, erityisesti Järvi-Suomen alueella. Vesitaloustehtävissä, kuten tulvariskien hallinnassa, yhteistyö on tärkeää Kymijoen vesistöalueella. Yhteistyön tarkoituksena on varmistaa tehtävien tasapuolinen ja asiantunteva hoito.

Vesienhoidossa Keski-Suomi kuuluu pääosin Kymijoen-Suomenlahden vesienhoitoalueeseen yhdessä Uusimaan, Kymenlaakson, Päijät-Hämeen, Etelä-Savon ja Pohjois-Savon maakuntien kanssa. Keski-Suomesta kuuluu 10 % Kokemäenjoen-Saaristomeren-Selkämeren vesienhoitoalueeseen, johon kuuluvat myös Keski-Pohjanmaan, Pohjanmaan, Etelä-Pohjanmaan, Satakunnan, Varsinais-Suomen, Pirkanmaan ja Kanta-Hämeen maakunnat. Maakuntien on tehtävä yhteistyötä vesienhoitoalueella. Yhteistyön tarkoituksena on varmistaa vesienhoidon järjestäminen valtakunnallisesti vertailukelpoisesti ja yhdenmukaisesti.

Vesienhoitosuunnitelman sisällön yhteensovittamista varten vesienhoitoalueille muodostetaan maakuntien edustajista sekä maa- ja metsätalousministeriön nimeämästä kalatalouden edustajasta ohjausryhmä, jonka kokoonpanosta määrää ympäristöministeriö. Ohjausryhmä huolehtii myös, että vesienhoidon suunnittelu sovitetaan yhteen Suomen merenhoitosuunnitelman ja tulvariskien hallintasuunnitelmien kanssa.

Tavoitteena on, että maakuntien välistä yhteistyötä voidaan tehdä maatalo- ja lomituspalveluiden sekä kalatalouspalveluiden osalta. Useat kalatalouspalvelut ovat tarkoituksenmukaisia järjestää maakuntien yhteistyönä mm. niiden ylimaakunnallisen luonteen, resurssiyhteistyön tai yhteisen edun vuoksi. Kalastuslain toimeenpano sisältää viranhaltijapäätöksiä, jotka koskevat samanaikaisesti useampaa maakuntaa. Euroopan meri- ja kalatalousrahaston hallinnossa yhteinen välittävä toimielin usean maakunnan alueella luo rahaston pienen koon vuoksi parhaat lähtökohdat myös isojen hankkeiden rahoittamiseen vaikka jokainen maakunta vastaakin päätöksenteosta itsenäisesti.

Sosiaali- ja terveydenhuollossa Keski-Suomi kuuluu Pohjois-Savon yhteistyöalueeseen yhdessä Pohjois-Karjalan ja Etelä-Savon kanssa. Alueella sovitaan yhteistyöstä ja työnjaosta esimerkiksi ympäri-vuorokautisessa päivystyksessä, merkittävissä investoinneissa, varautumisessa sekä koulutuksessa, tutkimuksessa ja kehittämistoiminnassa. Yhteistyössä Pohjois-Savon kanssa asetetaan yhteinen tutkimustoimikunta ja tehdään koulutus sopimus lääketieteen, hammaslääketieteen ja sosiaalihuollon henkilöstön koulutusta antavien yliopistojen kanssa.

Ympäristöterveydenhuollossa tehdään yhteistyötä muiden maakuntien kanssa eläintautipäivystyksen, alkoholihallinnon, vesilaitosvalvonnan sekä mahdollisesti eläinlääkäripäivystyksen osalta.

9.4 Kansainvälinen yhteistyö ja edunvalvonta

Maakunnan tehtäväkentässä olevilla asioilla on suurimmalla osalla kansainvälinen kytkentä. Erityisesti EU-edunvalvonnan näkökulma korostuu. Maakunnan ja Länsi-Suomen yhteisen Eurooppa-toimiston muodostama kiinteä yhteistyö mahdollistaa ennakoivan edunvalvonnan. Maakunta ja alueen kunnat tekevät tiivistä yhteistyötä kuntien kanssa sovittavien yhteistyökäytäntöiden mukaisesti.

Kansainvälistymisen valmiuksien kasvattaminen on keskeinen osa elinvoiman lisäämistä. Tässä maakunnan ja alueen kuntien sekä muiden toimijoiden verkostot niin maakunnan sisällä kuin maakunnasta ulospäin ovat keskeisessä roolissa.

Maakunta vastaa maahanmuutto- ja kotouttamisasioiden yhteistyöryhmän asettamisesta. Yhteistyöryhmän tehtävänä on mm. tukea kotouttamisen yhteensovittamista maakunnan kansainvälistymisen kanssa.

9.5 Kansalaisjärjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö

Maakunnan tehtävien ja palveluiden järjestämisessä hyödynnetään järjestöjen tarjoamia mahdollisuuksia kansalaisten osallisuuden tukemisessa ja vahvistamisessa, kansalais- ja asiakastiedon tuottamisessa sekä terveyden, hyvinvoinnin ja alueiden elinvoiman edistämiseksi. Samalla tunnistetaan kansalaisjärjestöjen rooli myös esimerkiksi ympäristötavoitteiden edistämiseksi.

Maakunnassa asetetaan maakunnan ja järjestöjen yhteistyön periaatteita linjaava kumppanuuspöytä, laaditaan maakunnan strategiatyön osana erillinen järjestöstrategia ja nimetään yhdyshenkilöt hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen yhteistyöhön, järjestöyhteistyöhön ja vapaaehtoistoiminnan koordinoitiin.

Säännöllisesti kokoontuvan kumppanuuspöydän ja järjestöstrategian sekä yhdyshenkilöiden nimeämisen tarkoituksena on vahvistaa maakunnan ja järjestöjen pitkäjänteisiä kumppanuuksia, keskinäistä luottamusta ja vuorovaikutusta sekä edistää järjestöjen toimintaedellytyksiä maakunnan alueella.

Maakunnan, kuntien ja järjestöjen sekä palvelutuottajien ja muiden maakunnallisen ekosysteemitöimijöiden kesken laaditaan toimijoiden yhteistyötä ja keskinäisiä roolituksia koskeva sopimus. Maakunta pyrkii osaltaan huolehtimaan, ettei maakunnan toiminnan käynnistymisvaiheessa synny kansalaisjärjestöjen toimintaa vaikeuttavia yhteistyöhön tai järjestöjen avustamiseen liittyviä katkoksia.

Maakunnan ja kansalaisjärjestöjen yhteistyöhön liittyvien roolitusten selkeyttämiseksi maakunnassa määritellään järjestölähtöiset yleishyödylliset toiminnot. Lista julkaistaan vuosittain hyvinvointikertomuksen yhteydessä. *(Alustava luonnos listauksesta on tämän suunnitelman liitteenä 2.)*

Järjestöjen yleishyödyllisen toiminnan ja sen roolin kirkastamiseksi järjestöjen asiantuntemusta hyödynnetään hoito- ja palvelukokonaisuuksien suunnittelussa asiakkaiden näkökulman esille tuomiseksi sekä yleishyödyllisen järjestötoiminnan kytkemiseksi hoito- ja palveluketjuihin. Järjestöjen rooli maakunnan järjestämisessä palveluissa huomioidaan maakunnan määrittelemissä palvelu- ja hoitoketjuissa. Maakunnan palveluntuottajien kanssa tekemiin sopimuksiin sisällytetään erillisenä kohtanaan palveluntuottajien velvollisuudet ja mahdollisuudet tehdä kansalaisjärjestöjen kanssa yhteistyötä yleishyödyllisiin toimintoihin liittyvissä asioissa.

Järjestötoiminnan pariin ohjaamista kehitetään ja siinä hyödynnetään sähköistä alustaa, jonne järjestöt voivat kuvata omia toimintojaan.

Maakunta tarjoaa (sosiaali- ja terveysalan) yleishyödyllisille kansalaisjärjestöille ja säätiöille asiantuntija-apua, edellyttäen palveluntuottajia antamaan järjestöjen käyttöön toimitiloja ja myöntää niille avustuksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvään ei-taloudelliseen toimintaan. Maakuntien ja kuntien roolit kansalaisjärjestöjen tukemisessa määritellään maakunnan, kuntien ja kansalaisjärjestöjen kanssa laaditussa sopimuksessa.

Järjestöt voivat toimia maakunnassa myös palveluiden tuottajana. Maakunnan muun toiminnan tapaan myös järjestöjen rooli palveluiden tuottamisessa erotetaan järjestöjen muista tehtävistä.

9.6 Yhteistyö koulutus- ja tutkimusorganisaatioiden kanssa

Järjestäjä tukeutuu toiminnassaan maakuntakonsernin tutkimus-, koulutus-, kehittämis-, ennakointi ja innovaatiotoiminnan (TIKKE) toiminnan asiantuntijoihin ja heidän yhteistyöverkostoihinsa. Yhteistyön kautta tuotetaan tutkimustietoa järjestämistehtävien suunnittelun ja toteutuksen tueksi.

Vahva tutkimuspanostus on maakunnalle myös strategisesti merkittävä profiloitumis- ja vetovoimatekijä. Maakunta tukee osaltaan alueen kehittämistä edistävää tutkimustyötä mahdollistamalla ja koordinoimalla sen toteutusta.

9.7 Maakunnalliset yhteistyöryhmät

Leader-ryhmät ovat maaseudun kehittämisyhdistyksiä, jotka toteuttavat omia paikallisen kehittämisen strategioita tiiviissä yhteistyössä maakunnan kanssa. Leader-ryhmät myöntävät rahoitusta maaseudun kehittämiseen EU:n maaseuturahastosta. Leader-ryhmien rahoituksesta tarvittavan viranomaispäätöksen tekee maakunnan rahoituspäätöksistä vastaava tuotanto-organisaatio.

METSO-metsiensuojelun yhteistyöryhmä koostuu metsäalan toimijoista. Ryhmä välittää tietoa ohjelman etenemisestä ja linjaa tavoitteita.

Vesienhoitosuunnitelman valmistelun yhteistyötä ja vuorovaikutusta eri tahojen kanssa hoitaa lakisääteinen vesienhoidon yhteistyöryhmä. Yhteistyöryhmään kootaan mahdollisimman kattavasti alueen eri sidosryhmien, toiminnanharjoittajien, järjestöjen ja vesien käyttäjien edustus.

Keski-Suomen maakunnan kulttuuriympäristöryhmä (MAKU) toimii kulttuuriympäristöasioiden puolesta. MAKU-ryhmä on toteuttaa valtakunnallista kulttuuriympäristöstrategiaa ja sen toimeenpanosuunnitelmaa. Hyvin hoidettu ja elinvoimainen kulttuuriympäristö lisää ihmisten hyvinvointia. Sillä on tärkeä merkitys elinkeinojen kehittämisessä ja viihtyisän asuinympäristön luomisessa. MAKU-ryhmän tavoitteena on lisätä yhteistyötä ja tiedonkulkua eri toimijoiden välillä.

Keski-Suomen kestävän elämäntavan yhteistyöryhmässä (KYKY) kohtaavat viranomaiset, oppilaitokset, järjestöt, yritykset ja tutkijat, jotka edistävät tahoillaan kestävän kehityksen kasvatusta ja toimintatapoja. Maakunta vastaa ryhmän koordinoinnista.

Maakunta vastaa lisäksi maahanmuutto- ja kotouttamisasioiden yhteistyöryhmän asettamisesta. Yhteistyöryhmän tehtävänä on mm. kotouttamisen kehittämisen ja yhteensovittamisen lisäksi hyvinvoinnin, elinvoiman ja kansainvälistymisen edistäminen. Työryhmä korvaa nykyisen alueellisen kuntiin sijoittamisen työryhmän.

Lisäksi maakunnan vastuulla on alueellisen etnisten suhteiden neuvottelukunnan (ETNO) asettaminen, jonka tehtävänä on edistää vuoropuhelua ja yhteistyötä maahanmuuttajien, etnisten ryhmien ja viranomaisten välillä. Neuvottelukunta korvaa nykyisen alueellisen neuvottelukunnan.

10 Kansalaisten osallisuus ja vaikuttaminen

Maakunta tähtää laajaan yhteissuunnitteluun ja yhteiskehittämiseen maakunnan asukkaiden ja sidosryhmien kanssa. Laajan osallisuuden varmistamiseksi jokaisella keskisuomalaisella asukkaalla ja yhteisöllä on mahdollisuus vaikuttaa suoraan maakunnalliseen päätöksentekoon, palveluiden suunnitteluun, seurantaan ja ideointiin.

Kansalaisten osallistuminen ja vaikuttaminen perustuvat maakunnan toiminnan avoimuuteen, tiedon saatavuuteen sekä ymmärrettävään, selkokieliseen ja kielelliset erityistarpeen huomioivaan viestintään. Kansalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien takaamiseksi laaditaan erillinen osallisuusohjelma, jonka hyväksyy maakuntavaltuusto. Viestinnän linjaukset hyväksyy maakuntahallitus.

- Keski-Suomen maakunnassa osallisuuden peruselementtinä on asiakaslähtöinen ajattelu, joka toteutuu kaikissa maakunnan järjestämistä vastuulle kuuluvissa palveluissa. Konkreettisenä työkaluna toimii muun muassa maakunnan palveluita käyttävälle asiakkaalle laadittava asiakassuunnitelma.
- Asiakassuunnitelmaa laadittaessa jokainen keskisuomalainen asiakas voi vaikuttaa omien ja läheistensä palveluiden sisällön määrittelyyn. Asiakas voi myös vaikuttaa nykyistä laajemmin palveluidensa toteuttamistapoihin sekä valita, keneltä hän palvelunsa haluaa saada.
- Osallisuuden varmistamiseksi palveluiden lähtökohtana on, että aina kun asiakasta tavataan, häntä myös kuullaan. Saatava palaute ja kehittämisideat kerätään yhteen paikkaan. Asiakaspalautteen vastaanottaminen ja eteenpäin vieminen on yhteinen velvollisuus.
- Palveluntuottajien kanssa tehtävissä sopimuksissa määritellään, miten ja millaista palautetta eri palveluista tulee vuosittain kerätä ja miten saatu tieto toimitetaan järjestäjän tietoon. Sopimuksissa määritellään myös, miten palveluntuottajien tulee viestiä maakunnan palveluista asiakkailleen tai miten kokemusasiantuntijoita hyödynnetään toiminnan kehittämisessä.
- Maakunnallisessa päätöksenteossa huomioidaan asukkaiden suorat vaikuttamismahdollisuudet. Työkaluina ovat mm. avoimet poliittisen päätöksenteon valmistelumallit maakunnassa sekä päätösten vaikutusten ennakkoarviointi (EVA).
- Maakuntaan asetetaan lain edellyttämät nuorisovaltuusto, vammaisneuvosto ja vanhusneuvosto. Maakuntaan perustetaan myös asukasneuvosto, jossa on edustus kaikista Keski-Suomen kunnista. Osallisuutta edistetään myös keräämällä suoraa palautetta palveluiden toimivuudesta sekä kehittämistarpeista erilaisissa raadeissa ja alueellisissa tapahtumissa.
- Uudenlaisten innovaatioiden ja ideoiden syntyminen varmistetaan perustamalla kumppanuuspöytiä tai -tapaamisia, joissa eri sidosryhmät voivat osallistua maakunnan toiminnan uudistamiseen. Kumppanuuspöydät muodostetaan mm. järjestöyhteistyön ja monikulttuurisuustoiminnan kehittämiseksi.
- Maakunta vastaa siitä, että eri palveluista saatu tieto kootaan yhteen paikkaan. Maakunta perustaa suoran vaikuttamisen varmistamiseksi sähköisen palautejärjestelmän, jonka kautta kerätään ja dokumentoidaan saatua palautetta sekä vastataan esille nostettuihin asioihin. Kootua tietoa hyödynnetään myös poliittisessa päätöksenteossa sekä palveluiden valvonnassa.

11 Toimintaympäristöä koskevan tiedon kokoaminen, ylläpito ja analysointi

Maakunta kokoaa, ylläpitää ja analysoi järjestämistehtäviensä hoitamisessa tarvitsemaansa ajantasaista ja monipuolista tilannekuvaa toimintaympäristöstään. Maakunta seuraa toimintaympäristössä tapahtuvia muutoksia ja niiden vaikutuksia sekä ennakoii tulevaa kehitystä.

Tietoa tuotetaan ja analysoidaan yhdessä sidosryhmien kanssa. Tietämys alueen, sen väestön, ympäristön ja infran tilasta sekä tilaan vaikuttavista tekijöistä, toimenpiteistä ja niiden vaikuttavuudesta tukee tavoitteellista päätöksentekoa.

Tietoa tuotetaan asukkaiden ja palveluja käyttävien asiakkaiden sekä eri viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden käyttöön. Tietoa hyödynnetään myös osana kansallista ohjausta ja seurantaa.

11.1 Toimintaympäristön tilannekuva ja aluetiedon hyödyntäminen

Maakunta kokoaa ja analysoi järjestämistehtäviensä kannalta ajantasaista tietoa, jonka pohjalta se muodostaa ja ylläpitää koko maakunnan kattavaa tilannekuvaa.

Koottu tieto on skaalautuvaa ja mahdollistaa tarkastelun eri maakuntien välillä yhtä hyvin kuin vertailun maakunnan sisällä. Tietoa on mahdollista vertailla niin pitkällä kuin lyhyelläkin aikavälillä.

Maakunnan tehtävien monialaisuus mahdollistaa tiedon yhdistelemisen sekä kokonaan uudenlaisen tiedon tuottamisen. Tilannekuvia tuotetaankin maakunnassa erilaisiin tarpeisiin ja prosesseihin siten, että tietoa voidaan hyödyntää järjestämistehtävien suunnittelussa ja toimeenpanossa sekä tuottajien ohjaamisessa ja valvonnassa. Tuotettava tieto palvelee uuden maakunnan strategista ja operatiivista toimintaa. Myös eri palveluntuottajat voivat hyödyntää tilannekuvaa päivittäisessä toiminnassaan.

Toimintaympäristön tilannekuvan muodostamisessa hyödynnetään lisäksi kansallisen ohjauksen ja seurannan indikaattorityötä.

11.1.1 Aluekehityksen ja toimintaympäristön tilannekuva

Aluekehittämisen toimintaympäristötietoa ovat mm. väestöön, elinkeinoelämään, työllisyyteen, koulutukseen, liikkumiseen, ympäristöön, alueiden käyttöön ja yhdyskuntarakenteeseen liittyvät tiedot.

Tietojen kokoamisessa ja ylläpidossa käytetään avoimia ja räätälöityjä tietoaaineistoja, selvitys- ja tutkimustietoa sekä maakunnan järjestämistehtävissä ja verkostoissa syntyvää tietoa. Tietojen analysoinnissa ja jalostamisessa hyödynnetään paikkatietoa ja tilastotiedon visualisointeja. Analysoitua ja visualisoitua tietoa tarjotaan kansalaisten ja eri toimijoiden käyttöön digitaalisia kanavia hyödyntäen.

Aluekehityksen tilannekuvassa tarkastellaan mm. seuraavia teemoja:

- Väestöä tarkastellaan neljännesvuosittain/kuukausittain. Koostettavaa tietoa ovat esimerkiksi väestömuutokset ja muutostekijät, ikärakenne, alueellinen kehitys sekä ennusteet. Väestötieto on olennaista palvelujen järjestämisen ja palvelurakenteen kannalta. Se kertoo osaltaan myös maakunnan ja sen eri alueiden vetovoimasta ja kantokyvystä sekä mahdollistaa tulevaisuuden ennakkoinnin.
- Väestön ja eri väestöryhmien koulutusta ja osaamista analysoidaan vuosittain. Esim. koulutustaso ja koulupudokkaiden määrä antavat tärkeää palvelutarpeesta kertovaa tietoa. Myös maakunnan korkeakoulujen, tutkimusyksiköiden ja yritysten tutkimus- ja kehittämistoiminta kuuluu tarkastelun piiriin.
- Elinkeinojen kehitystä voidaan analysoida neljännesvuosittaisten suhdannetietojen pohjalta. Aluetaloutta seurataan mm. BKT:n, tulokehityksen ja kuntatalouden kautta. Tieto elinkeinojen kehittymisestä kertoo maakunnan kilpailukyvystä ja vahvuuksista sekä ohjaa aluekehittämisen valintoja ja voimavaroja.
- Työmarkkinoiden kehitystä seurataan kuukausittain. Tiedot työllisyydestä, työttömyyden rakenteesta sekä työvoiman riittävyydestä ja kohtaamisesta eri alueilla ja aloilla antavat tietoa palvelutarpeesta mm. kasvupalveluiden järjestämiseen sekä kasvupalvelujen tuloksellisuudesta. Työllisyyden ja työmarkkinoilla tapahtuvien muutosten tarkastelulla on lisäksi tiivis yhteys koulutus- ja osaamistarpeiden ennakkointiin.

Alue- ja yhdyskuntarakenteen kehittäminen ja ohjaus nojaavat ajantasaiseen tietoon mm. kaavallisista tilanteista, alueidenkäytön seurannasta, työssäkäynnistä sekä väestön sijoittumisesta ja asumisesta.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan maakunta huolehtii alueiden käytön, rakennetun ympäristön sekä kulttuuri- ja luonnonympäristön tilan ja kehityksen seurannasta alueellaan ja toimittaa seuranta-tiedot ympäristöministeriölle. Ympäristön tilasta kerätään säännöllisesti tietoa mm. pinta- ja pohjavesien tilan seurannoilla sekä kulttuuriympäristön tilan ja kehityksen sekä uhanalaisten lajien ja elinympäristöjen seurannoilla. Ympäristön tilaa koskeva tieto kootaan kansalaisten saataville mahdollisimman tuoreena EU:n ympäristötietodirektiivin mukaisesti.

Tie-, liikenne- ja paikkatietojen sekä toimintaympäristöä tukevien tietojen tuottamisella tuetaan ajantasaista analysoitua tietoa tiestön tilasta, liikenteestä ja liikkumistavoista.

11.1.2 Terveyden ja hyvinvoinnin tilannekuva

Maakunta tukee kuntia niiden väestön terveydentilan ja hyvinvoinnin seurannassa. Maakunta raportoi väestönsä terveydentilan ja hyvinvoinnin kehittymisestä vuosittain sosiaali- ja terveysministeriölle. Maakunnan on vuosittain toimitettava terveyttä ja hyvinvointia sekä palveluntarvetta koskeva tieto THL:n määrittelemien tietosisältöjen mukaisesti.

Tiedontuotannossa eri palveluntuottajat ovat keskeisessä roolissa. Palveluiden vaikuttavuudelle asetetaan tavoitteet, joita seurataan. Tuottajilta saatava, sopimuksissa ja ehdoissa erikseen sovittavien indikaattorien mukainen tieto vaikuttaa myös tuottajille maksettaviin korvauksiin.

11.1.3 Turvallisuuden ja varautumisen tilannekuva

Maakunta kokoaa ja ylläpitää kokonaisvaltaista ja reaaliaikaista turvallisuuden ja varautumisen tilannekuvaa. Tilannekuvaan kootaan kaikki maakunnan turvallisuuden ja varautumisen kannalta keskeiset tiedot niin, että eri toimijat voivat käyttää sitä päivittäisessä toiminnassaan. Reaaliaikaista tilannekuvaa hyödynnetään erityisesti 24/7 palveluiden tuottamisessa.

Varautumisessa maakunnan asukkaiden tarpeet voidaan jakaa erilaisiin kiireellisyysluokkiin, jossa henkeä ja omaisuutta pelastavat ja nopeaa toimintaa vaativat sosiaali- ja turvallisuustarpeet ovat tärkeitä ns. ihmisen perustarpeiden (vesi, ruoka, lämpö, suoja) lisäksi.

Keski-Suomeen muodostetaan ihmisen perustarpeiden kannalta keskeisistä toiminnoista tilannekuvaa tuottava tilannekeskus. Tilannekeskuksen avulla varmistetaan, että maakunnan päätöksentekijät tietävät häiriötilanteissa ajantasaisen tilannekuvan. Tilannekeskus on tilanteen laajuuden tai vaikutusten vaatiessa laajennettavissa maakunnan häiriötilanteiden johtokeskukseksi.

Tilannekuvalla tarkoitetaan asiantuntijoiden kokoamaa kuvausta maakunnassa vallitsevista olosuhteista, eri toimijoiden toimintavalmiuksista, häiriötilanteen synnyttäneistä tapahtumista, sitä koskevista taustatiedoista ja tilanteen kehittymistä koskevista arvioista.

Häiriötilanteiden hallinnassa korostuu erityisesti tilannekuvan, johtamisen, koordinoinnin ja viestinnän yhteistyö. Organisaatioiden ja päätöksentekijöiden tilannetietoisuuden muodostamista tuetaan tilannekeskuksen toiminnalla. Tilannetietoisuus mahdollistaa oikea-aikaisen päätöksenteon ja toiminnan.

Maakunnan turvallisuuden ja varautumisen tilannekuva ja sen ylläpitämisessä käytettävät järjestelmät ovat pohjana häiriötilanteiden ja poikkeusolojen järjestelmälle. Maakunta huolehtii tilannekeskuksen edellyttämän tietoverkon muodostamisesta.

Maakunta järjestäjänä määrittää palvelusopimuksissa mitä tietoja, missä muodossa ja miksi maakunnan palveluntuottajien tulee toimittaa tilannekuvajärjestelmään. Tilannejärjestelmän edellyttämät tietotarpeet ja tiedon jakamisen periaatteet määritellään palvelusopimuksissa ja maakunnallisissa toimijoiden ekosysteemisopimuksessa. Maakunta kouluttaa toimijoita toimimaan yhdenmukaisesti häiriötilanteissa.

11.2 Toimintaympäristön tulevaisuuskuva

Ajantasaisen tilannekuvan rinnalle tuotetaan tietoa tulevaisuudesta, josta käytetään nimitystä toimintaympäristön tulevaisuuskuva. Tilanne- ja tulevaisuuskuva yhdessä tarjoavat työkalun maakunnan järjestämistehtäviin ja laadukkaaseen päätöksentekoon.

Maakunnan ennakkointitoiminnan tarkoituksena on auttaa tulevaisuuteen varautumisessa ja varmistaa, että maakunta voi tehdä alueen menestykseen johtavia päätöksiä. Ennakointi ei siten ole ennustamista eikä strategioiden laatimista. Ennakoinnin keskiössä on yhteisen tulevaisuuden rakentaminen mahdollisimman perustellun tiedon tai näkemyksen pohjalta.

Maakunnan ennakkointitoiminta koostuu trendien ja heikkojen signaalien seuraamisesta sekä niihin perustuvista analyyseistä, globaalin ja kansallisen ennakkointityön seuraamisesta, maakunnan strategian ja skenaarioiden toteutumisen seuraamisesta ja maakunnallisen tulevaisuustietoisuuden ja keskustelun ylläpitämisestä.

Maakunnan ennakkointityötä /tulevaisuustyötä tehdään maakunnan kokoamassa verkostossa yhdessä alueen toimijoiden kanssa. Tulevaisuustyötä tehdään vuosittain päivitettävän suunnitelman mukaisesti. Suunnitelma päivitetään vuosikelloon. Tulevaisuustyö rahoitetaan verkostotoimijoiden yhteisellä budjetilla. Tulevaisuusryhmä tekee tiivistä yhteistyötä valtakunnallisen KEV-verkoston kanssa samoin kuin eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan ja Sitran kanssa. Myös maakunnan sisäisessä yhteistyössä samoin kuin maakuntien välisessä yhteistyössä ollaan mukana.

11.3 Koulutus- ja osaamistarpeiden ennakkointi

Järjestäjän vastuulla on alueellisen lyhyen ja keskipitkän aikavälin koulutustarpeiden ennakkointi ja alueellisten koulutustavoitteiden valmistelu.

11.4 Tiedonhallinta

Tiedonhallinta järjestetään maakunnan kokonaisarkkitehtuurin mukaisesti. Järjestämisen tavoitteiden mukaisesti asiakas- ja potilastiedot ovat reaaliaikaisesti aina järjestäjän, asiakkaan palveluntuottamisesta vastaavien palveluntuottajien ja asiakkaan asioista/hoidosta vastaavien ammattilaisten sekä kansalaisten itsensä saatavilla eri toimijoiden käyttämistä tietojärjestelmistä riippumatta. Kansalaisille tarjotaan mahdollisuus ja heitä myös aktivoidaan omien hyvinvointi- ja terveystietojensa täydentämiseen ja tuottamiseen.

11.5 Työmarkkinatietouden kerääminen ja ylläpitäminen

Työmarkkinatietoudella pystytään kuvaamaan ja ennustamaan työmarkkinoiden muutoksia ja kehityssuuntia maakunnassa. Tiedon kerääminen edellyttää systemaattista ja keskitettyä työmarkkinoilla tapahtuvien uutisten seurantaan hyödyntäen eri medioiden kanavia ja uutisvirtaa. Työmarkkinatietouden kerääminen vaatii myös työmarkkinatietoutta julkaisevien tahojen tutkimusten, selvitysten ja ennusteiden huomioimista sekä osallistumista yhteistyökumppaneiden ja sidosryhmien järjestämiin tilaisuuksiin.

Työmarkkinatietoutta kerätään ja ylläpidetään myös kasvupalveluiden henkilöasiakaspalvelusta sekä yrityskäynneiltä saadun käytännön tiedon pohjalta. Näin ollaan ajan tasalla esimerkiksi työvoiman kysyntätarpeista sillä hetkellä, mutta saadaan myös tietoa tulevista työvoimatarpeista. Kasvupalveluissa toteutetaan myös suoraan alueen työmarkkinoihin kohdennettuja toimialakohtaisia kartoituksia. Tämän lisäksi hyödynnetään ammattibarometreistä saatuja tuloksia.

11.6 Elinkeinoelämän tilannekuva

Elinkeinoelämän tilannekuvaa tehdään näkyväksi mm. kehitysnäkymien katsauksilla, jossa eri seutukuntia arvioidaan erikseen. Katsauksessa arvioidaan tulevaisuudennäkymiä kuuden kuukauden ja kahdentoista kuukauden päähän. Lisäksi seurataan toteutumia ja trendejä myös takautuvasti. Lisäksi

seurataan tilastoja ja tulevaisuustyön kautta luotuja näkymiä. Osa elinkeinoelämän tilannekuvan muodostamista on tiivis yhteistyö yrittäjäjärjestöjen, yritysten ja oppilaitosten kanssa.

11.7 Riskienhallinta

Riskienarviointi maakunnan alueella perustuu valtakunnallisiin suunnitelmiin ja toimintamalleihin sisäministeriön ohjauksessa. Tehtäviin kuuluu:

- Onnettomuuskehityksen seuranta.
- Turvallisuusviestintä eli valistus ja neuvonta kansalaisille, jota maakunta tarjoaa neuvonnan, ohjauksen, koulutuksen ja kampanjoiden keinoin.
- Tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisy.
- Osallistuminen maakunnalliseen turvallisuussuunnitteluun.
- Pelastusviranomaiselle kuuluva valvonta. Valvonta kohdistuu lainsäädännössä pelastusviranomaisten valvottavaksi pelastuslain ja kemikaalilainsäädännön nojalla määrättyjen normien vastaiseen toimintaan, toimenpiteisiin niiden korjaamiseksi sekä toiminnan tuloksellisuuden seurantaan.
- Palontutkinta, jonka tavoitteena on vastaavien onnettomuuksien ehkäisy ja vahinkojen rajoittaminen sekä pelastustoiminnan ja toimintavalmiuksien kehittäminen.

12 Hyvinvoinnin edistäminen

Aluekehittämisen viranomaisena maakunnan tehtävänä on huolehtia, että maakunta ja kaikki sen tärkeimmät sidosryhmät ovat yhdessä huolehtimassa maakunnan elinvoimasta ja hyvinvoinnista ja alueen vetovoimasta.

Keski-Suomessa hyvinvointi muodostuu hyvästä arjesta. Eri ihmisille hyvinvointi merkitsee erilaisia asioita elämänkulun eri vaiheissa. Keskeisimpiä hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä ovat turvallinen elinympäristö, viihtyisä koti, läheiset ihmiset, terveys, riittävä taloudellinen toimeentulo, työ, sujuva arki, mukava tekeminen vapaa-ajalla ja luonnon läheisyys. Hyvinvoinnin kokemus koostuu jokaisen itselleen tärkeiksi kokemista asioista.

Hyvinvointi kattaa sekä yksilön että yhteisötason hyvinvoinnin. Hyvinvoinnin ulottuvuudet voidaan jakaa terveyteen, materiaaliseen hyvinvointiin sekä koettuun hyvinvointiin tai elämänlaatuun. Hyvinvointiin vaikuttavat oleellisesti myös lähiympäristö, hyvinvointipolitiikka, palvelujärjestelmän toimivuus sekä osallistumismahdollisuudet.

Hyvinvoinnin edistäminen on hyvän elämän tukemista ja edistämistä. Maakunnan eritasoinen palvelutarjonta vahvistaa kansalaisten mahdollisuuksia itsenäisesti ja yhteisönsä jäsenenä rakentaa sekä omaa että läheistensä hyvinvointia ja toimintakykyä.

12.1 Aluekehittäminen

Maakunta vastaa alueellaan aluekehittämisen strategisesta kokonaisuudesta ja maakunnan yleisestä kehittämisestä sekä siihen liittyvästä kansainvälisestä yhteistyöstä ja yhteistyöstä valtion viranomaisten, alueen kuntien, korkeakoulujen ja muiden alueiden kehittämiseen osallistuvien tahojen kanssa.

Maakunta kehittää alueensa elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ottaen huomioon kuntien erilaisista lähtökohdista johtuvat tarpeet ja vahvuudet.

Maakunta vastaa alueellisesta ennakoinnista ja siihen liittyvästä yhteensovittamisesta. Aluekehittämistehtävä on määritelty maakuntalaissa sekä aluekehittämisen ja kasvupalvelulaissa.

Aluekehittämisen onnistumisen kautta varmistetaan, että elinkeinoelämä ja väestö voivat hyvin ja elävät turvallisessa ja puhtaassa yhteiskunnassa. Aluekehittämisellä varmistetaan, että maakunnalla on mahdollisuus järjestää hyvät palvelut alueen väestölle.

Tehtävä koskee hyvin laajasti koko maakuntaa ja maakuntakonsernia: alue-kehittäminen on laaja, poikkileikkaava tehtävä, jota toteutetaan maakunnan eri palveluissa.

12.2 Elinkeinotoiminnan ja työllisyyden ja edistäminen

Elinkeino- ja yritystoiminnalla sekä niiden tarjoamilla työpaikoilla on keskeinen rooli alueen elinvoiman ja asukkaiden hyvinvoinnin kannalta.

Kasvupalveluilla tuetaan Keski-Suomen talouden ja elinkeinotoiminnan kasvua ja kansainvälistymistä ja turvataan hyvinvointipalvelujen rahoitus. Keski-Suomi kasvaa kysynnän kasvaessa, mistä johtuen uusien vientiyritysten syntyminen sekä viennin kasvu ovat tärkeitä. Alueellisen kysynnän kasvuun vaikuttaa väestön ostovoima, joka kasvaa väestön taloudellisen hyvinvoinnin ja korkean työllisyysasteen kautta. Keski-Suomen kehitys nojaa osaamisen ja uusien innovaatioiden edistämiseen niin yritysten liiketoiminnassa kuin väestön hyvinvoinnin kehittämisessä.

Maakunnan järjestämällä kasvupalvelulla tuetaan ja ohjataan Keski-Suomen talouskehitystä ja edistetään uutta yritystoimintaa, yritysten kasvua ja kehittymistä sekä uudistumista ja kansainvälistymistä. Palveluilla myös vastataan työmarkkinoiden muutoksiin edistämällä työttömien ammatillista ja alueellista liikkuvuutta, uuden työn ja uusien työpaikkojen syntymistä sekä osaavan työvoiman saatavuutta.

Maakunta järjestää kasvupalveluita siten, että niillä turvataan työmarkkinoiden toimivuus ja osaavan työvoiman saatavuus.

Maakunnan järjestämiä yritystoimintaa ja yrittäjyyttä edistäviä palveluja ovat yrittäjyyteen ja yrityksen perustamiseen liittyvät palvelut, yrityksen liiketoiminnan kehittämiseen ja uudelleen järjestämiseen sekä osaamisen kehittämiseen sekä työelämän laadun ja tuottavuuden edistämiseen liittyvät palvelut.

Keski-Suomessa toimii myös Team Finland kasvu- ja kansainvälistymiskoordinaattori, joka huolehtii siitä, että maakunnan yritykset pääsevät valtakunnallisten kasvupalvelujen eli kansainvälistymis- ja innovaatiopalvelujen piiriin. Yritysten kansainvälistymisessä on suuri rooli myös eurooppalaisella työnvälityspalvelulla (EURES) rekrytoitaessa yrityksiin ulkomaalaistaustaisia työntekijöitä joko Suomeen tai yritysten ulkomaalaisiin toimipisteisiin. Työperäisen maahanmuuton edistämiseksi maakunnassa järjestetään palveluja, joiden tarkoitus on auttaa ulkomailta rekrytoivia yrityksiä ja työperäisesti Suomeen saapuvia työntekijöitä oleskelulupien ja muuttoprosessien hallinnassa.

Kasvupalvelut avataan markkinoille siten, että tehtävät edistävät Keski-Suomen alueen yritystoimintaa ja uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Samalla panostetaan myös yritysten kansalliseen ja kansainväliseen kilpailukykyyn sekä siihen, että Keski-Suomessa hyödynnetään globaalisti parasta osaamista ja osaajia. Järjestämisessä huolehditaan siitä, että erikokoisilla yrityksillä on mahdollisuus osallistua kasvupalvelujen tuottamiseen edistämällä esimerkiksi yritysverkostojen syntymistä. Keski-Suomessa pidetään tärkeänä avoimia rajapintoja, innovaatioita ja luovuutta sekä digitalisaation läpäisevyyttä.

12.3 Rakenteellinen sosiaalityö

Rakenteellisella sosiaalityöllä tarkoitetaan sosiaalista hyvinvointia ja sosiaalisia ongelmia koskevan tiedon välittämistä ihmisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Ennaltaehkäisevään työhön kuuluu tuottaa tietoa asiakkaiden tarpeista ja niiden yhteiskunnallisista yhteyksistä sekä tarpeisiin vastaavien sosiaalipalveluiden ja muun sosiaalihuollon vaikutuksista. Lisäksi sosiaalihuollon asiantunte-
musta tuotetaan maakunnan ja kuntien toimialoille suunnittelua ja päätöksentekoa varten sekä järjestöjen kanssa tehtävään yhteistyöhön. Tämä on tärkeää huomioida mm. kuntiin jäävän teknisen toimen ja sivistyspalvelujen välisessä yhteistyössä.

Sosiaalihuoltolain mukaan rakenteelliseen sosiaalityöhön kuuluu:

- sosiaalihuollon asiakastyöhön perustuvan tiedon tuottaminen asiakkaiden tarpeista ja niiden yhteiskunnallisista yhteyksistä sekä tarpeisiin vastaavien sosiaalipalvelujen ja muun sosiaalihuollon vaikutuksista;

- tavoitteelliset toimet ja toimenpide-ehdotukset sosiaalisten ongelmien ehkäisemiseksi ja korjaamiseksi sekä kunnan asukkaiden asuin- ja toimintaympäristöjen kehittämiseksi;
- sosiaalihuollon asiantuntemuksen tuominen osaksi kunnan muiden toimialojen suunnittelua sekä yhteistyö yksityisten palveluntuottajien ja järjestöjen kanssa paikallista sosiaalityötä sekä muuta palvelu- ja tukivalikoimaa kehittäen.

12.4 Terveyden edistäminen

Terveyden edistäminen on prosessi, joka tarjoaa yksilöille ja yhteisöille paremmat mahdollisuudet hallita terveyttään ja siihen liittyviä tekijöitä. Terveyden edistäminen sisältää toimenpiteitä, joilla tuetaan terveyttä ja toimintakykyä, vaikutetaan sairauksien ja terveysongelmien vähenemiseen sekä terveyserojen kaventamiseen. Työ vaatii organisaatiotasolla kaikkien hallinnonalojen yhteistyötä sekä vaikuttamista terveyden taustatekijöihin ja se huomioidaan johtamisessa ja strategisessa päätöksenteossa. Asukkaiden omaehtoiset hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimet ovat avainasemassa. Työssä hyödynnetään perinteisten menetelmien lisäksi sähköisiä palveluita sekä digitalisaation luomia mahdollisuuksia.

12.4.1 Terveyttä ja hyvinvointia tukeva ruokailu

Maakuntaan perustetaan ravitsemuksen seurantaryhmä, johon kutsutaan sosiaali- ja terveyspalveluiden toimijoiden lisäksi edustajia kuntien ruokapalvelusta, sivistystoimesta, järjestöistä sekä hankkeista. Työryhmän tehtävänä on:

- valmistella toimenpide-ehdotuksia hyvän ravitsemuksen edistämiseksi maakunnassa
- juurruttaa ja jalkauttaa hyviä käytäntöjä sekä kansallisia ravitsemus- ja ruokailusuosituksia
- tukea kuntia terveyttä tukevan ruokailun toteutumisessa sekä
- seurata ja arvioida toimenpiteiden ja suositusten toteutumista ja väestön ravitsemusterveyttä.

12.4.2 Päihteettömyyden edistäminen

Päihteettömyyden edistämistä (eli ehkäisevää päihdetyötä) toteutetaan vaikuttamalla mm. asenteisiin, tietoihin sekä päihteiden saatavuuteen ja tarjontaan. Kuntien eri hallinnonalojen sekä maakunnan ehkäisevän päihdetyön vastuuyksikön yhteistyön tulee olla tiivistä ja saumatonta. Maakunnalle siirtyvät lain mukaiset päihdetyön valvontatehtävät.

Ehkäisevä päihdetyö on päihteiden tai muiden riippuvuutta aiheuttavien haittojen ennaltaehkäisyä ja vähentämistä. Työn tavoitteena on vähentää päihteiden kysyntää, saatavuutta, tarjontaa ja päihde- ja pelihaittoja. Tavoitteena on lisäksi edistää terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia. Ehkäisevä päihdetyö kohdistuu alkoholiin, huumausaineisiin, pelaamiseen, tupakkatuotteisiin ja muihin päihtymystä aiheuttaviin aineisiin.

Ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskeva laki ja toimeenpano-ohjelma ohjaavat toteuttamista. Työ edellyttää eri toimijoiden ja viranomaisen tiivistä yhteistyötä (esim. poliisi, järjestöt, kunnan ja maakunnan edustajat, yrittäjät sekä ministeriöt ja THL). Maakunta valvoo toimintaohjelman toteutusta sekä seuraa maakunnan päihdetilannetta.

12.4.3 Mielenterveyden edistäminen

Mielenterveyden edistäminen on toimintaa, joka tukee asukkaiden hyvän mielenterveyden toteutumista. Mielenterveyden edistämisen tavoitteena on vahvistavien ja suojaavien tekijöiden lisääminen. Mielenterveyden edistämistä voidaan toteuttaa yhteisö- tai yksilötasolla.

Mielenterveystyö laajasti ymmärrettynä on osa yhteiskunnallista toimintaa erilaisissa toimintaympäristöissä. Siihen kuuluu väestön elinolosuhteiden kehittäminen sellaisiksi, joissa olosuhteet edistävät mielenterveyttä ja ehkäisevät mielenterveyden ongelmien syntymistä.

Osa aikuisten mielenterveys- ja päihdehäiriöistä saa alkunsa jo lapsuudessa tai nuoruudessa koe-
tuista vakavista sairastumisista tai traumaista. Tavoitteena on tunnistaa sairastumisen riskitekijöitä jo
ennen varsinaisten oireiden ilmaantumista. Vastuussa varhaisesta tunnistamisesta ovat kaikki per-
heen tai yksilön elämän lähipiirissä toimivat tahot.

Ennaltaehkäisevät ja varhaisen puuttumisen toimet ovat keskeisiä menetelmiä pyrittäessä estämään
vakavien mielenterveys- ja päihdehäiriöiden syntymistä. Terveysneuvonta, terveystarkastukset, kun-
toutusneuvonta ja -ohjaus sekä toiminta- ja työkyvyn arviointi ovat osa sosiaali- ja terveyskeskusten
palveluja, kuten myös neuvolapalveluja, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa sekä työterveyshuoltoa.

Suuri osa sosiaali- ja terveyspalveluissa toteutettavasta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä to-
teutuu asiakkaan, hänen lähiverkostonsa ja työntekijän kohtaamisessa. Asiakkaan terveyden edistä-
mistä toteutetaan palvelun- ja hoidon tarpeen arvioinnin, hoito-, kuntoutus-, palvelu- ja tutkimusinter-
ventioiden, osallistamisen, neuvonnan, palveluohjauksen, psykoedukaation ja omahoito-ohjeistusten
antamisen yhteydessä.

Sähköiset palvelut ovat tärkeässä roolissa ennaltaehkäisyssä, oireiden tunnistamisessa ja oikea-ai-
kaisessa omahoidossa. Oman oirekuvan tunnistaminen ja omahoito voivat toteutua maakunnan tarjo-
amien omahoitosivustojen sekä ilmaisten sovellusten avulla. Linkit ja ohjeet omahoitopalveluiden
käyttöön löytyvät maakunnan verkkosivuilta. Omahoito-ohjeita ja -välineitä tarjotaan asukkaille aktiivi-
sesti sekä palvelutarpeen arvioinnin että palveluohjauksen eri vaiheissa.

Mielenterveys- ja päihdetyön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä ja ehkäisevässä työssä tärkeää
on kumppanuuksien ylläpitäminen ja niiden koordinointi eri toimijoiden, esimerkiksi sosiaali- ja ter-
veyspalvelujen tuottajien, kuntien, seurakuntien ja järjestöjen välillä. Kokonaiskoordinoinnin tavoit-
teena on päällekkäisten palvelujen välttäminen, sekä monipuolisten matalan kynnyksen palveluiden
järjestäminen niitä tarvitseville. Mielenterveystyössä esimerkkeinä kumppanuudesta on yhteistyö neu-
volan, kouluterveydenhuollon, opiskelijaterveydenhuollon, perustason vastaanottopalvelun sekä kol-
mannen sektorin kesken.

12.5 Työllistymisen edistäminen

Työllä on keskeinen rooli keskisuomalaisten hyvinvoinnissa. Järjestäjä huolehtii, että maakunnallisilla
kasvupalveluilla tuetaan erityisesti heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymistä.

12.5.1 Osatyökykyisten henkilöiden palvelujen kehittäminen ja edistäminen

Palveluiden järjestämisessä huomioidaan osatyökykyiset henkilöt siten, että palvelut vastaavat heidän
palvelutarpeitaan. Palveluissa huomioidaan yksilöllinen ja pidempikestoinen tuki, panostaminen työ-
listymisen esteiden tunnistamiseen sekä eri palvelujen, kuten kasvupalvelujen ja terveys- ja sosiaali-
palvelujen sekä kuntoutuksen yhteensovittaminen.

12.5.2 Väli työmarkkinoiden koordinointi ja edistäminen

Maakunnassa on pitkä perinne erilaisten väli työmarkkinatoimijoiden (yhdistykset, säätiöt ja osuuskun-
nat) kanssa tehdystä hanketyöstä etenkin heikossa työmarkkina-asemassa olevien sekä ammattitai-
dottomien nuorten työllistymisen sekä ammatillisen osaamisen vahvistamiseksi.

Saatujen kokemusten pohjalta maakunta kehittää edelleen työllistymistä ja työmarkkinavalmiuksia tu-
kevia työllistymis- ja palvelupolkuja sekä kokeilee erilaisten toimijoiden välisiä yhteistyömahdollisuuksia.
Maakunta ohjaa ja koordinoi aluetta koskevan yhteistyön kehittämistä.

12.5.3 Elinikäisen ohjauksen ja oppimisen monihallinnollisuuden turvaaminen

Työelämän muuttuessa nopeasti ja osaamisen hankkimisväylien moninaistuessa ja kansainvälisty-
essä korostuu ohjauspalvelujen laatu ja jatkumo asiakkaan näkökulmasta, kun hän siirtyy palvelusta
toiseen. Tämän varmistamiseksi maakunta koordinoi *Elinikäisen ohjauksen* -yhteistyötä maakun-
nassa.

EU:n komissio on määritellyt elinikäisen oppimisen avaintaitoina mm. kyvyn tuntea itselleen sopivat oppimisstrategiat ja omat taitojen kehittämistarpeensa sekä osata kartoittaa koulutus- ja uramahdollisuuksia sekä tarjolla olevaa ohjausta ja neuvontaa.

Osaamisen tarjonnan ja kysynnän parantaminen edellyttää työhön, koulutukseen ja valmennukseen eri sektoreilla ohjaavien henkilöiden verkottumista ja yhteistä *Elinikäisen ohjauksen* -kokonaiskäsityksen jakamista. Yhteistyön kautta tuetaan koko eliniän ajan tapahtuvaa oppimista ja vastataan paremmin tuleviin osaamistarpeisiin mm. tukemalla peruskoulun jälkeistä kouluttautumista sekä parantamalla väestön luku- ja numerotaitoa. Maakunta koordinoi eri sektoreilla olevien ohjaajien yhteistä työtä tarvitaan sekä verkoston toimintaa.

12.6 Liikunnan edistäminen

Tutkimustiedon mukaan liikunnalla on keskeinen merkitys asukkaiden hyvinvoinnissa. Maakunta edistää asukkaiden omaehtoista liikuntaa monella eri tasolla.

12.6.1 Päivittäisen liikunnan edistäminen

Maakunnan tavoitteena on mahdollistaa jokaiselle oma tapa harrastaa liikuntaa omassa arjessa riippumatta ajasta, paikasta, toimintakyvystä tai tulotasosta. Edistämistyötä tehdään tiiviisti mm. alueen kuntien kanssa.

Keskisuomalaisia kannustetaan liikkumaan mm. kehittämällä kevyenliikenteen väyliä sekä luonto- ja retkeilyreittejä, edistämällä koulu- ja työmatkapyöräilyä, kannustamalla pitämään perusliikuntapaikkojen käyttäjämaksut kohtuullisina sekä tukemalla erilaisia liikuntakampanjoita ja -tapahtumia.

Lapsia kannustetaan liikkumaan varhaiskasvatuksen ja koululaisten liikunnan suositusten mukaisesti edistämällä lasten liikuntamahdollisuuksia koulussa ja varhaiskasvatuksessa sekä lisäämällä lasten vanhempien tietoisuutta liikunnan merkityksestä.

Nuorille ja aikuisille mahdollistetaan liikunnan kautta positiivisia kokemuksia ja elämyksiä heidän omassa elinympäristössään edistämällä arkiliikunnan mahdollisuuksia sekä seurojen harrasteliikuntaa.

Vanhusten liikkumista tuetaan mm. järjestämällä kotona ja erilaisissa asumispalveluyksiköissä asuville ikäihmisille heille sopivia liikuntatapahtumia ja -tuokiota.

12.6.2 Urheiluseurojen elinvoimaisuuden tukeminen

Maakunta edistää maakunnan alueella toimivien urheiluseurojen toimintaedellytyksiä mm. hyödyntämällä urheiluseuroja palveluiden järjestämisessä, tukemalla osaltaan seurajohdon osaamisen kehittämistä ja seuratyöpaikkojen syntymistä sekä kannustamalla osallistumaan seuratoimintaan.

12.6.3 Kilpa- ja huippu-urheilun edistäminen

Huippu-urheilu synnyttää tunteita ja yhteisiä elämyksiä. Huippu-urheilu antaa myös esikuvia keski-suomalaisille lapsille ja nuorille. Se luo yhteishenkeä ja kannustaa liikkumaan.

Kilpa- ja huippu-urheilu parhaimmillaan luo työpaikkoja sekä seuratoimintaan että yksittäisille urheilijoille. Huippu-urheilutapahtumat tukevat ja luovat matkailua. Huippu-urheilun kautta vaikutetaan myös Keski-Suomen tunnettuuteen maailmalla.

Maakunnan tavoitteena on, että Hippoksen alue kilpa- ja huippu-urheilun keskuksena on yksi valtakunnan merkittävin keskittymä liikuntaosaamisen alueella. Jyväskylän yliopiston liikunta- ja terveystieteiden tiedekunta sekä useat alueen oppilaitokset tuottavat jatkuvasti uutta ajankohtaista urheilu- ja liikuntatietoa ja tutkimusta, joka heijastuu automaattisesti koko maakunnan kehittyvään urheilutoimintaan. Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus (KIHU) sekä Liikunnan ja Kansanterveyden edistämissäätiö (LIKES) tukevat vahvaa liikunnan ja urheilun kehittämistyötä sekä uutta osaamista.

Maakunnan tavoitteena on varmistaa olosuhteet, osaaminen ja kilpailutapahtumien saaminen sekä kehittäminen Keski-Suomessa mm. parantamalla olosuhteita ja osaamista sekä hyödyntämällä tutkimustietoa käytännön toiminnassa.

12.7 Kulttuurin edistäminen

Maakunta vastaa kulttuurin edistämisestä ja tukee osaltaan kuntien kulttuurityötä sekä eri toimijoiden verkostoitumista maakunnan alueella. Kulttuuripalveluiden järjestäminen on kuntien vastuulla, mutta kansalaisten kulttuuristen oikeuksien toteutumiseksi kunnat ja maakunta tekevät tiivistä yhteistyötä.

Tehtävän toteutumiseksi maakuntaan asetetaan kulttuuri-toimijoiden kumppanuuspöytä, jonka tehtävänä on tarkastella kulttuurielämän tilaa, ottaa kantaa ja tehdä esityksiä taiteen ja kulttuurin edistämiseksi eri näkökulmista ja toiminnan eri sektoreilla. Kumppanuuspöydän arvioinnin kohteina ovat esimerkiksi maakunnan kulttuuripalveluiden tasa-arvoinen saatavuus ja saavutettavuus, yhteistyö kolmannen sektorin kanssa, luovien alojen yrittäjyyden edistäminen sekä kulttuuri hyvinvointi-, terveys- ja sosiaalipalveluissa.

Sosiaali- ja terveydenhuollossa kulttuurihyvinvointipalveluita integroidaan osaksi palveluketjuja. Palveluiden tarkempi toteuttaminen määritellään palveluiden tuottamista koskevissa ehdoissa ja sopimuksissa.

Kulttuurihyvinvointipalvelut ovat asiakas- ja tarvelähtöisiä, matalan kynnyksen räätälöitäviä palveluita, joilla on julkilausuttu terveyttä ja hyvinvointia edistävä tavoite. Palveluiden tavoitteena on lisätä asiakkaiden toimintakykyä, elämänhallinnan tunnetta ja koettua terveyttä, ehkäistä yksinäisyyttä ja syrjäytymistä, lisätä osallisuutta ja oikeutta itseilmaisuuksiin, parantaa työhyvinvointia sekä tukea mielenterveyttä. Kulttuurihyvinvointipalveluita kehittävät ja toteuttavat taiteen, kulttuurin, sosiaali-, terveys- ja kasvatustyön ammattilaiset moniammatillisessa yhteistyössä.

12.8 Maakunnallisen identiteetin vahvistaminen

Maakunnan identiteetti muodostuu maakunnan asukkaiden ja muiden toimijoiden omaan elinympäristöönsä, asumiseen ja arkielämään liittyvistä kokemuksista sekä juurtumisen ja kotoisuuden tunteesta.

Maakunta vastaa alueellisen identiteetin edistämisestä ja siten tukee maakunnan eri alueiden houkuttelevuutta niin maakunnan asukkaiden, muuttoa harkitsevien asukkaiden kuin elinkeinotoimijoidenkin näkökulmasta tarkasteltuna.

12.9 Elinympäristöstä ja luonnon monimuotoisuudesta huolehtiminen

Viihtyisällä ja turvallisella elinympäristöllä on merkittävä rooli maakunnan asukkaiden ja eläinten hyvinvoinnin ja terveyden ylläpitämisessä ja edistämisessä.

12.9.1 Alueiden käytän suunnittelun ja rakennusvalvonnan tukeminen

Maakunnan tukee Keski-Suomen kuntien alueidenkäytön suunnittelua ja rakennusvalvontatoimea tarjoamalla alueen kunnille asiantuntija-apua ja ajankohtaiskoulutusta sekä osallistumalla ennakolliseen viranomaisyhteistyöhön ja kehittämishankkeisiin.

12.9.2 Ympäristöterveyden edistäminen

Maakunnan järjestämällä ympäristöterveydenhuollon palveluilla ennaltaehkäistään, vähennetään ja poistetaan sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka voivat aiheuttaa terveyshaittaa. Kokonaisuuksiin liittyy siten myös ympäristöterveyden osalta hallittu lääkkeiden käyttö eläinlääkinnässä ja eläimistä ihmisiin tarttuvien tautien vastustus sekä ihmisten infektio- ja tautien ennaltaehkäisy. Maakunnalla on lakisääteinen tehtävä toimia em. asioissa alueellisena asiantuntijana.

12.9.3 Luonnon monimuotoisuudesta huolehtiminen

Maakunta huolehtii luonnon monimuotoisuuden suojelusta. Palvelut koostuvat yleisestä ohjauksesta, neuvonnasta ja viestinnästä. Keskeistä on metsäluonnon monimuotoisuuden edistämiseen liittyvä yhteistyö, neuvonta ja koulutus sekä hoito-ohjeiden ja muun neuvonta-aineiston tuottaminen yhteistyössä metsäsektorin kanssa.

Luonnon monimuotoisuuden suojelun edistämiseen liittyviä keinoja ovat myös rahoitusmahdollisuuksien tunnetuksi tekeminen, luonnon monimuotoisuuden suojelun edistäminen muiden hankkeiden ja suunnitelmien toteutuksessa sekä hanketyön edistäminen ja kehittäminen yhteistyössä paikallisten ja alueellisten toimijoiden ja yritysten kanssa. Myös maatalousympäristön monimuotoisuuden edistäminen ja yhteistyö, perinnebiotooppien päivitys- ja täydennysinventoinnit ja ympäristösopimusten tekemiseen osallistuminen edistävät luonnon monimuotoisuuden suojelua.

Luonnonsuojelun ydintehtävinä on rauhoitettujen lajien aiheuttamia vahinkoja koskeva neuvonta ja ohjaus sekä vahinkojen ennaltaehkäisy. Myös vapaaehtoisen metsiensuojelun edistäminen Metso-ohjelman keinoin on osa luonnonsuojelua. Muita tehtäviä ovat:

- Luonnonsuojelualueverkoston täydentäminen ja parantaminen valmistelemalla suojeluesityksiä valtion lupa- ja valvontavirastolle.
- Natura2000-alueiden ja muiden luonnonsuojelualueiden hoidon ja käytön suunnittelun ja järjestämisen yhteistyötehtävät.
- Lajien ja luontotyyppien hoidon suunnittelun ja järjestämisen yhteistyötehtävät.
- Uhanalaisten lajien ja elinympäristöjen seuranta ja neuvonta, havainto- ym. tietojen tallentaminen tietojärjestelmiin (tietovarannon ylläpito).
- Erityisesti suojeltavien lajien ja luonnonsuojelulain luontotyyppien suojelutarpeen tunnistaminen ja päätöksentekoon liittyen yhteistyö LUOVA:n kanssa sekä
- vieraslajitehtävät (vieraslajiasetuksen ja vieraslajilain noudattamisen valvonta).

Maakunta huolehtii myös maastoliikennelain ja ulkoilulain mukaisista tehtävistä (mm. maastoliikennelain yleinen valvonta).

12.9.4 Kulttuuriympäristön hoidon edistäminen

Maakunnan keskeisiä tehtäviä kulttuuriympäristön hoidon edistämässä ovat kulttuuriympäristön hoito, kulttuuriympäristöihin liittyvän tiedon ja tietoisuuden lisääminen, kulttuuriympäristöjen kestävän hoidon ja käytön edistäminen, alan toimijoiden yhteistyön edistäminen, kulttuuriympäristöjen tilan ja kehityksen seuraaminen, maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden inventoinnit, avustukset rakennusperinnön hoitoon ja korjausneuvonta sekä esitykset YM:lle maakunnallisesta maisema-alueesta ja LUOVA- virastolle rakennuksen suojelusta rakennusperintölain nojalla.

Maatalousympäristön monimuotoisuutta edistävät Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta rahoitettavat ympäristösopimukset tehdään maakunnassa viranomaistyönä.

12.10 Turvallisuuden edistäminen

Asukkaiden turvallisuudella on merkittävä vaikutus myös koettuun hyvinvointiin. Maakunnan asukkaiden turvallisuuden edistäminen on osin myös maakunnan vastuulla. Maakunta ja kunnat tekevät tiivistä yhteistyötä turvallisuuden edistämiseksi ja tapaturmien ehkäisemiseksi.

12.10.1 Väkivallan ja rikosten ehkäisy

Suomessa on kansallinen väkivallan vähentämisen tavoite. Tehtävässä onnistuminen maakunnan tasolla vaatii useiden hallinnonalojen yhteisiä toimenpiteitä. Väkivallan torjumisen ohella kehitetään esim. uhrien tukipalveluita, lisätään sovittelun käyttöä konfliktinratkaisukeinona sekä pyritään tunnistamaan haavoittuviin ryhmiin kohdistuvia rikoksia entistä paremmin.

Maakunnan ja kuntien hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmat sisältävät konkreettisia toimenpiteitä sekä seurannan keinoja tehtävän toteuttamiseen.

12.10.2 Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisy

Maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvissa palveluissa kartoitetaan systemaattisesti lähisuhde- ja perheväkivallan riskiä, sillä vain harva uhri ottaa kokemuksen itse puheeksi. Puheeksiottaminen ulotetaan myös ikäihmisten palveluihin.

Lähisuhde- ja perheväkivallan tunnistaminen ja varhainen puuttuminen sekä tuen tarjoaminen osallille turvataan maakunnassa. Palveluntuottajien sopimuksiin kirjataan lähisuhdeväkivallan puheeksiottaminen ja raportointi. Hyvät ja toimivat mallit (kuten vakavan väkivallan riskinarviointi MARAK) levitetään koko maakunnan alueelle. Väkivallan tekijä tulee myös ohjata avun piiriin (esim. kriisikeskus Mobilen työmuodot).

12.11 Hyvinvointiyhteistyö

12.11.1 Maakunnan rooli hyvinvoinnin edistämisessä

Maakuntastrategiassa määritellään alueen asukkaiden hyvinvoinnin edistämisen painopisteet sekä toimijat. Lisäksi maakunta kokoaa alueellisen hyvinvointikertomuksen yhteistyössä alueen kuntien kanssa. Alueellisessa hyvinvointikertomuksessa määritellään maakunnan toimenpiteet asukkaidensa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi sekä eriarvoisuuden vähentämiseksi. Hyvinvointikertomus kuvaa kuntien ja maakuntien välistä yhteistyötä ja on strategisen johtamisen väline.

Maakunta seuraa väestön hyvinvointia ja terveyttä ja ennakoi tulevia terveystilaisuuksia. Tavoitteena on maakunnan asukkaiden hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen, sekä hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn lisääminen. Myös sairauksien, tapaturmien ja syrjäytymisen ehkäisy ovat maakunnan tehtäväkenttää.

Väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tila käsitellään maakuntavaltuustossa osana maakuntastrategian toimeenpanon seurantaa ja alueellinen hyvinvointikertomus liitetään osaksi maakunnan päätöksenteon vuosikelloa. Maakunta tarjoaa lisäksi kunnille asiantuntijatukea hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä.

Maakunta johtaa strategisesti ja poikkihallinnollisesti liikuntaa ja liikunnan edistämistä.

Maakunta seuraa valtionhallinnon eri toimialojen terveyttä ja hyvinvointia edistävän liikunnan ohjauskeinoja, sekä jakaa tietoa ja jalkauttaa uusia kansallisia ohjelmia ja suosituksia liikunnan edistämiseksi. Maakuntastrategiaan ja -ohjelmaan sisällytetään konkreettisia lyhyen ja pitkántähtäimen tavoitteita terveyden kannalta riittävän fyysisen aktiivisuuden lisäämiseksi.

Maakunnassa seurataan säännöllisesti ja systemaattisesti eri-ikäisen väestön liikunnan kuntaindikaattoreita. Tämän indikaattoritiedon kokoamisessa ja esittämisessä toimitaan tiiviissä yhteistyössä maakunnallisten asiantuntijaorganisaatioiden kanssa.

Maakunnan rooli on luoda yhteinen maakunnallinen tahtotila, joka kannustaa kuntia huolehtimaan keskeisestä kunnille jäävästä lakisääteisestä tehtävästä hyödyntämällä valtakunnallisia ja alueellisia ohjelmia, ideoita ja hankkeita kuten Meijän polku, Liikkuva koulu ja Voimaa vanhuuteen.

12.11.2 Palveluntuottajien rooli hyvinvoinnin edistämisessä

Maakunta kannustaa järjestämiensä palveluiden tuottajia panostamaan monipuolisesti asiakkaidensa hyvinvointiin. Palveluntuottajien kanssa tehtäviin sopimuksiin määritellään maakunnallisiin tavoitteisiin kiinnittyvät hyvinvointiin ja terveyden edistämiseen liittyvät toimenpiteet, arviointikriteerit ja seuranta. Palveluntuottajilta edellytetään myös näyttöön perustuvia toimintamalleja, joilla laadukas hyvinvoinnin neuvonta ja ohjaus toteutuvat.

Palveluntuottajien kanssa tehtäviin sopimuksiin sisällytetään myös elementtejä, joissa palkitaan asiakkaiden hyvinvointiin tehdyistä panostuksista. Palveluntuottajia kannustetaan investoimaan pitkäjänteisesti asiakkaiden hyvinvointiin myös valinnanvapauspalveluissa, sisällyttämällä sopimuksiin sellaisia hyvinvointi-investointien korvausmalleja, joilla tehdyt investoinnit kompensoidaan tuottajalle asiakkaan vaihtaessa palveluntuottajaa.

12.11.3 Kansalaisjärjestöjen rooli hyvinvoinnin edistämisessä

Järjestöillä on keskeinen rooli keski-suomalaisten hyvinvoinnin edistämisessä. Maakunnan ja järjestöjen yhteistyötä sekä järjestöjen roolia hyvinvoinnin edistämisessä käsitellään tarkemmin tässä järjestämissuunnitelmassa Yhteistyö ja edunvalvonta -osiossa.

12.11.4 Kunnan rooli hyvinvoinnin edistämisessä

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kunnan tärkeä ja laaja-alainen tehtävä myös maakuntauudistuksen jälkeen. Kunta tekee hyvinvointityötä kaikilla toimialoilla kunta- ja terveydenhuoltolain mukaisesti. Kunta luo hyvinvointijohtamisen keinoin kuntalaisille puitteet aktiiviseen ja hyvinvoivaan arkeen turvallisessa ja viihtyisässä ympäristössä.

Hyvinvointityö on osa kuntastrategiaa ja hallinnonalojen suunnitelmia. Kunta ennakoii ja seuraa asukkaiden terveyttä, hyvinvointia ja terveyseroja erilaisten mittareiden ja tilastojen avulla sekä raportoi niistä ja tehdyistä toimenpiteistä osana hyvinvointikertomusta. Hyvinvointikertomuksen laadinnassa tehdään yhteistyötä maakunnan kanssa.

Terveyttä ja hyvinvointia edistävän liikunnan koordinoiminen on osa kuntastrategiaa ja -suunnitelmaa. Yhteistyöllä ja kohderyhmälähtöisellä toiminnalla saavutetaan tuloksia. Kunnassa tulee olla riittävästi osaamista ja työkaluja liikunnan edistämistyöhön ja liikunnan palveluketjujen sekä liikuntaneuvonnan rakentamiseen. Jotta liikuntaneuvonnan palveluketju toimii saumattomasti, täytyy keskinäisen tiedonkulun ja yhteistyön olla sujuvaa. Tiedonkulun sujuvuutta tukee sähköinen tietoturvallinen tiedonsiirto, kuten kattava potilastietojärjestelmä. Sähköiseen tietojärjestelmään tulee olla pääsy myös kunnan liikuntaneuvonnasta vastaavalla taholla. Näin mahdollistetaan asiakkaan yhdenmukainen ohjaus ja sujuva siirtyminen palveluketjussa toimijalta toiselle.

Kunta seuraa asukkaiden liikunta-aktiivisuutta, hyvinvointia ja terveyseroja erilaisten mittareiden ja tilastojen avulla sekä raportoi niistä ja tehdyistä toimenpiteistä osana hyvinvointikertomusta. Kunnassa on tärkeää tunnistaa niitä väestöryhmiä, jotka hyötyvät liikuntaneuvonnasta ja ohjauksesta. Ympäristöjen tulisi olla liikkumiseen kannustavia, liikkumista tulisi edistää koko elämänsäkaarella. Toimintaa suunnitellaan yhdessä kuntalaisten kanssa.

12.11.5 Maakunnan ja kunnan hyvinvointiyhteistyö

Kunta ja maakunta neuvottelevat ja sopivat yhteistyöstä asukkaiden hyvinvoinnin edistämisessä. Yhteistyö perustuu väestön ja organisaation tarpeisiin ja sen muodot ovat kuntakohtaisia. Kunnille annettava tuki suunnitellaan poikkihallinnollisesti ja yhteistyössä kuntien kanssa. Tuen muotoja ovat esimerkiksi:

- kunnan hyvinvointikertomustyön laadinnan tuki, ohjaus ja koulutus
- hyvinvointi- ja terveystiedon tuottaminen sekä tuki niiden tulkitsemiseen
- vaikutusten ennakkoarvioiminen -menetelmän käyttöönoton tuki (koulutus ja menetelmätuki)
- maakunnallisten ”hyvien käytäntöjen työkalupakin” ylläpitäminen ja jalkauttaminen
- valtakunnallisten ohjelmien, linjausten ja suositusten toimeenpanon tuki
- ehkäisevän toiminnan asiantuntijatuki (väkivallan ja tapaturmien ehkäisyn koordinoiminen, ehkäisevä päihdetyö ja turvallisuus, ravitsemus ja liikunta)
- tuki hyvinvointikoordinaattoreiden työlle
- tuki hyvinvointia koskevalle viestinnälle.

Asukkaan näkökulmasta maakunnan, kunnan ja muiden hyvinvointityötä tekevien tahojen yhteistyön tulee olla toimivaa ja saumatonta. Yhteistyön varmistamiseksi toimijaorganisaatioista tunnustetaan vastinparit eri tehtäville.

Maakuntien valtionosuuksissa huomioidaan, kuinka maakunnan toimet edistävät asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä. Arvioinnin perusteena ovat maakunnan toimet, joilla:

- ehkäistään kansansairauksia
- edistetään ikääntyvän väestön toimintakykyä ja vähennetään tapaturmia
- ehkäistään syrjäytymistä
- edistetään sosiaalista hyvinvointia ja työllistymistä.

Kunta saa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosaa sen mukaan, miten hyvin se hoitaa tehtävänsä asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Kunta tekee työtä kunnan johtamisessa sekä omassa toiminnassaan, kuten osana peruskoulutusta ja liikuntatoimea. Valtionosuuden laskennassa hyödynnettävät asiat ovat:

- kunnan kannustimet mittaavat nykytilaa (prosessi-indikaattorit) ja muutosta (tulosindikaattorit)
 - prosessi-indikaattorit perusopetukseen (10), liikuntaan (10) ja kuntajohdolle (9)
 - tulosindikaattorit perustuvat kunnan väestön hyvinvoinnin ja terveydentilan muutokseen, jotka kunta on saanut toimillaan aikaan (rekisterit, tilastot, kyselyt).

13 Ohjaukselliset tehtävät

Maakunnan järjestämisvastuulla oleviin tehtäviin ja palveluihin kuuluu

1. asukkaiden yleinen ohjaus ja neuvonta
2. asiakasohjaus
3. palveluohjaus

Asukkaiden ja asiakkaiden ohjaus järjestetään maakunnassa siten, että kansalaiset, yritykset ja muut toimijat saavat aina oman elämäntilanteensa ja tarpeidensa mukaista palveluihin liittyvää neuvontaa, ohjausta ja tukea kaikissa maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvissa palveluissa.

Ohjauksellisten tehtävien tarkoituksena on helpottaa neuvoja, apua, tukea ja palveluita hakevien ihmisten sekä jo palveluiden piirissä olevien asiakkaiden elämää. Ohjauksella koordinoidaan ja parannetaan palveluiden kohdentumista asiakkaiden arvioitujen palvelutarpeiden mukaan.

Ohjauksellisten tehtävien keskeisiä periaatteita asiakkaan kannalta ovat matala kynnys, ympärivuorokautinen saavutettavuus, yhteydenoton helppous ja yhdenvertaisuus. Kaikessa ohjauksessa huomioidaan aina asiakkaiden tulkauksen ja selkokielen tarve. Asiakas- ja palveluohjauksessa toteutetaan verkostomaista työskentelytapaa maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvien palveluiden ja muiden palveluntuottajien sekä yhteistyökumppaneiden kanssa.

Ohjauksessa hyödynnetään valtakunnallisia digipalveluja sen mukaan kuin niitä on käytettävissä. Neuvonnan ja ohjauksen tehtävät eri tasoilla on kuvattu seuraavassa.

13.1 Yleinen ohjaus ja neuvonta

Maakunta tarjoaa asukkaille järjestämiinsä tehtäviin ja palveluihin liittyvää yleistä ohjausta ja neuvontaa siten, että palvelua on saatavilla monikanavaisesti kaikkina vuorokauden aikoina. Monikanavaisuudella tarkoitetaan sitä, että yhteydenottotapoja on tarjolla runsaasti ja eri asiakasryhmille sopivilla tavoilla. Palveluita on saatavilla sähköisesti, puhelimella tai kasvokkain. Kaikkiin maakunnan järjestämisvastuulla oleviin palveluihin saa yleistä ohjausta ja neuvontaa esimerkiksi samasta puhelinnumeroista tai sähköisestä asiointipalvelusta.

Yleinen neuvonta ja ohjaus ei vaadi asiakkaan tunnistautumista, eikä yhteydenotosta muodostu varsinaista asiakkuutta.

Maakunnan aloittaessa toimintansa, järjestäjän toimesta varaudutaan muutoksen mukanaan tuomaan lisääntyvään yleisen neuvonnan ja ohjauksen tarpeeseen.

13.2 Asiakasohjaus

Asiakasohjaus on nimensä mukaisesti sidottu asiakkuuteen. Asiakasohjausta edellytetään tarjottavan tarpeen mukaan kaikissa maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvissa palvelukokonaisuuksissa. Asiakkaalla tarkoitetaan laajasti sosiaali- ja terveyspalveluiden asiakasta tai potilasta, muuta henkilöasiakasta tai esimerkiksi maatalous- ja yritysasiakkaita.

Asiakasohjauksen tehtävänä on varmistaa, että asiakas saa oikeaa palvelua oikeasta paikasta. Mikäli asiakas ohjautuu ei-tarkoituksenmukaisten palveluiden piiriin, asiakasta ohjataan, neuvotaan sekä autetaan oikean palvelun ääreen. Asiakasohjaus järjestetään monikanavaisesti ja lähellä asiakasta.

Kansalaisten asiointikeskuksiksi tarkoitetuissa sosiaali- ja terveyskeskuksissa (sote-keskus) asiakasohjauksen huomio kiinnitetään asiakkaisiin, jotka asioivat tiiviisti sote-keskusten palveluissa. Paljon palvelua tarvitseville asiakkaalle nimetään henkilökohtainen vastuuhenkilö eri sisältölait huomioon ottaen ja tarvittaessa tehdään monialainen palvelutarpeen arviointi.

Palveluntuottajien asiakasohjauksen toteuttamiseen liittyvät tehtävät ja vastuut määritellään tarkemmin palvelukokonaisuudesta riippuen tuottajien sääntökirjoissa tai hankintasopimuksissa.

13.3 Palveluohjaus

Mikäli asiakkaan palvelutarve vaatii lukuisia maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvia palveluita, asiakkuuden kokonaisvastuu siirtyy maakunnalle ja maakunta vastaa asiakkaan eri palvelutarpeiden integroinnista. Palveluiden yhteensovittamisesta käytetään termiä *palveluohjaus*.

Palveluohjauksen integrointivastuu koskee yhtä lailla kaikkia maakunnan järjestämisvastuulla olevia palveluita, kuten esimerkiksi kasvupalveluita sekä sosiaali- ja terveyspalveluita. Maakunta järjestää palveluohjauksen niin, että maakunnan vastuulla olevat palvelukokonaisuudet integroituvat palveluohjauksen tuella asiakkaan näkökulmasta yhdeksi kokonaisuudeksi ja asiakas saa oikeaa palvelua oikeaan aikaan oikeasta paikasta.

Palveluohjauksen avulla yhteensovitetään eri palveluita (ns. palveluintegraatio). Palveluohjauksella varmistetaan asiakkaan palvelukokonaisuuden tarkoituksenmukainen eteneminen ja vastuunjako eri palveluissa.

Henkilö, joka asiakkaan palveluohjausta toteuttaa, nimetään erikseen asiakkaan tarpeen mukaan eri sisältölait huomioon ottaen. Palveluohjauksella varmistetaan osaltaan myös asukkaiden yhdenvertaisuus. Työkaluna yhdenvertaisuuden varmistamiselle on yhdenmukaisen palvelutarpeen arvioinnin mallintaminen ja edellyttäminen eri palveluissa koko maakunnan alueella.

Palvelukuvaus

Asiakas- ja palveluohjaus järjestetään maakunnallisena ja monialaisena toimintana, johon sisältyy:

- Neuvonta ja ohjaus, myönnettyjen palveluiden koordinaatio ja niiden laadun ja toteutuksen seuranta.
- Palvelutarpeen selvittäminen käyttäen luotettavia, yhtenäisiä ja vertailukelpoisia arvioinnin välineitä, hyödyntäen eri ammattilaisten osaamista.
- Asiakkaan kokonaisvaltaisen asiakassuunnitelman laatiminen.
- Palvelupäätösten tekeminen käyttäen yhtenäisiä asiakkaiden palvelutarpeeseen perustuvia kriteereitä.
- Asiakkaiden osallisuuden ja valintojen tukemisen turvaaminen.

Saatavuus ja saavutettavuus

Sähköinen asiointi toteutetaan maakunnassa ympärivuorokautisesti vuoden jokaisena päivänä. Vastaus sähköiseen yhteydenottoon annetaan seuraavan arkipäivän aikana.

Yhteydensaanti asiakasohjaukseen puhelimitse toteutuu 8-18 samana päivänä.

Palvelutarpeen selvittäminen käynnistyy kiireellisissä tapauksissa kahden ja kiireettömissä tapauksissa seitsemän arkipäivän sisällä yhteydenotosta ja toteutuu asiakkaan palvelutarpeen edellyttämällä tavalla esimerkiksi kotikäyntinä.

Asiakasmaksut

Asiakasohjaus ja palvelutarpeen selvittäminen ovat asiakkaalle maksuttomia

Palveluiden tuottaminen

Asiakas- ja palveluohjaus sekä palvelutarpeen selvittämien ovat osa maakunnan liikelaitoksen toimintaa.

13.4 Ohjaus valinnanvapauden palveluissa

Järjestäjä varmistaa, että kaikilla maakunnan asiakkailla on halutessaan mahdollisuus valita valinnanvapauslaissa tarkoitetun mukaisesti palveluntuottaja ja tämän palveluyksikkö sekä palveluja antava ammattihenkilö tai ammattihenkilöiden moniammatillinen ryhmä.

Järjestäjä määrittelee palveluittain perusteet ja käytännöt, joiden mukaisesti asiakkaita tuetaan palveluntuottajan valintojen tekemisessä ja ohjataan eri palveluntuottajien asiakkaiksi tilanteissa, joissa asiakas ei itse halua tai kykene itsenäisesti valintaa tekemään.

Palveluohjauksessa kiinnitetään erityistä huomiota ikäihmisten, vammaisten, mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden sekä syrjäytymisvaarassa olevien henkilöiden ohjaamiseen ja tukemiseen.

Suoran valinnan palveluissa ja asiakassetelipalveluissa asiakasta ohjataan valitsemaan palveluntuottaja, jonka palvelut ovat hänelle sujuvimman saavutettavissa. Saavutettavuutta arvioidaan asiakkaan tilanteessa ja palvelusta riippuen mm. fyysisen toimipisteen sijainnin, kulkuyhteyksien ja aukioloaikojen sekä sähköisten palveluiden käytettävyyden perusteella. Saavutettavuuden ohella tuottajan valinnassa huomioidaan myös mm. tuottajien mahdollinen erikoistuminen eri asiakasryhmien palveluihin sekä asiakassetelituottajien ilmoittama toiminta-alue. Koti- ja asumispalveluiden asiakkaita ohjataan valitsemaan palveluja niin, että esimerkiksi saman asumispalveluyksikön asiakkaat olisivat samojen suoran valinnan palveluiden tuottajien asiakkaita.

Palveluohjaus tukee vanhempia, heidän valitessaan palveluntuottajaa alaikäisten lastensa puolesta. Jos esimerkiksi lapsen huoltaja tai lastensuojeluviranomainen esittää huolensa siitä, että alaikäisen tai hänen laillisen edustajansa tekemä palveluntuottajan ja tämän palveluyksikön valinta ovat vastoin lapsen etua, palveluohjaus arvioi asiaa lapsen edun näkökulmasta. Mikäli palveluohjaus arvioi valinnan olevan vastoin lapsen etua, palveluohjaus ohjaa hänet hänen edun mukaisen palveluntuottajan asiakkaaksi. Palveluntuottajan osoittamisesta alaikäiselle tehdään kirjallinen päätös, johon asianosainen voi hakea muutosta tekemällä hallintovalituksen.

13.5 Ikääntyvien asiakas- ja palveluohjaus

Ikääntyvien asiakas- ja palveluohjauksen tavoitteena on helpottaa neuvoa, apua, tukea ja palveluita hakevien ja palveluja jo saavien asiakkaiden elämää sekä koordinoida ja sujuvoittaa palveluiden kohdentumista asiakkaiden arvioitujen palvelutarpeiden mukaan.

Ikääntyvien asiakas- ja palveluohjaus järjestetään maakunnassa ns. KAAPO mallin mukaisesti. Keskeisiä periaatteita asiakkaan kannalta ovat matala kynnys, saavutettavuus 24/7, yhteydenoton helpous ja yhdenvertaisuus.

Palvelukuvaus

Keskitetty asiakas- ja palveluohjaus järjestetään maakunnallisena ja monialaisena toimintana, johon sisältyy

- neuvonta ja ohjaus, myönnettyjen palveluiden koordinaatio ja niiden laadun ja toteutuksen seuranta
- palvelutarpeen selvittäminen käyttäen luotettavia, yhtenäisiä ja vertailukelpoisia arvioinnin välineitä, hyödyntäen eri ammattilaisten osaamista
- asiakkaalle yksi yhteinen asiakassuunnitelma, joka laaditaan yhdessä asiakkaan, hänen läheistensä ja palveluun osallistuvien palveluntuottajien kanssa
- palvelupäätösten tekeminen käyttäen yhtenäisiä asiakkaiden palvelutarpeeseen perustuvia kriteereitä
- asiakkaiden osallisuuden ja valintojen tukemisen turvaaminen.

Saatavuus ja saavutettavuus

Sähköinen asiointi toteutetaan maakunnassa ympärivuorokautisesti vuoden jokaisena päivänä.

Yhteydensaanti asiakasohjaukseen puhelimitse toteutuu 8-18 välisenä aikana samana päivänä.

Palvelutarpeen selvittäminen käynnistyy 7 arkipäivän sisällä yhteydenotosta ja toteutuu kotikäyntinä.

Asiakasmaksut

Asiakasohjaus ja palvelutarpeen selvittäminen ovat asiakkaalle maksuttomia

Palveluiden tuottaminen

Asiakas- ja palveluohjaus sekä palvelutarpeen selvittämien ovat osa maakunnan liikelaitoksen toimintaa. Sosiaalihuoltolain 6§:n mukainen sosiaaliohjaus on sote-keskuksen tuottamisvastuulla.

13.6 Kasvupalveluiden henkilöasiakkaiden palvelutarpeen arviointi

Asiakkaan työnhaku alkaa pääsääntöisesti verkossa, jossa asiakkaan itsensä antamien tietojen pohjalta tapahtuu digitaalinen palvelutarpeen arvio. Mikäli automaattinen palvelutarvearvio määrittelee suoraan työmarkkinoille sijoittuvaksi työnhakijaksi, hän ohjautuu avoimiin kasvupalveluihin. Avoimet kasvupalvelut on tarkoitettu omaehtoiselle työnhakijalle ja ne perustuvat työmarkkinatoriin, valtakunnalliseen CC-palveluun sekä työnantajan ja työnhakijan väliseen kohtaamiseen.

Mikäli digitaalinen palvelutarvearvio osoittaa, että asiakas tarvitsee harkinnanvaraisia kasvupalveluja, asiakas ohjautuu maakunnan palveluprosessiin, jonka luonne riippuu asiakkaan palvelutarpeesta.

13.6.1 Henkilöasiakkaan tarkennettu palvelutarpeen arviointi

Palvelukuvaus

Maakunta arvioi henkilöasiakkaan palvelutarpeen säännöllisesti asiakkaan yksilöllistä palveluohjausta varten. Työnhakijan palvelutarve arvioidaan henkilökohtaisessa haastattelussa selvittäen työnhakijan omat työtä ja osaamisen kehittämistä koskevat tavoitteet, työnhakijan ammattitaito, työkyky, työnhakutaidot ja arvioiden niitä suhteessa työnhakijan tavoitteisiin. Palvelutarve sisältää arvion työnhakijan valmiuksista työllistyä avoimille työmarkkinoille sekä työttömyyden pitkittymisen todennäköisyydestä.

Haastattelussa sovitaan hakijan tarpeen mukaisista palveluista ja ohjataan valinnanvapauden käyttämisessä ja palveluntuottajan valinnassa. Palvelussa huomioidaan erityisesti henkilöt, joilla saattaa olla muita heikommat edellytykset valinnanvapauden käyttämiseen ilman ohjausta.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Palveluun kuuluvat kaikki maakunnan kasvupalvelujen työnhakija-asiakkaat lainsäädännön mukaan, 2 viikkoa työhaun alusta ja sen jälkeen tarpeen mukaan. Työttömän työnhakija-asiakkaan palvelutarve on arvioitava säännöllisesti 3 kuukauden välein, mikäli työttömyys jatkuu. Menettelynä on maakunnan tai palveluntuottajan ajanvaraus toimipaikassa, puhelin tai kuvallinen etäpalvelu.

Työtön työnhakija on velvoitettu osallistumaan palvelutarpeen arviointiin säännöllisesti.

Asiakasmaksut

Palvelu on asiakkaille maksutonta.

Palveluiden tuottaminen

Maakunta tuottaa itse, ostaa palvelut markkinoilta tai valitsee palveluntuottajan. Maakunta määrittää palvelulle laatukriteerit. *Tarkennetaan myöhemmin.*

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyy myöhemmin.

13.6.2 Maahanmuuttaja-asiakkaan palvelutarpeen arviointi ja alkukartoitus

Palvelukuvaus

Maahanmuuttaja-asiakkaalle tehdään palvelutarpeen arviointi ja alkukartoitus asiakkaan yksilöllistä palveluohjausta varten. Kartoituksen perusteella arvioidaan maahanmuuttajan tarve kototumissuunnitelman laatimista varten sekä ohjataan palvelutarpeen mukaisesti kotouttamista edistäviin palveluihin.

Alkukartoituksen tavoitteena on kartoittaa maahanmuuttaja tilanne tehokkaan palveluohjauksen varmistamiseksi ja asiakkaan työllistymisen edistämiseksi. Alkukartoituksen kesto ja laajuus vaihtelevat maahanmuuttajan tilanteesta ja tarpeesta.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Alkukartoitus käynnistetään kahden viikon kuluessa asiakkuuden alkamisesta pääasiassa ajanvarauspalveluna asiakkaan kanssa ja tarvittaessa tulkin avustuksella.

Asiakasmaksut

Palvelu on asiakkaille maksutonta.

Palveluiden tuottaminen

Maakunta tuottaa itse ja siirtää markkinoille tarkoituksenmukaisuusharkinnan pohjalta asteittain vuodesta 2021 alkaen maakunnan resurssit huomioiden. Palveluja voidaan pilotoida kokeiluluonteisesti vuodesta 2019 alkaen tarkoituksenmukaisuusharkinnan mukaan.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyy myöhemmin.

13.6.3 Nuoren (alle 30-vuotiaan) henkilöasiakkaan palvelutarpeen arviointi ja ohjaus

Palvelukuvaus

Nuoren, alle 30-vuotiaan henkilöasiakkaan palvelu järjestetään maakunnassa asiakasryhmäkohtaisen palvelutarvearvion mukaisesti. Nuorella tarkoitetaan Nuorisolain (1285/2016) sekä Nuorisotakuun mukaisesti alle 30-vuotiasta henkilöasiakasta, jolla on heikon työmarkkina-asemansa vuoksi tarve kohdennetuille palvelulle. Nuorisolaissa määritellään mm. nuorten työpajatoiminnan, etsivän nuorisotyön sekä monialaisen yhteistyön rajapintoja nuorten kohdalla.

Lain tavoitteena on edistää nuorten yhteiskunnassa toimimisen kykyjä ja edellytyksiä. Nuorisotakuun kautta alle 25-vuotiaille nuorille ja alle 30-vuotiaille vastavalmistuneille tarjotaan työ-, opiskelu-, työkokeilu-, työpaja- tai kuntoutuspaikka kolmen (3) kuukauden sisällä työnhakijaksi ilmoittautumisesta. Nuoren omaa toimijuutta ja Nuorisotakuun mukaisia tavoitteita voidaan edistää myös työelämä- ja yrittäjyyskasvatuksella sekä muulla yhteistyöllä oppilaitosten, kuntien, yritysten ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.

Kasvupalveluissa nuoren (alle 30-vuotiaan) henkilöasiakkaan palvelutarpeen arviointi ja ohjaus järjestetään Nuorisolain ja Nuorisotakuun vaateiden mukaisesti ennaltaehkäisevästi ja oikea-aikaisesti nuoren tilanteen mukaisesti. Nuoren ohjauksessa huomioidaan alle 25-vuotiaan ammattikouluttamattoman nuoren erityinen työttömyysturva ja sen selventäminen asiakkaalle. Nuoren henkilöasiakkaan kohdalla kasvokkaisen palvelun tarve on erityisen suuri työttömyyden pitkittymisen ennaltaehkäisemiseksi, koulutus- ja työuran pidentämiseksi sekä syrjäytymisen ehkäisemiseksi mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Nuoren henkilöasiakkaan palvelutarpeen mukainen ohjaus on saatavilla niin maakunnan järjestämistä vastuulla olevista nuorten monialaisista palvelupisteistä (ks. Ohjaamotoiminta, kohta 33.3) kuin muista kasvupalveluja tarjoavista asiakasneuvontapisteistä koko maakunnan alueella. Nuorta voidaan palvella monikanavaisesti sekä sähköisten ohjauspalvelujen kautta.

Asiakasmaksut

Palvelu on asiakkaille maksutonta.

Palveluiden tuottaminen

Nuorten henkilöasiakkaiden palvelu ja ohjaus voidaan tuottaa maakunnan oman tuotanto-organisaation toimesta, hankkia tai ostaa markkinoilta. Nuorille kohdennettua monialaista ohjausta tuotetaan eri toimijoiden toimesta Ohjaamoissa (ks. kohta 33.3). Alle 30-vuotiaalle henkilöasiakkaalle voidaan hankkia kohdennettuja palveluita eri työhaun tilanteisiin.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyy myöhemmin.

13.6.4 Kasvupalveluita, sosiaali- ja terveystalveluita sekä kuntoutuspalveluja yhdistävä monialainen yhteispalvelu

Palvelutarpeen arviointi

Jos maakunta arvioi, että asiakas tarvitsee kasvupalveluiden, sosiaali- ja terveystalveluiden sekä kuntoutuspalveluiden yhteensovittamista, työnhakijan palvelutarve arvioidaan monialaisesti. Maakunnan on arvioitava työnhakijan tarve työllistymistä edistävään monialaiseen yhteispalveluun viimeistään, kun

- alle 25-vuotias työnhakija on ollut yhtäjaksoisesti työtön kuusi kuukautta
- 25 vuotta täyttänyt työnhakija on ollut yhtäjaksoisesti työtön 12 kuukautta tai
- työnhakija on saanut 300 päivää työttömyysturvalaissa (1290/2002) tarkoitettua työmarkkinatukea lukuun ottamatta mainitussa laissa tarkoitetun työllistymistä edistävän palvelun ajalta maksettua työmarkkinatukea.

Monialainen työllistymissuunnitelma, palveluihin ohjaus ja kokonaisprosessin hallinta

Monialaista palvelua tarvitsevalle asiakkaalle nimetään maakunnan liikelaitokseen palvelukokonaisuutta koordinoiva omatyöntekijä /palveluohjaaja/työkykykoordinaattori asiakkaan tilanteen ja sisältö-lakien mukaan. Työntekijä on vastuussa asiakkaan kokonaistilanteen palveluiden koordinoinnista ja suunnitelman teon käynnistämisestä.

Palvelutarpeen mukaiset palvelut sovitetaan yhteen monialaisena sosiaali-, terveys-, kasvu- ja kuntoutuspalveluita yhdistävänä yhteistyönä ja asiakkaalle laaditaan monialainen työllistymissuunnitelma. Suunnitelmassa sovitaan asiakkaan palvelutarpeen mukaisista rekrytointipalveluista, osaamisen kehittämisen palveluista sekä sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluista. Palvelukokonaisuuteen voi kuulua myös kunnan, muun viranomaisen tai toimijan järjestämiä palveluja. Suunnitelmassa sovitaan myös suunnitelman tekemiseen osallistuvien vastuista suunnitelman seurannassa.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Palvelu on saavutettavissa henkilökohtaisesti (tai etälaitteella) noin puolen tunnin matkan päässä asiakkaan asuinpaikasta.

Palveluiden tuottaminen

Keski-Suomen maakunta järjestää palvelua maakunnan liikelaitoksen toimintana sote-keskusten yhteydessä monikanavaisesti eli kasvokkain, etälaitteella, puhelimella ja digitaalisuutta hyödyntäen.

Monialainen yhteispalvelu (palvelutarvearvio, monialainen työllistymissuunnitelma ja palveluihin ohjaus sekä kokonaisprosessin hallinta) tuotetaan maakunnan liikelaitoksen toimesta. Maakunta voi järjestää asiakkaiden palvelutarpeen mukaisia muita palveluita (kuten valmennuspalvelut) ostopalveluina.

13.6.5 Yritys- ja työnantaja-asiakkaan palvelutarpeen arviointi

Palvelukuvaus

Yritys- ja työnantaja-asiakkaalle tehdään henkilökohtainen palvelutarpeen arviointi, jonka pohjalta laaditaan yhdessä asiakkaan kanssa ratkaisuehdotus palvelusta tai palvelukokonaisuudesta joko välittömästi palvelutarvearvion yhteydessä tai viimeistään kahden vuorokauden kuluessa yhteydenotosta, mikäli kyse on laajemmasta palvelutarpeesta. Palvelutarvearviossa otetaan huomioon alueellinen ja valtakunnallinen yrityspalveluverkosto sekä kumppanuudet. Palvelu voi tapahtua joko kasvokkaisena tai maakunnallisen puhelinpalvelun kautta.

Palvelutarpeen arviointi on osa asiakaslähtöistä palveluprosessia. Palvelutarpeen arviointi tulee olla oikea-aikaista, systemaattista, laaja-alaista tunnistamista ja kumppanuuksien hyödyntämistä.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Palvelu on saatavilla kaikille maakunnan kasvupalvelujen yritys- ja työnantaja-asiakkaille.

Palvelun menettelytapa ovat yrityskäynti, maakunnallinen puhelinpalvelu/-kontaktointi, sähköiset yhteydenottopyynnöt, henkilökohtaiset palvelut toimipaikoissa tai yrityksille kohdennettu kysely tai tapahtuma.

Palvelutarvearvion pohjalta asiakkaalle tehdään ratkaisu- ja toimenpide-ehdotus viimeistään kahden vuorokauden sisällä asiakkaan yhteydenotosta.

Asiakasmaksut

Palvelu on asiakkaille maksutonta.

Palveluiden tuottaminen

Maakunta tuottaa itse, ostaa palvelut markkinoilta tai valitsee palveluntuottajan.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyä myöhemmin.

13.7 Kasvupalvelun henkilöasiakkaiden ohjaus palveluihin

Mikäli asiakas ei ole ohjautunut digitaalisen palvelutarvearvion pohjalta avoimiin kasvupalveluihin ja asiakas tarvitsee harkinnanvaraisia kasvupalveluja, ohjautuu asiakas maakunnan henkilökohtaiseen palveluprosessiin, jonka sisältö riippuu asiakkaan palvelutarpeesta.

Palvelukuvaus

Asiakas ohjataan kasvupalveluihin asiakkaan palvelutarvearviointin pohjalta. Työnhakija ohjataan palveluihin, joilla hänen työllistymistään voidaan edistää.

Palveluohjaus toteutetaan palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä tai viivytystä sen jälkeen asiakkaan yksilöllisen palvelutarpeen pohjalta siten, että valitut palvelut edistävät asiakkaan työllistymistä avoimille työmarkkinoille.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Palvelu on suunnattu kaikille maakunnan kasvupalvelujen työnhakija-asiakkaille. Menettelynä ajanvaraus toimipaikassa, puhelin tai kuvallinen etäpalvelu. Alle 30-vuotias kasvupalvelujen henkilöasiakas voi asioida myös Ohjaamossa (ks. kohta 33.3.)

Asiakasmaksut

Palvelu on asiakkaille maksutonta.

Palveluiden tuottaminen

Maakunta tuottaa itse ja siirtää markkinoille tarkoituksenmukaisuusharkinnan pohjalta asteittain v. 2021 alkaen maakunnan resurssit huomioiden. Palveluja voidaan pilotoida kokeiluluonteisesti vuodesta 2019 alkaen tarkoituksenmukaisuusharkinnan mukaan. Maakunta määrittää palvelulle laatukriteerit.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyy myöhemmin.

13.8 Kasvupalveluasiakkaiden työllistymistä edistävät suunnitelmat

13.8.1 Työllistymissuunnitelma

Palvelukuvaus

Työllistymissuunnitelmassa sovitaan työnhausta ja sen tavoitteista sekä työnhakijan palvelutarpeen mukaisista rekrytointi- ja osaamisen kehittämispalveluista sekä muista työllistymistä edistävästä palveluista. Suunnitelmassa voidaan sopia myös muista työnhakijan osaamisesta, työmarkkina-avalmuuksista ja toimintakykyä lisäävistä palveluista tai työkyvyn tai terveydentilan selvittämiseen liittyvistä toiminnoista.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Palvelu on suunnattu työttömille ja muutosturvan piiriin kuuluville työnhakijoille. Lain julkisista rekrytointi- ja osaamisen kehittämispalveluista mukaisesti Työttömällä työnhakijalla ja muutosturvan piiriin kuuluvalla työnhakijalla on oikeus työllistymissuunnitelmaan. Maakunta tai palveluntuottaja laatii tai tarkistaa työllistymissuunnitelman yhdessä työnhakijan kanssa palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä, ellei sen laatiminen ole ilmeisen tarpeetonta. Maahanmuuttajan oikeudesta kotoutumissuunnitelmaan säädetään kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa ja työttömän työnhakijan oikeudesta aktiivisuussuunnitelmaan kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa.

Asiakasmaksut

Palvelu on asiakkaille maksutonta.

Palveluiden tuottaminen

Maakunta tuottaa itse, ostaa palvelut markkinoilta tai valitsee palveluntuottajan.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyy myöhemmin.

13.8.2 Maahanmuuttaja-asiakkaan kotoutumissuunnitelma

Palvelukuvaus

Kotoutumissuunnitelma on henkilöasiakkaan yksilöllinen suunnitelma niistä palveluista, joiden tarkoituksena on tukea maahanmuuttajan mahdollisuuksia työllistyä, opiskella ja saada riittävä kielitaito sekä muita yhdenvertaista yhteiskunnallista osallisuutta, hyvinvointia ja tasa-arvoa tukevia tietoja ja taitoja. Suunnitelma tehdään asiakastietojärjestelmään ja sitoo molempia osapuolia.

Kotoutumissuunnitelma laaditaan yhteistyössä maahanmuuttajan kanssa hänen elämäntilanteensa edellyttämässä laajuudessa ja kotoutumista edistävät tavoitteensa huomioiden.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Kotoutumissuunnitelman laatiminen käynnistetään viimeistään yhden kuukauden kuluessa siitä, kun asiakkaalle on tehty alkukartoitus ja se on laadittava viimeistään kolmen vuoden kuluttua ensimmäisen oleskeluluvan tai oleskelukortin myöntämisestä tai oleskeluoikeuden rekisteröimisestä.

Palvelu myönnetään kaikille lainsäädännössä määritellyille maahanmuuttaja/kotoutumisasiakkaille palvelutarpeen mukaisesti. Laki velvoittaa maahanmuuttajan osallistumaan kotouttamissuunnitelman laatimiseen, tarkistamiseen sekä noudatettava, osallistuttava sovittuihin palveluihin.

Asiakasmaksut

Palvelu on asiakkaille maksutonta.

Palveluiden tuottaminen

Palvelun osaprosesseissa voi olla käytössä myös muita palveluntuottajia maakunnan harkinnan mukaan.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyy myöhemmin.

13.8.3 Aktivointisuunnitelma

Palvelukuvaus

Aktivointisuunnitelma on pitkään työttömänä olleen henkilön työllistymisedellytysten ja elämänhallinnan parantamiseksi laadittava suunnitelma, jonka maakunta laatii yhdessä henkilön kanssa.

Aktivointisuunnitelma on laadittava työttömälle alle 25-vuotiaalle asiakkaalle:

1. jolle on laadittu työllistymissuunnitelma ja joka on työttömyyden perusteella saanut työmarkkinatukea vähintään 180 päivältä viimeisen 12 kalenterikuukauden aikana
2. jolle on laadittu työllistymissuunnitelma ja joka on saanut 500 päivän työttömyyspäivärahauden ajan työttömyyspäivärahaa tai
3. jolle on tehty työnhakijan haastattelu ja jonka pääasiallinen toimeentulo on viimeisen neljän kuukauden aikana perustunut työttömyyden johdosta maksettuun toimeentulotukeen.

Aktivointisuunnitelma on laadittava työttömälle 25 vuotta täyttäneelle henkilölle, jolle on aiemmin laadittu työllistymissuunnitelma ja

1. joka on työttömyyden perusteella saanut työmarkkinatukea vähintään 500 päivältä
2. joka on 500 päivän työttömyyspäivärahauden jälkeen saanut työttömyyden perusteella työmarkkinatukea vähintään 180 päivältä tai
3. jonka pääasiallinen toimeentulo on viimeisen 12 kuukauden aikana perustunut työttömyyden johdosta maksettuun toimeentulotukeen.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Toteutetaan maakunnassa sote-kasvupalvelut yhdyspinnalla osana asiakassuunnitelmaa.

Asiakasmaksut

Palvelu on asiakkaille maksutonta.

Palveluiden tuottaminen

Aktivointisuunnitelma laaditaan yhteistyössä maakunnan ja asiakkaan kanssa.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyä myöhemmin.

13.9 Yritys- ja työnantaja-asiakkaan ohjaus palveluihinPalvelukuvaus

Yritys- ja työnantaja-asiakkaiden henkilökohtainen ohjaus kasvupalveluihin ja kumppanien palveluihin tapahtuu asiakkaan yksilöllisen palvelutarpeen pohjalta. Ohjausprosessi toteutetaan maakunnallisessa yrityspalveluverkostossa yhden luukun periaatteen mukaisesti niin, että palveluprosessi on selkeä, puolueeton ja yritysten- ja työnantajien tarpeita eteenpäin vievä. Palveluohjauksessa hyödynnetään sekä maakunnallisia että valtakunnallisia yrityspalveluja.

Rekrytointien osalta asiakkaan kanssa sovitaan rekrytointipalvelun toteuttamisen tavasta ja aikataulusta esimerkiksi ehdolle asettelusta ja työtarjousmenettelystä sekä mahdollisten ostopalvelujen ja kumppaneiden palveluiden hyödyntämisestä. Palveluohjaus on asiakaslähtöinen ja saumaton. Maakunta huolehtii, että palveluverkostossa on tietämys valtakunnallisesti ja paikallisesti tuotettavista yrityspalveluista ja palveluntuottajista.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Palvelu on suunnattu kaikille maakunnan kasvupalvelujen yritys- ja työnantaja-asiakkaille. Palvelumuotoja ovat yrityskäynti, maakunnallinen puhelinpalvelu/-kontaktointi, sähköiset yhteydenottopyynnöt, henkilökohtaiset palvelut toimipaikoissa tai yrityksille kohdennettu kysely tai tapahtuma.

Asiakasmaksut

Palvelu on asiakkaille maksutonta.

Palveluiden tuottaminen

Maakunta tuottaa itse, ostaa markkinoilta tai valitsee palveluntuottajan.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyä myöhemmin.

14 Lupa- ja valvontatehtävät

Lupa- ja valvontatehtävien järjestäminen suunnitellaan ja toteutetaan hallinto- ja toimialarajat ylittävänä kokonaisuutena niin, että ne muodostavat asiakkaan kannalta sujuvia kokonaisuuksia.

14.1 Vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn valvonta

Täydentyä myöhemmin.

14.2 Vesihuoltolain valvontatehtävät

Maakunta vastaa vesihuoltolain mukaisesta valvonnasta. Tehtävät on kuvattu tarkemmin luvussa 10.8 *Vesihuollon ja tulvariskien hallinnan edistäminen sekä muut vesitaloustehtävät.*

14.3 Viljelijätukien, luomutuotannon ja elintarviketurvallisuuden valvonta

14.3.1 Viljelijätukien valvonta

Maakunnan viranomaistyönä valvotaan merkittävää määrää tukia hakeneista maatiloista vuosittain. Toimenpiteellä Suomi säilyttää oikeuden Euroopan Unionin rahoitusosuuteen EU:n kokonaan tai osittain rahoittamissa tuissa.

Valvonnalla varmistetaan, että myönnettyjen tukien ehtoja noudatetaan. Valvonnalla taataan myös viljelijöiden oikeusturva ja tasapuolinen kohtelu. Valvontaa tehdään sekä tiloilla että hallinnollisesti toimistotyönä.

Valvontakohteita ovat pinta-alatuet, kotieläintuet sekä näihin liittyvät täydentävien ehtojen valvonnat (esim. vieraslajien valvonta, eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvonta, eläinten hyvinvoinnin valvonta, elintarvikehygienian valvonta, rehuvalvonta, kasvinsuojeluaineiden käytön valvonta ja ympäristön ja luonnon erityisarvojen valvonta, pohjavesi-alueet, natura- ja luonnonsuojelualueet) sekä ympäristökorvauksen (esim. lannoitusvalvonta) ja ympäristösopimusten (esim. perinnebiotoopit) ehtojen valvonnat. Myös erikois- ja kriisitukia (esim. hampun tuotantotuki, maidon ja sianlihan tuotannon kriisituet) valvotaan.

Maakunta hoitaa yksin tai yhteistyössä toisen maakunnan kanssa mehiläistalouden tuen valvontaa, kasvihuonetuotannon tuen valvontaa sekä metsämarjojen ja -sienten varastointituen valvontaa ja puutarhatuotteiden varastointituen valvontaa (kansallisia tukimuotoja, joiden valvontamäärät ovat vähäisiä).

Maatiloilla suoritettavia valvontoja tekevät pääasiassa maakunnan tehtävään nimeämät tarkastajat ja virkaeläinlääkärit (ympäristöterveydenhuollosta). Virkaeläinlääkärit tekevät valvontaa myös hallinnollisesti, jolloin erillistä tilakäyntiä ei ole.

Maataloustukien ja täydentävien ehtojen valvontaa ohjaa ja hallinnoi Ruokavirasto. Kasvinsuojeluainevalvontoja (pois lukien täydentävät ehdot) sekä kasvinsuojeluainelain mukaisia käytön ja kaupan valvontoja ohjaa Turvallisuus- ja kemikaalivirasto.

14.3.2 Luomutuotannon valvonta

Kaikkien EU:ssa luomuna myytävien tuotteiden on täytettävä EU:n luomusasetuksen vaatimukset, jotta toimijalle voidaan myöntää luomusertifikaatti. Luomuvalvontajärjestelmään kuuluvissa kaikissa yrityksissä (maatilat mukaan lukien) tehdään luomutarkastus vähintään kerran vuodessa. Valvonta pohjautuu muista valvonnoista poiketen laatuja järjestelmä-ajatteluun ja järjestelmä on toimijoille vapaaehtoinen, mutta maksullinen.

Maakunnan tehtävänä on hoitaa luomusertifiointiin liittyneiden toimijoiden valvonnat, laadunvalvonnat ja luomuvalvonnan näytteenotot laboratorioihin Ruokaviraston kanssa tehdyn toimintasuunnitelman mukaisesti.

Maakunta päättää luomutoimijoilta kerättävistä maksuista.

Luomuvalvontaa hoitavat maakunnan nimeämät luomutarkastajat.

14.3.3 Elintarviketurvallisuuden valvonta

Siementen, rehujen (pois lukien rehujen täydentävät ehdot) ja lannoitteiden markkinavalvontaa suoritetaan Ruokaviraston toimintasuunnitelman ja teemoittamisen pohjalta.

Kasvinterveyden tuontitarkastukset ovat kiireellisiä viranomaistehtäviä, jotka hoidetaan mahdollisimman nopeasti. Nopeus on välttämätöntä, sillä tuontitarkastusten aikana maahantuojalla on tuontierän tullaus kesken, ja maahantuotava tavara on käyttöönottokiellossa, kunnes viranomaistarkastus on suoritettu loppuun.

Kasvinterveyden sisämarkkinavalvonnan tarkastuksen kohteina ovat taimimyymälät, alan tukkuliik-
keet, peruna ja puinen pakkausmateriaali.

Kasvinterveyden kartoituksia tehdään kasvihuone- ja taimitarhatuotannossa sekä viher- ja metsäalu-
eilla eri tuhoojien esiintymisen kartoittamiseksi. Kartoitusten määrä voi lisääntyä, jos Suomessa tai
maakunnassa epäillään tai löydetään esimerkiksi jokin karanteenituhooja tai unionikaranteenitu-
hooja.

Kasvinterveyden vientitarkastuksia ovat lisäksi sahatarkastukset ja ISPM15-valmistajien tarkastuk-
set. Kasvisten kaupan normien valvontaa suoritetaan alueen hedelmä- ja vihannestukuissa.

14.4 Hukkakauravalvonta

Maatilapalveluissa tehtävä hukkakauravalvonta kohdistuu hukkakaurarekisterissä oleville maatiloille ja
hukkakauran saastuttamille muille maa-aloille. Kasvinsuojeluainevalvonnat ja kasvinsuojeluainelain
mukaiset käytön ja kaupan valvonnat tehdään Turvallisuus- ja kemikaaliviraston ohjauksessa. Valvon-
nat ovat toimijoille maksuttomia ja niitä tehdään vuosittain.

14.5 Kalataloustehtävät

14.5.1 Elinkeinokalatalouden kehittäminen

Euroopan meri- ja kalatalousrahasto

Euroopan meri- ja kalatalousrahaston tavoitteena on menestyksekkäs ja kestävä sininen biotalous.
Meri- ja kalatalousrahaston kautta edistetään kestävästä kalastuksesta ja kestävästä vesiviljelyä, unionin yh-
teistä kalastuspolitiikkaa ja alueellisen työllisyyden ja koheesion lisäämistä. Lisäksi edistetään kala-
tuotteiden markkinoille saattamista ja jalostusta.

Euroopan meri- ja kalatalousrahaston hankkeissa kyse on harkinnanvaraisesta, hakemuksen perus-
teella yrityksille, järjestöille ja muille tahoille myönnettävästä rahoituksesta, jonka perusteista sääde-
tään rahaston Suomen toimintaohjelmassa sekä EU:n ja kansallisissa säädöksissä. Säädökset ja toi-
menpidekohtaiset valintakriteerit määrittelevät hyvin tarkasti rahoitettavien hankkeiden valintaa.

14.5.2 Kalavarojen käytön ja hoidon rahoitus

Kalatalouden edistämisvaroilla tehtävän kalavarojen hoidon ja kestävästä kalastuksesta edistämistä kos-
kevaa rahoitusta ohjataan kalataloushallinnon määrittelemillä painopistealueilla. Kalatalousalueiden
toiminta-avustuksilla rahoitetaan kalatalousalueiden toimintaa.

Kalataloudellisia kunnostusavustuksia myönnetään kalavesien kunnostamista koskeviin hankkeisiin.
Kalataloudellisten kunnostusten rahoitusta ohjaavat mm. alueelliset kunnostusohjelmat ja kansallinen
kalatiestrategia.

14.5.3 Kalavarojen hoito, kalastuslain toimeenpano

Kalastuslain mukaisia viranomaispäätöksiä ohjaavat ensisijaisesti kalatalousalueiden käyttö- ja hoito-
suunnitelmien linjaukset tai alueellisten kalavarojen tai rapukantojen hoitosuunnitelmat. Kalatalouden
lupa- ja valvontatehtäviin kuuluu kalastuslakiin perustuvaa kalastuksen valvonnan järjestämistä, ka-
lastuslain mukaisten lupien, rajoitusten ja kieltojen toimeenpanoa. Mm. kalaveden omistajat ja haltijat
voivat hakea poikkeamia kalastuslain vaatimuksiin. Viranomainen antaa hakemusten perusteella eri-
laisia kalastuksen säätelypäätöksiä, lupia ja kieltoja.

14.5.4 Yleisen kalatalousedun valvonta

Ympäristö- ja vesilain mukaisiin lupahakemuksiin otetaan tarvittaessa kantaa kalakannoille tai kalas-
tukseen kohdistuvien haittojen ehkäisemiseksi tai vähentämiseksi.

14.5.5 Maakuntien yhteistoiminta kalataloustehtävissä

Useat kalatalouspalvelut edellyttävät tai ovat tarkoituksenmukaisia järjestää maakuntien yhteistyönä mm. niiden ylimaakunnallisen luonteen, resurssiyhteistyön tai yhteisen edun vuoksi. Kalastuslain toimeenpano sisältää viranhaltijapäätöksiä, jotka koskevat samanaikaisesti yhtä useampaa maakuntaa.

Euroopan meri- ja kalatalousrahaston hallinnossa yhteinen välittävä toimielin usean maakunnan alueella luo rahaston pienen koon vuoksi parhaat lähtökohdat myös isojen hankkeiden rahoittamiseen, vaikka jokainen maakunta vastaakin päätöksenteosta itsenäisesti.

14.6 Vesihuoltosektorin valvontatehtävät

Vesihuoltosektorin valvontatehtäviin kuuluu toimiminen vesihuoltolain mukaisena valvontaviranomaisena. Vesihuoltolain valvontatehtäviin kuuluu mm. kuntien vesihuollon yleisen kehittämis- ja järjestämisvelvollisuuden valvominen, vesihuollon toiminta-alueiden ajantasaisuuden valvominen sekä vesihuoltolaitosten muiden vesihuoltolain velvoitteiden tekemisen valvominen (esim. vesihuollon häiriötilannesuunnitelmien tekemisen valvominen, vesihuoltolaitostietorekisterin (Veeti) käytön valvominen sekä vesihuoltoverkoston paikkatietojen sähköiseen muotoon saamisen valvominen).

Vesihuoltosektorin valvontatehtäviä tehdään pääasiassa erilaisia lausuntoja antamalla, neuvottelujen avulla sekä viimeisinä keinoina lakien sallimia hallintopakkeinoja käyttämällä.

Lisäksi vesihuoltosektorilla on terveydensuojelulakiin perustuvia valvontatehtäviä, kuten esimerkiksi vesilaitosilmoitusten valvominen sekä valvontatutkimusohjelmien valvominen. Ne on kuvattu tarkemmin kappaleessa 12.3. Terveysvalvonta.

14.7 Elintarvikevalvonta

Maakunta vastaa lakisääteisestä alkutuotannon, hyväksyttyjen ja ilmoitettavien elintarvikehuoneistojen suunnitelmallisesta ja akuutista valvonnasta. Valvontaa tehdään riskiperusteisesti.

Elintarvikevalvonnalla ennaltaehkäistään, vähennetään ja poistetaan elintarvikkeissa esiintyviä tekijöitä jotka voivat aiheuttaa kuluttajalle terveyshaittaa tai taloudellisia tappioita. Tähän pyritään ensisijaisesti tarkastuksilla, ohjeistamalla, neuvomalla ja motivoimalla asiakkaita mutta viime kädessä myös käyttämällä lain mahdollistamia pakkeinoja.

Palvelukuvaus

Tehtäviin kuuluu toimijoiden tekemien ilmoitusten käsittely ja toimijarekisterin ylläpito sekä hakemuksen vastaanotto, käsittely ja hyväksyntäpäätöksen tekeminen. Tehtäviä ovat lisäksi kohteiden tarkastaminen riskiarvion ja valitusten perusteella sekä valvontakohteiden ennakkolausunnot. Lisäksi elintarvikevalvonnan tehtäviin kuuluvat toimijoiden neuvonta ja ohjaus, pakkotoimet, näytteenotto, valvonnan suunnittelu ja raportointi.

Valvontatehtävät sisältävät mm. toiminnan, toimitilojen, omavalvonnan ja elintarvikkeista annettavien tietojen tarkastamisen sekä kuluttajien yhteydenottojen käsittelyn, neuvonnan ja opastuksen.

Alkutuotannon suunnitelmallinen ja akuutti valvonta koskee maidon- ja lihan tuotantoa, hyönteisten kasvatusta elintarvikkeiksi, kananmunantuotantoa, hunajatuotantoa, kalastusta, metsästystä, vesiviljelyä, kasvin- ja sienten tuotantoa, iduntuotantoa, luonnonvaraisia ja viljeltyjä marjoja, sieniä ja yrttejä.

Hyväksyttyjen elintarvikehuoneistojen suunnitelmallinen ja akuutti valvonta koskee eläinperäisiä elintarvikkeita käsitteleviä laitoksia (mm. meijerit, kalan savustamot, perkaamot, lihanleikkaamot, täyssäilykkeiden valmistus, teurastamot, juustolat, munanpakkaamot, varastolaitokset).

Ilmoitettavien elintarvikehuoneistojen suunnitelmallinen ja akuutti valvonta koskee mm. myymälöitä, laitospöytäjä, kahviloita, ravintoloita, elintarvikkeiden kuljetusta ja leipomoita. Valvonta koskee lisäksi ensisaapumisvalvontaa sekä viennin ja tuonnin valvontaa.

Tarkemmin valvonnasta ja sen järjestämisestä, valvontakohteista, tarkastustiheyksistä ja -ajoista, valvonnan painopistealueista ja priorisoinnista yms. määritellään hyväksytyssä valvontasuunnitelmassa.

Saatavuus ja saavutettavuus

Asiakas saa yhteyden palveluihin puhelimitse, sähköisesti tai henkilökohtaisesti asioimalla palveluita tarjoavissa maakunnan toimipisteissä. Asiakkaan yhteydenoton perusteella arvioidaan palvelun tarve ja kiireellisyys, josta määräytyy asian käsittelyaika. Valitusasiaan tai häiriötilanteeseen reagoidaan tiedon saavuttua välittömästi.

Tuottaminen

Palveluiden tuottajana toimii maakunnan liikelaitos.

Asiakasmaksut

Asiakasmaksut määräytyvät voimassa olevien säädösten mukaisesti.

14.8 Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta

Maakunta ohjaa ja valvoo eläinten terveyden ja hyvinvoinnin turvaamiseksi säädetyn lainsäädännön toteutumista sekä toteuttaa eläinsuojelu- ja eläintautivalvontaa.

Palvelu/tehtäväkuvaus

Palveluihin kuuluu asiakkaiden ja sidosryhmien neuvonta, opastus ja koulutus, eläinkuljetukseen liittyvä neuvonta ja valvonta, eläinsuojelutarkastukset epäilyyn perustuen ja ilman epäilyä sekä ilmoituksen ja luvanvaraisen toiminnan valvonta.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan tehtäviä ovat myös EU:n velvoittamat tarkastukset eläinkuljetuksissa ja tuotantoeläinten pidossa, eläinten hyvinvoinnin ja elintarvikehygienian täydentävien ehtojen tarkastukset ja laajennukset, käytännön toimenpiteet tarkastuskohteissa ja hallinnolliset sekä oikeudelliset prosessit, lupaprosessit, uhkasakot, teettämisuhat ja kieltotoimet.

Muita tehtäviä ovat:

- Akuutti- ja kriisitoimenpiteet, eläinsuojelutoimenpiteiden välirahoitus
- Toisilta viranomaisilta tulevat toimenpidetarpeet (esim. poliisi, tarkastuseläinlääkäri, syyttäjä)
- Eläintautien vastustamisen suunnittelu, ohjaus, valvonta ja lausunnon annot
- Lopetusasetuksen valvonta, broileridirektiivin alaiset tehtävät
- Eläinten keinollinen lisäämisen valvonta
- Eläinten ja tuotteiden siirtojen valvonta EU-sisämarkkinoilla ja kolmasmaatuonneissa ja -vientieissä
- Terveysvalvontaohjelmiin liittyvät toimet, kuten terveystarkastus, tarkastukset, näytteenotto ja valvonta
- Eläintautien ennaltaehkäisy, ilmoittaminen, seuranta, toimet tautipurkauksissa, alueelliset toimet tautipurkauksissa, toimet vaarallisen eläintaudin leviämisen ehkäisemiseksi
- Kiellot, rajoitukset ja tallennus virkarekisteriin
- Sivutuotelain mukainen valvonta
- Eläintauti- ja eläinsuojeluvalvonta virka-aikana ja virka-ajan ulkopuolella
- Viralliset terveystodistukset, tarvittaessa myös virka-ajan ulkopuolella.

Tarkemmin valvonnasta ja sen järjestämisestä, valvontakohteista, tarkastustiheyksistä ja -ajoista, valvonnan painopistealueista ja priorisoinnista yms. määritellään maakunnan eläinlääkintähuollon suunnitelmassa, joka sisältää myös eläinlääkäripalvelut.

Saatavuus/saavutettavuus

Kaikki eläintauti- ja eläinsuojeluilmoitukset otetaan käsiteltäväksi virka-aikana samana vuorokautena saapumisestaan, kiireelliset pyritään tarkastamaan viimeistään seuraavana arkipäivänä saapumisestaan, muut tarkastusta vaativat viikon sisällä saapumisestaan (valvontaeläinlääkäreistä koostuva yksikkö).

Eläinsuojelulainsäädännön alaisten lupien myöntäminen saadaan vireille viivytystä ja ratkaistua kahden viikon sisällä siitä, kun tarvittavat asiakirjat on saatu viranomaiselle. Asiakas saa yhteyden palveluihin puhelimitse, sähköisesti tai henkilökohtaisesti asioimalla palveluita tarjoavissa maakunnan toimipisteissä. Toimipisteverkosto on hajautettu toiminnan järjestämisen kannalta tarkoituksenmukaisesti.

Tuottaminen

Palveluiden tuottajana toimii maakunnan liikelaitos.

Asiakasmaksut

Asiakasmaksut määräytyvät voimassa olevien säädösten mukaisesti.

14.9 Terveysvalvonta

Maakunta vastaa lakisääteisesti huoneistojen, talousveden ja uimaveden sekä yleisen ympäristöhygienian suunnitelmallisesta ja akuutista valvonnasta. Valvontaa tehdään riskiperusteisesti.

Terveysvalvonnalla ennaltaehkäistään, vähennetään ja poistetaan sellaisia ympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka voivat aiheuttaa terveyshaittaa. Tähän pyritään ensisijaisesti tarkastuksilla, ohjeistamalla, neuvomalla ja motivoimalla asiakkaita, mutta viime kädessä käyttämällä lain mahdollistamia pakkokeinoja.

Palvelu/tehtäväkuvaus

Palveluihin kuuluu eri toimijoiden tekemien ilmoitusten käsittely ja toimijarekisterin ylläpito, hakemuksen vastaanotto, käsittely ja hyväksyntäpäätöksen tekeminen. Tehtäviä ovat myös kohteiden tarkastaminen riskinarvion sekä valitusten perusteella, valvonnan suunnittelu ja raportointi, valvontakohteiden ennakkolausunnot, toimijoiden neuvonta ja ohjaus, pakkotoimet ja näytteenotto. Valvonta sisältää mm. toiminnan, toimitilojen, omavalvonnan tarkastamisen.

Lisäksi terveysterveysvalvonnan tehtäviä ovat kuluttajien yhteydenottojen käsittely sekä neuvonta ja opastus, huoneistojen valvonta kouluilla, oppilaitoksissa, päiväkodeissa, sosiaalialan yksiköissä, majoitushuoneistossa, kuntosaleilla, kauneushoitoloissa ja muissa mahdollisesti terveyshaittaa aiheuttavissa tiloissa (ns. suunnitelmallinen valvonta).

Talousveden valvonnan piiriin kuuluvat vesilaitosten ja vesiosuuskuntien vedenjakelualueet sekä säädösten mukaiset valvottavat kaivot. Valvonta sisältää mm. tarkastuksia sekä valvontatutkimusohjelmien ja riskinhallintajärjestelmien laatimiseen osallistumista tarkastamista ja päivittämistä (ns. suunnitelmallinen valvonta). Häiriötilanteiden aiheuttamien veden laadun valvonta ja mahdolliset käyttörajoitukset tiedotuksineen ovat myös terveysterveysvalvonnan tehtäviä. Terveysterveysvalvonnan tehtäviä ovat myös häiriötilanteiden aiheuttamat veden laadusta johtuvat rajoitukset ja niiden tiedotus.

Talousveden valvonta tarkoittaa vedenjakelualueiden (eli vesilaitosten ja -osuuskuntien) valvontaa, johon kuuluu valvontatutkimusohjelmat, riskinhallintajärjestelmät ja niiden päivitys. Häiriötilanteiden aiheuttamien veden laadun valvontaa ja mahdolliset käyttörajoitukset tiedotuksineen ovat myös terveysterveysvalvonnan tehtäviä (ns. suunnitelmallinen valvonta).

Uimaveden valvonnan piiriin kuuluvat yleiset uimarannat, talviuintipaikat ja uima-altaat. (Uimavesiprofiilit, valvontatutkimusohjelmat ja niiden päivitys.) Terveysterveysvalvonnan tehtäviä ovat myös häiriötilanteiden aiheuttamat veden laadusta johtuvat rajoitukset ja niiden tiedotus.

Asumisterveys ja sisäilma-asiat ovat suunnittelematonta akuuttia valvontaa. Valvonta sisältää valituksen perusteella asuntojen sekä julkisten tilojen (mm. valvontakohteiden) olosuhteiden, sisäilmaan laatuun liittyen epäkohtien ja terveyshaittaepäilyjen selvittämistä tarkastuksin. Valvonnassa toteutetaan perusmittauksia, kehoitetaan ja tarvittaessa määrätään mittausten/selvitysten teettämistä ulkopuolisella asiantuntijalla. Lisäksi tehtävä sisältää tutkimussuunnitelmien ja -raporttien sekä kuntotutkimusten lukemista, selvitysten/raporttien/tarkastusten perusteella korjauksiin kehottamista/määräämistä. Tarvittaessa voidaan määrätä tilojen käyttörajoituksia ja toteuttaa tilojen jälkivalvontaa. Tehtävä sisältää myös asukkaiden yleistä neuvontaa ja ohjausta. Terveysvalvonnan asiantuntijat toimivat sisäilmatyöryhmissä asiantuntijana ja viranomaisena.

Myös yleinen ympäristöhygieniä kuuluu suunnittelemattoman akuutin valvonnan tehtäviin. Tehtävät sisältävät savu-, melu- ja jäteasioista sekä lintujen ruokkimista koskevien valitusten käsittelyä sekä yleisötapahtumien jätehuollon, wc-tilojen riittävyys, tupakoinnin jne. valvontaa.

Tarkemmin valvonnasta ja sen järjestämisestä, valvontakohteista, tarkastustiheyksistä ja -ajoista, valvonnan painopistealueista ja priorisoinnista yms. määritellään hyväksytyssä valvontasuunnitelmassa.

Saatavuus ja saavutettavuus

Asiakas saa yhteyden palveluihin puhelimitse, sähköisesti tai henkilökohtaisesti asioimalla palveluita tarjoavissa maakunnan toimipisteissä. Valitusasiaan tai häiriötilanteeseen reagoidaan tiedon saavuttua välittömästi. Toimipisteverkosto on hajautettu toiminnan järjestämisen kannalta tarkoituksenmukaisesti. Asiakkaan yhteydenoton perusteella arvioidaan palvelun tarve ja kiireellisyys, josta määräytyy asian käsittelyaika.

Tuottaminen

Palveluiden tuottajana toimii maakunnan liikelaitos.

Asiakasmaksut

Asiakasmaksut määräytyvät voimassa olevien säädösten mukaisesti.

14.10 Tupakka- ja nikotiinivalmisteiden valvonta

Maakunta vastaa lakisääteisestä tupakkatuotteiden, nikotiininesteiden ja nikotiinivalmisteiden myynnin sekä tupakointikieltojen ja -rajoitusten akuutista ja suunnitelmallisesti valvonnasta. Valvontaa tehdään riskiperusteisesti.

Tupakointikieltojen ja rajoitusten valvontaa tehdään yhdessä alkoholivalvonnan ja/tai terveydensuojeluvalvonnan kanssa. Myynnin valvonta tehdään elintarvikevalvonnan yhteydessä.

Palvelukuvaus

Maakunnan vastuulle kuuluu tupakkatuotteiden, nikotiininesteiden ja nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntilupien myöntäminen ja myynnin valvonta. Suunnitelmalliset tarkastukset tehdään ravintoloihin, joissa on erillinen tupakointitila. Tupakointikieltorajoitusten valvontaa tehdään myös mm. kouluilla yleisötilaisuuksissa ja julkisissa tiloissa.

Hakemuksesta maakunta voi kieltää myös asunto-osakeyhtiöiden huoneistoparvekkeiden, ulkotilan ja/tai sisätilassa tupakoinnin. Tehtävät sisältävät myös edellä mainittujen kohteiden valvonnan ilmoitusten perusteella.

Tarkemmin valvonnasta ja sen järjestämisestä, valvontakohteista, tarkastustiheyksistä ja -ajoista, valvonnan painopistealueista ja priorisoinnista yms. määritellään hyväksytyssä valvontasuunnitelmassa.

Saatavuus ja saavutettavuus

Asiakas saa yhteyden palveluihin puhelimitse, sähköisesti tai henkilökohtaisesti asioimalla palveluita tarjoavissa maakunnan toimipisteissä. Valitusasiaan tai häiriötilanteeseen reagoidaan tiedon saavuttua välittömästi. Asiakkaan yhteydenoton perusteella arvioidaan palvelun tarve ja kiireellisyys, josta määräytyy asian käsittelyaika.

Tuottaminen

Palveluiden tuottajana toimii ohjauspalveluista vastaava tuottajista riippumaton yksikkö.

Asiakasmaksut

Asiakasmaksut määräytyvät voimassa olevien säädösten mukaisesti.

14.11 Alkoholihallinto eli alkoholihallinnon lupa- ja valvontatehtävät

Alkoholihallinnolla tarkoitetaan maakunnalle kuuluvia alkoholihallinnon lupa- ja valvontatehtäviä. Maakunta vastaa alkoholijuomien vähittäismyynnin ja anniskelun lupahallinnosta ja valvonnasta sekä alkoholimainonnan valvonnasta alueellaan. Tavoite on alkoholin aiheuttamien haittojen ehkäisy ja vähentäminen. Tähän pyritään ensisijaisesti tarkastuksilla, ohjeistamalla, neuvomalla ja motivoimalla asiakkaita mutta viime kädessä käyttämällä lain mahdollistamia pakkokeinoja.

Palvelu/tehtäväkuvaus

Alkoholihallinnon tehtäviä ovat mm. alkoholijuomien vähittäismyynti- ja anniskelulupien käsittely sekä anniskelu- ja vähittäismyyntipaikkojen valvonta. Tehtäviin kuuluu myös luvanhakijoiden ja -haltijoiden informaatio-ohjaus, neuvonta, kouluttaminen, tiedottaminen, sidosryhmäyhteistyö ja osallistuminen paikalliseen ehkäisevään päihdetyöhön.

Saatavuus ja saavutettavuus

Asiakas saa yhteyden palveluihin puhelimitse, sähköisesti tai asioimalla palveluita tarjoavassa toimipisteessä. Valitusasiaan tai häiriötilanteeseen reagoidaan välittömästi. Yhteydenoton perusteella arvioidaan palvelun tarve ja kiireellisyys, josta määräytyy asian käsittelyaika. Alkoholihallinnon valvontatarkastuksia tehdään myös viikonloppuilla ja -öisin.

Tuottaminen

Palveluiden tuottajana toimii maakunnan liikelaitos.

Asiakasmaksut

Asiakasmaksut määräytyvät voimassa olevien säädösten mukaisesti.

14.12 Työttömyysturvan seuraamustehtävät

14.12.1 Kasvupalvelujen henkilöasiakkaan työttömyysetuuden seuraamusjärjestelmään liittyvät lausunnot ja päätökset

Palvelukuvaus

Työttömyysetuusjärjestelmään tulee muutos, kun maakuntien aloittaessa toimintansa osa työttömyysturvatehtävistä siirtyy työttömyysetuuden maksajille eli Kansaneläkelaitokselle ja työttömyyskassoille. Tällöin lausunnot/päätökset työttömyysetuuden maksamisen työvoimapolitiittista edellytyksistä siirtyvät maksajille.

Työttömyysetuuden seuraamusjärjestelmään liittyvät tehtävät ovat maakunnan viranomaistehtävä. Seuraamustehtäviin liittyvät lausunnot ja päätökset ovat kasvupalvelujen henkilöasiakkaan työttömyysetuuteen liittyvien velvollisuuksien seuraamustehtäviä. Tehtävä sisältää työttömyysturvalain pohjalta asiakkuuden aikana tai tietyissä tilanteissa ennen asiakkuuden alkamista tapahtuvan työvoimapolitiittisesti moitittaviin menettelyihin liittyvät seuraamuslausunnot ja/tai -päätökset. Työvoimapolitiittiset

lausunnot ja työttömyysturvapäätökset annetaan voimassaolevaa työttömyysturvalainsäädäntöä noudattaen.

Prosessiin kuuluu asiakkaan kuuleminen (selvityspyyntö), tarvittavien lisäselvitysten hankkiminen, asian käsittely ja ratkaiseminen eli työvoimapolitiittisen lausunnon tai päätöksen antaminen maksajalle. Jos asiakas on tyytymätön saamaansa lausuntoon tai päätökseen tehtävään kuuluvat oikaisupyynnöt ja valitusvastineet asiakkaan pyytäessä uudelleen käsittelyä tai valittaessa työttömyysturvapäätöksestään.

Kun palveluntuottajat tuottavat kasvupalveluja, maakunnan ja palveluntuottajien välisen tiedonvaihdon toimivuus asiakkaiden työttömyysetuuksiin liittyen on varmistettava. Maakunnalla on myös valvontavastuuta palveluntuottajien toimintaan työttömyysturva-asioissa.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Koskee kaikkia maakunnan kasvupalvelujen työttömyysetuutta hakevia henkilöasiakkaita.

Palveluiden tuottaminen

Palveluiden tuottajana toimii maakunnan liikelaitos.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyy myöhemmin.

15 Rahoitus, avustukset, tuet ja hanketoiminta

Maakunta myöntää tukea henkilöasiakkaille, yrityksille ja yhteisöille. Henkilöasiakkaille tukea myönnetään toimeentuloa varten elämän tai työelämän murrosvaiheissa sekä omaisen kotona hoitamisen perusteella. Henkilöasiakkaille voidaan myöntää tukea myös yritystoiminnan perustamiseen. Toiminnassa oleville yrityksille tukea myönnetään kasvuun ja kehittämiseen.

Viljelijätukien tarkoituksena on turvata kotimaisten elintarvikkeiden tuotanto ja kohtuulliset kuluttajahinnat. Yhteisöille myönnettävät tuet kohdennetaan yleishyödyllisiin investointeihin, kehittämiseen ja toimintaan. Tuet rahoitetaan maakunnan budjetista tai erillisrahoituksena. EU:n rahoitusohjelmat perustuvat erillisrahoitukseen, eli maakunta saa vuosittaisen rahoituksen myönnettäväksi asiakkaille kunkin rahoitusohjelman ehtojen mukaisesti. Viljelijätuet maksetaan Ruokaviraston kautta EU-rahoitteina tai kansallisina. Viljelijätuet haetaan maakunnasta ja ne käsitellään ja valvotaan maakunnan toimesta maksajavirastosopimuksen perusteella.

Palveluprosessi on kaikissa tukimuodoissa samanlainen, vaikka tukien ehdot ja asiakasryhmät vaihtelevat. Palveluprosessi sisältää tukimahdollisuuksista tiedottamisen, tuen hakemisen, myöntämisen ja maksamisen sekä seurannan ja valvonnan.

15.1 Henkilöasiakkaan tuet

15.1.1 Täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki

Palvelukuvaus

Toimeentulotuki on sosiaalietuuksiin kuuluva viimesijainen taloudellinen tuki, jolla turvataan henkilön ja perheen ihmisarvoisen elämän kannalta välttämätön toimeentulo. Se on tarkoitettu tilanteeseen, jossa henkilön tai perheen tulot ja varat eivät riitä välttämättömiin jokapäiväisiin menoihin. Toimeentulotuen viimesijaisuus tarkoittaa, että sen määrään vaikuttavat kaikki henkilön tai perheen käytettävissä olevat tulot ja varat. Toimeentulotuki koostuu Kelan myöntämästä perustoimeentulotuesta sekä maakunnan myöntämästä täydentävästä toimeentulotuesta ja ehkäisevästä toimeentulotuesta.

Täydentävää toimeentulotukea myönnettäessä otetaan huomioon erityismenot, joita ovat muut kuin perusosaan huomioitavat asumismenot, sekä henkilön tai perheen erityisistä tarpeista tai olosuhteista

johtuvat toimeentulon turvaamiseksi tai itsenäisen suoriutumisen edistämiseksi tarpeelliset menot. Henkilön tai perheen erityisenä tarpeena tai olosuhteena voidaan pitää esimerkiksi pitkäaikaista toimeentulotuen saamista, pitkäaikaista tai vaikeaa sairautta sekä lasten harrastustoimintaan liittyviä erityisiä tarpeita.

Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää tuen saajan aktivointia tukeviin toimenpiteisiin, asuminen turvaamiseksi, ylivelkaantumisesta tai taloudellisen tilanteen äkillisestä heikentymisestä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi sekä muihin tuen saajan omatoimista suoriutumista edistäviin tarkoituksiin.

Toimeentulotuen palvelukokonaisuuteen kuuluu toimeentulotukiasioiden ohjaus, neuvonta ja tiedottaminen. Toimeentulotuen osalta yhteistyökumppaneita ovat Kela, vuokranantajat, sähköyhtiöt, vesi- osuuskunnat, seurakunnan diakoniatyö sekä maakunnan sosiaalipalvelut (esim. lastensuojelu).

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Toimeentulotukipalveluja on saatavissa sähköisesti sekä sote-keskusten yhteydessä niin, että ne ovat valtaosalla keskisuomalaisia saavutettavissa tavanomaisin liikennevälinein noin puolen tunnin matkan päässä kotoa. Toimeentulotukilain mukaan hakemukset on käsiteltävä seitsemässä arkipäivässä ja kiireellisissä tilanteissa samana tai seuraavana arkipäivänä.

Palveluiden tuottaminen

Palveluiden tuottajana toimii ei-valinnanvapauden piirissä olevia palveluja tuottava maakunnan liikelaitos tai maakunnan ohjauspalveluista vastaava tuottajista riippumaton yksikkö.

15.1.2 Sosiaalinen luototus

Sosiaalinen luototus on lakiin perustuvaa toimintaa, jonka tarkoituksena on ehkäistä taloudellista syrjäytymistä ja ylivelkaantumista sekä edistää ihmisen itsenäistä suoriutumista. Sosiaalista luototusta käytetään yllättävien talousongelmien hoidossa ja sitä voidaan myöntää talouden hallintaan saamiseksi, velkakierteen katkaisemiseen, kodin hankintoihin, kuntoutumiseen, työllistymisen edistämiseen, asumisen turvaamiseen ja sosiaalisen kriisin ylittämiseen.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Sosiaalista luototuksen palvelut yhdestä maakunnan toimipisteestä sekä sähköisenä palveluna koko maakunnan alueella.

Palveluiden tuottaminen

Palveluiden tuottajana toimii ei-valinnanvapauden piirissä olevia palveluja tuottava maakunnan liikelaitos tai maakunnan ohjauspalveluista vastaava tuottajista riippumaton yksikkö.

15.1.3 Omaishoidon tuki

Palvelukuvaus

Omaishoidolla tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotiloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. Omaishoidon tuki muodostuu tarvittavista palveluista hoidettavalle, omaishoitajalle maksettavasta hoitopalkkiosta, vapaista ja omaishoitajan hoitotehtävää tukevista palveluista. Omaishoitajalla tarkoitetaan omaista tai muuta hoidettavalle läheistä henkilöä, joka on tehnyt maakunnan kanssa omaishoitosopimuksen.

Omaishoidon tukeen sisältyy hoidettavalle annettavia sosiaali- ja terveyspalveluja, jotka kirjataan omaishoidettavan henkilökohtaiseen asiakassuunnitelmaan. Palveluja voivat olla esimerkiksi kotihoito ja siihen liittyvät tukipalvelut (esimerkiksi ateria-, kylvytys- ja kuljetuspalvelu), henkilökohtainen apu, apuvälineet, päivä- ja lyhytaikaishoito ja muut terveydenhuollon palvelut.

Omaishoidon tukea voidaan myöntää sekä pitkä- että lyhytaikaisen hoidon tarpeen perusteella silloin, kun omaisen antama hoito on hoidettavan edun mukaista ja edellytykset omaishoidon toteuttamiseksi

ovat olemassa. Palvelu, jonka tavoitteena on tukea omaishoitoa huomioiden hoidettavan ja omaishoitajan tarpeet.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Omaishoidon piirissä olevien henkilöiden palveluohjaus järjestetään asiakkaiden kotona tai vastaanotoluonteisesti sote-keskuksessa. Omaishoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastuksen järjestetään sote-keskuksessa.

Omaishoitajien vapaapäivät toteutetaan kotiin tarjottavilla sijaispalveluilla. Vaihtoehtoisesti omaishoitettavalle järjestetään vuorohoitopaikka läheltä kotia niin, että valtaosalle paikka järjestyy enimmillään noin 45 minuutin päässä kotoa.

Omaishoidon tuki on määrärahasidonnainen etuus.

Asiakasmaksut

Omaishoitettavalle annettavista palveluista omaishoitajan lakisääteisen vapaan aikana peritään maksu, jonka maakunta määrittää vuosittain.

Palveluiden tuottaminen

Palvelutarpeen arviointi ja omaishoidon tuen myöntämispäätös tehdään maakunnan ei-valinnanvapauden piirissä olevien palveluiden liikelaitoksessa tai maakunnan ohjauspalveluista vastaavassa tuottajista riippumattomassa yksikössä.

Omaishoidon vapaapäivien järjestelyyn liittyvät palvelut tuotetaan asiakassetelillä. Palveluntuottajina voivat toimia asiakassetelipalveluja tuottava maakunnan tuotanto-organisaatio sekä maakunnan hyväksymät muut palveluntuottajat asiakkaiden tekemien valintojen mukaisesti.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyä myöhemmin.

15.1.4 Aloittavan yrittäjän tuki (eli starttiraha)

Henkilöasiakasta, joka käynnistää yritystoimintaa tai siirtyy sivutoimisesta yrittäjästä päätoimiseksi yrittäjäksi, voidaan tukea starttirahalla. Starttirahalla turvataan aloittavan yrittäjän toimeentulo siltä ajalta, jonka yritystoiminnan käynnistäminen ja vakiinnuttaminen kestää. Starttirahaa myönnetään kuitenkin enintään 12 kuukauden ajaksi.

Starttirahaa voi saada työtön työnhakija tai henkilö, joka siirtyy palkkatyöstä, opiskelusta tai kotityöstä kokoaikaiseksi yrittäjäksi. Starttirahaa voi saada myös sivutoiminen yrittäjä, joka laajentaa yritystoimintansa päätoimiseksi. Maakunta selvittää starttirahan myöntämisen edellytykset sekä sen onko yrittäjyys hakijalle sopiva vaihtoehto työllistyä. Starttirahan myöntäminen ja päätöksenteko ovat julkisia hallintotehtäviä, jotka perustuvat lainsäädäntöön. Starttirahavalmisteluun tueksi voidaan teettää ostopalveluna yrittäjävalmiuksien ja yritystoiminnan edellytysten arviointeja kannattavuuden ja kilpailutekijöiden näkökulmasta.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Palvelu on tarjolla koko maakunnan alueella kaikille yritystoimintaa suunnitteleville henkilöasiakkaille. Maakunta selvittää tuen saamisen edellytykset, joita ovat mm. päätoiminen yrittäjyys, henkilön riittävät valmiudet aiottuun yritystoimintaan, mahdollisuudet kannattavaan toimintaan ja starttirahan tarpeellisuus toimeentulon kannalta. Yritystoiminnan tulee olla käynnistetty vasta sen jälkeen, kun tuki on myönnetty.

Palveluiden tuottaminen

Palveluiden tuottajana toimii ei-valinnanvapauden piirissä olevia palveluja tuottava maakunnan liikelaitos tai maakunnan ohjauspalveluista vastaava tuottajista riippumaton yksikkö. Yrittäjävalmiuksien ja yritystoiminnan edellytysten arvioinnit voidaan ostaa maakunnan valitsemalta palveluntuottajalta.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Palvelu on asiakkaalle maksutonta.

15.1.5 Palkkatuki

Palkkatuki on kuvattu luvussa 17.6.

15.1.6 Yritystuet

Yritystuet perustuvat Kestävää kasvua ja työtä- rakennerahasto-ohjelmaan (EAKR) sekä Euroopan maaseuturahaston kautta kanavoituvaan erillisrahoitukseen. Kestävää kasvua ja työstä- rakennerahasto- ohjelmassa rahoituksen painopisteenä on pienten ja keskisuurten yritysten kilpailukyyn kehittäminen sekä innovaatiotoiminnan ja kansainvälistymisen edistäminen. Rahoituksella tuetaan yritysten pitkän aikavälin kilpailukykyä parantavien ja normaalista toiminnasta poikkeavien merkittävien kehittämishankkeiden käynnistämistä. Tuki voi kohdistua sekä kehittämis- että investointihankkeisiin.

Rahoituksen tulee edistää yritysten uudistumista, kasvua ja kansainvälistymistä. Merkittävä osa rakennerahasto-ohjelmasta suunnataan vähähiilistä taloutta edistäviin kehittämishankeisiin. Kehittäminen voi olla energia- ja materiaalihokkuuteen liittyvien tuotteiden tai palveluiden kehittämistä.

Euroopan maaseuturahastosta voidaan tukea maaseutualueilla aloittavien ja toimivien mikro- ja pienyritysten kehittämistä. Investointi- ja perustamistukea voidaan myöntää silloin kun hankkeella on vaikutuksia työllisyyteen sekä maaseudun elinkeinojen monipuolistamiseen.

15.2 Viljelijätuet

Viljelijätuet perustuvat Euroopan unionin maatalouspolitiikkaan. Tuet kuuluvat EU:n toimivaltaan ja ne toimeenpannaan kaikkia jäsenmaita ohjaavien EU-asetusten ja Euroopan komission antamien tarkempien toimeenpanosääntöjen määräämällä tavalla. Yksittäisellä jäsenmaalla ei ole juurikaan päättäväisyyttä asetusten soveltamisessa.

Maatalouden tukijärjestelmän perustan muodostavat Suomessa EU:n suorat viljelijätuet sekä EU:n osittain rahoittamat tuet. Tukikokonaisuutta täydennetään Suomen erityisoloihin tarkoitetuilla kansallisilla tuilla.

Tukien ja korvausten avulla säilytetään ja luodaan uusia työpaikkoja maaseutualueille ja muuallekin yhteiskuntaan, missä hyödynnetään maaseudulla tuotettuja raaka-aineita, tuotteita ja palveluja. Tukien avulla myös säilytetään maatalouden muokkaamia luonnonympäristöjä sekä tuotetaan luonnonmukaisen sertifikaatin mukaisia elintarvikkeita kuluttajille.

15.3 Maatalouden rakennetuet

Maatilojen rakennetuilla kannustetaan maatilayrittäjiä erilaisiin toimintaa ja kannattavuutta parantaviin investointeihin ja sukupolvenvaihdoksiin. Tehtäviin kuuluvat rahoitusmahdollisuuksien tunnetuksi tekeminen, asiakkaiden neuvonta ja ohjaus, investointi-, ja nuoren viljelijän aloitustuen hakemusten sekä rakennussuunnitelmien ja kustannusarvioiden käsittely asetusten edellyttämällä tavalla, maastokäynnit, päätöksenteko, maksatus, valvonta sekä seuranta.

Viljelijä- ja rakennetukien maksatus on avattu kohdassa 21.1.1.

15.4 EU-rahasto-ohjelmat ja ohjelmien toimeenpano

EU:n rahasto-ohjelmien rahoitus on ohjelmaperusteista toimintaa. Ohjelmakaudella 2014–2020 toteutetaan Kestävää kasvua- ja työtä- rakennerahasto-ohjelmaa sekä valtakunnallista Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa. Ohjelmien toimeenpanoa ohjaa alueellisesti yhteistyössä laaditut kehittämissuunnitelmat. Euroopan meri- ja kalatalousrahasto noudattaa omaa toimintaohjelmaa.

Maakunta tuottaa palvelut julkisena hallintotehtävänä ja se on asiakkaalle maksutonta.

Rahasto-ohjelmien toimeenpano ja palvelut, niiden saatavuus ja tuottaminen on kuvattu yksityiskohdaisesti eri rahastojen hallinto- ja valvontajärjestelmä kuvauksissa (HVJ-kuvaus) sekä ohjelmien toimeenpanokappaleessa 21.1.

15.4.1 Rakennerrahastot

Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikalla pyritään kasvattamaan jäsenvaltioiden taloudellista ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja vähentämään alueiden välisiä kehityseroja. Suomen rakennerrahasto-ohjelmassa on viisi toimintalinjaa, joilla tuetaan erityisesti pk-yritysten kilpailukykyä ja työllistymistä. Läpileikkaavana teemana on vähähiilisen talouden edistäminen. Rakennerrahasto-ohjelma toteuttaa Eurooppa 2020 -strategian tavoitteita. Rakennerrahasto-ohjelman painopisteiden lisäksi ohjelman rahoitusta voidaan kohdentaa horisontaalisiin erityisteemoihin.

Euroopan aluekehitysrahasto

Suomessa Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) rahoituksen tavoitteena on monipuolistaa elinkeinorakennetta, lisätä kasvavien, innovatiivisten ja kansainvälistyvien yritysten määrää sekä kehittää uutta liiketoimintaa. Toinen tavoite on vahvistaa vetovoimaisten tuotekehitys- ja innovaatioympäristöjen kehittämistä sekä yritysten, tutkimuslaitosten, korkeakoulujen ja ammatillisten oppilaitosten sekä julkisen ja kolmannen sektorin yhteistyötä ja alueellisia verkostoja. Kolmas tavoite on parantaa pk-yritysten kilpailukykyä edistämällä muun muassa uusien ympäristöä vähemmän kuormittavien, energiatehokkaampien teknologioiden ja innovaatioiden käyttöönottoa sekä vähähiilistä, resurssiviisasta ja kestävää ympäristöliiketoimintaa.

Keskeiset painopisteet ovat:

- Pk-yritystoiminnan kilpailukyvyn parantaminen
- uuden tiedon ja osaamisen tuottaminen ja hyödyntäminen sekä
- vähähiilisen talouden edistäminen.

Euroopan sosiaalirahasto

Euroopan sosiaalirahaston (ESR) tuella edistetään työllisyyttä ja hyvää työelämää, parannetaan osaamista ja ammattitaitoa sekä lisätään heikoimmassa asemassa olevien sosiaalista osallisuutta. Keskeiset painopisteet ovat:

- työllisyys ja työvoiman liikkuvuus
- koulutus, ammattitaito ja elinikäinen oppiminen ja
- sosiaalinen osallisuus.

15.4.2 Euroopan maaseuturahasto

Maaseuturahastosta tuettavan toiminnan tavoitteena on kestävän kehityksen periaatteita noudattaen monipuolistaa, uudistaa ja lisätä maaseudun elinkeinotoimintaa, parantaa maaseudun yritysten toimintaedellytyksiä ja kehittää niiden kilpailukykyä. Samalla kehitetään maaseutua asuin- ja toimintaympäristönä asukkaiden ja toimijoiden hyvinvoinnin, viihtyisyyden ja toimintamahdollisuuksien parantamiseksi.

Maaseudun kehittäminen ja siihen liittyvä rahoitus on ohjelmaperusteista toimintaa. Ohjelmakaudella 2014-2020 toteutetaan valtakunnallista Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa, jonka alueellista toimeenpanoa ohjaa alueella yhteistyössä laadittu alueellinen maaseudun kehittämissuunnitelma. Maaseudun kehittämiseen liittyvä ohjelmatyö sisältää suunnitelmien laatimiseen, niiden toteutuksen seurantaan ja arviointiin liittyvät työt. Toiminnalla luodaan kilpailukykyistä yhteisöllistä, turvallista ja vuorovaikutteista maaseutua tukemalla ja kehittämällä maaseudun yrityksiä, verkostoja ja osaajia. Ohjelmatyöhön kuuluu myös Leader-toimintaan liittyvä hallintotyö.

Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta rahoitetaan sekä kehittämishankkeita että yrityshankkeita (yritystuki).

15.4.3 Maatilatalouden kehittämisrahasto (Makera)

Maatalouden kehittämisrahaston (Makera) varoja käytetään mm. maatilatalouden rakenteen parantamiseen, maaseutuelinkeinojen edistämiseen, maaseudun elinolosuhteiden ja toimeentulomahdollisuuksien parantamiseen sekä näiden toimenpiteiden kehittämisen edistämiseen ja em. tarpeisiin liittyvien maa- ja vesialueiden ostamiseen ja vaihtamiseen.

Suurin yksittäinen kohde Makeran avustusvarojen käytössä ovat maatalouden kansallisesti rahoitettavat investointiavustukset. Maatalouden investointien rahoitus muodostuu kokonaisuudesta, jossa osa avustusvaroista osoitetaan EU:n maaseuturahaston alueellisesta rahoituskehyksestä ja kokonaan kansallisesti rahoitettava osuus Makerasta.

15.4.4 EU-ohjelmien toimeenpano

EU- rahasto-ohjelmien toimeenpanotehtäviin kuuluu tukien hakemiseen, myöntöön ja maksatukseen sekä jälkitoimiin kuuluvat tehtävät. Maakunta tuottaa palvelun julkisena hallintotehtävänä ja ne ovat asiakkaalle maksutonta.

Hankehaut

Hankehaulla tarkoitetaan hakuilmoitusten laatimista ja julkaisua ja siihen liittyvää hankkeen toteuttajien ohjausta ja opastusta rakennerahasto-ohjelman, Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman sekä Euroopan meri- ja kalatalousrahaston Suomen toimintaohjelman ehtoihin, valintaperusteisiin, rahoitus- ja tukikelpoisuusehtoihin sekä käyttämään säädösten mainitsemisissa tapauksissa haun edellyttämiä sähköisiä tietojärjestelmiä. Yritystuissa on käytössä jatkuva haku. Yritystukien aktivointia ja hakujen informointia tehdään yhteistyössä maakunnan, elinkeinoyhtiöiden, kehittäjäorganisaatioiden sekä yrittäjäjärjestöjen kanssa.

Hankkeiden valinta

Hankkeiden valinta tarkoittaa hankehakemusten vastaanottamista tietojärjestelmissä, valintakriteerien täytymisen tarkistamista, rahoitettavien hankkeiden valitsemista sekä valintaperusteiden dokumentointia. Valintaa varten pyydetään tarvittaessa substanssiasiantuntijoiden kommentteja. Hankkeet käsitellään rahoituksesta päättävissä valintakokouksessa.

Yritystuet ovat harkinnanvaraisia avustuksia yritysten merkittäviin ja pitkän aikavälin kilpailukykyä parantaviin hankkeisiin. Hankkeiden valinta perustuu hankkeista tarvittaessa tehtävään yritystutkimukseen, jossa arvioidaan hankkeen merkitys yrityksen liiketoimintaan sekä hankkeen soveltuvuus EU-ohjelmien valintakriteereihin sekä yritystukisäädöksiin.

Rahoituspäätös

Rahoituspäätös sisältää päätöksen valmistelun, esittelyn ja hyväksymisen tietojärjestelmissä, hankkeen luokittelun, riskitason arvioinnin sekä mahdollisten erityisehtojen kirjaamisen päätökseen esimerkiksi mahdollisen ennakon osalta.

Hankkeiden rahoitus voi jaksottua useampaan erään, joista jokaisesta tehdään erillinen maksatuspäätös hakemuksen perusteella. Hankkeiden toiminnan muuttuessa oleellisesti voidaan tehdä muutospäätöksiä perustellun hakemuksen mukaisesti.

Hankkeiden ohjaus ja seuranta

Hankkeiden ohjaus ja seuranta tarkoittaa mm. osallistumista hankkeiden ohjaus- tai seurantaryhmiin, hankkeen toteutuma- ja seurantatietojen (ml. loppuraportit) seuraamista ja tarkastamista sekä hankkeiden toiminnan ohjaamista. Yrityshankkeita ohjataan ja seurataan asiakkuustyön kautta sekä hankkeiden raportoinnin yhteydessä.

15.4.5 Tukikelpoisuuden tarkastus ja tukien maksatus

Palvelukuvaus

Tukikelpoisuuden tarkastus ja tukien maksatus tarkoittavat maksatushakemusten, kustannusten ja rahoituksen tukikelpoisuuden tarkastamista, tukikelvottomuusperusteiden sekä käsittelyn dokumentointia, maksatuspäätöksen esittelyä ja hyväksyntää. Tarvittaessa hakemusta pyydetään täydentämään lisätiedoilla. Maksatuspäätöksen hyväksynnästä hankkeelle maksettava tuki siirtyy maksujärjestelmään ja kirjanpitoon.

Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus

Maksatus koskee kaikkia niitä maakunnan rahoittamia hankkeita, jotka toteutuvat. Osalle rahoitetuista hankkeista voidaan maksaa myös ennakkoa.

Asiakasmaksut

Palvelu on asiakkaille maksuton.

Palveluiden tuottaminen

Maakunta tuottaa palvelun itse tai yhteistyössä toisten maakuntien kanssa.

Palveluiden käyttö ja maakunnalle aiheutuvat kustannukset

Kaikki toteutuvat hankkeet hakevat maksatusta. Toiminnasta aiheutuu palkka- ja toimintamenokustannuksia. Osa niistä voidaan kattaa EU-rahasto-ohjelmien hallinnointiin tarkoitettulla teknisellä tuella/avulla.

15.4.6 Paikan päällä varmennus

Palvelukuvaus

Paikan päällä varmennus perustuu EU:n rahasto-ohjelmia koskeviin säädöksiin ja hallintoviranomaisten ohjeisiin. Hankkeiden toiminta käydään varmentamassa paikan päällä. Varmennuksella todetaan mm. että hanketta on toteutettu hyväksytyn suunnitelman mukaisesti, palvelut ja tuotteet on toimitettu ja säädösten edellyttämät indikaattoritiedot on kerätty. Varmennuksesta laaditaan raportti. Hankkeiden toiminnasta tehty tukikelvottomuushavainnot siirtyvät jatkotoimien käsittelyyn.

Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus

Varmennus tehdään hallintoviranomaisten ohjeiden mukaisesti osalle maakunnan rahoittamista EU-hankkeista. Investointihankkeet varmennetaan useimmiten paikan päällä.

Asiakasmaksut

Palvelu on asiakkaille maksuton.

Palveluiden tuottaminen

Maakunta voi halutessaan tuottaa palvelun itse, yhteistyössä toisten maakuntien kanssa tai ostaa ne markkinoilta. (Tarkennetaan myöhemmin.)

Palveluiden käyttö ja maakunnalle aiheutuvat kustannukset

Tarkentuu.

15.4.7 Jälkiseuranta

Palvelukuvaus

Yritystuella tuetun investoinnin on oltava tukipäätöksen mukaisessa toiminnassa kolmen tai viiden vuoden ajan tuen viimeisen erän maksamisesta. Jälkiseuranta sisältää hanketoiminnan päättymisen jälkeen tehtävää seurantaa siitä, että toiminta jatkuu säädösten mukaisella tavalla määrävuosien jälkeen ja että mahdolliset tulot tulevat huomioon otetuiksi. Toiminnan pysyvyys varmennetaan paikan päälle tehtävällä käynnillä. Seurannasta tehdään raportti hallintoviranomaisen ohjeistuksen mukaisesti. Tukikelvottomuuksiin liittyvät havainnot siirtyvät jatkotoimien käsittelyyn.

Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus

Jälkiseuranta tehdään hallintoviranomaisten ohjeiden mukaisesti osalle maakunnan rahoittamista hankkeista.

Asiakasmaksut

Palvelu on asiakkaille maksuton.

Palveluiden tuottaminen

Maakunta voi halutessaan tuottaa palvelun itse, yhteistyössä toisten maakuntien kanssa tai ostaa ne markkinoilta. (Tarkennetaan myöhemmin.)

Palveluiden käyttö ja maakunnalle aiheutuvat kustannukset

Täydentyy.

15.4.8 JatkotoimetPalvelukuvaus

Jatkotoimiin kuuluu hankkeen toiminnasta saatujen havaintojen käsittely, asiakkaan kuuleminen ja päätökset takaisinperinnästä, maksatusten keskeyttämisestä ja lopettamisesta sekä hankkeen lakauttamisesta. EU:n ohjeiden mukaan laaditaan tarvittaessa ilmoitus sääntöjenvastaisuudesta.

Jatkotoimiin sisältyy myös vastineiden antaminen hallinto- ja korkeimpaan hallinto-oikeuteen tehdyistä valituksista sekä konkurssien yms. valvonta. Jatkotoimiin kuuluu myös ratkaisun tekeminen toimista, joihin ryhdytään petosepäilytapauksissa.

Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus

Jatkotoimet koskevat tarvittaessa kaikkia maakunnan rahoittamia hankkeita.

Asiakasmaksut

Palvelu on asiakkaille maksuton.

Palveluiden tuottaminen

Maakunta tuottaa palvelun itse tai yhteistyössä toisten maakuntien kanssa.

Palveluiden käyttö ja maakunnalle aiheutuvat kustannukset

Täydentyy.

15.5 Muut kansalliset avustukset**15.5.1 Yksityistieavustukset**

Yksityistiet ovat yksityisten tienpitäjien hallinnoimia teitä, jotka ovat osa liikennejärjestelmää. Yksityistieavustuksilla tuetaan kansalaisten, elinkeinoelämän ja kilpailukyvyn kannalta tärkeitä kuljetustarpeita. Avustustoiminnan järjestäminen perustuu yksityistielakiin.

Palvelukuvaus

Avustuksia myönnetään tienpitäjinä toimiville yksityistiekunnille yksityisteiden tienpitoon. Avustuksen saamisen ehtona on, että yksityistie on avustuskelpoinen yksityistielain mukaisesti.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Tienpitäjänä toimivat voivat hakea hankeavustusta ympärivuoden. Avustuksien myöntäminen ja avustuksiin liittyvä neuvonta toteutetaan virka-aikana.

Palveluiden tuottaminen ja asiakasmaksut

Palveluiden tuottajana toimii maakunnan liikelaitos.

Asiakasmaksut

Palvelusta ei peritä asiakasmaksuja.

Arvio tehtävien/palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Yksityisteiden avustuksien vuosirahoitustarve on 1,0 milj. euroa. Avustusmenot rahoitetaan maakunnan yleiskatteellisesta rahoituksesta.

15.5.2 Rakennusperinnön hoidon avustukset

Maakunta jakaa vuosittain avustuksia yksityisille omistajille ja rakennusperinnön hoitoa edistäville yhteisöille kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden ja niiden välittömän ympäristön kunnossapitoon, suojeluun ja parantamiseen. Avustus on tarkoitettu kohteen historiallisen aitouden säilyttäviin korjauksiin, joilla edistetään kohteen säilymistä.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Avustuksien myöntäminen ja avustuksiin liittyvä neuvonta tehdään arkipäivisin.

Palveluiden tuottaminen ja asiakasmaksut

Palveluiden tuottajana toimii maakunnan liikelaitos.

Asiakasmaksut

Palvelusta ei peritä asiakasmaksuja.

Arvio tehtävien/palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Rakennusperinnön hoitoavustusten vuosirahoitustarve on 50 000 euroa.

15.5.3 Vesihuoltosektorin avustukset

Vesihuoltosektorilla myönnetään harkinnanvaraisia avustuksia maakunnalliseen haja-asutusalueiden jätevesineuvontaan, vesihuoltolaitosten vesihuoltohankkeiden rakentamisinvestointeihin sekä pohjavesiselvitysten laadintaan.

Haja-asutusalueiden jätevesineuvontaan myönnetään avustus valitulle neuvonnan järjestäjälle täysimääräisenä (maksimissaan 100 % avustus) ympäristöministeriön toimesta. Jätevesineuvonta on yksi tärkeä osa ns. hajajätevesiasetuksen malliin saattamisesta.

Vesihuoltolaitosten rakennusinvestointien avustaminen on normaalisti noin 20 %:n tuen antamista vesihuoltoverkostojen rakentamiseen. Avustusraha tulee maakunnan rahoituksesta. Pohjavesialueiden suojelusuunnitelmien laatimiseen ja päivittämiseen sekä pohjavesien suojelua toteuttaviin hankkeisiin myönnetään harkinnanvaraisia avustuksia (maksimissaan 50 %).

Suojelusuunnitelmien laatiminen on tärkeintä riskipohjavesialueille sekä vedenhankintaa varten tärkeille ja vedenhankintaan soveltuville pohjavesialueille. Tukea voidaan myöntää myös vesienhoitosuunnitelmissa tarpeellisina pidettyihin pohjavesien suojelua toteuttaviin hankkeisiin.

15.5.4 Vesienhoidon edistämisavustukset

Vesienhoidon edistämisavustukset ovat harkinnanvaraisia ja niitä myönnetään ensisijaisesti vesienhoitosuunnitelmien toimenpiteiden toteuttamiseen sekä myös muihin vesistöjen ja vesiympäristön tilaa parantaviin hankkeisiin. Avustusten saajina voivat olla esim. kunnat, osakaskunnat ja vesienhoitoyhdistykset.

Myöntämisen edellytyksistä säädetään asetuksessa vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa parantavien hankkeiden avustamisesta. Avustukset maksetaan maakunnan rahoituksesta.

15.5.5 Ympäristökasvatuksen ja -valistuksen hankeavustukset

Maakunta voi edistää ympäristötietoisuutta muun muassa jakamalla avustuksia ympäristökasvatusta ja valistusta edistäville hankkeille alueellaan.

15.5.6 Avustukset sopimuspalokunnille ja järvipelastusseuroille

Maakunta myöntää avustuksia toimijoille, jotka osallistuvat maakunnallisen pelastustoiminnan toteuttamiseen. Avustuksilla täydennetään mm. maakunnan pelastustoiminnan toimintakykyä maakunnan järviolueilla.

15.5.7 Hankeavustus työllisyyttä tukeville 3. sektorin toimijoille ja kunnille

Johdanto

Maakunta voi myöntää harkinnanvaraista hankeavustusta toimijoille, jotka edistävät heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden työllistymistä.

Palvelukuvaus

Rahoitettavan toiminnan sisältö ja kunkin hakukierroksen painotukset ovat maakunnan päätettävissä. Rahoitettava toiminta voi sisältää esimerkiksi työmahdollisuuksien järjestämistä työttömille työnhakijoille, työllistymisen edistämisen tukitoimia tai uusien em. sisältöihin liittyvien toimintamallien ja palveluiden kehittämistä.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Palvelu on tarjolla koko maakunnan alueella.

Palveluiden tuottaminen

Palveluiden tuottajana toimii maakunnan liikelaitos.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyy myöhemm

15.5.8 Kotouttamisen edistämisestä maakunnalle maksettavat valtion korvaukset

Valtio korvaa maakunnalle kotouttamisen edistämisestä aiheutuvia kustannuksia. Kustannuksia korvataan ilman huoltajaa olevan alaikäisen hoivan järjestäminen sekä tämän edustajalle maksettavien palkkioiden ja kulujen maksaminen.

15.6 Tuotantoeläinten omistajille tai haltijalle maksettavat korvaukset tuotantoeläinten eläinlääkintäkuluista

Maakunta osallistuu tuotantoeläinten eläinlääkinnän kustannuksiin matkakulujen ja käyntimaksujen osalta. Tämä tuki takaa kohtuulliset käyntikustannukset kaikille tuotantoeläinten omistajille riippumatta tilan sijainnista. Tuki maksetaan vain maakunnan virkaeläinlääkäreiden käynneistä.

15.7 Eläinten hyvinvointia turvaavien kiireellisten toimien välirahoitus

Eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi voidaan joutua käyttämään kiireellisesti esimerkiksi lomituspalvelua tai yksityisen palveluntuottajan hoitopalvelua. Palveluiden saantia voidaan maakunnan toimesta tukea ns. välirahoituksella, jolla varmistetaan palveluiden saanti välittömästi. Välirahoituksen kustannukset peritään eläinten omistajalta tai haltijalta.

15.8 Viljelijätukien maksatus

Viljelijätukien maksatus on kuvattu suunnitelman kohdassa 21.1.1.

16 Alueellinen tienpito

Alueellisella tienpidolla varmistetaan maantieverkolla liikenteen päivittäinen toimivuus ja turvataan tieomaisuuden säilyminen. Tienpito on valtion maakunnalle antama toimeenpanotehtävä, jota maakunta toteuttaa sopimus pohjaisesti yhteistyössä valtion kanssa. Alueellinen tienpito perustuu lakiin liikennejärjestelmästä ja maanteistä, liikennehallinnon alan informaatio-ohjaukseen, liikennejärjestelmäsuunnitelmaan ja tienpidon sopimukseen.

Alueellisella tienpidolla varmistetaan tieverkon toimivuus tienpidolle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Tienpidossa huomioidaan toiminnan valtakunnallinen yhtenäisyys ja maanteiden palvelutasolle asetut tavoitteet.

Palvelukuvaus

Alueellinen tienpito sisältää maanteiden kunnossapidon ja parantamisen asiakkaiden tarpeet huomioiden. Maakunta vastaa tienpidon alueellisesta suunnittelusta, tilaajatehtävien järjestämisestä, toteutuksen valvonnasta ja tienpidon tilannekuvan analysoinnista. Valtion ja maakunnan välisessä sopimuksessa sovitaan vuosittain tieverkon palvelutasosta, tienpidon hankinnoista ja muista tienpitoa koskevista tehtävistä.

Tienpidon sopimuksessa maakunnalle kohdistetaan valtion erillisrahoitus ja alueelliseen tienpitoon liittyvät tavoitteet, jotka perustuvat mm. liikennemääriin ja tiepituuteen sekä tavoiteltuun palvelutasoon ja teiden kuntoon. Tavoitteet tarkentuvat vuosittain mm. hallitusohjelman tavoitteiden ja tienpidon tilannekuvan mukaisesti.

Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus

Maanteiden päivittäinen liikennöitävyys varmistetaan ympärivuorokautisesti (24/7).

Palvelun tuottaminen

Alueelliseen tienpitoon liittyvät palvelut hankitaan markkinoilla toimivilta yrityksiltä palvelu- ja/tai urakasopimuskokonaisuuksina. Hankintaohjelma perustuu tienpidon sopimukseen. Kunnossapitoa hankitaan pitkäkestoisilla palvelusopimuksilla. Palvelun saatavuus turvataan yli maakuntarajojen. Hankintakokonaisuudet suunnitellaan kustannustehokkaasti sekä toteutuskokonaisuuden kannalta järkevästi.

Asiakasmaksut

Alueellisesta tienpidosta ei peritä asiakasmaksuja.

Arvio tehtävien/palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Tienpidon sopimuksessa maakunnalle kohdistetaan alueellisen tienpidon vuosirahoitus, jonka Väylävirasto rahoittaa (valtion erillisrahoitus).

Täydentyä.

17 Kasvupalvelut

Kasvupalveluilla tuetaan Keski-Suomen talouden ja elinkeinotoiminnan kasvua ja kansainvälistymistä. Kasvupalvelulla edistetään uutta yritystoimintaa, yritysten kasvua, uudistumista ja kansainvälistymistä sekä vastataan työmarkkinoiden muutoksiin.

Kasvupalvelulla tuetaan ja ohjataan Keski-Suomen talouskehitystä, uuden työn ja uusien työpaikkojen syntymistä sekä osaavan työvoiman saatavuutta. Kasvupalveluilla turvataan Keski-Suomen hyvinvointipalvelujen rahoitusta. Kasvupalvelulla tähdätään väestön taloudelliseen hyvinvointiin, korkeaan työllisyysasteeseen ja osallisuuden lisääntymiseen.

Keski-Suomi kasvaa kysynnän kasvaessa, mistä johtuen uusien vientiyritysten syntyminen sekä viennin kasvu ovat tärkeitä. Alueellisen kysynnän kasvuun vaikuttaa väestön ostovoima, joka kasvaa väestön taloudellisen hyvinvoinnin ja korkean työllisyysasteen kautta.

Kasvupalveluilla on vahva kytkös myös kuntien elinvoimatehtäviin, valtakunnallisiin kasvupalveluihin sekä maakunnan osaamisen kehittämispalveluihin.

Palvelukuvaus

Keski-Suomen maakunta järjestää henkilöasiakkaille rekrytointi- ja osaamispalveluja sekä myöntää palkkatukea. Minimipalvelujen lisäksi maakunta järjestää sellaisia kasvupalveluja, jotka nostavat maakunnan työllisyysastetta ja edistävät osaavan työvoiman saatavuutta sekä elinkeinotoiminnan kasvua. Palvelut ovat asiakkaalle harkinnanvaraisia ja niiden tarjoaminen perustuu asiakkaan palvelutarpeeseen.

Maakunnan harkinnanvaraisten kasvupalvelujen rinnalla olevat avoimet kasvupalvelut on tarkoitettu omaehtoiselle työnhakijalle ja ne perustuvat työmarkkinatoriin, valtakunnalliseen CC-palveluun sekä työnantajan ja työnhakijan väliseen kohtaamiseen.

Yrityspalveluina maakunta myöntää rahoitusta yritysten kehittämiseen ja investointeihin. Keski-Suomen maakunta huolehtii yhdessä kuntien kanssa siitä, että yritysten palvelutarpeita kartoitetaan koko maakunnan alueella ja yritykset saavat tarvitsemiaan palveluja. Maakunta ja kunnat huolehtivat siitä, että maakunnassa on tarjolla yritysten kasvua ja kansainvälistymistä sekä liiketoiminnan kehitystä edistäviä palveluja.

Maakunnassa henkilöasiakkaiden asiakasneuvonta järjestetään palvelupisteissä, joissa työnhakijaa informoidaan asiakkaan tilanteesta riippuen työnhakuun liittyvistä seikoista sekä työnhaun voimassaolon edellytyksistä, sekä tiedotetaan ja tarjotaan tarjolla olevia rekrytointi- ja osaamisen kehittämispalveluita. Lisäksi työnhakijaa informoidaan muista työllistymistä edistävästä palveluista, työttömyyssetuuden hakemisesta sekä työttömyyssetuuden saamisen edellytyksistä (ml. alle 25-vuotiaiden nuorten erityinen työttömyysturva). Maahanmuuttaja-asiakkaiden neuvonnassa on huomioitava oleskelulupien mukainen palveluohjaus.

Henkilöasiakkaan työnhaku käynnistyy sinä päivänä, kun hänet rekisteröidään työnhakijaksi kasvupalvelun asiakastietojärjestelmään. Työnhaun käynnistämistä pyydetään sähköisesti siihen tarkoitettussa verkkopalvelussa tai henkilökohtaisesti siltä maakunnalta, jonka asiakkaaksi henkilöasiakas haluaa rekisteröityä. Työnhakijaksi rekisteröiminen edellyttää, että henkilöasiakas ilmoittaa maakunnalle työtarjouksia ja muita yhteydenottoja varten postiosoitteensa ja mahdolliset muut yhteystietonsa, joiden avulla hänet voidaan viivytyksettä tavoittaa. Asiakkaan palvelutarvearviointia, ohjausta palveluihin ja työllistymistä edistävien suunnitelmien tekemistä on kuvattu tarkemmin kohdassa 13.6.

Työnhaun voimassaolo päättyy, jos työnhakija:

1. ilmoittaa maakunnalle, ettei hän enää halua pitää työnhakuaan voimassa
2. ei osallistu hänelle tarjottuihin työkyvyn tutkimuksiin ja arviointeihin, jotka maakunnan arvion mukaan ovat välttämättömiä hänen palvelutarpeensa selvittämiseksi.

Ulkomaalaisen työnhakijan työnhaun voimassaolo päättyy myös, jos hän ei enää täytä lain 8 §:n 2 tai 3 momentissa säädettyjä edellytyksiä ulkomaalaisen rekisteröimiselle työnhakijaksi.

Työnhaun voimassaolon päätyttyä työnhaun voi käynnistää uudelleen kuten yllä on esitetty. Jos työnhaun voimassaolo on päättynyt 2) kohdan menettelyn johdosta, työnhaun uudelleen käynnistäminen edellyttää lisäksi, että henkilöasiakas työnhaun käynnistämistä pyytäessään sitoutuu osallistumaan työkyvyn tutkimuksiin ja arviointeihin.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Keski-Suomen maakunta järjestää kasvupalveluja koko maakunnan laajuisesti monikanavaisesti eli kasvokkain, etälaitteella, puhelimella ja digitaalisesti. Tavanomaiset vastaanotto- ja asiointiluonteiset

palvelut ovat saatavilla niin, että ne ovat valtaosalle kansalaisista saavutettavissa tyypillisin asioinnissa käytettävien liikennevälinein enimmillään noin puolen tunnin matkan päässä kotoa. Laajemmat vastaanotto- ja asiointiluonteiset palvelut ovat saatavilla niin, että ne ovat valtaosalle kansalaisista saavutettavissa tyypillisin asioinnissa käytettävien liikennevälinein enimmillään noin tunnin matkan päässä kotoa.

Kasvupalveluja voidaan tarjota esimerkiksi maakunnan toimipaikoissa tai sote-keskuksen, kunnan asiakaspalvelupisteen, Ohjaamon tai Kelan palvelupisteen kautta. Lisäksi maakunnalla voi olla yhteisiä palvelupisteitä esimerkiksi kuntien elinkeino- tai työllisyyspalvelujen kanssa. Palveluverkostoa koskevilla ratkaisulla edistetään eri toimijoiden palvelujen asiakaslähtöistä yhteensovittamista.

Asiakasmaksut

Kasvupalvelut ovat asiakkaille maksuttomia.

Palveluiden tuottaminen

Kasvupalveluiden järjestämistehtävien valmistelusta sekä asiakasryhmien palvelutarpeen arvioinnista, palvelujen muotoilusta ja kilpailuttamisesta, palvelujen yhteensovittamisesta, niiden tuloksellisuuden seurannasta sekä tuottajille maksettavien tulospalkkioiden maksamisesta vastaa tehtävään nimetyt maakunnan viranhaltijat.

Kasvupalveluihin sisältyvät rekrytointi- ja osaamispalvelut sekä asiakaskohtainen palvelutarpeen arviointi ja palveluihin ohjaus hankitaan uusien liiketoimintamahdollisuuksien synnyttämiseksi ostopalveluina markkinoilta. Kasvupalvelujen asiakasneuvonta ja ohjaus voidaan antaa palveluntuottajan hoitettavaksi. Ostopalvelut hankitaan tulosperusteisesti niiden tuloksellisuuden varmistamiseksi. Jotta erikokoiset palveluntuottajat pääsisivät mukaan palvelumarkkinoille, maakunta järjestää osan palveluista asiakaseteleillä. Asiakasetelituottajina toimivat maakunnan hyväksymät palveluntuottajat.

Maakunta tuottaa rekrytointi- ja osaamispalveluja sekä asiakaskohtaiseen palvelutarpeen arviointiin ja palveluihin ohjaukseen liittyviä palveluja omana tuotantona siinä tapauksessa, että markkinoilta ei ole löydettävissä palveluille tuottajaa tai palvelujen tuotantoa ei pystytty tuottamaan tarkoituksenmukaisella tavalla markkinoilla.

Maakunta järjestää kasvupalvelukoulutusta. Koulutus on ammatillista lisä- ja täydennyskoulutusta, yrittäjyyskoulutusta, yhteishankintakoulutusta yritysten kanssa (*ns. RekryKoulutus rekrytointitilanteessa, TäsmäKoulutus työssä oleville ja MuutosKoulutus irtisanotuille*) sekä maahanmuuttajien koulutuskoulutusta. Kasvupalvelukoulutuksen koulutusaihiot voivat tulla alueen yrityksistä, työttömien työnhakijoiden osaamistarpeiden vajauksista tai mistä vain sidosryhmäyhteistyöstä. Kasvupalvelukoulutusta voivat toteuttaa oman alueen oppilaitokset, mutta yhtä hyvin oppilaitokset ja yksityiset palvelun tuottajat mistä päin maata tahansa.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyä myöhemmin.

17.1 Henkilöasiakkaan rekrytointipalvelut

Rekrytointipalveluilla edistetään uusien työmahdollisuuksien syntymistä sekä työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaamista siten, että avoimet työpaikat täyttyvät ja työtä hakevat saavat työtä nopeasti.

Palvelukuvaus

Henkilöasiakkaan rekrytointipalveluun kuuluu rekrytointiin ja työnhakuun liittyvää neuvonta, työnhakijoiden aktivoiminen sekä systemaattinen ja osuvan työn tarjoaminen esimerkiksi työtarjousmeneteltyllä. Palvelu sovittelee yhteen työnhakijoita ja työnantajia sekä edistää henkilöasiakkaan työn perässä liikkumista ja ylimaakunnallista kohtaantoa työnantajien kanssa. Rekrytointipalveluissa tarjotaan asiakkaille myös kansainvälistä työnvälitystä Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen alueella

työnvälityspalvelujen eurooppalaisen verkoston kautta (EURES). Rekrytointipalveluissa otetaan huomioon myös henkilöasiakkaan itsensä työllistämisen, yrittäjyyden ja vuokratyön tuomat mahdollisuudet.

Maakunta tai palveluntuottaja laatii työnhakijan osaamiskartoituksen, ohjaa (sparraa) työnhakijat työmarkkinoille, pyrkii aktiivisesti löytämään työnhakijalle sopivaa työtä ja työtä tarjoavalle osaavaa työvoimaa. Työtilaisuuksien ja työnhakijoiden yhteensovittaminen pitää sisällään työtarjousten tekemisen työnhakijoille ja työnhakijoiden esittelyn työnantajille sekä työnantajakohtaiset tilaisuudet. Rekrytointipalveluna voidaan järjestää myös muita työnhakua tukevia palveluja, kuten työnhakuvalmennusta ja työhönvalmennusta.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Rekrytointipalvelujen minimipalvelut ovat tarjolla kaikille asiakkaille koko maakunnan alueella. Asiakkaan palvelutarpeen mukaan häntä voidaan ohjata myös laajempiin rekrytointipalveluihin. Palvelu on saatavilla kasvokkain, puhelimella sekä digitaalisia järjestelmiä hyödyntämällä.

Asiakasmaksut

Palvelu on asiakkaille maksutonta.

Palveluiden tuottaminen

Maakunta voi tuottaa rekrytointipalvelut itse tai ostaa ne markkinoilta (tarkennetaan myöhemmin)

Maakunta määrittää palvelulle laatukriteerit. Olennaista on palveluntuottajien vahva työmarkkinoiden tuntemus, kohtaanto-ongelmiin pureutuminen sekä palveluntuottajien vahva työllistymisen ohjausprosessi.

Asiakas voi valita useista palveluntuottajista, jotka laatuluokitellaan kerättävän asiakaspalautteen pohjalta.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyä myöhemmin.

17.2 Henkilöasiakkaan osaamisen kehittämispalvelut

Henkilöasiakkaan osaamisen kehittämispalvelut edistävät henkilöasiakkaiden ammatillisia valmiuksia sekä parantavat heidän työllistymismahdollisuuksia. Henkilöasiakkaiden osaamisen kehittämispalvelut turvaavat osaavan työvoiman saatavuutta, edistävät yritystoiminnan aloittamista ja kansainvälistymistä.

Palvelukuvaus

Osaamispalveluiden tarjoamisen pohjalla on joko maakunnan tai palveluntuottajan tekemä arvio työnhakija-asiakkaan palvelutarpeesta ja osaamisesta. Näiden arvioinnissa on saatettu käyttää hyödyksi osaamiskartoitusta.

Osaamispalveluilla kehitetään henkilöasiakkaiden osaamista siten, että mahdollisuudet saada työtä, säilyttää työpaikka tai valmiudet toimia yrittäjänä paranevat. Samalla edistetään osaavan työvoiman saatavuutta sekä uuden yritystoiminnan syntymistä, kasvua ja kansainvälistymistä.

Palveluihin sisältyy kasvupalvelukoulutus, joka sisältää yrityslähtöistä täydennys-, muunto- ja lisäkoulutusta, yrittäjyyskoulutusta, kotouttamiskoulutusta sekä yritysten kanssa yhdessä hankittavaa yhteishankintakoulutusta (pl.koulutukset, joiden tavoitteena on tutkinnon tai sen osan suorittaminen). Kasvupalvelukoulutusten hankinta perustuu myös ennakointitietoon. Opiskelijoiden valinnasta vastaa maakunta.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Osaamisen kehittämispalveluiden minimipalvelut ovat saatavilla kaikille asiakkaille koko maakunnan alueella. Palveluita järjestetään maakunnan alueella monikanavaisia opetusmenetelmiä (esim. verkko-opetus) hyödyntäen. Koulutustarjonta rakennetaan henkilöasiakkaiden ja työelämän tarpeiden pohjalta.

Asiakasmaksut

Palvelu on asiakkaille maksutonta.

Palveluiden tuottaminen

Maakunta määrittää kunkin palvelun laatukriteerit palvelukohtaisesti, asiakas voi valita useista palveluntuottajista riippuen hankintamenetelmästä (esim. puite- tai kapasiteetti). Palveluntuottajat laatuluokitellaan asiakaspalautteen pohjalta. Palveluiden laatua voidaan arvioida esim. sähköisen palautejärjestelmän avulla. Tavoitteena asiakkaan osaamisen lisääntyminen, joka vastaa työelämän tarpeita ja johtaa työllistymiseen.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyä myöhemmin.

17.2.1 Ratkaisut työttömyysetuudella tuettuihin omaehtoisii opintoihin

Omaehtoisen opiskelu työttömyysetuudella edistää henkilöasiakkaiden ammattitaidon kehittymistä ja ylläpitämistä. Tämän lisäksi työttömyysetuudella tuetun opiskelun tavoitteena on parantaa ammattitaitoisen työvoiman saatavuutta ja parantaa mahdollisuutta saada töitä tai säilyttää työpaikka. Pääpaino on lyhytkestoisissa ja työmarkkinoille sijoittumista edistävissä opinnoissa.

Työttömyysetuudella tuetun omaehtoisen opiskelun opiskelijavalinnasta vastaa koulutuspalvelun tuottajat ja henkilöasiakkaat hakeutuvat opintoihin omatoimisesti.

Omaehtoinen opiskelu parantaa maakunnan mahdollisuuksia saada ammattitaitoista työvoimaa, motivoi henkilöasiakkaita jatkokouluttautumaan ja edistää yritystoiminnan aloittamista.

Palvelukuvaus

Omaehtoisten opintojen tarkoitus on parantaa työnhakija-asiakkaiden ammattitaitoa ja osaamista. Omaehtoisten opintojen tukemisen harkinta perustuu koulutustarpeen arviointiin. Omaehtoisen opiskelun edellytyksenä on, että työnhaun käynnistänyt henkilöasiakas on täyttänyt 25 vuotta (pl. asiakkaiden osalta, jotka opiskelevat kotoutumislain mukaisissa omaehtoisissa opinnoissa). Opintojen tulee olla päätoimisia (3 ov, 4,5 osp, 5 op kuukaudessa tai 25 h/ viikossa). Aiempia opintoja voidaan tukea työttömyysetuudella vain, jos opintojen keskeytymisestä on vähintään yksi vuosi. Rajoitus ei kuitenkaan koske työsuhteen tai työnantajan maksaman taloudellisen etuuden jaksottamisen aikana aloitettuja opintoja tai jos samoja opintoja on opiskeltu työvoimakoulutuksena.

Opintojen tulee johtaa ammatilliseen perustutkintoon, ammattitutkintoon, erikoisammattitutkintoon, alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon yliopistossa tai korkeakoulussa tai mainittujen tutkintojen osien suorittamiseen. Tämän lisäksi voivat olla myös ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaista lisä- ja täydennyskoulutusta tai avointa yliopisto- tai ammattikorkeakouluopetusta.

Ratkaisu omaehtoisten opintojen tukemisesta tehdään arvioimalla henkilöasiakkaan koulutustarvetta ja opintojen tarkoituksenmukaisuutta. Maakunta tekee ratkaisun asiakkaan omaehtoisten opintojen soveltuvuudesta suoritettavaksi työttömyysetuudella. Opinnoista tulee sopia ennen niiden alkamista maakunnan kanssa. Maakunta antaa tiedotteen tai työvoimapolitiittisen lausunnon työttömyysetuuden maksajalle opintojen mahdollisesta tukemisesta.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Palvelun saatavuus perustuu toimivien oppilaitosten ja niihin verrattavien palveluntuottajien (esim. kolmannen sektorin toimijat) koulutustarjontaan. Palvelu on tarjolla koko maakunnan alueella yli 25-vuotiaille kasvupalvelujen henkilöasiakkaille sekä kotoutuja-asiakkaille ilman ikärajaa.

Palveluiden tuottaminen

Maakunta tuottaa palvelut voimassa olevaa lainsäädäntöä noudattaen. Maakunnan vastuulla on ratkaista opintojen tukeminen työttömyysetuudella, päättää mahdollisesta opintojen tukemisen keskeyttämisestä ja seurata opintojen etenemistä. Palveluntuottajina toimivat oppilaitokset. Oppilaitoksilla on velvollisuus ilmoittaa opintojen aikaisista muutoksista.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyy myöhemmin.

Asiakasmaksut

Omaehtoisesta opiskelusta työttömyysetuudella ei peritä asiakasmaksua. Henkilöasiakas vastaa opiskelusta koituvista kustannuksista.

17.2.2 Asiakkaiden ohjaus ja valinta valtionosuusrahoitteisiin työvoimakoulutuksiin

Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamien työvoimakoulutukset edistävät henkilöasiakkaiden ammatillisia valmiuksia sekä parantavat he työllistymismahdollisuuksia. Valtionosuusrahoitteiset työvoimakoulutukset edistävät työllisyyttä ja työvoiman saatavuutta mahdollistamalla tutkintojen osien päivityksen ja uusien ammatillisten tutkintojen suorittamisen.

Palvelukuvaus

Palveluohjaus valtionosuusrahoitteiseen työvoimakoulutukseen tehdään joko maakunnan tai palveluntuottajan tekemän palvelutarpeen tai osaamisen arvioinnin perusteella. Arvioinnissa on saatettu käyttää hyödyksi osaamiskartoitusta.

Opiskelijaksi voidaan valita henkilöasiakas, joka on soveltuva koulutukseen ja jolla on maakunnan toteama koulutustarve. Ammatillista osaamista ja valmiuksia lisäävään koulutukseen ja yrittäjyyskoulutukseen valittavalta edellytetään lisäksi, että henkilö on soveltuva tehtäviin, joihin koulutus antaa valmiuksia. Alle 20-vuotias voidaan valita ammatillista osaamista ja valmiuksia lisäävään koulutukseen vain, jos koulutuksen suorittaminen ei ole mahdollista tai muutoin tarkoituksenmukaista omaehtoisena opiskeluna. Opiskelijoiden valinnasta valtionosuusrahoitteisiin työvoimakoulutuksiin vastaa maakunta.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Palvelu on tarjolla koko maakunnan alueella kaikille kasvupalvelujen henkilöasiakkaille.

Palveluiden tuottaminen

Maakunta tuottaa palvelut voimassa olevaa lainsäädäntöä noudattaen.

Asiakasmaksut

Valtionosuusrahoitteinen työvoimakoulutus on henkilöasiakkaille maksutonta.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyy myöhemmin.

17.3 Henkilöasiakkaan ammatinvalinta- ja uraohjauspalvelut

Ammatinvalinta- ja uraohjauspalvelut sisältävät toimia, joilla tuetaan henkilöasiakasta ammatinvalinnassa, ammatillisessa kehittämisessä, työelämään sijoittumisessa, urasuunnitelman teossa ja elinikäisessä oppimisessa sekä siirtymävaiheen sujuvuudessa. Palvelu sisältää asiakkaan kokonaistilanteen arvioinnin sekä henkilökohtaista ohjausta. Tarvittaessa uraohjauksessa voidaan hyödyntää psykologisia arviointimenetelmiä ammatinvalinta- ja uravaihtoehtojen, osaamisen sekä soveltuvuuden selvittämiseksi.

Palvelukuvaus

Henkilökohtaisen ohjauksen avulla asiakasta autetaan tunnistamaan edellytyksiään, oppimisvalmiuksiaan, soveltuvuuttaan ja ammatillisia tavoitteitaan ja arvioimaan niitä suhteessa koulutus- ja työmahdollisuuksiin. Työnantaja-asiakkaiden näkökulmasta tuetaan osaavan ja motivoituneen työvoiman saatavuutta.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Ammatinvalinta- ja uraohjauspalvelujen minimipalvelut ovat saatavilla koko maakunnan alueella. Palvelu järjestetään henkilökohtaisena palveluna mm. digitaalisia palveluita hyödyntäen.

Asiakasmaksut

Palvelu on asiakkaille maksutonta.

Palveluiden tuottaminen

Maakunta tuottaa itse ja siirtää markkinoille tarkoituksenmukaisuusharkinnan pohjalta asteittain vuodesta 2021 alkaen maakunnan resurssit huomioiden. Palveluja voidaan pilotoida kokeiluluonteisesti vuodesta 2019 alkaen tarkoituksenmukaisuusharkinnan mukaan.

Asiakas voi valita useista palveluntuottajista, jotka laatuluokitellaan kerättävän asiakaspalautteen pohjalta.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyä myöhemmin.

17.4 Aloittavan yrittäjän palvelut

Aloittavan yrittäjän palvelut pitävät sisällään yritystoimintaa suunnittelevan ja käynnistymistä aloittavan asiakkaan neuvonnan ja ohjauksen sekä starttirahaan liittyvän valmistelun. Starttirahaan liittyvä päätöksenteko toteutetaan rahoituslaissa säädellyllä tavalla.

Palvelukuvaus

Asiakkaille annetaan neuvontaa ja ohjausta aloittavan yrittäjän eri yritystoiminnan käynnistämisen vaihtoehtoja, sivutoimimisen ja päätoimimisen yrittäjyyden mahdollisuuksista sekä vaikutuksista työttömyysturvaan, yrittäjyyskokeilusta, starttirahan hakemiseen ja maksatuksiin liittyvistä asioista. Asiakkaita ohjataan myös yrittäjyyskoulutuksiin sekä palvelutarpeen mukaisesti tarvittaessa myös kumppaneiden palveluihin.

Omaa yritystoimintaa suunnittelevalle voidaan järjestää myös yrittäjyyskoulutusta osana kasvupalveluita riittävien yrittäjävalmiuksien saavuttamiseksi. Koulutus hankitaan ulkopuoliselta palveluntuottajalta ja on osa kasvupalvelukoulutusta.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Palvelu on tarjolla koko maakunnan alueella kaikille henkilöasiakkaille puhelimitse, kasvokkain ja digitaalisia järjestelmiä hyödyntämällä.

Palveluiden tuottaminen

Maakunta tuottaa palvelut voimassa olevaa lainsäädäntöä noudattaen.

Asiakasmaksut

Palvelusta ei peritä asiakasmaksua.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyä myöhemmin.

17.5 Yritys- ja työnantaja-asiakkaan rekrytointipalvelut

Rekrytointipalveluilla edistetään uusien työmahdollisuuksien syntymistä sekä työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaamista siten, että avoimet työpaikat täyttyvät ja työtä hakevat saavat työtä nopeasti. Yritys- ja työnantaja-asiakkaiden rekrytointipalveluissa toteutetaan asiakkaille erilaisia sähköisiä ja henkilökohtaisia palveluja ja ratkaisuja avoimien työpaikkojen täyttämiseksi, osaavan työvoiman saamiseksi ja piilotyöpaikkojen löytämiseksi.

17.5.1 Rekrytointipalvelujen järjestäminen

Yritys- ja työnantaja-asiakkaan rekrytointipalvelussa etsitään ratkaisuja työnantajien ja yritysten osaavan työvoiman saatavuuteen sekä työpaikkojen ja työntekijöiden osuvaan kohtaamiseen sekä kohtaanto-ongelmien ratkaisemiseen asiakkaiden palvelutarpeiden pohjalta. Työnantajille ja yrityksille annetaan neuvontaa avoimien työpaikkojen ilmoittamiseen, etsitään työntekijöitä tai yrittäjiä työvoimatarpeisiin, seurataan avoimien työpaikkojen täyttymistä, tarjotaan koulutusta ja tukea sopivien työntekijöiden löytymiseksi sekä autetaan yrityksiä rekrytoimaan ulkomaalaisia osaajia.

Yrittäjätyöpaikkojen, vuokratyöpaikkojen ja uusien työn tekemisen muotojen tarjoaminen sekä piilotyöpaikkojen aktivoiminen uusiksi työpaikoiksi on myös osa palvelua. Palvelu pitää sisällään työnvälityksen keskeiset toimet rekrytoiville tahoille, kuten ehdolle asettelut, työtarjousmenettelyt ja yrityksille yksilöllisesti räätälöidyt rekrytointitilaisuudet (ks. kohta 17.5.1.), ylimaakunnalliset rekrytoinnit sekä alueelle suunnittelevien yritysten etabloitumiseen liittyvät rekrytoinnit.

Rekrytointipalveluissa huolehditaan myös maakunnan sähköisten työpaikkailmoitusten vastaanotosta sekä valvotaan valtakunnallisessa verkkopalvelussa ilmoitettujen avoimien työpaikkailmoitusten valtakunnallisten toimintaohjeiden ja linjausten noudattamista.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Rekrytointipalvelut ovat tarjolla koko maakunnan alueella kaikille yritys- ja työnantaja-asiakkaille.

Palvelu on saatavilla kasvokkain, puhelinpalveluna ja digitaalisia järjestelmiä hyödyntämällä. Rekrytointipalvelua voidaan tuottaa myös proaktiivisesti yrityskäynneillä ja puhelinkontakteilla mm. piilotyöpaikkojen aktivoimiseksi ja kohtaanto-ongelmien ennalta ehkäisemiseksi. Palvelu voidaan tuottaa myös asiakaskohtaisissa rekrytointitilaisuuksissa.

Valtakunnallinen avointen työpaikkojen ilmoittaminen Työmarkkinatori -verkkopalvelussa on käytettävissä kaikille yritys- ja työnantaja-asiakkaille.

Asiakasmaksut

Maksuton. EURES-hyväksymislaki sallii yrityksiltä perittävät palvelumaksut koskien tiettyjä Eurooppalaisen työnvälityksen palveluita.

Palveluiden tuottaminen

Maakunta voi tuottaa halutessaan itse, ostaa markkinoilta tai valitsee palveluntuottajan.

Maakunta valvoo alueella julkaistujen avoimien työpaikkailmoitusten sisältöjä ja toimintatapojen noudattamista valtakunnallisten toimintaohjeiden mukaisesti.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyy myöhemmin.

17.5.2 Osaamispalvelut

Osaamispalveluilla turvataan yritysten osaavan työvoiman saatavuus sekä edistetään yritysten liiketoiminnan kasvua ja kansainvälistymistä. Osaamispalveluja järjestetään kasvupalvelukoulutuksina, joiden avulla kehitetään yrityksen tulevaa tai olemassa olevaa henkilöstöä sekä yleensä työvoiman osaamista yritysten ja muiden työnantajien tarpeisiin. Koulutus sisältää työelämä- ja yrityslähtöistä

täydennys-, muunto- ja lisäkoulutusta, yrittäjyyskoulutusta, kotouttamiskoulutusta sekä yritysten kanssa yhdessä hankittavaa yhteishankintakoulutusta (pl. koulutukset, joiden tavoitteena on tutkinnon tai sen osan suorittaminen).

Kasvupalvelukoulutusten hankinta perustuu myös ennakointitietoon. Opiskelijoiden valinnasta vastaa maakunta. Osaamispalveluiden pohjalla on joko maakunnan tai palveluntuottajan tekemä arvio työnhakija-asiakkaan palvelutarpeesta ja osaamiskartoituksesta.

Yrittäjyyskoulutuksilla edistetään alkavan yrittäjän liiketoiminnan käynnistymistä, jalostumista ja elinvoimaa. Maakunta vastaa palveluntuottajien hankinnasta, kilpailutuksesta ja opiskelijavalinnasta sekä koulutuksen aikaisesta yhteydenpidosta yritykseen ja opiskelijoihin sekä opiskeluun liittyvistä merkinnoista ja työvoimapoliittisista lausunnoista.

Koulutukset integroidaan valtakunnallisen ja alueellisen tarjonnan kanssa.

Maakunta määrittää kunkin palvelun laatuksiteerit palvelukohtaisesti, asiakas voi valita useista palveluntuottajista riippuen hankintamenettelystä (esim. puite- tai kapasiteetti). Palveluntuottajat laatuluokitellaan asiakaspalautteen pohjalta. Palveluiden laatua voidaan arvioida esim. sähköisen palautejärjestelmän avulla. Tavoitteena asiakkaan osaamisen lisääntyminen, joka vastaa työelämän tarpeita ja johtaa työllistymiseen.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Osaamispalvelut ovat saatavilla Keski-Suomen kaikille yritys- ja työnantaja-asiakkaille sekä yrittäjäksi aikoville lainsäädännön ja maakunnan määrittelemien kriteerien pohjalta. Palveluita järjestetään maakunnan alueella monikanavaisia opetusmenetelmiä (esim. verkko-opetus) hyödyntäen. Koulutustarjontaa rakennetaan henkilöasiakkaiden ja työelämän tarpeiden pohjalta.

Asiakasmaksut

Palvelu on henkilöasiakkaalle maksuton. Työnantaja-asiakkaalle määräytyy maksuosuus koulutuksen kokonaishinnasta.

Palveluiden tuottaminen

Maakunta voi halutessaan arvioida palvelutarpeen itse tai valita tähän palveluntuottajan. Palvelun tuottaa maakunnan valitsema palveluntuottaja.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyä myöhemmin.

17.5.3 Yritysten kehittämispalvelut

Palvelukuvaus

Yritysten kehittämispalveluihin kuuluu maakunnan kasvuyritysten tukeminen ja niiden ohjaus kasvua, teknologioiden ja innovaatioiden kehitystä sekä kansainvälistymistä edistävien palvelujen piiriin. Kehittämispalveluja tarjotaan yrityksille yhden luukun periaatteen kautta alueellisia ja valtakunnallisia yrityspalveluverkostoja ja kumppanuuksia hyödyntäen.

Yritysten kehittämispalvelut toimii yritysten laaja-alaisten palvelutarpeiden pohjalta. Yrityksille rakennetaan palvelukokonaisuuksia, jotka tukevat kasvua ja kehitystä. Asiakasohjausta ja palvelukokonaisuuden aikataulutusta ja asioiden eteenpäin viemistä koordinoi asiakkuusvastaava. Palvelun menetelmiä ovat muun muassa yrityskäynnit ja niiden kautta syntyneet toimeksiannot ja asiakkuussuhteet.

Palvelu sisältää myös yritysten konsulttipohjaisiin kehittämispalveluihin ohjauksen ja yritysrahoituksen markkinoinnin, yritysten kehittämiskartoitusten tekemisen ja käsittelyn sekä niihin liittyvien kasvupolkujen suunnittelun, yritysrahoituksen ja konsultointipalvelujen neuvonnan ja ohjauksen, kehittämiseen liittyvien konsultointipalvelujen hankinnan ja sopimusten tekemisen.

Palvelu kerää asiakaspalautetta yritysten kehittämispalveluihin liittyvistä konsultoinneista.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Kehittämispalvelut ovat saatavilla Keski-Suomen kaikille yritys- ja työnantaja-asiakkaille.

Palvelu on saatavilla kasvokkain, puhelinpalveluna ja digitaalisia järjestelmiä hyödyntämällä. Palvelua tuotetaan myös proaktiivisesti yrityskäynneillä ja puhelinkontakteilla.

Asiakasmaksut

Palvelu on maksutonta.

Palveluiden tuottaminen

Maakunta voi tuottaa palvelun itse, ostaa markkinoilta tai valita palveluntuottajan.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyy myöhemmin.

17.6 Henkilöasiakkaan työllistymisen edistäminen ja yritysten työllistämisedellytyksien lisääminen palkkatuella

Palvelukuvaus

Maakunta voi myöntää palkkatukea työnantajalle työttömän henkilöasiakkaan työllistämiseksi. Palkkatuetun työn tarkoituksena on parantaa työttömän työnhakijan ammatillista osaamista ja edistää työllistymistä avoimille työmarkkinoille. Palkkatuen käyttäminen perustuu asiakkaan työttömän henkilöasiakkaan palvelutarvearvioon ja voimassaolevaan kasvupalveluasiakkaan suunnitelmaan.

Palvelu sisältää palvelutarvearvioinnin, suunnitelman laatimisen, palkkatukihakemuksen käsittelyn, tuen myöntämisen kriteerien ja myöntämisedellytysten täyttymisen selvittämisen sekä palkkatukipäätöksen ja työnantajan informoinnin sekä palkkatuen maksatuksen. Tehtävään kuuluu tarvittaessa päätös palkkatuen keskeyttämisestä tai päättämisestä. Palkkatuen myöntämisen edellytyksistä säädetään laissa alueiden kehittämisestä ja kasvupalvelujen rahoittamisesta.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Palvelu on tarjolla koko maakunnan alueella.

Palveluiden tuottaminen

Maakunta tuottaa palvelut voimassa olevaa lainsäädäntöä noudattaen. Palkkatukipäätöksen tekeminen ja maksatus sekä mahdollinen keskeyttäminen ja päättäminen on julkinen hallintotehtävä.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyy myöhemmin.

17.7 Henkilöasiakkaan työllistymisen ja yrityksen osaavan työvoiman saatavuuden edistäminen työkokeilulla

Palvelukuvaus

Työkokeilua käytetään henkilöasiakkaan ammatinvalinta- ja uravaihtoehtojen selvittämiseksi tai työmarkkinoille paluun tukemiseksi. Palvelu sisältää ohjauskeskustelun, sopimuksen tekemisen sekä työnantajan antaman arvon käsittelyn työkokeilun päättyttyä.

Asiakas ohjataan työkokeiluun palvelutarvearvioinnin perusteella.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Palvelu on tarjolla koko maakunnan alueella työttömän henkilöasiakkaan palvelutarvearvioinnin ja suunnitelman perusteella.

Palveluiden tuottaminen

Maakunta tuottaa palvelut voimassa olevaa lainsäädäntöä noudattaen.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyy myöhemmin.

17.8 Muutosturvapalvelut

Muutosturvapalvelut ovat maakunnan julkisiin hallintotehtäviin kuuluvia palveluja, joita määrittää lainsäädäntö. Muutosturvapalvelut tarjoavat tuotannollisista ja taloudellisista syistä irtisanottujen tai lomautettujen henkilöiden sekä työnantajien ohjausta ja neuvontaa sekä toimenpiteiden suunnittelua ko.

Irtisanomistilanteissa kartoitetaan yhdessä työnantajan ja henkilöstön edustajien kanssa palvelujen tarve, sovitetaan palvelut yhteen työnantajan kustantaman valmennuksen tai koulutuksen kanssa sekä varataan riittävät resurssit ja varaudutaan tarpeellisiin toimenpiteisiin. Työnantajia avustetaan työllistymistä edistävien toimien suunnittelussa ja toteuttamisessa. Palveluun kuuluu työttömyysetuuksiin, työllistymismahdollisuuksiin ja työnhakijoille suunniteltujen palvelujen neuvonta, ohjaus sekä tarvittaessa yrityskohtaiset erillisprojektit suoraan työstä työhön siirtymiseen.

Irtisanomistilanteissa palvelun onnistunut toteuttaminen edellyttää lisäksi verkostomaista yhteistyötä eri toimijoiden, kuten työ- ja elinkeinoministeriön, yksityisten palvelun tuottajien, kuntien, kuntien kehitysyhtiöiden, uusyrityskeskusten, oppilaitosten, ammattiliittojen, työttömyyskassojen, Kelan, eläkelaitosten ja työterveyshuollon kanssa.

Maakuntien muutosturva-asioista vastaavat virkailijat muodostavat valtakunnallisen muutosturva-asiantuntijaverkoston, joka toimii valtakunnallisissa irtisanomistilanteissa yhteistyössä yli maakuntarajojen.

Muutosturvan toimintamalliin on integroitu Euroopan globalisaatiorahaston suuriin rakennemuutostilanteisiin myöntämä aktiivisen työvoimapolitiikan rahoitustuki. Rahasto voi myöntää tukea, mikäli irtisanomistilanne on johtanut yli 500 työntekijän irtisanomiseen liittyen globalisaatioon tai maailmanlaajuiseen rahoitus- ja talouskriisiin.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Palvelu on tarjolla koko maakunnan alueella.

Palveluiden tuottaminen

Maakunta tuottaa palvelut voimassa olevaa lainsäädäntöä noudattaen.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

17.9 EURES (European Employment Services)

EURES, *European Employment Services*, tarjoaa tietoa EURES-alueen työmarkkinoista ja neuvontaa mm. sosiaaliturvaan liittyvistä kysymyksistä. EURES myös edistää sopivan työn/työntekijän etsintää työnhakijoille ja työnantajille. Palveluiden tavoitteena on edistää vapaata liikkuvuutta ja sitä kautta lisää työllistymismahdollisuuksia ja turvata työntekijöiden saatavuutta. Palvelua säätelevät EU-tasoiset asetukset ja säädökset.

Maakunta tekee yhteistyötä EURES-toiminnassa Suomessa kansallisen koordinaattitoimiston (työ- ja elinkeinoministeriö) sekä mahdollisten uusien toimijoiden kanssa. Yhteistyö tehdään myös yli maakuntarajojen.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Palvelu on tarkoitettu maakunnan työnhakijoille ja työnantajille, jotka ovat kiinnostuneet kansainvälisistä työmarkkinoista. EURES-toimijana heille tarjotaan henkilökohtaista palvelua. Eurooppalaisen

työnvälityksen (EURES) asiakkaita (Suomeen saapuvat ja Suomesta lähtevät) säätelevät EU-asetukset.

Työttömyysturvansa Suomeen siirtävät työnhakijat (ns. U002-asiakkaat) eivät asioi lainkaan suomalaisen työttömyysturvan maksajien kanssa vaan maakunnan on vastattava palvelusta viranomaistehävänä.

Palveluiden tuottaminen

Palveluiden tuottaminen perustuu EURES-hyväksymislakiin sekä muihin EURES-toimintaa sääteleviin lakeihin ja asetuksiin, joissa määritellään EURES-palveluita tuottavien tahojen vastuut mm. työnvälityksen, työhakemusten ja työpaikkatietojen järjestämisestä. Hyväksymislaki määrittää Eurooppalaiseen työnvälityspalveluun hyväksyttävien toimijoiden ja yhteistyökumppaneiden palveluiden laajuutta ja toimintaa.

Asiakasmaksut

Henkilöasiakkaille palvelu on maksutonta, yritysasiakkaiden palvelumaksut määritellään osana maakunnan palvelumaksuja.

Henkilöasiakkaan palvelut

Asiakkaiden neuvonta maakunnan kasvupalveluista (ml. maahanmuuttajat). Henkilöasiakkaan palveluun kuuluu neuvonta ja ohjaus olon maahanmuuttajien osalta kyettävä tunnistamaan oleskelu/työluvat ja ohjaamaan asiakas sen mukaisesti oikeaan palveluun.

Maakunnalla on velvollisuus järjestää työnhakijoille henkilökohtaista palvelua ylläpitämällä fyysisiä palvelupisteitä käyntiasiointia varten. Palvelupisteet ovat kaikkien työnhakijoiden käytössä. Maahanmuuttajille usein tarpeen kasvokkain, huomioiden myös tulkkauksen tarve. Työttömyysturvansa Suomeen siirtävät työnhakijat (U2) eivät asioi lainkaan työttömyysturvan maksajien kanssa - U-lomakkeiden hoitaminen (11 erilaista työhallintoa koskevaa U-lomaketta) siis maakunnan vastuulla (?) huolimatta siitä, että työttömyysturva-asiat siirtyvät muutoin mahdollisesti maksajille.

Asiakasneuvonnan oikeellisuus sitoo maakuntaa. Eurooppalaisen työnvälityksen (EURES) asiakkaita (Suomeen saapuvat ja Suomesta lähtevät) säätelevät EU-asetukset (perustamissopimus 1957, EY-asetus 1612/68, asetus 883/2004 ja täytäntöönpanoasetus 987/2009 ja asetus 2016/589).

Yritysasiakkaan palvelut

EURES-toimintaa säätelevät lait ja asetukset velvoittavat omalta osaltaan auttamaan yrityksiä rekrytointiprosesseissa.

RekrytointitilaisuuDET ja -tapahtumat

Rajat ylittävät (EU/ETA-maat) rekrytointitilaisuuDET. Toimijoina/osallistujina maakunnan henkilöasiakkaat ja rekrytoivat työnantajat sekä ulkomaiset EURES-yhteistyökumppanit.

Palvelun tuottaminen maakunnan harkinnassa, huomioiden kuitenkin EURES-palvelua säätelevät lait ja asetukset.

Yhteistyö kumppaneiden kanssa

Yhteistyö yritysten, kuntien ja elinkeinotoimintaa edistävien tahojen, oppilaitosten, palveluntuottajien, muiden kumppanitoimijoiden sekä ulkomaisten EURES-yhteistyökumppanien kanssa. Kts. yllä EURES-toimintaa säätelevät lait ja asetukset.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyy myöhemmin.

17.10 Työllistämisvelvoite

Palvelukuvaus

Oikeus palveluun tai työntekomahdollisuuteen edellyttää työllistämistä edistävän kuntoutuksen tai työvoimakoulutuksen tarjoamista työllistämismahdollisuuden perusteella tai lain määrittämille asiakaskohderyhmille lain määrittämin ehdoin.

- 1) Maakunta turvaa työttömälle työnhakijalle mahdollisuuden työllistymistä edistävään kuntoutukseen, kasvupalvelukoulutukseen tai työvoimakoulutukseen, jos hänen oikeutensa palkansaajan työttömyyspäivärahaan päättyy enimmäisajan johdosta hänen täytettyään 57 vuotta, mutta ennen kuin hän täyttää 60 vuotta.
- 2) Maakunta turvaa 60 vuotta täyttäneelle työnhakijalle mahdollisuuden työttömyysturvalaissa tarkoitettuun työllistymistä edistävään palveluun tai palkkatuettuun työhön muun työnantajan kuin kunnan palveluksessa, jos työnhakijan oikeus palkansaajan työttömyyspäivärahaan päättyisi enimmäisajan takia).

Mikäli työnhakija ei työllisty avoimille työmarkkinoille eikä hänelle voida järjestää soveltuvaa kuntoutusta, palvelua tai palkkatuettua työtä muualla, hänen kotikuntansa on maakunnan osoituksesta järjestettävä hänelle työntekomahdollisuus. Kunnan on järjestettävä työntekomahdollisuus siten, että työllistettävä voi aloittaa työn työttömyyspäivärahan enimmäisajan täytyessä.

Palvelu sisältää työttömän henkilöasiakkaan palvelutarvearvioinnin, työnteko-, koulutus- ja kuntoutusmahdollisuuksien selvittämisen, niihin liittyvät prosessit, palkkatuentuen myöntämisen kriteerien ja myöntämisedellytysten täyttymisen selvittämisen, ilmoituksen kotikuntaan, palkkatukihakemuksen käsittelyn sekä palkkatukipäätöksen ja työnantajan informoinnin sekä palkkatuen maksatuksen.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Palvelu on tarjolla koko maakunnan alueella laissa määritellyille kohdejoukolle.

Palveluiden tuottaminen

Maakunta tuottaa palvelut voimassa olevaa lainsäädäntöä noudattaen.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyä myöhemmin.

17.11 Työolosuhteiden järjestelytuki

Työolosuhteiden järjestelytukea voidaan myöntää työnantajalle, jos työhön palkattavan tai työssä olevan henkilön vamma tai sairaus edellyttää työvälineiden hankkimista tai työpaikalla tehtäviä muutoksia ja hankinnasta tai muutoksesta työnantajalle aiheutuvia kustannuksia on pidettävä työnantajan taloudellinen tilanne huomioon ottaen merkittävinä. Työolosuhteiden järjestelytukea voidaan myöntää myös korvaamaan toisen työntekijän antamaa apua.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Palvelu on tarjolla koko maakunnan alueella asiakkaille, joilla on lainsäädännön pohjalta mahdollisuus hakea ko. tukea.

Palveluiden tuottaminen

Maakunta tuottaa palvelut voimassa olevaa lainsäädäntöä noudattaen.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyä myöhemmin.

17.12 Matka- ja yöpymiskustannusten korvaukset

Palvelukuvaus

Maakunnan vastuulle kuuluu asiakkaan työhaun ja kasvupalvelujen haastattelumatkojen korvaukset, mikäli nämä korvaukset ovat tulevassa lainsäädännössä kasvupalveluita koskien. Korvauksia voidaan maksaa työnhakuun liittyvien haastattelumatkojen ja yöpymiskustannusten korvaamiseksi. Prosessiin kuuluu hakemuksen käsittely ja niihin liittyvien rahoituspäätöksen tekeminen.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Korvaukset koskevat kaikkia maakunnan kasvupalvelujen henkilöasiakkaita, joilla on lainsäädännön pohjalta oikeus tai mahdollisuus hakea ko. korvauksia.

Palveluiden tuottaminen

Maakunta tuottaa palvelut voimassa olevaa lainsäädäntöä noudattaen.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyy myöhemmin.

17.13 Asiakkaan työllistymistä edistävät palvelut

Työllistymistä edistävillä palveluilla kehitetään asiakkaiden työmarkkinavalmiuksia ja tuetaan asiakkaan nopeaa siirtymistä työmarkkinoille. Nämä palvelut ovat työnhakuvalmiuksia lisäävät palvelut, uralle ja työhön valmentavat palvelut sekä asiantuntija-arvioinnit.

Palvelukuvaus

Palvelut pitävät sisällään muun muassa työnhakutaitojen lisäämistä, oman osaamisen tunnistamista, yrityskontaktointia, ammattitaito- ja osaamiskartoituksia sekä yrittäjävalmiuksien ja yritystoiminnan edellytysten arviointia.

Työnhakuvalmennuksissa kehitetään henkilöasiakkaan työnhakutaitoja sekä vahvistetaan kykyjä ja taitoja tunnistaa ja markkinoida omaa osaamistaan. Palveluissa laaditaan työnhakuun liittyvät dokumentit (mm. hakemus ja CV) sekä harjoitellaan työhaastatteluja ja toteutetaan yrityskontaktointia. Uralle ja työhön valmentavissa palveluissa annetaan henkilöasiakkaalle tietoa, neuvontaa, ohjausta ja tukea ammatinvalinta- ja uravaihtoehtojen selkiyttämiseen, koulutukseen hakeutumiseen ja työelämävalmiuksien kehittämiseen.

Asiantuntija-arviointia ovat ammattitaito- ja osaamiskartoitukset, yrittäjävalmiuksien ja yritystoiminnan edellytysten arviointi, maahanmuuttajan alkukartoitus (kts. kohta xx.xx). Arvioinnissa annetaan asiakkaan osaamisen tasosta realistinen kuvaus sekä tunnistetaan osaamisen kehittämistarpeita.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Saatavilla monikanavaisesti maakunnan alueella.

Asiakasmaksut

Palvelu on asiakkaille maksutonta.

Palveluiden tuottaminen

Palveluiden hankkiminen on maakunnan harkinnassa. Maakunta ostaa palvelut markkinoilta tai valitsee palveluntuottajan.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyy myöhemmin.

17.14 Työmarkkinoiden toimivuuteen ja asiakkaiden osaamisen kehittämiseen liittyvät tapahtumat

Rekrytointitilaisuudet ja tapahtumat ovat yritys- ja työnantaja-asiakkaiden sekä henkilöasiakkaiden kohtaamistilaisuuksia, jotka edistävät yritysten ja työnantajien osaavan työvoiman saatavuutta. Tilaisuudet ovat työnantajien yksilöllisen palvelutarpeen pohjalta räätälöityjä ja yrityskohtaisia tilaisuuksia, joissa yritys ja sen tarpeita vastaavat työnhakijat kohtautetaan kasvotusten ryhmäpalveluna sekä haastatteluin. Tilaisuudet järjestetään myös yrityksen omissa tiloissa. Tapahtumat rakennetaan yhteistyössä yritysten, kuntien ja elinkeinotoimintaan edistävien tahojen sekä oppilaitosten, palveluntuottajien ja muiden kumppanitoimijoiden kanssa.

Miitti Keski-Suomi -palvelu tarjoaa yritykselle räätälöityä ja kohdennettua rekrytointipalvelua. Palvelu auttaa erityisesti silloin, kun yrityksen tarpeet ja potentiaaliset työnhakijat eivät kohtaa. Miitti-palvelun vahvuutena on räätälöitävyys. Yritykselle voidaan esimerkiksi järjestää yksityinen rekrytointitilaisuus, jonne asiantuntijat kutsuvat potentiaaliset työnhakijat. Näin työnantaja tapaa kerralla joukon kiinnostuneita kandidaatteja. Palvelu auttaa myös yrityksen tai toimialan tunnettuuden ja kiinnostavuuden herättämisessä työnhakijoiden keskuudessa. Työnhakijoille voidaan esimerkiksi järjestää yritys-vierailu tai tapahtuma, joissa työtä pääsee konkreettisesti kokeilemaan. Jos yritys harkitsee Keski-Suomeen siirtymistä tai laajentumista, asiantuntija kartoittaa työntekijöiden saatavuuden alueella ja auttaa osaavan henkilöstön löytymisessä. Miitti-palvelu alkaa alkukartoituksella, jossa asiantuntija ja yrityksen edustaja laativat hakijaprofiilin, jossa määritellään esimerkiksi toivottu koulutustausta tai työkokemus. Palvelu on avoin kaikille yrityksille Keski-Suomen alueella, ja se on aina maksuton.

Palvelu sisältää myös isommat rekrytointitapahtumat eri puolilla maakuntaa ja koko Suomea (=suuret rekrytoinnit) yhdessä muiden toimijoiden kanssa, rajat ylittävät (EU/ETA-maat) rekrytointitilaisuudet sekä maakuntaan etabloitumista suunnittelevien yritysten tilaisuudet.

Koulutus-info: Info-tilaisuudessa esitellään haussa olevia työllistymistä edistäviä koulutuksia kouluttajien toimesta. Tilaisuus on messutyypinen eli tilaisuudessa koulutuksenjärjestäjillä on standejä, joihin asiakkaat voivat tutustua koulutustietoisuuden yhteydessä. Tapahtumassa on mukana TE-toimiston asiantuntijoita, joilta saa apua koulutus- ja uravaihtoehtojen pohtimiseen sekä toimeentulon turvaamiseen koulutuksen ajalle. Tapahtuman tarkoituksena on lisätä asiakkaiden tietoisuutta koulutuksista sekä kohdentaa asiakkaiden koulutushakuja niihin koulutuksiin, joista heille on hyötyä ammatillisen osaamisen laajentamisessa sekä syventämisessä, tai uuden ammatin valinnassa. Samalla asiakkaan koulutuspolkujen suunnittelu jäsentyy ja tarkentuu. Tapahtuma lisää myös koulutusten ja kouluttajien tunnettavuutta.

Yhteishaun teemapäivässä asiakkaat pääsevät tutustumaan Keski-Suomen eri oppilaitoksiin ja koulutusmahdollisuuksiin, joita kevään yhteishaku tuo tullessaan. Tilaisuus on messutyypinen, jossa palveluntuottajilla on omia infopisteitä. Tilaisuudessa on saatavilla tietoa myös työvoimakoulutuksista ja erilaisista koulutuksen rahoitusmuodoista sekä apua asiakkaan ammatinvalintaan ja uraohjaukseen.

Nyt kävi munkki- tapahtuma auttaa nuoria alle 30-vuotiaita eteenpäin työmarkkinoilla. Tapahtuma kokoaa yhteen nuorten parissa toimivaa verkostoa, oppilaitoksia ja työnantajia. Esillä on laaja kirjo opiskelu- ja työmahdollisuuksia sekä nuorille tarjolla olevia palveluja. Nuoret voivat tutustua tapahtumassa vaikkapa ammatinvalintaan- ja urasuunnittelupalveluihin tai valmennuksiin, kehittää työnhakutaitojaan, selvittää työkokeilumahdollisuuksia tai tutustua nuorten ohjaamotoimintaan tai kansainvälisiin työmahdollisuuksiin. Nuoret kutsutaan tapahtumaan henkilökohtaisesti. Munkki tapahtumassa nuoret kohtaavat toisia nuoria ja saavat henkilökohtaista ohjausta työhaussa ja urasuunnittelussa.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Palvelut ovat saatavilla henkilöasiakkaille ja koko maakunnan alueella rekrytoiville työnantajille, maakuntaan etabloitumista suunnitteleville yrityksille sekä ulkomaalaisille EURES-yhteistyökumppaneille. Tilaisuudet ovat avoimia kaikille. Tilaisuuksia tuotetaan tarpeen mukaan maakunnan alueella.

Asiakasmaksut

Maksuton.

Palveluiden tuottaminen

Maakunta voi halutessaan tuottaa tapahtumia itse, järjestää tapahtumat ostopalveluina tai valita niille palveluntuottajan.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyy myöhemmin.

17.15 Työntekijän oleskelulupa (työlupa) ja yrittäjän oleskelulupa

Ulkomaalaislaissa tarkoitetaan *työntekijän oleskeluluvalla* ulkomaalaiselle ansiotyötä varten myönnettävää oleskelulupaa, joka myönnetään kaksivaiheisessa menettelyssä siten, että maakunta tekee asiassa osapäätöksen ennen Maahanmuuttoviraston päätöstä.

Työntekijän oleskelulupaa haettaessa maakunnalle tulee toimittaa työvoiman saatavuusharkintaa varten selvitys työnteon keskeisistä ehdoista, vakuutus siitä, että ehdot ovat Suomen lainsäädännön ja ao. työehtosopimuksen mukaisia sekä selvitys siitä, kuinka työnantaja huolehtii ja kykenee vastaisuudessa huolehtimaan velvoitteistaan työnantajana. Lisäksi työvoimapolitiisessa saatavuusharkinnassa selvitetään työhön sopivan, työmarkkinoilla käytettävissä olevan työvoiman löytyminen Suomesta ja muista EU/ETA-maista ennen luvan myöntämistä. Saatavuusharkintaa ei tarvitse tehdä ulkomaalaislaissa mainittujen tiettyjen ammattiryhmien ja alueellisessa työlupalinjauksessa mainittujen ammattien kohdalla.

Yrittäjän oleskeluluvalla (entinen elinkeinonharjoittajan oleskelulupa) tarkoitetaan ulkomaalaiselle, jonka tarkoituksena on yritystoiminnan harjoittaminen, myönnettävää oleskelulupaa, joka myönnetään kaksivaiheisessa menettelyssä siten, että maakunta tekee asiassa osapäätöksen ennen Maahanmuuttoviraston päätöstä. Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että yritystoiminnalla on kannattavan liiketoiminnan edellytykset. Kasvuyrittäjän oleskeluluvan myöntää Maahanmuuttovirasto Innovaatiora-hoitukeskus Business Finlandin antaman puoltavan lausunnon perusteella.

Toimivaltaisen viranomaisen on tehtävä päätös työntekijän oleskelulupaa tai muuta oleskelulupaa ansiotyötä varten koskevaan hakemukseen viimeistään neljän kuukauden kuluessa siitä, kun viranomaisen on vastaanottanut asianmukaisesti täytetyn hakemuksen liitteineen. Jos hakemus pannaan viireille sähköisesti, käsittelyaika lasketaan siitä, kun hakija asioi henkilökohtaisesti viranomaisessa antaakseen mukaiset biometriset tunnisteet ja esittääkseen hakemuksen liitteet alkuperäisinä.

Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus

Työlupiin liittyvien neuvontapalveluiden tulee olla saatavilla sekä yrityksille että työntekijöille koko maakunnan alueella.

Palveluiden tuottaminen

Koska sekä työntekijän että yrittäjän oleskelulupajärjestelmän tarkoituksena on tukea osaavan työvoiman saatavuutta EU/ETA-alueen ulkopuolelta (ns. kolmansista maista) ja edistää uutta yrittäjyyttä Suomessa, liittyy lupien myöntäminen oleellisesti kunkin maakunnan työllisyyteen ja elinvoimaan. Tällä perusteella ko. lupien myöntämisen olisi luontevaa olla kunkin maakunnan vastuulla olemassa olevaa lainsäädäntöä noudattaen. Tehtävä on julkinen hallintotehtävä.

Ulkomaalaislain mukaisesti tiettyjä tehtäviä voidaan ulkoistaa palveluntarjoajalle, esimerkiksi oleskelulupaan liittyvien yleisten tietojen antaminen.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyy myöhemmin.

18 Yritysten neuvonta- ja ohjauspalvelut

Täydentyä myöhemmin.

19 Alueidenkäytön palvelut

Palvelukuvaus

Keski-Suomen tavoitteena on monikeskuksinen aluerakenne. Palveluiden tehtävänä on edistää tätä tavoitetta sekä Keski-Suomen maakunnan ja kuntien alueidenkäytön suunnittelua ja rakennustoimen järjestämistä.

Palveluiden tehtävänä on edistää Keski-Suomen kuntien alueidenkäytön suunnittelua ja rakennustoimen järjestämistä tarjoamalla alueen kunnille asiantuntija-apua ja ajankohtaiskoulutusta sekä osallistamalla ennakkolliseen viranomaisyhteistyöhön ja kehittämishankkeisiin.

19.1 Maakuntakaavoitus

Maakuntakaavoituksella sovitetaan yhteen valtakunnalliset ja maakunnalliset tai useamman kuin yhden kunnan alueidenkäytön tavoitteet. Maakuntakaavoituksella muodostetaan maakunnan aluerakenteelle pitkän aikavälin tavoite, johon liittyvät mm. liikennejärjestelmä, maa- ja metsätalous, luonto- ja kulttuuriympäristöt sekä vesivarat.

Maakuntakaava ohjaa maakunnan aluerakennetta, kuntien kaavoitusta ja viranomaistoimintaa alueidenkäyttöön liittyvissä asioissa. Maakuntakaavoituksessa kuten muussakin alueidenkäytön suunnittelussa huomioon otettavat uudet valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet. Maakuntakaavoitus on laaja-alaista ja eri intressit yhteensovittavaa maankäytön suunnittelua ja se on osa aluekehityksen strategista kokonaisuutta.

Palvelukuvaus

Maakuntakaavoituksesta tehdään rullaavaa eli päivityksiä tehdään tarpeen mukaan. Vaihekaavoja ja hankekaavoja ei lähtökohtaisesti tehdä (jos näihin päädytään, päivitetään koko vaihe- tai hankekaavaan kuuluva teema). Toiminnallinen edellytys rullaavalle maakuntakaavalle on sen kytkentä muihin aluekehittämisen teemoihin. Tavoitteena on paikkatietopohjaista avointa dataa ja aluetietoa hyödyntävä digitaalinen maakuntakaavoitus.

Vuoropuhelun merkitys maakunnan ja kuntien kesken korostuu maakuntakaavaa laadittaessa, sillä maakuntakaava ohjaa kuntien kaavoitusta. Kaavan valmistelua ohjaamaan asetetaan maakunnan ja kaava-alueen kuntien yhteistyöryhmä, jossa on alueen kuntien nimeämiä jäseniä. Tällä varmistetaan kuntien näkemysten huomiointi. Pääpaino kaavan valmistelussa on vuorovaikutus kansalaisten kanssa. Osallistumista tuetaan maakunnan osallisuusohjelman keinoin.

Yhteistyöryhmän lisäksi kuntien kanssa käydään vuoropuhelua ns. kuntakierroksella. Lausunnot kuntien kaavoista annetaan kahden viikon sisällä. Kunnille järjestetään koulutusta, annetaan juridista apua sekä tehdään maakuntaa ja useampaa kuin yhtä kuntaa palvelevia selvityksiä. Maakuntakaavan vaikuttavuutta edistetään vähintään kerran viikossa ”maastokäynneillä”. Vaikuttavuuden seuranta liitetään osaksi aluekehittämisen seurantaa ja tätä varten laaditaan sähköinen karttapalvelu palautejärjestelmään.

Palveluiden tuottaminen

Maakuntakaavoitus on viranomaistehtävä ja maakuntakaavasta päättää maakuntavaltuusto.

Palvelu on lakisääteistä eikä siitä peritä asiakasmaksuja. Maakuntakaavan, maakuntaohjelman ja liikennejärjestelmän suunnitelmien laatimiset ja päivitykset kytketään samaan prosessiin osallistavuuden ja vaikuttavuuden parantamiseksi.

Täydentyy.

Palvelun tehtävänä on maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti edistää Keski-Suomen kuntien alueidenkäytön suunnittelua ja rakennustoimen järjestämistä tarjoamalla alueen kunnille asiantuntija-apua ja ajankohtaiskoulutusta sekä osallistumalla ennakolliseen viranomaisyhteistyöhön ja kehittämishankkeisiin.

1. **Maakunnan ja kuntien yhteistyö alueidenkäytön suunnittelussa**
Maakunta ja alueen kunnat harjoittavat ennakoivaa ja vuorovaikutteista yhteistyötä alueidenkäytön suunnittelussa. Tavoitteena on ennakkoon sovittava ja ratkaisuhakuinen yhteistyö. Maakunta käy muun muassa vähintään kerran valtuustokaudessa keskustelut ajankohtaisista alueidenkäytön kysymyksistä alueen kuntien kanssa. Keskustelujen sisältö koskee esimerkiksi maakunta- ja kuntakaavoituksen suhteeseen liittyviä kysymyksiä, alueidenkäytön kehityksen seurantaan sekä yhteistyön tarpeita ja tapoja. Kuntien kanssa käytävien neuvotteluiden tueksi voidaan käyttää alueidenkäytön seurannasta syntynyttä tietoa ohjaamaan kuntien maankäyttöä ja antamaan kunnille tilannekuvia ja tulevaisuuden kehityssuuntia toimintaympäristössä tapahtuvista maankäytöllisistä ilmiöistä. Maakunta toimii keskustelujen kokoon kutsujana omasta tai kuntien aloitteesta. Keskustelut voidaan tarpeen mukaan käydä kuntakohtaisina tai kerralla useamman kunnan kanssa.
2. **Lausuntojen antaminen**
Maakunta antaa lausuntoja kuntien yleis- ja asemakaavoista, naapurimaakunnan maakunta-kaavoista, kuntien rakennusjärjestyksistä ja maankäyttö- ja rakennuslain mukaisista luvista sekä maankäyttöön ja rakentamiseen liittyvistä suunnitelmista ja ohjelmista.
3. **Neuvottelut**
Maakunta ja kunta järjestävät viranomaisneuvotteluja valmisteltaessa yleis- tai asemakaavaa, joka koskee vaikutuksiltaan valtakunnallisia tai merkittäviä maakunnallisia asioita tai joka on valtion toteuttamisvelvollisuuden kannalta tärkeä. Lisäksi maakunta ja kunta käyvät työ- ja enakkoneuvotteluja kuntien kaavoitustoimien kanssa.
4. **Koulutukset ja asiantuntija-apu**
Kuntakaavoituksen edistämiseksi maakunnan tehtävänä on tarjota kunnille asiantuntija-apua ja ajankohtaiskoulutusta sekä osallistua ennakkolliseen viranomaisyhteistyöhön ja kaavoitustoimien kehittämishankkeisiin. Maakunta tarjoaa asiantuntija-apua myös yksityisille kunnan asukkailla alueidenkäytön asioissa.

Maankäyttö- ja rakennuslaissa on määritelty maakunnan seurantatehtävä, joka koskee alueiden käyttöä, tilan ja yhdyskuntarakenteen, rakennetun ympäristön sekä kulttuuri- ja luonnonympäristön tilan ja kehityksen seurantaan maakunnan alueella.

Seuranta sisältää muun muassa kuntien maakunnille toimittamien päätösten kokoamisen. Koottavia seurantatietoja ovat esimerkiksi maakunnan alueen kuntien tekemät poikkeamispäätökset ja suunnittelutarveratkaisut. Alueidenkäytön seurannassa syntyy kuntien alueidenkäytön edistämiseen tarvittavaa perustietoa, jota voidaan analysoida ja tuoda niin kuntien kuin kansalaisten tietoisuuteen sekä maakunnan päätöksentekoon ja sen eri prosessien tueksi. Kuntien alueidenkäytön edistämistä voidaan suorittaa myös tiedolla ohjaamisen keinoin ja siinä on alueidenkäytön seurantatiedoilla suuri rooli. Alueidenkäytön seurannalla on selkeä yhdyspinta maakunnan tiedolla johtamisen prosessiin.

Palvelun tuottaminen

Maakunta vastaa palvelusta.

Arvio maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyy myöhemmin.

19.3 Rakennusvalvontatoimen järjestämisen edistäminen

Keski-Suomessa kuntien rakennusvalvonnan tehtäviä ei siirretä maakunnalle vaan maakunnalla on konsultoiva rooli. Rooliin kuuluu myös asiantuntija-avun tarjoaminen, ajankohtaiskoulutuksen järjestäminen sekä esimerkiksi rakennusvalvontojen yhteistyö- ja kehittämishankkeisiin osallistuminen.

Maakunnan ja sen alueen kaikkien kuntien tekemällä sopimuksella maakunnan hoidettavaksi voidaan siirtää kunnista rakennusvalvonnan tehtävät.

Palvelun saatavuus ja saavutettavuus

Palveluja tarjotaan kunnille digitaalisten kanavien kautta, puhelimitse sekä henkilökohtaisesti. Alueidenkäytön seurannasta syntyvää tietoa jaetaan ja sitä löytyy kaikille avoimesti mm. Liiteri-tietopalvelusta, joka on Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämä.

Palvelun tuottaminen

Viranomaistehtävä

Arvio maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyy myöhemmin.

20 Liikennejärjestelmäsuunnittelu

Liikennejärjestelmäsuunnittelu on laaja-alaista eri intressitahojen yhteistyöhön perustuvaa toimintaa, joka koskee niin liikenneympäristöjä ja kaikkia liikennemuotoja kuin myös alan palveluita ja toimijoita sekä rahoitusta. Liikennejärjestelmäsuunnittelu liittyy kiinteästi alueiden käytön suunnitteluun (maakuntakaavoitukseen) ja on siten olennainen osa laajempaa aluekehittämisen tehtäväkenttää. Kyse on toisaalta pitkän tähtäimen strategisesta suunnittelusta ja toisaalta mm. lyhemmän aikajänteen toimenpiteiden määrittämisestä.

Palvelukuvaus

Liikennejärjestelmäsuunnittelu kytkeytyy tiiviisti yhteiskunnan muiden toimintojen, kuten alueiden elinvoimaisuuden sekä alueiden- ja yhdyskuntarakenteen kehittämiseen. Liikennejärjestelmäsuunnittelussa esitetään alueelliset tarpeet ja toimenpiteet liikennejärjestelmän toimivuuden varmistamiseksi. Suunnitelma laaditaan valtakunnallisten ja maakunnallisten strategioiden sekä tavoitteiden saavuttamiseksi. Suunnittelun toimeenpanoa varten laaditaan tarvittavat aiesopimukset yhteistyötahojen kanssa.

Liikennejärjestelmän toimivuuden edistämässä koostuu elinkeinoelämän, kansalaisten ja sidosryhmäviranomaisten liikenteellisten tarpeiden sekä taloudellisten ja ympäristöllisten mahdollisuuksien yhteensovittaminen liikennejärjestelmäsuunnitelmaksi. Suunnitelmassa esitetyillä ratkaisulla liikennejärjestelmän toimivuus voidaan varmistaa sekä normaaleissa arkiolosuhteissa että erilaisissa arjen häiriötilanteissa.

Liikenneturvallisuuden edistämässä tavoitellaan liikennejärjestelmään sellaisia teknisiä ratkaisuja, sääntöjä ja toimintamalleja, jotka vähentävät henkilö-, omaisuus- ja ympäristöonnettomuuksien riskejä sekä niiden toteutumisen mahdollisuutta. Tyypillisesti liikennejärjestelmän ja maankäytön suunnittelun ja käytön eri tasoilla on mahdollista valita erilaisia etenemisvaihtoehtoja, joille voidaan osoittaa paremmuusjärjestys liikenneturvallisuuden näkökulmasta.

Maankäytön yhteistyössä tavoitellaan maankäytön suunnittelun eri tasoilla vaikuttamalla sellaisia maankäyttöratkaisuja, jotka mahdollistavat sujuvan, turvallisen, taloudellisen sekä ympäristöön sopivan liikennejärjestelmän suunnittelun ja toteuttamisen. Monelta liikennejärjestelmälle mahdolliselta ongelmalta voidaan välttää onnistuneella maankäytön yhteistyöllä.

Tie-, liikenne- ja paikkatietojen sekä toimintaympäristöä tukevien tietojen tuottamisella tuetaan ajantasaista analysoitua tietoa tiestön tilasta, liikenteestä ja liikkumistavoista. Kerättyjä tietoja tarjotaan avoimesti kansalaisten ja yhteiskunnan eri toimijoiden käyttöön.

Palvelun tuottaminen

Palvelun järjestäminen tehdään pääosin viranomaistyönä, mutta työ on jatkuvaa eri instanssitahojen yhteistyötä. Yhteistyökumppanit määräytyvät suunniteltavan kokonaisuuden mukaisesti. Työssä käytetään vähäisissä määrin ostopalveluita. Maakuntakaavan, maakuntaohjelman ja liikennejärjestelmän suunnitelmien laatimiset ja päivitykset kytketään samaan prosessiin osallistavuuden ja vaikuttavuuden parantamiseksi. Näistä tehdään yksi suunnitelma ja sitä voidaan päivittää tarpeen mukaan.

Asiakasmaksut

Palvelusta ei peritä asiakasmaksuja.

Kustannukset maakunnalle

Palveluun liittyviä ostopalveluita toteutetaan EU- ja kansallisella rahoituksella.

21 Maaseutuhallinnon palvelut

21.1 Maatilapalvelut

Palvelukuvaus

Maatilapalvelut tuottavat maatalojen toimintaedellytyksiä kehittäviä, yrittäjyyttä ja kilpailukykyä parantavia palveluja. Viljelijätukien/-korvausten, avustusten, investointirahoituksen ja erityissopimusten tarkoituksena on turvata kotimaisten elintarvikkeiden tuotanto, kohtuulliset kuluttajahinnat, tuotannon säilyminen koko maassa, maaseudun elinvoimaisuus ja luonnonvarojen kestävä käyttö. Markkinahinnat kattavat vain osan maataloustuotteiden korkeista tuotantokustannuksista, joten tuotannon säilyminen edellyttää tuotannon tukemista.

Viljelijätukien käsittely

Viljelijätukien käsittely perustuu kaikkia EU-jäsenmaita ohjaaviin asetuksiin ja Euroopan komission antamiin toimeenpanosäännöksiin. Yksittäisellä jäsenmaalla ei ole juurikaan päätäntävaltaa EU-asetusten soveltamisessa. Tukikokonaisuutta täydennetään Suomen erityisoloihin tarkoitetuilla kansallisilla tuilla. Maatalouden rakennetuilla kannustetaan maatilayrittäjiä erilaisiin tilojen toimintaa ja kannattavuutta parantaviin investointeihin ja sukupolvenvaihdoksiin.

Palvelut sisältävät pääsääntöisesti merkittävää julkisen vallan käyttöä lukuun ottamatta yleisluonteista koulutus-, neuvonta- ja tukipalvelua. Maatilapalveluita ohjaa laki maksajavirastotehtävien hoitamisesta maakunnissa. Laki koskee EU:n maataloustukirahastosta ja maaseuturahastosta rahoitettavia menoja sekä yhdenmennyyn hallinto- ja valvontajärjestelmään liittyviä tukijärjestelmiä. Suomen maksajavirastona toimiva Ruokavirasto huolehtii tukimaksujen tilittämisestä ja kirjanpidosta, mutta delegoi muut maksajavirastotehtävät maakunnalle.

Ruokavirasto ja maakunta solmivat maksajavirastosopimuksen, jossa maakunta sitoutuu noudattamaan maksajaviraston ohjeita maksujen hyväksymisessä ja paikalla tehtävissä valvonnoissa, pitämään tukien käsittelyketjussa riittävän, asiantuntevan ja koulutetun henkilöstön, tehtävien eriyttämiseen (tukien myöntö, maksuvalmistelu, sitoumukset, paikalla tehtävä valvonta, takaisinperintä), noudattamaan määriteltyä tietoturvastandardia, käyttämään maksajaviraston osoittamia tietojärjestelmiä,

tekemään tukimaksujen hyväksynnän ja tarkastuksen sekä tekemään vuosittaisen vakuutuksen maksajavirastolle.

Maksajavirastosopimuksen mukaisesti maatilapalveluissa käsitellään EU:n suorien viljelijätukien, kansallisten viljelijätukien, erilaisten ympäristösopimusten ja luomusitoumusten hakemukset. Maatilapalveluissa hoidetaan myös EU-osarahoitteisen voimassa olevan maaseutuohjelman toimeenpanoa, kuten osarahoitteisten viljelijätukien, maatalojen investointitukien ja nuorten viljelijöiden aloitustukien, tukioikeuksien ja neuvontakorvauksen käsittely. Lisäksi hoidetaan hirvieläinten ja suurpetojen aiheuttamien vahinkojen arvioinnit ja korvaushakemusten käsittely.

Maatilapalveluissa ohjataan ja neuvotaan asiakkaita muissakin kuin viljelijä- ja rakennetukiin sekä ympäristösopimukseen liittyvissä asioissa, lisäksi asiakkaille markkinoidaan aktiivisesti eri sopimus- ja tukimuotoja. Palvelukokonaisuuteen kuuluu asiakkaiden koulutus, tukihakemusten vastaanotto ja käsittely, tarvittaessa tilakäynti, hallinnollinen valvonta, tukien ja korvausten myöntö, maksatuksen valmistelu, päätösten lähettäminen sekä mahdollinen tukien takaisinperintä.

Maatilapalveluiden myöntämien tukien valvonnasta on tarkempi kuvaus järjestämissuunnitelman kohdassa 21.1.

Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus

Maatilapalveluita tarjotaan koko maakunnan alueella. Maatilapalvelut ovat asiakkaan saatavilla sekä sähköisesti että henkilökohtaisen kontaktin kautta.

Asiakasmaksut

Asiakasmaksuja saadaan mm. luomu- ja kasvintarkastuksista, riistavahinkoarvioinneista, erilaisista valvonta- ja lupamaksuista sekä mahdollisesti lausunnoista ja katselmuksista.

Palvelujen tuottaminen

Maatilapalveluiden tehtäviä ei voida siirtää maakunnalta kolmannelle osapuolelle, joten maakunta tuottaa palvelut itse.

Arvioidut kustannukset maakunnalle

Täydentyy.

21.1.1 Viljelijätukien tukikelpoisuuden tarkastus ja tukien maksatus

Tukikelpoisuuden tarkastus ja tukien maksatus tarkoittavat maksatushakemusten kustannusten ja rahoituksen tukikelpoisuuden tarkastamista, tukikelvottomuusperusteiden sekä käsittelyn dokumentointia, maksatuspäätöksen esittelyä ja hyväksyntää. Tarvittaessa maksuhakemusta pyydetään täydentämään lisätiedoilla. Maksatuspäätöksen hyväksynnästä maksettava tuki siirtyy maksujärjestelmään ja kirjanpitoon.

Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus

Maksatus koskee kaikkia niitä maakunnan myöntämiä viljelijätukia, jotka toteutuvat.

Asiakasmaksut

Palvelu on asiakkaille maksuton.

Palveluiden tuottaminen

Maakunta tuottaa palvelun itse tai yhteistyössä toisten maakuntien kanssa.

Palveluiden käyttö ja maakunnalle aiheutuvat kustannukset

Täydentyy.

21.1.2 Viljelijätukien paikan päällä varmennus

Palvelukuvaus

EU-osarahoitteisten rakennetukien paikan päällä varmennus perustuu toimintaa koskeviin säädöksiin ja hallintoviranomaisten ohjeisiin. Kansallisten tukien osalta varmennuksia ei tehdä kuin satunnaisesti. Toiminta käydään varmentamassa paikan päällä. Varmennuksella todetaan mm. että toimenpidettä on toteutettu hyväksytyn suunnitelman mukaisesti, palvelut ja tuotteet on todella toimitettu ja säädösten edellyttämät indikaattoritiedot on kerätty. Varmennuksesta laaditaan raportti. Toiminnasta tehdyt tukikelvottomuushavainnot siirtyvät jatkotoimien käsittelyyn.

Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus

Varmennus tehdään hallintoviranomaisten ohjeiden mukaisesti osalle maakunnan rahoittamista EU-hankkeista. Investointihankkeet varmennetaan useimmiten paikan päällä.

Asiakasmaksut

Palvelu on asiakkaille maksutonta.

Palveluiden tuottaminen

Maakunta tuottaa palvelun itse, yhteistyössä toisten maakuntien kanssa tai hankkii palvelun markkinoilta.

Palveluiden käyttö ja maakunnalle aiheutuvat kustannukset

Kaikki toteutuvat EU-osarahoitteiset rakennetuet varmennetaan. Toiminnasta aiheutuu palkka- ja toimintamenokustannuksia. Osa niistä voidaan kattaa EU-rahasto-ohjelmien hallinnointiin tarkoitetulla teknisellä tuella/avulla.

21.1.3 Rakennetukien jälkiseuranta

Rakennetuella toteutettavan investoinnin on oltava tukipäätöksen mukaisessa toiminnassa kolmen tai viiden vuoden ajan tuen viimeisen erän maksamisesta. Jälkiseuranta sisältää hanketoiminnan päättämisen jälkeen tehtävää seurantaa siitä, että toiminta jatkuu säädösten mukaisella tavalla määrävuosien jälkeen ja että mahdolliset tulot tulevat huomioon otetuiksi. Toiminnan pysyvyys varmennetaan paikan päälle tehtävällä käynnillä. Seurannasta tehdään raportti hallintoviranomaisen ohjeistuksen mukaisesti. Tukikelvottomuuksiin liittyvät havainnot siirtyvät jatkotoimien käsittelyyn.

Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus

Jälkiseuranta tehdään hallintoviranomaisten ohjeiden mukaisesti.

Asiakasmaksut

Palvelu on asiakkaille maksutonta.

Palveluiden tuottaminen

Maakunta tuottaa palvelun itse, yhteistyössä toisten maakuntien kanssa tai hankkii palvelun markkinoilta.

Palveluiden käyttö ja maakunnalle aiheutuvat kustannukset

Täydentyy.

21.1.4 Jatkotoimet

Jatkotoimiin kuuluu tuetusta toiminnasta saatujen havaintojen käsittely, asiakkaan kuuleminen ja päätökset takaisinperinnästä, maksatusten keskeyttämisestä ja lopettamisesta sekä hankkeen lakkauttamisesta. EU:n ohjeiden mukaan laaditaan tarvittaessa ilmoitus sääntöjenvastaisuudesta.

Jatkotoimiin sisältyy myös vastineiden antaminen hallinto- ja korkeimpaan hallinto-oikeuteen tehdyistä valituksista sekä konkurssien yms. valvonta. Jatkotoimiin kuuluu myös ratkaisun tekeminen toimista, joihin ryhdytään petosepäilytapauksissa.

Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus

Jatkotoimet koskevat tarvittaessa kaikkia maakunnan rahoittamia hankkeita.

Asiakasmaksut

Palvelu on asiakkaille maksuton.

Palveluiden tuottaminen

Maakunta tuottaa palvelun itse tai yhteistyössä toisten maakuntien kanssa.

Palveluiden käyttö ja maakunnalle aiheutuvat kustannukset

Täydentyy.

21.2 Lomituspalvelut

Lomituspalveluiden tavoitteena on järjestää kotieläintuotantoa harjoittaville yrittäjille mahdollisuus vuosi- ja sijaisapulomaan sekä maksulliseen lomittaja-apuun. Maatalousyrittäjien lomituspalvelujen tarkoituksena on tukea maatalousyrittäjän sosiaaliturvan toteutumista, työssä jaksamista ja työurien pidentymistä.

Kotieläimiä pitävät maatalousyrittäjät saavat vuosilomaa, joka on henkilökohtainen oikeus. Maakunta vastaa yrittäjän lomituksen järjestämisestä. Yrittäjä voi valita käyttääkö hän maakunnan palveluja vai järjestääkö lomituksen itse.

Sijaisapua voi saada yrittäjä, joka on väliaikaisesti estynyt hoitamasta välttämättömiä kotieläinten hoitotoita. Maakunta tulee järjestämään myös tuettua- ja täysinmaksullista lomittaja-apua. Tuetunmaksullisen lomituksen kustannuksista maatalousyrittäjältä perittävä maksu kattaa osan kustannuksista. Täysinmaksullista lomitusta käyttävä maatalousyrittäjä maksaa kokonaisuudessa aiheutuneet kustannukset.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Lomituspalvelut järjestään koko maakunnan alueella.

Lomituspalveluihin liittyvät neuvonta- ja asiointipalvelut ovat asiakkaiden saatavilla sekä sähköisesti, että henkilökohtaisen asioinnin kautta.

Asiakasmaksut

Sijaisavusta ja maksullisen lomituspalvelun järjestämisestä peritään maksu.

Palveluiden tuottaminen

Palvelut tuotetaan maakunnan ei-valinnanvapauden piiriin kuuluvan liikelaitoksen toimesta sekä hankkimalla palvelua markkinoilta.

22 Eläinlääkäripalvelut

Maakunta vastaa eläinlääkäripalveluista. Tarkemmin niiden järjestäminen määritellään hyväksytyssä eläinlääkintähuollon suunnitelmassa, joka sisältää myös eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan. Peruseläinlääkäripalvelut sisältävät seuraavia tehtäviä:

- Asiakasneuvonta
- Eläinten terveyden- ja sairaanhoito
- Tuotantoeläinten terveydenhuolto

- Viralliset ja muut terveystodistukset ja terveystarkastukset
- Potilasrekisterin ja lääkekirjanpidon ylläpito.

Kiireellinen eläinlääkäriapu ja neuvonta sisältävät seuraavia tehtäviä:

- Kiireellinen eläinlääkäriapu hyötyeläimille virka-aikana
- Kiireellinen eläinlääkäriapu lemmikkieläimille virka-aikana
- Kiireellinen eläinlääkäriapu hyötyeläimille virka-ajan ulkopuolella

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Peruseläinlääkäripalvelu ml. kiireinen eläinlääkäriapu järjestetään niin, että pieneläinvastaanoton palvelut ovat saavutettavissa valtaosalla alle tunnin matkan päästä. Virka-ajan ulkopuolisena päivystysaikana kiireellinen hoito pyritään järjestämään, niin, että se on valtaosalle saavutettavissa alle kahden tunnin matkan päästä.

Peruseläinlääkäripalvelu hyötyeläimille järjestetään niin, että ne ovat saatavissa eläintenpitopaikkaan kohtuullisen ajan kuluessa tilauksesta.

Kiireinen eläinlääkäriapu hyötyeläimille järjestetään niin, että se on saatavilla kaikkialla maakunnassa 24/7 pääosin kolmen tunnin sisällä tilauksesta.

Jos avun tarve ei ole kiireellinen, sairaskäynti- tai vastaanottoaika järjestetään viikon sisällä tilauksesta. Kiireettömät terveydenhuolto- ja massatyökäynnit sekä terveille eläimille suoritettavat leikkaukset on lomakauden ulkopuolella voitava varata alle kolmen viikon ja lomakaudella alle kuuden viikon sisällä yhteydenotosta.

Palveluiden tuottaminen

Palvelut tuotetaan maakunnan liikelaitoksen sekä sen alihankkijoiden toimesta.

Hyötyeläinpäivystäjä on viranhaltija, jolla on toimivalta toimia päivystävänä eläinsuojeluviranomaisena ja maakunnallisena päivystävänä eläintautiviranomaisena.

Helposti leviävien ja vaarallisten eläintautien varalta vaaditaan maakunnan oman virkaeläinlääkäripäivystyksen lisäksi ylimaakunnallinen eläintautipäivystys.

Asiakasmaksut

Täydentyä.

23 Löytöeläinpalvelut

Maakunta huolehtii tilapäisen hoidon järjestämisestä irrallaan tavatuille ja kiinni otetuille koirille ja kissoille sekä muille pienikokoisille seura- ja harrastuseläimille.

Palvelukuvaus

Palveluihin sisältyy kiinni otettujen eläinten kuljetus löytöeläinten talteenottopaikkaan, eläimen perushuolenpito ja tarvittaessa ensiapu ja havaitun vamman tai sairauden välttämätön hoito. Ellei eläimen omistajaa tai pitääjää tavoiteta, tieto eläimen talteenotosta julkaistaan talteenottopaikan ja maakunnan verkkosivuilla. Mikäli eläintä noudeta, se luovutetaan eteenpäin tai lopetetaan.

Löytöeläinpalveluun sisältyy myös eläinsuojelullisena toimenpiteenä kiinniotettujen eläinten kiireellinen hoito.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Löytöeläin palvelut järjestetään niin, että talteenottopaikka löytyy valtaosalle kiinniotetuista eläimistä noin tunnin matkan päässä löytöpaikasta.

Palveluiden tuottaminen

Palvelut tuotetaan maakunnan kilpailuttamien palveluntuottajien toimesta.

Asiakasmaksut

Eläimen talteenotosta, hoidosta ja mahdollisesta lopettamisesta aiheutuneista kustannuksista peritään korvaus eläimen omistajalta.

24 Luonto- ja kulttuuriympäristöpalvelut

Palveluiden tehtävänä on edistää Keski-Suomen kuntien luonnonsuojelua ja kulttuuriympäristöjen hoitoa tarjoamalla alueen kunnille asiantuntija-apua ja ajankohtaiskoulutusta sekä osallistumalla ennakkoivaan viranomaisyhteistyöhön ja kehittämishankkeisiin.

Luonnon monimuotoisuuden suojelun edistämispalvelut sisältävät luonnon monimuotoisuuden yleisen edistäminen sekä alueidenkäytön edistämisen asiantuntijatehtävät.

Luonnonsuojelun toteuttamistoimet yksityismailla, luonnonsuojeluohjelmien hankinta- ja korvausmäärärahan kohdentamisesta maakuntiin päättää ympäristöministeriö.

Luonnonsuojelualueverkoston kehittämiseen tähtäviä muita edistämistehtäviä ovat mm uhanalaisten lajien ja luontotyyppien inventointi, seuranta ja tietovarantojen ylläpito, hankeyhteistyö ja muun lain-säädännön mukaiset tehtävät. Palvelu sisältää seuraavat rakennetun kulttuuriympäristön hoidon asiantuntijatehtävät:

- avustukset rakennusperinnön hoitoon ja korjausneuvonta
- maakunnan kulttuuriympäristöryhmän työn koordinointi ja johtaminen
- kulttuuriympäristöstrategian ja sen toimenpideohjelman toteuttaminen
- asiantuntija-apu ja
- alueidenkäytön edistämisen asiantuntijatehtävät.

Kulttuurimaiseman hoidon asiantuntijapalvelut sisältävät kulttuurimaisemien ja perinnebiotooppien hoidon, maatalousluonnon monimuotoisuuden edistämisen ja alueidenkäytön ohjauksessa maisemansuojelun asiantuntijatehtäviä, kulttuurimaisemien ja perinnebiotooppien inventointeja sekä selvityksiä ja asiantuntijatyötä kehittämishankkeissa.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Palvelun lähtökohtina ovat vuorovaikutteisuus, asiantuntemus ja tasapuolisuus sekä yleisen edun huomioiminen. Tehtäviä hoidetaan verkostoina ja neuvottelemalla kuntien ja muiden asiakkaiden tarpeiden mukaan. Palveluissa suositetaan suoria kontakteja asiakkaisiin ja digitaalisia alustoja palautteenanto- ja tiedonvälityskanavina. Palveluissa huolehditaan siitä, että tuotettava ympäristötieto on ajantasaista ja analysoitua. Suunnittelussa osallistetaan kansalaisia, yrityksiä ja yhteisöjä paikkatietopohjaisia ratkaisuja hyödyntäen.

Palvelut on suunnattu Keski-Suomen kunnille, yrityksille, muille viranomaisille sekä kansalaisille. Palvelua tarjotaan sähköisen asiakaspalvelun kautta, puhelimitse sekä henkilökohtaisesti virka-aikana maakunnallisessa toimipisteessä. Palveluissa myös jalkaudutaan paikan päällä tekemällä mm. maastokäyntejä ja tarjoamalla neuvontaa. Avustusasioissa hyödynnetään sähköistä asiointia.

Asioiden valmistelu pohjautuu yhteiskäyttöisten tietojärjestelmien hyödyntämiseen (yhteystarpeet LUOVA, Metsähallitus / Luontopalvelut, SYKE, YM, kunnat, Keski-Suomen museo, Museovirasto, MML, muut viranomaiset). Yhteistyötä tehdään myös maakunnan muiden palveluiden kanssa.

Rakennusperinnön hoidon avustuksien myöntämiskriteereinä käytetään pääasiassa kohteen arvoa sekä hankkeen vaikuttavuutta ja laatua. Rakennusperinnön hoidon avustushakemukset arvioidaan yhteistyössä Keski-Suomen museon kanssa.

Luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi on tärkeää varmistaa luonnonarvojen huomioon ottaminen ja vaaliminen sekä valtakunnallisten ja maakunnallisten luontoarvojen turvaaminen alueidenkäytön

suunnittelussa osana aluekehittämisen kokonaisuutta. Palvelujen laadun ja tasapuolisuuden turvaamiseksi tarvitaan valtakunnallisesti yhtenäisiä tietojärjestelmiä, joiden pitää olla käytettävissä ja hyödynnettävissä niin maakunnissa kuin valtion lupa- ja valvontavirastossa. Tämä koskee erityisesti Suomen ympäristökeskuksen ja Metsähallituksen tietojärjestelmäpalveluja. Tietojärjestelmien valtakunnallinen kehittämistyö järjestelmien ylläpidossa ja kehittämisessä on siten keskeistä.

Asiakasmaksut

Lakisääteisistä palveluista ei peritä maksua. Muista kuin lakisääteisistä palveluista peritään asiakasmaksu.

Palveluiden tuottaminen

Täydentyä myöhemmin.

25 Kalatalouden neuvonta- ja ohjauspalvelut

Kalavarojen käyttöön ja hoitoon sisältyy kalastuslakiin perustuvaa rahoitusta, ohjausta, kalastuksen valvonnan järjestämistä sekä korvauksia, kalastuslain mukaisten lupien, rajoitusten ja kieltojen toimeenpanoa ja kalastusmatkailun kehittämistä. Kalavarojen hoitoon ja käyttöön liittyy erilaisten intressien yhteensovittamista ja asiakasryhmät ovat vahvasti järjestäytyneitä.

Kalavesien hoidon palveluihin sisältyy yleisen kalatalousedun valvonta sekä velvoitteisiin kuuluva valvonta ja hoito, uhanalaisten ja taloudellisesti arvokkaiden kala- ja rapulajien suojelu ja hoito sekä kalataloudellisten kunnostusten rahoitus.

26 Vesienhoidon palvelut

Palvelu sisältää tehtäväkokonaisuuden, joka perustuu EU:n vesipuite-, pohjavesi- ja prioriteettiainedirektiiveihin, jotka on Suomessa pantu toimeen lailla vesien ja merenhoidon järjestämisestä sekä asetuksilla vesienhoitoalueista, vesienhoidon järjestämisestä sekä vesiympäristölle vaarallisista ja haitallisista aineista. Vesienhoidon perustoimenpiteiden kautta vesienhoidolla on yhteys myös muihin vesiin liittyviin EU-direktiiveihin kuten yhdyskuntajätevesi-, juomavesi-, luonto- ja lintu- sekä nitraattidirektiiveihin.

Vesienhoidon palveluilla parannetaan pinta- ja pohjavesien tilaa tavoitteena vesien vähintään hyvä tila. Vesien hyvä tai erinomainen tila ei saa myöskään heiketä. Vesienhoidon tavoitteena on rajoittaa myös haitallisten ja vaarallisten aineiden pääsyä vesiin sekä vähentää tulvien ja kuivuuden haitallisia vaikutuksia.

Vesienhoidon palvelut on jaettu kolmeen palvelukokonaisuuteen: vesienhoidon suunnittelu, pinta- ja pohjavesien tilan seuranta sekä vesienhoidon toimenpiteiden toteutuksen edistäminen ja seuranta. Vesienhoidon palveluilla on yhdyspintoja maakunnan muihin palveluihin ja tehtäviin kuten alueiden käytön ja alueiden kehittämisen palveluihin, maaseutupalveluihin, kalatalouspalveluihin, vesitalous- ja vesihuoltopalveluihin sekä luonnonsuojelun ja ympäristötiedon tuottamiseen liittyviin palveluihin. Maakunnan kannalta on keskeistä tehdä yhteistyötä ja löytää synergioita näiden tehtävien ja palvelujen välillä. Maakunnalle puhdas vesi ja vesien hyvä tila ovat tärkeitä elinkeinojen harjoittamisen, maakunnan vetovoimaisuuden, virkistyskäytön ja ihmisten hyvinvoinnin kannalta.

Maakunnan tehtävänä on huolehtia vesienhoidon järjestämiseen liittyvistä tehtävistä alueellaan. Kaikki maakunnat tulleen nimeämään vesienhoidossa toimivaltaisiksi viranomaisiksi, jotka ilmoitetaan EU-komissiolle. Vesienhoidon suunnittelu tehdään vesienhoitoalueittain, jotka muodostuvat yhdestä tai useammasta vesistöalueesta sekä niihin yhteydessä olevista pohja- ja rannikkovesistä. Keski-Suomen maakunnasta pääosa kuuluu Kymijoen-Suomenlahden ja noin 10 % Kokemäen-Saaristomeren-Selkämeren vesienhoitoalueeseen. Koska vesienhoitoalueiden rajaukset eivät noudata hallinnollisia

rajoja, kuuluu samaan vesienhoitoalueeseen useita maakuntia. Tämän johdosta tarvitaan vesienhoitoalueen maakuntien välillä tiivistä yhteistyötä. Vesienhoidon suunnittelun yhteensovittamiseksi olisi tärkeää sopia, että yksi maakunta toimisi vesienhoitoalueella koordinoivana maakuntana. Yhteistyötä vesienhoidon suunnittelussa tarvitaan myös vesienhoitoalueiden, valtion lupa- ja valvontaviraston, Suomen ympäristökeskuksen, ohjaavien ministeriöiden sekä Luonnonvarakeskuksen kanssa.

Vesienhoitosuunnitelmat hyväksytään valtioneuvostossa ympäristöministeriön valmisteleman päätösehdotuksen pohjalta. Valtion, kuntien ja maakuntien viranomaisten sekä viranomaistehtäviä hoitavien muiden elinten tulee ottaa soveltuvien osin toiminnassaan huomioon valtioneuvoston hyväksymät vesienhoitosuunnitelmat.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Vesienhoidon palvelujen asiakkaita ovat kansalaiset, kuntien ja valtion viranomaiset, toiminnanharjoittajat, konsultit, tutkimus- ja kehittämislaitokset sekä yliopistot. Liike- ja yritystoiminta, joka on suoraan tai välillisesti riippuvainen vedestä, hyötyy vesienhoidon tavoitteiden saavuttamisesta eli hyvälaatuisesta vedestä ja hyvässä tilassa olevista vesistöistä.

Maakunta palvelee asiakkaitaan pääosin sähköisten palvelujen kautta, puhelimitse sekä sähköpostitse. Palvelua tarjotaan verkkopalveluina, rahoituspalveluina sekä neuvonta- ja asiantuntijapalveluina. Keskisimmät kaikille asiakkaille käytössä olevat palvelut löytyvät Vaikuta vesiin -ympäristö.fi -sivuilta sekä Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämästä Avoin tieto -palvelusta.

Maakunnan tuottama ja keräämä tieto kootaan tietojärjestelmiin, joita ylläpitää Suomen ympäristökeskus. Samoihin tietojärjestelmiin tuottaa tietoa myös valtion lupa- ja valvontavirasto. Vesienhoidon palvelujen laatua ja tasapuolisuutta turvaavat valtakunnallisesti yhtenäiset tietojärjestelmät, jotka ovat käytettävissä niin maakunnissa kuin valtion lupa- ja valvontavirastossa. Tietojärjestelmien ylläpito ja kehittäminen tulee myös jatkossa turvata.

Palveluiden tuottaminen

Vesienhoidon palvelut ovat viranomaispalveluja. Palvelut ovat lakisääteisiä eikä niistä peritä asiakasmaksuja.

Arvio maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Seurantaohjelman mukaisiin pinta- ja pohjavesien näytteenotto - ja laboratorioanalytiikan ostopalveluihin tarvitaan vuodessa noin 250 000 €. Vesienhoidon edistämisyavustusten rahantarve on noin 200 000 € / vuosi.

26.1 Vesienhoidon suunnittelu

Vesienhoidon suunnitteluun kuuluvat seuraavat tehtäväkokonaisuudet:

- pintavesien ominaispiirteiden tarkastelu
- pohjavesialueiden luokitus ja kartoitus vedenhankintakäyttöön soveltuvuuden ja suojelutarpeen perusteella
- pintavesien ekologisen ja kemiallisen tilan sekä pohjavesien kemiallisen ja määrällisen tilan arviointi
- keinotekoisesti ja voimakkaasti muutettujen vesien nimeäminen ja tilan arviointi
- pinta- ja pohjavesiin ihmistoiminnoista aiheutuvien paineiden arviointi ja paineiden vähentämistavoitteiden asettaminen
- vesientilan parantamistarpeen arviointi
- tarvittavien toimenpiteiden suunnittelu vesienhoidon tavoitteiden saavuttamiseksi sekä
- sidosryhmäyhteistyön ja virallisen kuulemisen järjestäminen suunnittelun eri vaiheissa.

Suunnittelun eri vaiheissa kerätyn tiedon pohjalta maakunta laatii alueelleen vesienhoidon toimenpideohjelman ja osallistuu osaltaan myös alueensa vesienhoitosuunnitelmien laatimiseen. Vesienhoitoalueen toimenpideohjelmat ovat yksityiskohtaisia asiakirjoja, joissa esitetään konkreettiset toimenpiteet vesien hyvän tilan saavuttamiseksi ja turvaamiseksi. Ne ovat keskeinen osa vesienhoitoalueelle laadittavan vesienhoitosuunnitelman tausta-aineistoa.

Vesienhoitosuunnitelmat ja toimenpideohjelmat valmistellaan laajassa yhteistyössä ja yhteiskunnan eri tahoja kuullen. Tavoitteena on avoin ja osallistuva suunnittelu. Suunnittelusta vastaavat maakunnat yhdessä alueensa yhteistyöryhmän kanssa.

Vesienhoidon suunnittelussa on yhtenäinen valtakunnallisesti toimiva tietojärjestelmä keskeinen työväline työn onnistumisen ja myös asiakkaiden tasapuolisen kohtelun kannalta. Sen avulla varmistetaan tietojen laatu ja yhtenäisyys, saadaan valtakunnallisesti ja alueellisesti kattavia koosteita, saadaan jaettua tietoa keskitetysti kansalaisten, hallinnon ja eri tahojen käyttöön sekä varmistetaan sähköinen EU-raportointi.

26.2 Pinta- ja pohjavesien tilan seuranta

Maakunnan tehtävänä on pinta- ja pohjavesien tilan seuranta, joka koostuu pintavesien ekologisen ja kemiallisen ja pohjavesien kemiallisen ja määrällisen tilan seurannasta. Seurannan tarkoituksena on antaa yhtenäinen ja kattava kokonaiskuva pinta- ja pohjavesien tilasta. Samalla seuranta tuottaa tietoa ihmisen toiminnasta aiheutuvista ympäristöpaineista ja niiden vaikutuksista vesiympäristön sekä pohjavesien tilaan.

Seurantatieto on perustana vesienhoitotoimenpiteiden suunnittelulle ja kohdentamiselle sekä toimenpiteiden vaikuttavuuden arvioinnille. Tietoa käytetään myös vesi- ja ympäristölupien käsittelyssä ja lupavalvonnassa, ympäristövaikutusten arvioinnissa, vesistökunnostushankkeiden arvioinnissa, ympäristön tila -raportoinnissa, eri toimintojen sijoittumisen ohjauksessa sekä maakunnallisten ohjelmien valmistelussa. Lisäksi viranomaiset, monet alueelliset sidosryhmät (kuten kunnat, kalastusalueet, järjestöt), toiminnanharjoittajat, konsultit ja kansalaiset hyödyntävät seurantatietoja avoimien ympäristötietojärjestelmien kautta.

Maakunta laatii seurantaohjelman yhdistämällä soveltuvin osin viranomaisten järjestämän seurannan sekä toiminnanharjoittajien ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisten lupamääräysten nojalla tekemän tarkkailun. Toiminnanharjoittajien velvoitteena toteutettavat kalataloustarkkailut tuottavat tietoa kalastosta kuormitetuilta alueilta. Kalaston perusseuranta suunnitellaan ja toteutetaan vesienhoitoalueen maakuntien ja Luonnonvarakeskuksen yhteistyönä.

Keski-Suomen maakunta osallistuu seurantaohjelmaan, joka tuottaa valtakunnallisesti kattavaa tietoa maa- ja metsätalouden kuormituksen vaikutuksista pinta- ja pohjavesien tilaan sekä osallistuu luonnonalaisilta ja metsätalousalueilta tulevan vesistökuormituksen seurantaan. Maakunnan tehtävänä on myös leväseurannan järjestäminen ja siitä tiedottaminen.

Seurantojen ja toiminnanharjoittajien toteuttamien veloitettavien tarkkailujen yhteensovittaminen edellyttää maakunnan ja lupa- ja valvontaviraston yhteistyötä. Yhteistyö on tärkeää, koska lupaverehollisten laitojen ympäristönsuojelulain ja vesilain mukainen tarkkailu ja valvonta tuottavat merkittävän osan toiminnallisen seurannan tiedosta. Maakunnan tehtävänä on pinta- ja pohjavesien tilasta tiedottaminen sekä seurantatiedon välittäminen valtion ja kuntien viranomaisten, toiminnanharjoittajien ja kansalaisten käyttöön mm. verkkopalvelun kautta.

26.3 Pinta- ja pohjavesien hyvän tilan edistäminen

Vesienhoidolla on keskeinen merkitys maakunnan alueen pinta- ja pohjavesien hyvän tilan edistämisessä. Vesienhoidon tavoitteena on pinta- ja pohjavesien vähintään hyvä tila. Vesien todettu hyvä tai erinomainen tila eivät saa myöskään heiketä.

Maakunnan tehtävänä on huolehtia vesienhoidon järjestämisestä alueellaan. Vesienhoidon edistäminen pohjautuu vesienhoidon suunnitteluun. Vesienhoidon suunnittelu koostuu useista laajoista työvaiheista, joita ovat mm. jokien ja järvien ominaispiirteiden selvittäminen, pohjavesialueiden kartoitus ja luokittelu, pinta- ja pohjavesien nykytilan arviointi seurantatiedon perusteella, pinta- ja pohjavesien seurantaohjelman laatiminen ja seurannan järjestäminen, pinta- ja pohjavesiin ihmistoiminnoista aiheutuvien paineiden eli vesien tilaa heikentävien tekijöiden arviointi sekä paineiden vähentämistavoitteiden ja vesien tilan parantamistarpeiden asettaminen. Alle hyvän tilan oleville vesille sekä vesille, joilla hyvä tai erinomainen tila uhkaa heiketä, suunnitellaan toimenpiteitä vesienhoidon tavoitteiden saavuttamiseksi. Kerätyn tiedon pohjalta maakunta laatii vesienhoidon toimenpideohjelman ja osallistuu osaltaan myös alueensa vesienhoitosuunnitelmien laatimiseen.

Vesienhoidon maakunnallinen yhteistyöryhmä osallistuu vesienhoitosuunnitelman valmisteluun ja edistää osaltaan sen toimeenpanoa. Vesienhoitosuunnitelmat hyväksytään joka kuudes vuosi valtioneuvostossa. Valtion, kuntien ja maakuntien viranomaisten sekä viranmaistehtäviä hoitavien muiden elinten tulee ottaa soveltuvin osin toiminnassaan huomioon vesienhoitosuunnitelmat, mikä edistää vesienhoidon tavoitteiden saavuttamista. Ympäristö- ja vesitalousluvilla on tärkeä merkitys vesienhoito-toimenpiteiden toteutuksessa ja vesienhoidon tavoitteiden saavuttamisessa.

Toimenpiteiden toteutus edistää vesienhoidon tavoitteiden saavuttamista. Maakunnan tehtävänä on toteuttaa osaltaan vesienhoidon toimenpideohjelmaa sekä seurata ja edistää sen toteutumista. Toimenpiteiden toteutuksen edistämiseen liittyviä keskeisiä tehtäviä maakunnassa ovat vesienhoidon tavoitteita tukevien hankkeiden ja toimenpiteiden edistäminen, rahoituksen ohjaaminen ja suuntaaminen vesienhoitoa edistäviin hankkeisiin, toimenpideohjelmien toteutumisen edistäminen lausuntojen kautta (mm. lausunnot vesi- ja ympäristölupahakemuksista), vaikuttaminen yhteistyön kautta sidosryhmien ohjelmiin ja suunnitelmiin (esim. alueellinen metsäohjelma) sekä neuvonta ja koulutus.

26.4 Vesihuollon ja tulvariskien hallinnan edistäminen sekä muut vesitaloustehtävät

Vesihuollon hallinnan edistämisen tehtäviä ovat vesihuollon yleinen edistäminen ja kehittäminen maakunnassa huomioiden yhteistyö muiden maakuntien kesken. Maakunnan toimiessa vesihuoltolain virallisena valvontaviranomaisena, voidaan edistää vesihuollon laatua mm. antamalla lausuntoja.

Vesihuollon edistämistehtäviin kuuluu myös varautuminen vesihuollon toimintavarmuuden parantamiseksi ja häiriötilanteiden pienentämiseksi. Vesihuollon varautumistehtävissä on tärkeää laaja-alainen yhteistyö muiden varautumistahojen kanssa sekä alueen kuntien ja yhteistyötahojen kanssa tehtävä yhteistyö.

Pohjavesiselvitykset palvelevat vesihuoltoa kartoittamalla vedenhankinnalle sopivia pohjavesiesiintymiä. Selvitykset palvelevat myös vesienhoitoa sekä pilaantuneiden maiden tutkimusta.

Tulvariskien hallinnalla vähennetään tulvien haittoja kansalaisten terveydelle ja turvallisuudelle sekä omaisuusvahinkoja. Samalla turvataan yhdyskuntien välttämättömyyspalvelujen toiminta ja yhteiskunnan elintärkeitä taloudelliset palvelut sekä suojataan ympäristöä ja kulttuuriperintöä. Tulvariskien hallintaan kuuluu myös operatiivinen tulvantorjunta yhteistyössä pelastusviranomaisen kanssa. Tulvariskien hallintaa edistää vesistösäännöstelyjen kehittäminen yhteistyössä muiden maakuntien kanssa.

Valtion vesistöhankeiden rakenteiden kunnossapito ja lupien hallinta ovat maakunnan vastuulla. Kunnossapito keskitetään Maakuntien Tilakeskus Oy:lle. Keski-Suomessa kunnossapidettäviä rakenteita on vähän, ja ne ovat vesistöjen pohjapatoja.

Vesistöjen hoitoa ja käyttöä edistäviin hankkeisiin myönnetään avustuksia (kts. vesienhoidon edistämisavustukset, luku 15.5.4.

Lisäksi maan peruskuivatuksen neuvontapalvelut ja vesilain mukaiset ojitustoimitukset kuuluvat maakunnan järjestämisvastuulla oleviin tehtäviin.

26.5 Toimenpiteiden edistäminen ja seuranta

Maakunta edistää vesienhoidon toimenpiteiden toteutusta yhteistyössä alueellisten ja paikallisten yhteistyötahojen kanssa. Pääasiallinen vastuu varsinaisista käytännön toimenpiteistä on toiminnanharjoittajilla, toimijoilla sekä kansalaisilla. Sidosryhmät ottavat omissa ohjelmissaan huomioon vesienhoidon tavoitteet ja edistävät toimenpiteiden toteutusta. Valtionhallinnon, lähinnä ministeriöiden vastuulla on toimenpiteisiin kuuluvien tiedollisten, lainsäädännöllisten ja taloudellisten ohjauskeinojen edistäminen.

Maakunta vaikuttaa keskeisesti vesienhoidon tavoitteiden saavuttamiseen valtion lupa- ja valvontavirastolle vesi- ja ympäristölupahakemuksista ja kunnille ympäristölupahakemuksista antamallaan lausunnoilla. Maakunta edistää vesienhoidon tavoitteita tukevia toimenpiteitä ja hankkeita ja ohjaa avustuksin rahoitusta vesien tilaa parantaviin ja hyvää tilaa ylläpitäviin hankkeisiin. Maakunnalla on mahdollisuus hyödyntää myös erilaisia EU:n rahoitusinstrumentteja rahoittamalla vesienhoidon toimenpiteiden toteuttamista edistäviä hankkeita. Maakunta edistää toimenpiteiden toteutusta myös asiantuntija- ja neuvontapalvelun kautta antamalla asiantuntijatukea esimerkiksi toimenpiteiden valintaan, kohdentamiseen ja priorisointiin.

Vesienhoidon toimenpiteiden toteutumisesta on raportoitava komissiolle kolmen vuoden päästä vesienhoitosuunnitelmien valmistumisesta. Toteumatiedot kerätään ja tallennetaan maakunnissa tietojärjestelmään. Suomen ympäristökeskus osallistuu keskeisesti toteumatietojen raportointiin EU:lle. Toimenpiteiden toteutuksen väliarvioinnin perusteella saadaan tietoa niistä sektoreista, joiden toimenpiteet eivät ole toteutuneet suunnitelman mukaisesti ja joiden edistämiseen vesienhoitokauden jälkipuoliskolla tulee erityisesti panostaa.

27 Vesitalouden palvelut

Tulvariskien hallinta ja säännöstelyjen kehittäminen ovat keskeisiä vesitalouden palveluja. Tulvariskien hallinnan tavoitteena on vähentää tulvien haittoja kansalaisten terveydelle ja turvallisuudelle sekä vahinkoja omaisuudelle, turvata yhdyskuntien välttämättömyyspalvelujen toiminta ja yhteiskunnan elintärkeitä taloudelliset palvelut sekä suojata ympäristöä ja kulttuuriperintöä. Tulvariskien hallintaan liittyy läheisesti vesistöjen säännöstelyn kehittäminen. Näissä tehtävissä tarvitaan myös hydrologisen seurannan palveluja.

Muita vesitaloustehtäviä ovat valtion toteuttamien vesistöhankkeiden lupien hallinta ja rakenteiden kunnossapito, maan peruskuivatuksen neuvontapalvelut sekä ojitustoimitukset. Lisäksi ympäristörakennuttamisen palvelut palvelevat erilaisia ympäristöhankkeita, mm. vesihuollon alueellisia yhteistyöhankkeita ja vesistöjen kunnostushankkeita.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Yksityisiä asiakkaita, yrityksiä, viranomaisia ja muita tahoja palvellaan verkkosivupalveluin, puhelimitse ja sähköpostitse. Lisäksi järjestetään ympäristöasioiden valtakunnallinen asiakaspalvelu yhteistyössä muiden maakuntien ja mahdollisesti myös valtion lupa- ja valvontaviraston kanssa.

Tulvalainsäädännöllä turvataan tulvariskien hallinnan suunnittelun jatkuvuus sekä toimenpiteiden toteuttaminen, joka tapahtuu viranomaisten ja toiminnanharjoittajien yhteistyöllä. Tulvariskien hallintaa kehitetään myös ennakkovarautumisella eri toimijoiden yhteistyönä. Yhteistyö ja viestintä korostuvat operatiivisessa tulvantorjunnassa. Tulvariskien hallintaa varten vesistöjen hydrologisen seurannan tietovarannot ovat avoimesti saatavana mm. maankäytön ja rakentamisen suunnittelua varten.

Tulvariskien hallintaa, vesistösäännöstelyä ja muita vesistötehtäviä palvelevien tietojärjestelmien ja verkkosivujen tulee olla sujuvasti maakuntien ja sen asiakkaiden käytettävissä. Ensiarvoisen tärkeää on turvata maakuntien välinen yhteistyö päävesistöalueittain tulvariskien hallinnassa.

Palveluiden tuottaminen

Vesitalouden palvelut ovat lakisääteisiä viranomaispalveluja ja niistä vastaa maakunta. Hydrologisen seurannan järjestämisvastuu on myös maakunnalla. Seurannan tuottaminen voidaan hankkia markkinoilta.

Vesistörakenteiden kunnossapito on suunniteltu Maakuntien Tilakeskus Oy:n tehtäväksi.

Arvio maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyä myöhemmin.

27.1 Tulvariskien hallinta, säännöstelyn kehittäminen sekä hydrologinen seuranta

Tulvariskien hallinnalla tarkoitetaan sellaisten toimenpiteiden kokonaisuutta, joiden tavoitteena on arvioida ja vähentää tulvariskejä sekä estää tai vähentää tulvista aiheutuvia vahinkoja. Tulvariskien hallintaan kuuluu myös operatiivinen tulvantorjunta yhteistyössä pelastusviranomaisen kanssa. Lisäksi palveluun kuuluu tulvariskien kartoittaminen sekä toimenpiteiden suunnittelu ja niiden toteuttaminen yhteistyössä kuntien, muiden palvelujen tuottajien sekä saman vesistöalueen maakuntien kanssa.

Vesistösäännöstelyjä kehitetään vastaamaan muuttuvia ilmasto-olosuhteita sekä vesien käyttö- ja suojelutarpeita. Kehittämishankkeissa tehdään yhteistyössä säännöstelylupien haltijoiden, kuntien ja muiden intressitahojen kanssa.

Tulvatilanteisiin varautuminen ja vesistöjen säännöstelyjen käyttö perustuvat hyvään hydrologiseen seurantatietoon sekä Suomen ympäristökeskuksen laatimiin vedenkorkeus- ja virtaamaennusteisiin.

Hydrologisen seurannan palvelun koordinoituvastuu siirtyy yhdelle tai useammalle maakunnalle. Käytännön seuranta on ulkoistettu. Asiantuntijuutta tarvitaan palvelun järjestämistehtävissä sekä asiakaspalvelussa kansalaisille, yrityksille ja viranomaisille.

27.2 Muut vesitalouspalvelut

Valtion vesistöhankeiden rakenteiden kunnossapito ja lupien hallinta siirtyvät maakunnan vastuulle. Keski-Suomessa maakunnan omistukseen siirretään valtion hallinnassa olevia luvanvaraisia ja toteutettuja vesistöhankeita rakenteineen n. 20 kpl. Kunnossapidettävät rakenteet ovat Keski-Suomessa pääasiassa pienehköjä vesistöjen pohjapatoja, joiden kunnossapitotarve on vähäinen. Rakenteiden kunnossapito on suunniteltu Maakuntien Tilakeskus Oy:n tehtäväksi. Lisäksi on huomioitava, että Päijänteen säännöstelylupan omistus ja vastuu säännöstelystä tulee yhteisesti Keski-Suomen, Päijät-Hämeen ja Kymenlaakson maakunnille.

Maan peruskuivatuksen neuvontapalvelut ja vesilain mukaiset ojitustoimitukset kuuluvat maakunnan palveluihin. Keski-Suomen alueella on runsaasti vanhoja peruskuivatushankkeita, jotka on toteutettu valtion tuella. Näiden hankkeiden kunnossapidon tai täydennysojituksen neuvonnalla on tärkeä merkitys ojitusyhtiöille ja alueen maanomistajille. Uudet maankuivatushankkeet sekä vanhojen kunnostukset vaativat määrättyissä tapauksissa ojitustoimituksen.

Ympäristörakennuttamisen palvelu sisältää toimimisen rakennuttajana maakuntaviraston vetämissä ympäristörakennuttamis-hankkeissa. Palvelu sisältäisi sellaisten maakunnan kannalta tärkeiden hankkeiden rakennuttamisen, joiden toteuttajia on vaikea löytää. Tällaisia hankkeita voisivat olla esim. ylikunnalliset vesihuoltohankkeet, vesienhoidon tavoitteiden kannalta tärkeät hankkeet, pilaantuneiden alueiden kunnostushankkeet tai muita mittavia ympäristön kunnostushankkeita.

Ympäristörakennuttamishankkeet ovat vaikutuksiltaan merkittäviä, ja ne vaativat usein erityisosaamista. Tämän vuoksi on perusteltua sekä ympäristöllisesti että kustannustehokkuutta ajatellen jatkaa hankkeiden rakennuttamistehtävien hoitoa myös maakuntavirastossa. Tämä olisi lisäpalvelu sen lisäksi, että maakunta jakaisi ainoastaan avustuksia ympäristöhankkeille.

27.3 Vesihuollon palvelut

Palvelukuvaus

Merkittävimpiä *vesihuollon edistämisen- ja kehittämistehtäviä* ovat maakunnan vesihuollon alueellisen yleissuunnittelun koordinointi sekä asiakkaiden (kunnat, vesihuoltolaitokset, maakunnan asukkaat, muut viranomaiset, yhteistyökumppanit) neuvonta vesihuoltoasioissa ja sidosryhmäyhteistyö. Palveluun kuuluu oleellisesti toimiminen varsinkin laajempien vesihuoltohankkeiden ohjausryhmissä. Lisäksi vesihuoltohankkeita tuetaan maakunnan varoista sekä mm. EU:n maaseuturahastosta.

Vesihuoltolain mukaisista valvontatehtävistä puolestaan merkittävimpiä ovat toimiminen vesihuoltolain mukaisena valvontaviranomaisena valvoen kuntien vesihuollon kehittämis- ja järjestämisvelvollisuutta ja antaa lausuntoja esim. vesihuoltolaitosten toiminta-alueista, vesihuollon kehittämissuunnitelmista ja myös terveydensuojelulain puolelta vesilaitosten valvontatutkimusohjelmista sekä vesilaitosilmoituksista.

Vesihuollon varautumistehtäviin kuuluvat esimerkiksi vesihuoltolaissa vaadittujen häiriötilannesuunnitelmien valvonta ja edistäminen sekä vesihuollon toimintavarmuuden edistäminen.

Pohjavesiselvitykset palvelevat vesihuollon vedenhankintaa, pohjavesialueiden kartoitusta ja luokitusta sekä vesien ja merenhoitoa. Pohjavesiselvitykset tehdään useimmiten yhteistyössä vedenhankintayhtiöiden, vesiliikelaitosten, kuntien vesilaitosten, vesiosuuskuntien sekä konsulttien ja tutkimuslaitosten kanssa. Kartoituksella ja luokituksella kerätään hydrogeologista, maankäytöllistä ja ihmistoiminnallista tietoa pohjavesialueesta, joten ne luovat perusrakenteen vesihuollon järjestämiselle.

Pohjaveden määrällisen ja kemiallisen tilan seurannassa kerätään tietoa pohjaveden laadusta ja määrästä. Pohjavesiseurannoilla määritellään, onko pohjaveden laatu huonontunut ihmistoimintojen vuoksi.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Yksityisiä asiakkaita, yrityksiä, viranomaisia ja muita tahoja palvelemme verkkosivupalveluin, puhelimitse ja sähköpostitse. Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämät vesihuoltoon liittyvät tietojärjestelmät ovat tärkeä tietolähde vesihuoltolaitoksille ja niiden asiakkaille sekä viranomaisille.

Palveluiden tuottaminen

Vesihuollon palvelut ovat viranomaispalveluja.

Arvio maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyy myöhemmin.

28 Neuvola

28.1 Äitiys-, lasten- ja perhesuunnitteluneuvola

Neuvolapalveluissa tuetaan koko perheen hyvinvointia, terveyttä ja vanhemmuutta äidin raskausajasta lapsen kouluikään asti. Neuvolan keskeisimpiä toimintatapoja ovat määräämälliset terveystarkastukset, laajat terveystarkastukset, puhelinneuvonta, kotikäynnit ja perhevalmennukset.

Neuvola toimii kiinteänä osana maakunnallista perhekeskusverkostoa ja siinä pyritään luomaan ns. omahoitajajärjestelmä luottamuksellisen suhteen järjestämiseksi.

Neuvolassa tehdään monialaista yhteistyötä ja huomioidaan perhe yhtenä kokonaisuutena. Neuvolapalveluihin sisältyy myös sosiaalihuollon palveluja. Äitiysneuvolassa tai viimeistään lapsen synnyttyä perheelle tarjotaan palvelutarpeen arvioon mukaisesti sosiaaliohjaajan, perheohjaajan tai perhetyöntekijän kotikäyntiä, jonka yhteydessä arvioidaan myös mahdollisen muun tuen tarve.

Neuvolan lakisääteinen tehtävä on selvittää neuvolasta poisjääneiden syitä ja tuen tarvetta. Tarvittaessa perhe ohjataan tuen ja palveluiden piiriin.

Palvelukuvaus

Äitiysneuvolatoiminnan tavoitteena on turvata raskaana olevan naisen ja sikiön terveys ja hyvinvointi. Tavoitteena on myös edistää kansanterveyttä ja ehkäistä raskausaikaisia häiriöitä.

Äitiysneuvolassa tunnistetaan mahdollisimman varhain raskausaikaiset ongelmat ja häiriöt sekä järjestetään viiveettä tarvittavaa hoitoa, apua ja tukea. Asiakkaille järjestetään määräaikaista ja laajoja terveystarkastuksia terveydenhoitajan ja lääkärin vastaanotolla (vähintään 11 kertaa, joista kaksi on lääkärintarkastuksia). Laajoissa terveystarkastuksissa huomioidaan myös puolison ja koko perheen hyvinvointi. Neuvolasta ohjataan alkuraskauden ultraäänitutkimukseen ja rakenneultraäänitutkimukseen ja näiden lisäksi sikiöseulontatutkimuksiin. Monitoimijaista perhevalmennusta järjestetään raskaana oleville maakunnallisen perhevalmennusohjelman mukaisesti. Perhevalmennuskokonaisuus sisältää vähintään 4 erillistä valmennuskertaa. Odottavilla on mahdollisuus käyttää myös digitaalista perhevalmennusta.

Äitiysneuvoloissa voidaan ottaa vastaan ennen lapsen syntymää tapahtuva ennakollinen isyydentunnustaminen ja tehdä vanhempien yhteishuoltosopimus, jotka sitten toimitetaan lastenvalvojalle.

Lastenneuvolassa seurataan ja edistetään alle kouluikäisen lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kasvuja ja kehitystä sekä tuetaan vanhempia turvallisessa, lapsilähtöisessä kasvatuksessa ja lapsen hyvässä huolenpidossa sekä parisuhteen hoitamisessa. Lastenneuvolassa pyritään havaitsemaan lapsiperheiden erityisen tuen tarpeet mahdollisimman varhain ja järjestämään tarkoituksenmukainen tuki ja apu. Lapsi saa neuvolassa rokotusohjelmaan kuuluvat rokotukset. Myös lapsen lähipiirille tarjotaan rokotteita kansallisen rokotusohjelman mukaisesti.

Lastenneuvolassa järjestetään vähintään 15 määräaikaistarkastusta, joista viisi tekee lääkäri yhdessä terveydenhoitajan kanssa. Terveydenhoitaja tekee kotikäynnin synnytyksen jälkeen ensimmäisen lapsen saaneen perheen luokse. Muita kotikäyntejä järjestetään tarpeen mukaan.

Alle kouluikäisten lasten terveystarkastuksista kolme on ns. laajoja terveystarkastuksia. Terveydenhoitajan ja lääkärin yhdessä tekemä laaja terveystarkastus on sisällöltään muita terveystarkastuksia perusteellisempi ja sisällöltään laajempi. Tarkastuksen kohteena on lapsen lisäksi koko hänen perheensä; tarkastuksessa arvioidaan lapsen kehityksen, terveydentilan ja hyvinvoinnin lisäksi koko perheen hyvinvointia ja vanhempien tuen tarpeita. Lasta ja perhettä ohjataan neuvolasta tarvittaessa muihin palveluihin, tutkimuksiin tai hoitoihin. Tuen tarpeen arvioimiseksi ja toteuttamiseksi järjestetään tarvittaessa lisä- ja kotikäyntejä sekä tehdään yhteistyötä erityisesti varhaisen tuen sosiaalipalveluiden sekä lastensuojelun kanssa. muiden lapsiperhetoimijoiden kanssa.

Ehkäisy- ja perhesuunnitteluneuvolan toiminnan tavoitteena on seksuaaliterveyden ylläpitäminen ja edistäminen. Käynneillä käsitellään myös ihmissuhteisiin ja seksuaalisuuteen liittyviä kysymyksiä ja ongelmia. Ehkäisy- ja perhesuunnitteluneuvolasta saa raskauden ehkäisyneuvontaa ja yksilöllistä ehkäisy-suunnittelua, mahdollisuuden keskustella kokonaisvaltaisesti perhesuunnittelusta, sukupuoli-tauteihin liittyvää neuvontaa ja ohjausta.

Lapsettomuuteen liittyvät alkututkimukset ja ohjaus hoitoon sekä raskaudenkeskeytykseen liittyvät tutkimukset ja jatkohoitoon ohjaaminen kuuluvat myös ehkäisy- ja perhesuunnitteluneuvolan palvelutarjontaan.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Neuvolapalvelut ovat universaaleja matalakynnyksen palveluja, joita järjestetään fyysisesti esimerkiksi sote-keskuksen tai maakunnassa toimivan perhekeskuksen tiloissa niin, että ne ovat valtaosalla keskisuomalaisia saavutettavissa noin puolessa tunnissa tavanomaisilla liikennevälineillä. Maakunnan tuottamat neuvolapalvelut integroituvat osaksi kuntien perhekeskustoimintamallia.

Äitiysneuvolapalveluja tarjotaan määräajoin toteutettavina terveystarkastuksina sekä palvelu- ja hoidon tarpeen arvioinnin mukaisina lisäkäynteinä. Perhevalmennusta tarjotaan monitoimijaisena ensimmäistä lastaan odottaville perheille

Lastenneuvolapalveluja tarjotaan määräajoin toteutettavina terveystarkastuksina sekä palvelu- ja hoidon tarpeen arvioinnin mukaisina lisäkäynteinä.

Ehkäisy- ja perhesuunnitteluneuvolan palvelua tarjotaan ensisijaisesti fertiili-ikäisille asiakkaille, joilla on ehkäisyn tai perhesuunnittelun tarve. Alle 20-vuotiaille tarjotaan ilmainen raskauden ehkäisy. Seksuaaliterveyden edistämiseen liittyviä palveluja on sote-keskusten lisäksi saatavilla myös koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelujen yhteydessä.

Neuvoloiden palvelutarjontaan kuuluvat puhelinneuvonta, digitaaliset palvelut ja kotikäynnit.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus määritellään tarkemmin liitteenä olevissa palvelukuvauksissa.

Asiakasmaksut

Äitiys- ja lastenneuvolapalvelut ovat asiakkaalle maksuttomia. Ehkäisy- ja perhesuunnitteluneuvoiloissa ehkäisyvälineet ovat maksuttomia 20- ikävuoteen asti, muutoin ehkäisyvälineet ovat maksullisia. Ehkäisy- ja perhesuunnitteluneuvoloissa peruuttamatta jäänyt lääkärikäynti on maksullinen.

Palveluiden tuottaminen

Palveluiden tuottajana toimii ei-valinnanvapauden piirissä olevia palveluja tuottava maakunnan liikelaitos.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyä myöhemmin.

29 Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto

29.1 Kouluterveydenhuolto

Palvelukuvaus

Kouluterveydenhuollon palveluilla tuetaan, seurataan ja arvioidaan koululaisten terveyttä, hyvinvointia ja oppimista sekä koulujen oppimisympäristöjen terveellisyyttä, turvallisuutta sekä kouluyhteisön hyvinvointia. Oppilaiden vanhempia ja huoltajia tuetaan heidän kasvatustyössään. Erityistä tukea tarvitsevan oppilaan tuen ja tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen sekä pitkäaikaissairaalan lapsen omahoidon tukeminen ja tarvittaessa jatkotutkimuksiin ja -hoitoon ohjaaminen yhteistyössä muiden oppilashuollon toimijoiden sekä lapsen ja vanhempien muiden verkostojen kanssa.

Kouluterveydenhuollossa tehdään vuosittain kaikille oppilaille määräaikaistarkastukset, joista 1., 5. ja 8. luokkien tarkastukset ovat ns. laajoja tarkastuksia. Laajat terveystarkastukset sisältävät oppilaiden terveyden seulontatutkimukset, terveystarkastuksen erillisen suunnitelman mukaisesti sekä oppilaan ja huoltajien esille tuomat asiat. Lisäksi tarkistetaan ja tarvittaessa täydennetään rokotukset kansallisen rokotussuunnitelman mukaisesti. Laajoja tarkastuksia toteuttavat terveydenhoitajat ja lääkärit sekä niihin kutsutaan huoltajat mukaan. Tarkastuksista tehdään niin sanotut luokkayhteenvedot, joita käsitellään esimerkiksi monialaisissa yhteisöllisissä oppilashuoltoryhmissä.

Määräaikaiset terveystarkastukset tehdään 2.-, 3.-, 4.-, 6.-, 7.- ja 9.-luokilla. Kyseiset tarkastukset ovat sisällöltään rajatumpia kuin laajat terveystarkastukset. Sisältönä ovat vähintään oppilaan kuulumiset ja kasvun tutkiminen sekä rokotusten tarkistaminen. Ennen määräaikaista tarkastusta terveydenhoitaja pitää luokalle tai ryhmälle infon tarkastuksista ja opetussuunnitelman mukaisesti terveystietotunnin.

Kouluterveydenhuollon terveystarkastuksesta poisjääneen oppilaan poisjäännin syy ja oppilaan / perheen tuen tarve selvitetään.

Terveydenhoitajilla on lisäksi avoimia vastaanottoja, joihin saa tulla ilman ajanvarausta. Asiointien syitä voivat olla esim. ensiapuluonteiset sairaanhoitokäynnit, päihde-, seksuaali-, ja mielenterveysasiat, kaverisuhteet, koulunkäynti ja yleensä oppilaan mieltä askarruttavat asiat.

Kouluterveydenhuollossa huolehditaan myös yhteistyössä suun hoidon palveluiden kanssa alle 18-vuotiaiden lasten ja nuoret suun terveydenhuollon palveluista, jotka sisältävät määräaikaistarkastukset, suun ja hampaiston hoitotoimenpiteet sekä oikomishoidon.

Kouluterveydenhoitajan ja koululääkärin yhteistyökumppaneina toimivat koulukuraattorit ja -psykologit sekä opettajat ja muu koulun henkilöstö.

Oppilashuolto tukee lapsen ja nuoren terveyttä, hyvinvointia ja oppimista ja sitä toteutetaan kouluilla yhteisöllisin ja yksilöllisin keinoin. Oppilashuolto on opetussuunnitelman mukaista toimintaa. Oppilashuollon työntekijä tekevät monitoimijaista yhteistyötä, jotta palvelut säilyvät lapselle ja nuorelle yhtenä kokonaisuutena riippumatta niiden järjestäjästä.

Koko perheen tilannetta voidaan tarkastella myös yhdessä sosiaalipalveluiden henkilöstön kanssa yhteisten neuvonpitojen kautta, esim. Lapset puheeksi -menetelmää hyödyntäen. Työssä huomioidaan sujuva tiedonkulku kunnan järjestämisvastuulla olevien palveluiden kanssa.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Palvelut ovat saatavilla kouluilla. Erillisesti määritellyt koululaisten sairaanhoitopalvelut voidaan tarjota sote-keskuksissa.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus määritellään tarkemmin liitteenä olevissa palvelukuvauksissa.

Asiakasmaksut

Palvelut ovat asiakkaalle maksuttomia.

Palveluiden tuottaminen

Palveluiden tuottajana toimii ei-valinnanvapauden piirissä olevia palveluja tuottava maakunnan liikelaitos.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyä myöhemmin.

29.2 Opiskeluterveydenhuolto

Palvelukuvaus

Opiskeluterveydenhuollon palveluilla tuetaan, seurataan ja arvioidaan opiskelijoiden terveyttä, hyvinvointia ja opiskelukykyä. Erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan tuen ja tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen sekä pitkäaikaissairaanhoidon tukeminen koskien opiskelukykyä ovat opiskeluterveydenhuollon tehtäviä. Lisäksi opiskeluterveydenhuollon palveluihin kuuluu oppilaitosten oppimisympäristöjen terveellisuuden, turvallisuuden sekä opiskeluyhteisön hyvinvoinnin seuranta ja arviointi.

Opiskeluterveydenhuollon palvelu sisältää lakisääteisiä terveystarkastuksia ja -tapaamisia. Jokaiselle toisen asteen opiskelijalle tarjotaan ensimmäisen opiskeluvuoden aikana terveydenhoitajan tekemä terveystarkastus sekä lääkärin tekemä tarkastus joko ensimmäisen tai toisen opiskeluvuoden aikana. Opiskeluterveydenhuollossa toteutetaan laajaa rokotushjelmaa, johon sisältyy kansallisen rokotushjelman mukaisia rokotuksia sekä muita rokotuksia. Palvelu sisältää myös tartuntatautilain mukaisien tehtävien toteuttamista, mm. tuberkuloosin seulontaa sekä elintarvike- ja veriteitse tarttuvien tautien ehkäisyä.

Palveluun sisältyy seksuaaliterveyden edistäminen ja hoito, johon kuuluvat mm. raskauden ehkäisy-palvelut sekä sukupuolitautilien tutkiminen ja hoito.

Mielenterveysoireet, esim. masennus ja ahdistus, ovat nuorten ja nuorten aikuisten yleisin opiskelukykyä uhkaava tekijä. Opiskeluterveydenhuollon yksi keskeisimpiä tehtäviä on mielenterveysoireiden tunnistaminen, arviointi ja hoito. Opiskelukykyä voivat heikentää myös oppimisongelmat ja neuropsykiatriset ongelmat, joiden hoitamisessa opiskeluterveydenhuolto on merkittävässä roolissa. Tätä työtä

tehdään usein monitoimijaisessa yhteistyössä oppilaitosten, opiskeluhoollon, perheiden ja muiden toimijoiden kanssa.

Opiskeluterveydenhuollossa puututaan aktiivisesti päihteiden käyttöön sekä ennaltaehkäisevästi että hoidollisesti.

Opiskelijoille järjestetään kerran opiskeluaikana suun terveystarkastus, jossa selvitetään suun terveysneuvonnan ja palveluiden tarve. Suun terveysneuvonta kohdistuu oman vastuun ottamiseen suun terveydestä ja palvelujen käytöstä. Opiskeluterveydenhuoltoon kuuluvat suun terveydenhuollossa kaikki alle 18-vuotiaat, jotka opiskelevat.

Opiskeluterveydenhuolto on osa opiskeluhoolltoa. *Opiskeluhoolto* tukee nuoren terveyttä, hyvinvointia ja oppimista ja sitä toteutetaan oppilaitoksissa yhteisöllisin ja yksilöllisin keinoin. Opiskeluhoolto on opetussuunnitelman mukaista toimintaa ja sitä toteuttavat kaikki oppilaitoksen työntekijät, opettajat, psykologit ja -kuraattorit, terveydenhoitajat ja lääkärit. He tekevät monitoimijaisista yhteistyötä, jotta palvelut säilyvät nuorelle yhtenä kokonaisuutena riippumatta niiden järjestäjästä.

Asetuksen mukaan opiskeluterveydenhuoltoon kuuluu myös sairaanhoito. Opiskelija on tämän lisäksi oikeutettu valitsemaan oman sote-keskuksensa.

Sosiaali- ja terveysministeriössä valmistellaan parhaillaan korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltoa koskevaa lainsäädäntöä, jolla halutaan parantaa ja yhdenmukaistaa korkea-asteen opiskelijoiden palveluita. Muutoksen tavoitteena on tuottaa jatkossa Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön (YTHS) kautta kaikkien korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelut. Muutoksen on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2020. Vaikutukset maakunnan järjestämisvastuulla oleviin tehtäviin tarkentuvat valmistelun edistyessä.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Palvelut ovat saatavilla oppilaitoksissa. Opiskelija saa tarvitsemansa perustason palvelut, ennalta ehkäisyn ja sairaanhoidon omasta opiskeluterveydenhuollon toimipisteestä, jossa hänen palvelutarpeeseensa vastataan kokonaisvaltaisesti ja matalla kynnyksellä. Osa opiskelijoiden sairaanhoitopalveluista voidaan tarjota sote-keskusten yhteydessä.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus määritellään tarkemmin liitteenä olevissa palvelukuvauksissa.

Asiakasmaksut

Palvelut ovat asiakkaalle maksuttomia.

Palveluiden tuottaminen

Palveluiden tuottajana toimii ei-valinnanvapauden piirissä olevia palveluja tuottava maakunnan liikelaitos.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyy myöhemmin.

30 Toimintakyky ja kuntoutuminen

Toimintakyky ja kuntoutuminen kokonaisuuteen on koottu tyypillisesti lääkinnällisen, sosiaalisen, ammatillisen ja kasvatuksellisen kuntoutuksen palveluiksi miellettyjä palveluja, joiden ensisijaisena tarkoituksena ylläpitää ja parantaa asiakkaan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä sekä edistää ja tukea hänen elämäntilanteensa hallintaa ja hänen itsenäistä suoriutumistaan päivittäisissä toiminnoissa, estää syrjäytymistä ja edistää osallisuutta.

30.1 Kasvatus- ja perheneuvonta

Palvelukuvauks

Kasvatus- ja perheneuvonta on matalankynnyksen palvelu, joka tukee lapsen hyvinvointia, yksilöllistä kasvua ja myönteistä kehitystä sekä vanhemmuutta ja lapsiperheiden omatoimisuutta voimavaroja vahvistamalla. Perheneuvolaan otetaan yhteyttä, kun on huolta lapsen käyttäytymisestä, kehityksestä, mielialasta tai tunne-elämästä. Yhteyttä voidaan ottaa myös, kun tarvitaan tukea vanhemmuuteen, apua perheen ristiriitoihin tai parisuhteen ongelmiin, harkitaan avo-/avioeroa, tarvitaan apua eron jälkeisiin vaikeuksiin tai kun perhettä tai lasta on kohdannut yllättävä tapahtuma kuten kuolema, onnettomuus tai vakava sairastuminen.

Kasvatus- ja perheneuvontaan sisältyy lasten kasvuun ja kehitykseen, perhe-elämään, ihmissuhteisiin ja sosiaalisiin taitoihin liittyvää arviointia, ohjausta, hoitoa, asiantuntijaneuvontaa ja muuta tukea. Työmuotoihin kuuluvat myös perhe-, pari-, yksilö- ja vuorovaikutusterapiat sekä eroon liittyvissä asioissa perheasiain sovittelu. Perhekohtaisen työn lisäksi osa hoitotyöstä toteutetaan ryhmämuotoisesti.

Palveluun kuuluu sosiaalinen, psykologinen ja lääketieteellinen sekä tarpeen mukaan muiden asiantuntijoiden arviointi, tutkimus, hoito ja asiantuntija-avun antaminen lapsiperheille. Kasvatus- ja perheneuvontapalveluihin sisältyvät lasten oppimisvaikeuksien (osana muuta asiakkuutta) ja neuropsykiatriset palvelut.

Kasvatus- ja perheneuvonnan palveluilla tuetaan myös muita lapsiperheiden kanssa toimivia ammattilaisia.

Saatavuus ja saavutettavuus

Kasvatus- ja perheneuvontapalvelut tarjotaan matalankynnyksen palveluna esimerkiksi osana perhekeskusverkostoa, tarvittaessa jalkautuen perhekeskuksiin, sote-keskuksiin tai kotikäynneille. Palvelut järjestetään niin, että ne ovat valtaosalle saavutettavissa alla tunnin matkan päässä kotoa.

Kasvatus- ja perheneuvonnan työ on suurelta osin verkostoituvaa. Kasvatus- ja perheneuvontaan ei tarvita lähetettä, vaan asiakas voi hakeutua palveluun itse. Palvelu voi olla myös ryhmämuotoista tukea perheille tai jalkautua kotikäynneille.

Palveluiden tuottaminen

Palveluiden tuottajana toimii ei-valinnanvapauden piirissä olevia palveluja tuottava maakunnan liikelaitos. Liikelaitoksen tuottamia palveluita voidaan täydentää asiakassetelipalveluilla tai alihankintana.

Asiakasmaksut

Kasvatus- ja perheneuvolapalvelut ovat lakisääteisesti maksuttomia.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyä myöhemmin.

30.2 Vammaisten koululaisten aamu- ja iltapäivähoito

Palvelukuvauks

Aamu- ja iltapäivähoito on vammaisille ja autismikirjon koululaisille järjestettävää tavoitteellista toimintaa, joka toteutetaan ryhmämuotoisesti opetus- ja varhaiskasvatuspalvelujen järjestämän toiminnan yhteydessä kouluaikoina, jolloin palvelu on kuntien järjestämisvastuulla. Vammais palvelun järjestämänä hoitoa toteutetaan perusopetuksen loma-aikoina. Palvelua voidaan järjestää ryhmämuotoisen toiminnan lisäksi myös yksilöllisillä ratkaisuuilla. Aamu- ja iltapäivätoiminta kattaa myös ne yksilölliset hoidon tarpeet, joita tulee esimerkiksi vanhempien vuorotyöstä johtuen.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Täydentyä.

Palveluiden tuottaminen

Täydentyä.

30.3 Tukihenkilö-, tukiperhe- ja lomakotitoiminta

Palvelukuvauks

Tukihenkilö- tai tukiperhetoiminta sekä loma- ja virkistystoiminta ovat sosiaalihuoltolain mukaista ennaltaehkäisevää ja varhaista tukea.

Tukihenkilön tehtävänä on tukea lapsen kasvua ja kehitystä keskittyen lapselle tärkeisiin arkisiin asioihin. Tukihenkilönä voi toimia tehtävään valmennettu, luotettava aikuinen, jolla on riittävän tasapainoinen elämäntilanne, tarpeeksi aikaa toiminnalle ja motivaationa vilpittön halu toimia maallikkoauttajana.

Soveltuvuutta tukihenkilötehtävään arvioi maakunta. Tukisuhteen tavoitteista ja tapaamisten tiheydestä tehdään kirjallinen sopimus ja suunnitelma yhdessä lapsen, perheen ja tukihenkilön kanssa. Suunnitelman toteutumista seurataan ja sitä päivitetään sovituin määräajoin. Sopimukseen kirjataan myös palvelun kesto ja päättymisen.

Tukiperhetoiminta on suunnitelmallista ja säännöllistä toimintaa, jonka tavoitteena on tukea lasta ja perhettä. Tukiperhe tarjoaa lapselle huolenpitoa, huomiota ja virikkeellistä toimintaa sekä vahvistaa vanhemmuutta ja vanhempien jaksamista, jotta perhe jatkossa selviytyisi omin voimavarojen. Tukiperheet ovat tavallisia perheitä, jotka valmennetaan tehtävään ja joiden soveltuvuutta tukiperhetoimintaan arvioi palvelun myöntäjä. Tukiperheiltä ei edellytetä ammatillisia erityisvalmiuksia. Tukiperhetoiminta sekä sen tarpeellisuutta ja tavoitteiden toteutumista arvioidaan vähintään kerran vuodessa.

Loma- ja virkistystoiminta sekä lomakotitoiminta sisältävät sosiaalihuoltolain mukaiset loman vietto- ja virkistysmahdollisuudet. Palvelu voidaan toteuttaa lomakotitoimintana tai muuna tukena loma- ja virkistystoimintaan. Sosiaalihuoltolain mukaan palvelut tulee kohdentaa erityistä tukea tarvitseville lapsille, mutta niitä voidaan järjestää myös muille asiakasryhmille. Lomakodit ovat tavallisia perheitä, jotka koulutetaan tehtävään ja joiden soveltuvuutta lomakotitoimintaan arvioi palvelun myöntäjä. Lomakotiperheiltä ei edellytetä ammatillisia erityisvalmiuksia.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Asiakas voi hakea tukiperhe- ja henkilöpalvelua puhelimitse tai sähköisesti. Yhteyden työntekijään saa 5 päivän sisällä. Sosiaaliohjaaja arvioi perheen avun tarvetta myöntämiskriteereiden perusteella yhdessä asiakkaan kanssa. Palvelusta tehdään suunnitelma määräajalle.

Vanhemmat voivat itse hakeutua lomakoti- tai virkistystoimintapalvelun piiriin tai heitä voidaan ohjata muusta palvelusta käsin hakemaan lomakotia. Lomakoti voi sijaita maakunnan ulkopuolella.

Tukihenkilö-, tukiperhe- ja lomakotitoimintaa koordinoidaan maakunnan liikelaitoksen toimesta. Liikelaitos vastaa riittävästä omasta tuotannosta sekä muiden palveluntuottajien käyttämisestä. Tukihenkilö, tukiperhe tai lomakoti on mahdollista saada sosiaalihuoltolain tai lastensuojelulain mukaisena tukitoimena. Palvelujen piiriin voi hakeutua oma-aloitteisesti tai heitä voidaan ohjata muusta palvelusta käsin hakemaan tukihenkilöä, tukiperhettä tai lomakotia. Palvelun saaminen perustuu perheestä tehtävään palvelutarpeen arviointiin ja lapsen erityisen tuen tarpeeseen tai lastensuojelun arvioon tukitoimen tarpeesta.

Asiakasmaksut

Palvelu on asiakkaille maksutonta.

Palveluiden tuottaminen

Tukihenkilö-, tukiperhe- sekä lomakotitoimintaa tuotetaan maakunnan omana palveluna toimeksiantosopimuksilla sekä ostopalveluna järjestöiltä ja yksityisiltä palveluntuottajilta.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyä myöhemmin.

30.4 Perhekuntoutus

Palvelukuvaus

Perhekuntoutus avokuntoutuksena on lastensuojelulain mukainen palvelu. Avoperhekuntoutus sijoituu tilanteeseen, jossa perheelle kotiin annettavaa tukea tulee vahvistaa tiiviillä kuntoutusjaksolla. Tuolloin lapsi on sosiaalityöntekijän arvion mukaan erityisen suojelun tarpeessa ja hänen elämäntilanteessaan on riski turvallisuudelle tai terveen kasvun ja kehityksen vaarantumiselle. Sekä laitos- että avoperhekuntoutus perustuu lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän yhdessä perheen kanssa tekemään arviointiin ja lapsen Lastensuojelulain mukaiseen asiakassuunnitelmaan. Perhekuntoutusjaksojen pituudet vaihtelevat noin 2-6 kuukauden välillä. Perhekuntoutusta on järjestettävä sen mukaisesti kuin lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on arvioinut sen tarpeen lapsen asiakassuunnitelmassa.

Laitosmuotoinen perhekuntoutus on lastensuojelun tukitoimi, jossa lapsi sijoitetaan joko avohuollon tukitoimena, kiireellisenä avohuollon tukitoimena tai kiireellisesti sijoitettuna yhdessä vanhempansa tai muun läheisensä kanssa ympärivuorokautiseen laitoshoitoon ensikotiin, päihde-ensikotiin, lastensuojelulaitokseen tai muuhun vastaavaan ympärivuorokautiseen perhekuntoutusyksikköön.

Sijoituksen tarkoituksena on koko perheen kuntoutus, vanhemmuuden arviointi tai muu tiivis lapsen ja hänen perheensä tarvitsema tuki. Laitosmuotoinen perhekuntoutus on tarkoitettu tiiviin lastensuojelun tuen tarpeessa oleville lapsille ja heidän perheilleen. Perhekuntoutus on moniammatillista koko perheen kuntoutustyötä. Sijoitus kodin ulkopuolelle siten, että lapsi sijoitetaan yhdessä vanhempansa kanssa on ensisijaista, mikäli se on mahdollista ja lapsen edun mukaista.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Avoperhekuntoutusta järjestetään asiakasperheiden kodeissa koko maakunnan alueella. Avoperhekuntoutusta järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaiseksi kuin esiintyvä tarve edellyttää. Palvelu on laadultaan sellaista, että se takaa lastensuojelun tarpeessa oleville lapsille ja nuorille sekä heidän perheilleen heidän tarvitsemansa avun ja tuen.

Lapsen tai perheen sijoitusta vaativat palvelut (esim. perhekuntoutus tai lastensuojelulaitokset) järjestetään ensisijaisesti maakunnassa tai erityisperustein voidaan järjestää myös muualla Suomessa. Perhekuntoutusta järjestetään asiakaskohtaisesti asiakassuunnitelman mukaisesti.

Asiakasmaksut

Lastensuojelun avohuollon tukitoimet ovat maksuttomia asiakkaana olevilla lapsille ja perheille. Eriksien määriteltävistä hoidoista voidaan periä maakunnan määrittelemä asiakasmaksu.

Palvelujen tuottaminen

Perhekuntoutuksen palvelutarpeen arviointi ja palveluiden myöntämispäätös tehdään tuottajista riippumattomassa maakunnan ohjauspalveluja tuottavassa palveluorganisaatiossa.

Palveluiden tuottajana toimii ei-valinnanvapauden piirissä olevia palveluja tuottava maakunnan liikelaitos ja sen kilpailuttamat palveluntuottajat.

30.5 Perhetyö

Sosiaalihuoltolain mukainen perhetyö on ennaltaehkäisevää ja korjaavaa perheen kodissa tapahtuvaa keskustelu- ja ohjausapua sekä mallintamista kasvatuksellisissa asioissa ja vanhemmuuden tukemisessa. Työ on suunnitelmallista ja tavoitteellista vanhemmuuden ja koko perheen tukea ja vuorovaikutuksen vahvistamista ja sitä tehdään perhettä voimaannuttavalla kuntouttavalla työotteella. Perhetyötä voidaan tarjota ennaltaehkäisevänä työnä tai erityistä tukea tarvitsevan lapsen tai nuoren terveyden ja kehityksen turvaamiseksi. Palvelu on perustason palvelua ja tapahtuu perheen kotona. Perhetyöntekijät tekevät yhteistyötä muiden perheen verkostojen ja toisten toimijoiden kanssa.

Perhetyötä säätelee sosiaalihuoltolaki, joka määrittää yleisellä tasolla perhetyön sisällön. Perhetyö räätälöityy jokaisen perheen tarpeiden mukaan yksilöllisesti. Perhetyöntekijöillä on ammattikorkeakoulutason koulutus. Perhetyöntekijät tekevät yhteistyötä muiden perheen verkostojen ja toisten toimijoiden kanssa.

Perhetyöntekijät tekevät perheen luvalla yhteistyötä perheen verkostojen ja muiden toimijoiden kanssa (mm. neuvolan terveydenhoitajat, varhaiskasvatus, perheneuvola, lastensuojelu, lapsiperheiden kotipalvelu, oppilashuolto, kouluterveydenhuolto). Perhetyöntekijän velvollisuutena on tarvittaessa tehdä lastensuojeluilmoitus salassapidosta huolimatta. Perhetyö kuuluu osaksi perhekeskusverkostoa, isäksi erilaiset järjestöt huomioidaan yhteistyöverkostossa.

Tehostettu perhetyö on Lastensuojelulain mukainen avohuollon tukitoimi tilanteissa, joissa lapsen kasvuolosuhteet uhkaavat vaarantaa lapsen terveen kasvun ja kehityksen. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä arvioi tehostetun perhetyö tarpeen ja kirjaa sen lapsen asiakassuunnitelmaan. Tehostetussa perhetyössä työntekijät auttavat perhettä löytämään ratkaisuja ja voimavaroja lapsen ja perheen tilanteen parantamiseksi. Perhetyötä voidaan toteuttaa eri tavoilla ja eri intensiteetillä perheen tarpeista lähtien sisältäen perhearvioinnin. Perhetyötä tehdään tiiviissä yhteistyössä perheen, sosiaalityön ja verkoston kanssa. Tehostettu perhetyö voi olla myös nuorelle tarjottavaa yksilökohtaista intensiivistä, suunnitelmallista ja kuntouttavaa auttamis- ja muutostyötä.

Tehostettu perhetyö on tavoitteellista. Tavoitteiden toteutumista arvioidaan tarkoituksen mukaisella tiheydellä yhdessä perheen kanssa. Asiakastytyväisyyttä mitataan säännöllisesti. Henkilöstö täyttää sosiaalihuollon ammattihenkilöille asetetut lain mukaiset kelpoisuusvaatimukset. Arvio tehostetun perhetyön tarpeesta sekä työskentelyn tavoitteista kirjataan lapsen asiakassuunnitelmaan.

Tehostettua perhetyötä tehdään tiiviissä yhteistyössä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa, lapsen ja perheen muiden reaaliaikaisten palveluiden, kuten päivähoidon ja koulun kanssa, yhteistyö oleellista myös aikuisten palveluiden (päihde- ja mielenterveyspalvelut, terveydenhoito) kanssa, sekä lasten- ja nuorisopsykiatrian ja lastensuojelulaitosten kanssa.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Sosiaalihuoltolain mukaiseen perhetyöhön ohjaututaan asiakkaan omalla yhteydenotolla tai toisten toimijoiden kautta mm. neuvolan terveydenhoitajat, varhaiskasvatus, perheneuvola, lastensuojelu ja lapsiperheiden kotipalvelu. Tilapäisesti perhetyötä voi myöntää neuvolan terveydenhoitaja, mutta tarpeen jatkuessa yli 6 viikon ajan perhetyöntarvetta on arvioitava yhteistyössä sosiaalihuollon ammattihenkilön kanssa.

Tehostettu perhetyö on lastensuojelun asiakkaille erillisen arvioinnin perusteella järjestettävä palvelu, jota tarjotaan lähipalveluna koko maakunnan alueella. Työntekijän ja perheen tapaamisten tiheydestä sovitaan tapauskohtaisesti, yleensä 1-5 kertaa viikossa, tarvittaessa iltaisin ja viikonloppuisin yleensä perheen kotona. Tehostettua perhetyötä on järjestettävä sen mukaisesti kuin lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on arvioinut sen tarpeen lapsen asiakassuunnitelmassa.

Palveluiden tuottaminen

Perhetyön palvelutarpeen arviointi ja palveluiden myöntämispäätös tehdään maakunnan ohjauspalveluista vastaavassa tuottajista riippumattomassa yksikössä.

Palveluiden tuottajana toimii ei-valinnanvapauden piirissä olevia palveluja tuottava maakunnan liikelaitos ja maakunnan kilpailuttamat palveluntuottajat.

Tehostettua perhetyötä on järjestettävä sen mukaisesti kuin lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on arvioinut sen tarpeen lapsen asiakassuunnitelmassa.

Asiakasmaksut

Sosiaalihuoltolain mukainen perhetyö ja lastensuojelulain mukainen tehostettu perhetyö ovat asiakkaalle maksuttomia.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyy myöhemmin.

30.6 Sosiaalinen kuntoutus

Palvelukuvaus

Sosiaalinen kuntoutus on sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin annettavaa tehostettua tukea sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi.

Sosiaaliseen kuntoutukseen sisältyy sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen selvittäminen, kuntoutusneuvonta ja -ohjaus yhteistyössä muiden palvelujen kanssa, arjen toimintakyvyn ja elämänhallinnan kohentaminen, ryhmätoiminta ja tuki sosiaaliseen vuorovaikutukseen.

Sosiaalista kuntoutusta toteutettaessa palvelu toimii tarpeen mukaan yhteen sovitettuna lääkinnällisen, ammatillisen tai kasvatuksellisen kuntoutuksen kanssa. Sosiaalisen kuntoutuksen kokonaisuuteen yhdistetään tarpeen mukaan mielenterveys- ja päihdeavohoito sekä muut tarvittavat palvelut ja tukitoimet asiakkaan näkökulmasta saumattomasti.

Nuorten sosiaalisella kuntoutuksella tuetaan nuorten sijoittumista työ-, työkokeilu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikkaan sekä ehkäistään näiden keskeyttämistä. Sosiaalinen kuntoutus sisältyy sosiaalityöhön, asumissosiaaliseen työhön ja sosiaalihuoltolain mukaisiin asumispalveluihin.

Saatavuus ja saavutettavuus

Sosiaalisen kuntoutuksen palveluihin liittyvät vastaanottopalvelut järjestetään sote-keskuksissa. Sote-keskusten lisäksi palvelut viedään asiakkaiden arkiympäristöihin.

Palveluiden tuottaminen

Palvelut tuotetaan asiakasseteleillä. Palveluntuottajina voivat toimia asiakassetelipalveluja tuottava maakunnan tuotanto-organisaatio tai maakunnan hyväksymät muut palveluntuottajat asiakkaiden tekemien valintojen mukaisesti.

Asiakasmaksut

Palvelu on asiakkaalle maksutonta.

Arvio palveluiden käytöstä maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyy myöhemmin.

30.7 Asumiskokeilu ja muuttovalmennus

Palvelukuvaus

Asumiskokeilun tai muuttovalmennuksen tavoitteena on selvittää asiakkaan yksilöllistä avun ja tuen tarvetta ja harjoitella itsenäistä asumista. Asumiskokeilulla tuetaan asukasta soveltuvan asumismuodon valinnassa ja siihen siirtymisessä (esim. kuntoutusjakson jälkeen, lapsuudenkodista tai toisesta asumisyksiköstä muuttaessa). Kokeilun aikana selvitetään ja arvioidaan myös asukkaan asumisesaan tarvitseman tuen määrää ja laatua.

Sekä asumiskokeilu että muuttovalmennus ovat aina määräaikaista. Asumiskokeilujakso suunnitellaan yksilöllisesti asiakkaan tarpeista ja toiveista käsin. Muuttovalmennus ja asumiskokeilu perustuvat asiakkaan kanssa laadittuun suunnitelmaan, johon kirjataan tavoitteet, ohjauksen sisältö, aikataulu sekä tuki itsemääräämisoikeuden toteutumiseksi. Palvelun aikana toimitaan tiiviissä yhteistyössä asukkaan läheisten ja muun palveluverkoston kanssa. Asumiskokeilun aikana asukkaan toimintakykyä ja arjenhallinnantaitoja seurataan ja arvioidaan. Asukkaan valmiuksia ja edistymistä dokumentoidaan kokeilun aikana ja kokonaisuudesta laaditaan raportti.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Asumiskokeilun ja muuttovalmennuksen palveluja tarjotaan koko maakunnan alueella asukkaiden kohteihin ja arkiympäristöihin.

Ohjausta voidaan antaa osittain myös etäyhteyksien (videovälitteinen) avulla. Tukea asumiseen järjestetään asiakkaan yksilöllisen tarpeen mukaisesti pääsääntöisesti arkisin klo 8-18 välillä. Tarvittaessa järjestetään myös ilta- ja viikonloppukäyntejä.

Asiakas hakee ja valitsee asunnon ja asuinpaikan.

Asiakasmaksut

Muuttovalmennuksesta ja asumiskokeilusta voidaan periä järjestämistavasta riippuen ateriamaksut, yölläpitomaksu ja asumismaksu.

Palveluiden tuottaminen

Palvelut tuotetaan asiakaseteleillä. Palveluntuottajina voivat toimia asiakassetelipalveluja tuottava maakunnan tuotanto-organisaatio tai maakunnan hyväksymät muut palveluntuottajat asiakkaiden tekemien valintojen mukaisesti.

Silloin kun asiakas tarvitsee paljon erilaisia palveluja, hänelle voidaan myöntää myös asiakassuunnitelmaan perustuva henkilökohtainen budjetti, jolla asiakas voi hankkia itselleen asiakassuunnitelman mukaisia palveluja valitsemaltaan palveluntuottajalta.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydenty myöhemmin.

30.8 Kuntouttava päivätoiminta

Ikäihmisten päivätoiminta tarjoaa kuntouttavaa toimintaa, hoivaa, tukipalveluja ja vuorovaikutusmahdollisuuksia. Tarkoituksena on edistää asiakkaan toimintakykyä ja kotona pärjäämistä sekä tukea omaisten jaksamista. Päivätoiminnassa asiakkaila on mahdollisuus osallistua seurusteluun, yhdessä-oloon, ohjelmiin, ateriointiin, kuntosalitoimintaan, sauna- ja kylvetyspalveluihin. Asiakkaille laaditaan yksilöllinen kuntoutussuunnitelma, jota noudatetaan ja arvioidaan säännöllisesti. Päivätoiminta on ehkäisevää ja kotihoitoa tukevaa toimintaa ikääntyneille, joiden hyvinvointia vahvistaa kuntouttava toiminta ja yhdessä oloinen.

Vammaisten päivätoiminnan (päiväaikainen toiminta) tavoitteena on tarjota vaikeavammaisille henkilöille mahdollisuuksia sosiaalisiin kontakteihin, vertaistukeen ja edistää asiakkaan itsenäistä selviytymistä henkilökohtaisen asiakassuunnitelman mukaisesti. Päiväaikaisen toiminnan tavoitteena on kuitenkin asiakkaan yksilöllisten tarpeiden mukaisen kuntoutuksen, ohjauksen ja virikkeellisen toiminnan tarjoaminen. Päiväaikainen toiminta sisältää asiakkaan palvelusuunnitelmaan kirjattuja sisältöjä huomioiden asiakkaan omat ehdotukset ja toiveet. Päivätoiminnan sisältö vaihtelee asiakkaan toimintakyvyn mukaan. Päiväaikaista toimintaa järjestetään asiakkaan tarpeen mukaan, ja sen avulla tuetaan asiakkaan läheisten jaksamista ja tarvittaessa myös mahdollistetaan heidän työssäkäyntinsä. Päivätoiminta ei tarkoita aina fyysistä päivätoimintatilaa vaan kyseessä voi olla ns. "seinätön päivätoiminta".

Mielenterveysasiakkaan päivätoiminnassa (päätoiminnasta edellyttävää) järjestetään erilaisia itsenäisessä elämässä selviytymistä ja sosiaalisia vuorovaikutussuhteita tukevia virkistys- ja harrastetoimintoja sekä muita arjessa selviytymistä tukevia toimintoja. Päivätoiminnan toimintaperiaatteina ovat vertaistuki, yhteisöllisyys, toiminnallisuus ja vapaaehtoisuus. Asiakkaat osallistuvat toiminnan suunnitteluun. Päivätoimintaan osallistuvilla on usein palvelutarpeena laaja palvelukokonaisuus. Palveluun voidaan liittää esimerkiksi kotiin vietäviä palveluja, esimerkiksi ateria-, vaatehuolto-, kylvytys-, siivous-, kuljetus-, saattaja- sekä sosiaalista kanssakäymistä edistäviä palveluita. Toiminnalla pyritään edistämään sosiaalisen kuntoutumisen tavoitteiden toteutumista.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Päivätoimintaa järjestetään lähellä asiakasta

Palveluiden tuottaminen

Palvelut tuotetaan asiakaseteleillä. Palveluntuottajina voivat toimia asiakassetelipalveluja tuottava maakunnan tuotanto-organisaatio tai maakunnan hyväksymät muut palveluntuottajat asiakkaiden tekemien valintojen mukaisesti.

Asiakasmaksut

Vammaisten päivätoiminnasta voidaan periä ylläpitomaksu (ateriamaksu).

Arvio palveluiden käytöstä maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyä myöhemmin.

30.9 Työelämäosallisuutta tukevat palvelut

Palveluilla ehkäistään asiakkaan syrjäytymistä ja ylläpidetään sosiaalista, psyykkistä sekä fyysistä toimintakykyä sekä vahvistetaan pitkään jatkuneen työttömyyden perusteella työmarkkinatukea tai toimeentulotukea saavan henkilön edellytyksiä työllistyä avoimilla työmarkkinoilla sekä edistetään hänen mahdollisuuksiaan osallistua koulutukseen ja työ- ja elinkeinoviranomaisen tarjoamaan julkiseen työvoimapalveluun. Palveluilla myös tuetaan henkilöitä, joilla on vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi vaikeuksia työllistyä työsuhteeseen ilman erityistä tukea tai joilla ei ole edellytyksiä osallistua työsuhteeseen työhön.

Palvelukuvaus

Aktivointisuunnitelmassa kartoitetaan asiakkaan sosiaali-, terveys- ja työllistymispalvelujen sekä muiden mahdollisten palvelujen tarve yhdessä asiakkaan kanssa. Maakunnan nimeämä vastuutyöntekijä seuraa suunnitelman toteutumista yhdessä työkuntoutusta toteuttavan muun henkilöstön kanssa ja on tarvittaessa yhteydessä maakunnan kasvupalveluihin.

Kuntouttava työtoiminta muodostuu erilaisista toimenpiteistä (kuntoutumista tukevat palvelut, koulutus tms.), joilla edistetään pitkään jatkuneen työttömyyden perusteella työmarkkinatukea tai toimeentulotukea saavan henkilön työllistymistä. Kuntouttavan työtoiminnan ohjaajat vastaavat asiakkaan kuntouttavan työtoiminnan polusta, sopimuksista, seurannasta, sosiaalityöntekijä tekee päätöksen kuntouttavasta työtoiminnasta ja vastaa kokonaisuudesta yhteistyössä kasvupalveluiden kanssa. Toiminta pitää sisällään esimerkiksi kuntouttavan työtoiminnan ryhmiä. Toiminnan tavoitteena on parantaa elämänhallintaa ja työllistymisen edellytyksiä ja sen tulee olla riittävästi ohjattua työskentelyä.

Sosiaalihuoltolain mukainen työtoiminta järjestetään toimintakeskuksessa/työ- ja päivätoimintayksikössä henkilöille, joilla on vaikeaa osallistua työhön avoimilla työmarkkinoilla ja joiden toimeentulo perustuu pääosin sosiaaliturvaetuksiin (työkyvyttömyyseläke, kuntoutustuki). Asiakkaalle tehdään päätös myönnetystä palvelusta. Työtoiminnasta voidaan maksaa työosuusrahaa. Työtoimintaan osallistuvilla on mahdollisuus osallistua myös muuhun yksikössä järjestettävään yhteisölliseen toimintaan sekä käydä yksilöllisiä tukikeskusteluja ohjaajien kanssa.

Työvalmennus, tuettu työ ja avotyö: Tuettu työ on tarkoitettu henkilöille, joilla on vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi vaikeuksia työllistyä työsuhteeseen ilman erityistä tukea. Tuetussa työssä vammaiset aikuiset tekevät palkkatyötä tavallisilla työpaikoilla ohjaajien jatkuvan tuen turvin. Työvalmennukseen tulevilla asiakkailla on peruskoulun jälkeen suoritettu ammatillinen tutkinto. Työntekijää tuetaan työnhaussa, työsuhdeneuvotteluissa, työtehtävien oppimisessa, työyhteisöön tutustumisessa ja työsuhteeseen liittyvien asioiden hoidossa. Tuettuun työhön päästyään asiakkaalla on jatkuva työvalmennuksen tuki käytettävissä. Osa järjestettävästä työtoiminnasta toteutuu tavallisilla työpaikoilla, joissa vastuu säilyy palvelun järjestäjällä, ns. avotyötoiminta. Avotyötoiminnassa työntekijä ei ole työsuhteessa työnantajaan. Tavoitteena on avotyötoiminnan vähentäminen ja lisätä tuettua työtä esim. työkokeilu- ja harjoittelusijoituksilla tavallisille työpaikoille. Toimintaa arvioidaan ja seurataan asiakkaan terveyden ja kokonaisvaltaisen elämänhallinnan ja osallistumisen pohjalta.

Vammaisten työtoiminta on tarkoitettu henkilöille, joilla ei ole edellytyksiä osallistua työsuhteiseen työhön. Työikäisillä vammaisilla on palveluun subjektiivinen oikeus. Työtoiminnassa asiakas saa tukea valintojen ja suunnitelmien tekemiseen, muutoksiin ja siirtymävaiheisiin, opintoihin ja työhön pääsemiseen, mahdollisimman suuren itsenäisyyden saavuttamiseen, terveyteen ja hyvinvointiin, itseilmisuun ja luovuuteen, sosiaalisissa rooleissa toimimiseen. Asiakas voi halutessaan osallistua työtoimintaan, jonka tavoitteena on asiakkaan toimintakyvyn ja yhteiskunnallisen sopeutumisen edistäminen, työssä tarvittavien valmiuksien ja taitojen vahvistaminen. Toiminta voi olla yksilöllistä tai ryhmämuotoisesti toteutettua. Asiakkaan kanssa arvioidaan hänen toimintakykynsä arki- ja työnhakutaitoihin liittyen ja laaditaan yksilöllinen työtoimintasuunnitelma. Suunnitelman toteutumista arvioidaan säännöllisesti. Mikäli asiakkaalla on edellytyksiä työsuhteiseen työhön, hänet ohjataan tuetun työn palveluun.

Sopeutumisvalmennusta voidaan myöntää vammaispalvelulain perusteella. Sopeutumisvalmennuksen sisällöstä säädetään vammaispalveluasetuksessa. Sopeutumisvalmennuksen tavoitteena on vammaisen henkilön toimintakyvyn edistäminen. Sopeutumisvalmennukseen kuuluu vammaisen henkilön ja hänen lähiyhteisönsä neuvonta, ohjaus ja valmennus. Sopeutumisvalmennusta voidaan toteuttaa yksilöllisesti tai ryhmäkohtaisesti ja tarvittaessa se voi olla myös toistuvaa. Sopeutumisvalmennusta järjestetään esim. erilaisten kurssien muodossa. Myös vammaisen henkilön kotona tapahtuva sopeutumisvalmennus on mahdollista.

Vammaispalvelulain mukaiseen sopeutumisvalmennukseen kuuluu ns. ei Kela-korvattavat palvelut. Palveluita ovat mm. kommunikaation edistämistä koskeva opetus (esim. viittomien ja viittomakielen koti- ja ryhmäopetus, AAC-ohjaus), itsenäisten elämäntaitojen opiskelu (esim. liikkumistaidon ohjaus) ja tukihenkilötoiminta. Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä myönnettyjen kommunikaation apuvälineiden käytön opastuksen ja yksilöllisen ylläpidon tulee kuulua lääkinnällisen kuntoutuksen palveluihin.

Sopeutumisvalmennuksen tarkoituksena on auttaa vammaista henkilöä vastaanottamaan vammasta aiheutuvat psyykkiset paineet ja toisaalta selvittää vammaisuudesta johtuvat käytännön ongelmat.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Työkuntoutuspalveluja järjestetään lähellä asiakkaiden tyypillisiä arkiympäristöjä niin, että ne ovat valtaosalla asiakkaista enimmillään noin tunnin päässä kotoa.

Asiakasmaksut

Vammaispalvelulain perusteella myönnettyt palvelut ovat pääsääntöisesti maksuttomia. Asiakas vastaa ateriamaksuista ja kuljetuksista. Mikäli palvelu on myönnetty erityishuoltona, on myös kuljetus maksutonta.

Sopeutumisvalmennus on pääosin maksutonta, mutta voi myös olla osittainen omavastuu maksukyvyn mukaan (tilanteissa esimerkiksi korvataan puolet kurssista).

Palveluiden tuottaminen

Palvelut tuotetaan asiakasaseteleillä. Palveluntuottajina voivat toimia asiakasasetelipalveluja tuottava maakunnan tuotanto-organisaatio tai maakunnan hyväksymät muut palveluntuottajat asiakkaiden tekemien valintojen mukaisesti.

Asiakkaalla on mahdollisuus saada palvelut myös henkilökohtaisella budjetilla.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyy myöhemmin.

30.10 Kuntoutus mielenterveys- ja päihdepalveluissa

Palvelukuvaus

Psykoteraapia on tavoitteellista ja suunnitelmallista mielenterveyden ja päihdeongelmien ja häiriön poistamiseen tai lieventämiseen tähtäävää ammatillista toimintaa, jota toteuttaa nimikesuojattu koulutettu psykoterapeutti. Psykoteraapiat perustuvat teoreettisiin malleihin ja niissä sovelletaan tutkittuja kliinisiä käytäntöjä. Psykoteraapia edellyttää potilaalta sitoutumista tavoitteelliseen työskentelyyn. Psykoteraapiat voivat olla lyhytkestoisia tai pitkäkestoisia ja niitä voidaan toteuttaa yksilö-, pari-, perhe- tai ryhmäpsykoteraapiana (diagnoosipohjaiset ryhmäpsykoteraapiamallit). Lapsilla on oma psykoterapiamuotonsa. Lasten osalta vuorovaikutusterapiaa toteutetaan perhekeskustoimintamallissa ja erityisen vaativissa tapauksissa lastenpsykiatrisessa palvelussa. Lasten ja nuorten osalta psykoterapiaa on tarjolla ryhmämuotoisesti myös heidän vanhemmilleen. Tutkimusnäyttöön perustuen on sairauksia, joissa aikarajoitteiset lyhytpsykoteraapiat ovat tehokkaita ja ensisijaisia. Ne kuuluvat osana asianmukaiseen akuuttivaiheen hoidon kokonaisuuteen. Pitkäkestoisen kuntoutuspsykoteraapian tarpeen arvioi psykiatri.

Psykoteraapian tavoitteena on ehkäistä ongelmien monimutkaistumista. Integroimalla psykoterapiapalveluja vastaanottopalveluun parannetaan psykoterapiapalvelujen saatavuutta, vähennetään eriarvoisuutta ja saavutetaan myös merkittävä kustannussäästö.

Psykoteraapian palvelutarve arvioidaan avohoidon vastaanottopalveluissa lääkärivastuista asiakas-suunnitelmassa. Palvelu myönnetään oirekuvan ja asiakkaan terapiavalmiuden perusteella. Pitkäkestoisen psykoterapian tarpeeseen vaikuttavat sairauden luonne ja muut psykososiaalisen kuntoutuksen näkökulmat. Tutkimusten mukaan vaikeampien ongelmien kohdalla pitkistä terapioidista on enemmän hyötyä kuin lyhyistä.

Psykiatrasta liikkuvaa kuntoutusta toteutetaan potilaille, joilla on vakavia psyykkisiä oireita ja toimintakyvyn huomattavaa heikkenemistä. Psykiatrinen liikkuva kuntoutus on yhteiseen suunnitelmaan perustuvaa (potilas, avohoito, osastohoito, omaiset ja kuntoutusta tuottava yksikkö) tehostettua avohoittoa ja kuntoutusta osastolta kotiin siirtymisen ja akutisoituneen sairauden vaiheessa potilaan toimintaympäristöön tuotuna. Palvelu voidaan aloittaa jo osastohoidon aikana ja jatkaa sovitun ajan avohoittoon siirtymisen jälkeen. Avohoidossa oleva potilas voi aloittaa kuntoutusjakson sairauden akutisoituessa ja kotona arjesta selviytymisen vaarantuessa. Kuntoutusta voidaan toteuttaa sovitulla tiheydellä potilaan toimintaympäristössä: maksimissaan 5 x päivässä, kuitenkin vähintään 2 kertaa viikossa. Psykiatriseen liikkuvaan kuntoutukseen voidaan liittää muita kuntouttavia palveluja, kuten ryhmätoimintoja. Potilaalla on keskeinen rooli palveluja suunniteltaessa, niiden toteutuksessa ja arvioinnissa. Tavoitteena on mahdollistaa arjessa selviytyminen kotona itsenäisesti tai tuettuna.

Tehostettu avohoito siirtymävaiheissa on suunnitelmallista tehostettua avohoittoa osastolta kotiin siirtymisen ja akutisoituneen sairauden vaiheessa joko päiväkäyntinä hoitokeskuksessa (klo 8 - 20, sisältäen ruokailumahdollisuuden) tai ryhmäkäyntinä. Potilas voi aloittaa yhdessä tehdyn suunnitelman (potilas, avohoito, osastohoito, omaiset, hoitokeskus) mukaisesti hoitokeskuksessa käymisen jo osastohoidon aikana ja jatkaa hoitokeskusjaksoa sovitun ajan avohoittoon siirtymisen jälkeen. Avohoidossa oleva potilas voi aloittaa hoitokeskusjakson sairauden akutisoituessa ja kotona arjesta selviytymisen vaarantuessa. Ryhmätoiminnot sisältyvät myös päiväkäynteihin mutta potilas voi myös osallistua halutessaan vain ryhmiin. Avohoito ja omaiset osallistuvat potilaan hoidon suunnitteluun jakson aikana. *Tavoitteena* on mahdollistaa arjessa selviytyminen kotona itsenäisesti tai tuettuna.

Tehostettu lääkehoidon tuki on suunnitelmallista tehostettua lääkehoidon tukea osastolta kotiin siirtymisen ja akutisoituneen sairauden vaiheessa joko päiväkäyntien yhteydessä tai ajanvarauksellisinä yksilö- tai ryhmäkäyntinä. Potilas voi aloittaa tehostetun lääkehoidon tuen jo osastohoidon aikana ja jatkaa sovitun ajan avohoittoon siirtymisen jälkeen. Avohoidossa oleva potilas voi aloittaa tehostetun lääkehoidon tuen jakson, jos lääkehoidon ylläpitämisessä on vaikeuksia ja kotona arjesta selviytyminen sen vuoksi vaarantuu. Tehostettua lääkehoidon tukea toteutetaan myös ryhmämuotoisesti, jolloin potilas saa lääkehoidon tuen lisäksi myös vuorovaikutuksellisen kontaktin. Avohoito ja omaiset osallistuvat potilaan hoidon suunnitteluun jakson aikana. *Tavoitteena* on lääkehoidon toteutuminen itsenäisesti tai tuettuna.

Nuorisopsykiatrian kuntoutustoiminta kohdistuu sekä perheisiin että yksilöön. Perheisiin kohdistuva kuntoutus on kotiin jalkautuvaa perhetyötä ja –terapiaa. Tavoitteena on auttaa perheen sisäistä vuorovaikutusta sekä vahvistaa vanhemmuutta. Yksilöllisen kuntoutuksen tavoitteena on toimintakyvyn ja sosiaalisten taitojen kohentuminen.

Lastenpsykiatrisessa hoidossa ja kuntoutuksessa hyödynnetään näyttöön perustuvia Käypä hoito-suositusten mukaisia vaikuttaviksi todettuja hoitomenetelmiä ja -malleja.

Asiakasmaksut

Täydentyy myöhemmin.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Täydentyy myöhemmin

Palveluiden tuottaminen

Täydentyy myöhemmin.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyy myöhemmin.

30.11 Lääkinnällinen kuntoutus

Lääkinnällisellä kuntoutuksella tarkoitetaan kuntoutujan fyysistä ja psyykkistä toimintakykyä parantavia toimenpiteitä, jotka on käynnistetty lääketieteellisten tutkimusten pohjalta. Lääkinnällisen kuntoutuksen tavoitteena on ylläpitää tai parantaa toimintakykyä, minkä vuoksi uudeksi termiksi on ehdotettu toimintakykykuntoutusta. Toimintakykykäsite pohjautuu kansainväliseen ICF-luokitukseen. Julkisen terveydenhuollon lääkinällisen kuntoutuksen palveluihin on oikeutettu henkilöt, joiden toimintakyky on olennaisesti alentunut vian, vamman tai sairauden vuoksi. Kuntoutuspalveluiden tarve sovitetaan yksilöllisen toimintakyvyn arvon perusteella.

Lääkinnällisellä kuntoutuksella on yhdyspintoja sosiaaliseen, kasvatukselliseen ja ammatilliseen kuntoutukseen. Keskeistä on tarve ymmärtää ja arvioida asiakkaan/ potilaan toimintakykyä kokonaisuutena kaikki toimintakykyyn vaikuttavat osa-alueet huomioiden. Yhteistyö eri toimijoiden kesken on erittäin tärkeää. Sosiaali- ja terveystalveluiden integraatio antaa mahdollisuuden selkiyttää kuntoutuksen työnjakoa ja kehittää yhteistyötä eri toimijoiden kesken.

Kuntoutus-termiä käytetään edelleen lainsäädännössä ja eri terapioista puhuttaessa. Asiantuntijoiden keskuudessa sitä on alettu pitää passivoivana ja sen ohjaavan asiakasta/ potilasta /ammattilaista käsittämään kuntoutus erillisinä tuotettuina toimenpiteinä. Kuntoutuminen onkin ilmaisuna potilas- ja asiakaslähtöisempi. Kuntoutumisessa asiakas ja potilas ovat keskeisiä ja aktiivisia toimijoita, jotka osallistuvat kuntoutumisen tavoitteiden asettamiseen ja oman kuntoutumisensa suunnitteluun yhdessä ammattilaisten kanssa.

Julkisen terveydenhuollon järjestämää lääkinällistä kuntoutusta ohjaa terveydenhuoltolaki, jossa määritellään lääkinällisen kuntoutuksen järjestämisvastuu (maa)kunnalle silloin, kun se ei kuulu Kelan, vakuutuslaitosten tai Valtiokonttorin järjestämisvastuulle.

Lääkinällisen kuntoutuksen palvelut suunnittelusta siten, että kuntoutus muodostaa yhdessä tarpeenmukaisen hoidon kanssa toiminnallisen kokonaisuuden. Lääkinällisen kuntoutuksen tarve, tavoitteet ja sisältö on määriteltävä kirjallisessa yksilöllisessä kuntoutussuunnitelmassa

Lääkinällisessä kuntoutuksessa noudatetaan näyttöön sekä hyviin kuntoutuskäytäntöihin perustuvaa toimintatapaa sekä Käypä hoito -suosituksia.

Maakunnan järjestämiin lääkinällisen kuntoutuksen palveluvalikoimaan ei kuulu sellaiset palvelut, joiden vaikuttavuus on vähäinen ja josta aiheutuneet kustannukset ovat kohtuuttomat saatuaan terveyshyötyyn nähden.

Lääkinnällisen kuntoutuksen sisältöjä ovat:

- kuntoutusneuvonta ja kuntoutusohjaus
- potilaan toiminta- ja työkyvyn sekä kuntoutustarpeen arviointi
- kuntoutustutkimus, jonka avulla selvitetään potilaan kuntoutusmahdollisuuksia
- toimintakyvyn parantamiseen ja ylläpitämiseen tähtäävät terapiat sekä muut tarvittavat kuntoutumista edistävät toimenpiteet
- apuvälinepalvelut
- sopeutumisvalmennus
- tarpeellisista toimenpiteistä koostuvat kuntoutusjaksot laitos- tai avohoidossa.

Kuntoutus on kuntoutujan tarpeista ja tavoitteista lähtevä, suunnitelmallinen prosessi, jossa kuntoutuja ylläpitää ja edistää toiminta- ja työkykyään ammattilaisten tuella. Kuntoutukseen kuuluu kuntoutujan toimintaympäristöjen kehittäminen. Kuntoutus tukee kuntoutujan ja hänen lähipiirinsä voimavaroja, itsenäistä elämää, työllistyvyyttä ja sosiaalista osallisuutta. Kuntoutus on osa hyvinvointipalvelujärjestelmää ja edellyttää useiden toimijoiden oikea-aikaisia ja saumattomia palveluja ja etuuksia. (Kuntoutuksen uudistamiskomitean ehdotukset kuntoutusjärjestelmän uudistamiseksi).

Kuntoutusarvio tarkoittaa kokonaisvaltaista toimintakyvyn arviointia, jonka avulla määritellään kuntoutumisen tavoitteet ja keinot. Kuntoutujien toimintakyvyn pitkäjänteinen seuranta puolestaan auttaa ammattilaisia kehittämään vaikuttavia kuntoutumisen toimintamalleja. Seurantaan tarvitaan yhteisiä, vaikuttavia, maakunnallisia toimintakykymittareita.

Kuntoutussuunnitelma on osa asiakkaan asiakassuunnitelmaa. Se laaditaan moniammatillisesti yhdessä potilaan ja tarvittaessa hänen läheistensä kanssa. Kuntoutussuunnitelmassa määritellään kuntoutumisen tavoitteet keinot ja seuranta. Moniammatillisen kuntoutustarpeen arvioinnin perusteella määritellään, mitä terapioita, apuvälineitä tai muita toimenpiteitä tarvitaan tavoitteiden saavuttamiseksi. Asiakassuunnitelmaan tulee kirjata tieto myös siitä, että kuntoutustarvetta ei ole. Kuntoutussuunnitelma sisältää seurannan vastuutahon, seuranta-aikataulun ja millä mittareilla seurataan kuntoutuksen vaikuttavuutta.

Hoito- ja kuntoutuspäätöksissä lääkäri käyttää viranomaiselle kuuluvaa toimivaltaa (esim. terapioita ja apuvälineitä myönnettäessä). Mikäli asiakkaan tai potilaan kuntoutus ei kuulu Kelan tai vakuutusyhtiöiden vastuulle, se toteutetaan maakunnan järjestämänä.

Lääkinnälliseen kuntoutukseen sisältyvät kuntoutusneuvonta- ja ohjaus, potilaan toiminta- ja työkyvyn sekä kuntoutustarpeen arviointi, kuntoutustutkimus, toimintakyvyn parantamiseen ja ylläpitämiseen tähtäävät terapiat, apuvälinepalvelut, sopeutumisvalmennus ja kaikista edellä tarkoitetuista tarpeellisista toimista koostuvat kuntoutusjaksot laitos- ja avohoidossa. Maakunta vastaa kuntoutuksen suunnittelusta niin, että kuntoutus muodostaa yhdessä tarvittavan hoidon kanssa yhtenäisen kokonaisuuden. Lääkinnällisen kuntoutuksen tarve, tavoitteet ja sisältö määritellään kirjallisessa, yksilöllisessä asiakassuunnitelmassa. Maakunta vastaa kuntoutuspalvelun ohjauksesta ja seurannasta sekä nimeää potilaalle kuntoutuksen yhdyshenkilön.

Julkisen terveydenhuollon lääkinällistä kuntoutusta koskevat päätökset ovat hoitopäätöksiä, joihin kuntoutuja voi hakea muutosta tekemällä muistutuksen toimintayksikön terveydenhuollon toiminnasta vastaavalle johtajalle, kanteluna aluehallintovirastoon, hallinto-oikeudelta tai korkeimmalta hallinto-oikeudelta.

30.11.1 Kuntoutustarpeen arvio ja ohjaus

Palvelukuvaus

Kuntoutustarpeen arvioinnilla tarkoitetaan kuntoutujan toimintakyvyn kartoitusta. Sen perusteella määritellään yhdessä kuntoutujan kanssa kuntoutumiselle yksilölliset tavoitteet, keinot, terapiat, ja muut kuntoutukselliset toimenpiteet, joiden avulla nämä tavoitteet saavutetaan. Kuntoutustarpeen ar-

viointi kuuluu olennaisena osana potilaan asiakassuunnitelmaan ja se tehdään potilaan hoidosta vastaavassa yksikössä (sote-keskus suppeat arviot, liikelaitos vastaa laaja-alaisista moniammatillisista arvioista).

Kuntoutujan sairaus/vamma ja osin ikäkin voi määrittää, mikä taho arvioinnin tekee. Esimerkiksi vaikeasti vammaisilla tai pitkäaikaissairailla lapsilla arviointi tehdään pääsääntöisesti lastenlääkärin tai lastenneurologin tai muun erikoisan alan lääkärin vastaanoton yhteydessä. Lievemmissä lasten toimintakyvyn ongelmissa kuntoutustarpeen arviointi voi tapahtua sote-keskuksessa.

Suppea moniammatillinen arviointi sisältää lääkärin, hoitajan, fysioterapeutin ja / tai toimintaterapeutin arvion, johon voi liittyä myös sosiaaliohjaajan/sosiaalityöntekijän konsultaatio. Laajemmassa moniammatillisessa arvioinnissa tarvitaan useampia kuntoutuksen ammattilaisia (edellisten lisäksi esim. puheterapeutti, neuropsykologi, seksuaaliterapeutti, ravitsemusterapeutti) ja yhteinen kuntoutusneuvottelu potilaan/ läheisen ja tiimin kanssa hoito- ja asiakassuunnitelman laatimiseksi.

Kuntoutustarpeen arviointi ja kuntoutussuunnitelma tehdään potilaan toimintakykyyn kuntoutuksen vaikuttavuusnäyttöön ja valtakunnallisiin Käypä hoito-suosituksiin, hyviin kuntoutuskäytäntöihin sekä yksilölliseen harkintaan perustuen. Kuntoutussuunnitelmaa ohjaavat myös alueelliset ja alueelliset terapioiden ja muiden kuntoutuspalveluiden myöntämisen perusteet. Kuntoutustarve ja -toimenpiteet kuvataan kirjallisessa kuntoutussuunnitelmassa, joka on osa asiakkaan asiakassuunnitelmaa.

Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus

Palveluiden myöntäminen perustuu yksilölliseen tarvearvioon, maakunnallisiin terapioiden ja muiden kuntoutuspalveluiden myöntämisen perusteisiin ja valtakunnallisiin apuvälineiden luovutusperusteisiin. Mikäli kuntoutusta haetaan Kelalta tai vakuutusyhtiöltä, laatii sote-keskuksen lääkäri tarvittavat lausunnot.

Toimintakyvyn /kuntoutustarpeen arviointeja tehdään tarvittaessa kaikkiin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutapahtumiin (= tutkimus ja hoito) liittyen asiakkaiden arkiympäristöissä ja vastaanottoluontoisesti sote-keskuksissa ja liikelaitoksen Sairaala Novassa.

Potilaan ja asiakkaan toimintakyvyn arviointi ja kuntoutustarve arvioidaan jokaisessa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutapahtumassa. Mikäli kuntoutustarvetta ei ole, se kirjataan asiakassuunnitelmaan.

Kuntoutusohjaus kytkeytyy terveydenhuollossa erikoisalojen toimintaan kohdentuen harvinaisiin sairaus- ja vammaryhmiin, vaikeimmille kuntoutusta tarvitseville potilaille sekä monitahoisiin tilanteisiin ja sitä annetaan pääsääntöisesti asiakkaan/potilaan elinympäristössä ja vastaanottoluontoisesti sote-keskuksissa ja liikelaitoksen Sairaala Novassa.

Jos arvioinnin perusteella tarvitaan laaja kuntoutustutkimus, tehdään se liikelaitoksen kuntoutustutkimuspoliklinikalla yhdessä moniammatillisen tiimin kanssa.

Asiakasmaksut

Palveluista peritään asiakasmaksulain mukaisesti asiakasmaksut. Kuntoutustutkimus ja kuntoutustarpeen arvio sekä kuntoutusohjaus ovat potilaalle maksuttomia. Erillisistä lausunnoista esimerkiksi Kellalle tai vakuutusyhtiöille peritään maksuasetuksen mukainen maksu.

Palveluiden tuottaminen

Suppeat toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen arvioinnit sisältyvät sote-keskusten suoran valinnan palveluihin ja niitä voivat tuottaa kaikki maakunnan hyväksymät suoran valinnan palveluiden tuottajat.

Laaja-alaiset ja moniammatilliset työkyvyn ja/tai kuntoutustarpeen arvioinnit (esim. selkäydinvamma-potilaat, vaikeat aivovammat ja aivoverenkiertohäiriöpotilaat kunnes vamman/ sairauden tilanne on vakiintunut) tuotetaan maakunnan ei-valinnanvapauden piirissä olevien palveluiden liikelaitoksen toimesta.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyä myöhemmin.

30.11.2 Koti- ja avokuntoutus lapsille ja nuorille

Palvelukuvaus

Asiakkaan tai potilaan hoidosta vastaavan tahon tekemän kuntoutustarvearvion ja kuntoutussuunnitelman perusteella myönnetään avoterapiat, jotka voivat tapahtua joko kotikäynteinä tai yksilö- tai ryhmäterapiakäynteinä terapeutin vastaanotolla tai hoitolaitoksessa.

Terapioiden myöntäminen perustuu vaikuttaviin, näyttöön perustuviin ja valtakunnallisten Käypä hoito-suositusten mukaisiin käytäntöihin, hyviin kuntoutuskäytäntöihin sekä yhteisiin maakunnallisiin hoito-suosituksiin ja terapioiden myöntämisen perusteisiin. Kuntouttava terapeutti arvioi kuntoutusjakson lopussa kuntoutumisen tavoitteiden toteutumisen (GAS-menetelmä) ja antaa hoitavalle taholle loppu-lausunnon. Palveluja voidaan tuottaa myös etäkuntoutuksena tai virtuaalisesti.

Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus

Avo- tai kotikuntoutus toteutetaan asiakassuunnitelman mukaisesti. Tavanomaiset yksilö- tai ryhmäterapiat (esim. fysioterapia, toimintaterapia) toteutetaan asiakkaiden tai potilaiden arkiympäristöissä niin, että ne ovat valtaosalle saavutettavissa noin puolen tunnin matkan ja vaativimmat terapiat (esim. puheterapia, neuropsykologinen kuntoutus) ovat noin tunnin matkan päässä asiakkaiden/potilaiden kotoa. Palveluja voidaan tuottaa myös etäkuntoutuksena tai virtuaalisesti.

Asiakasmaksut

Palveluista peritään asiakasmaksulain mukaisesti asiakasmaksut. Erillisistä lausunnoista esimerkiksi Kelalle tai vakuutusyhtiöille peritään erillinen maksu.

Palveluiden tuottaminen

Maakunnan järjestämisvastuulla olevat avo- ja kotikuntoutuspalveluita tuotetaan asiakaseteleillä. Palveluiden tuottajana voivat toimia maakunnan omat asiakaseteleipalveluja tuottavat tuotanto-organisaatiot sekä maakunnan hyväksymät muut asiakaseteleipalveluiden tuottajat. Kelan tai vakuutusyhtiöiden kuntoutuspäätöksellä annettavat palvelut tuottaa Kelan hyväksymät palveluntuottajat.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyä myöhemmin.

30.11.3 Kotikuntoutus ikäihmisille

Palvelukuvaus

Kotikuntoutus on ikääntyvän asiakkaan kotiympäristössä tapahtuvaa moniammatillista kuntoutusta. Sitä on pääsääntöisesti suunnattu kotihoidon uusille tai olemassa oleville asiakkaille. Kuntoutusjakson kesto voi vaihdella (4–6 viikkoa) ja sitä toteuttavat toimintaterapeutti ja/tai fysioterapeutti yhdessä kotihoidon ammattilaisten kanssa. Palvelun tavoitteena on kuntoutujan omatoimisuuden parantaminen ja aktivointi. Kotikuntoutusjakson alkaessa tehdään alkuarviointi ja asetetaan kuntoutumisen tavoitteet, joiden toteutumista jaksena aikana seurataan. Lääkärin tulee olla aina mukana kotikuntoutuksen suunnitelmaa tehtäessä. Suunnitelma tehdään kirjallisesti ja sen toteutumista on systemaattisesti seurattava.

Kotikuntoutuksen tavoitteena on tukea ikääntyvän toimintakykyä ja kotona selviytymistä. Mahdollisuus moniammatilliseen kotikuntoutukseen nopeuttaa myös kotiutumista sairaalahoidosta sekä tehostaa ikääntyvän kuntoutumista akuuttien sairauksien ja vammojen jälkeen.

Mikäli ikääntyvällä on oikeus vakuutusyhtiön korvaamaan avo- tai kotikuntoutukseen, haetaan sitä erillisellä lausunnolla korvausvastuussa olevalta taholta.

Kotihoidon kuntouttava arviointijakso määritellään tässä järjestämissuunnitelmassa kotihoidon palveluiden yhteydessä.

Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus

Moniammatillinen kotikuntoutus toteutetaan kotiin vietävinä lähipalveluina maakunnanalueella. Palveluiden sisällöt ja saatavuus voivat vaihdella alueittain asiakasmäärien ja välimatkojen perusteella. Palveluja voidaan tuottaa myös etäkuntoutuksena tai virtuaalisesti.

Asiakasmaksut

Palvelusta peritään asiakasmaksulain mukainen asiakaspalvelumaksu. Erillisistä lausunnoista esimerkiksi Kelalle tai vakuutusyhtiöille peritään erillinen maksu.

Palveluiden tuottaminen

Moniammatillinen kotikuntoutus ja kotihoito toteutetaan asiakassetelillä. Palveluntuottajina voivat olla maakunnan asiakassetelipalveluja tuottavat tuotanto-organisaatiot ja muuta maakunnan hyväksymät asiakassetelipalveluiden tuottajat.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyä myöhemmin.

30.11.4 Kuntoutus osastoilla

Kuntoutus aloitetaan jo sairauden akuutissa vaiheessa osana hoitoa ja se jatkuu tehdyn kuntoutusarvion perusteella tarvittavien kuntoutustoimenpiteiden ketjuna. Kuntoutuksen tavoitteena on potilaan selviytyminen mahdollisimman itsenäisenä.

Maakunnassa järjestetään kuntoutusta lähisairaaloiden kuntoutusosastoilla sekä sairaala Novassa. Kaikessa maakunnan järjestämässä osastohoidossa toteutetaan toimintakykyä tukevaa hoitotyötä tavoitteena potilaan mahdollisimman nopea mobilisointi ja aktivointi. Kuntoutuksen ja hoitotyön ammattilaiset toimivat tiiviissä yhteistyössä.

Lasten sairaalahoitoa vaativa kuntoutus toteutetaan liikelaitoksen lastenosastolla.

Vaativan osastokuntoutuksen järjestäminen perustuu valtioneuvoston asetukseen erikoissairaanhoidon työnjaosta ja eräiden tehtävien keskittämisestä, lonkkamurtuman ja aivoinfarktin Käypä hoito -suositukseen sekä terveydenhuollon palveluvalikoimaneuvoston antamaan suositukseen lonkkamurtumien hoidosta.

Osastohoidon palvelut on määritelty tarkemmin tässä järjestämissuunnitelmassa sairaalapalveluiden yhteydessä.

30.11.5 Geriatrien kuntoutus

Geriatrien kuntoutus määritellään ikääntyneeseen väestöön, usein yli 75 vuotiaisiin kohdistuvaksi toiminnaksi, jolla pyritään parantamaan tai ylläpitämään sairauksien tai vammojen heikentämää fyysistä tai psyykkistä toimintakykyä tai ehkäisemään iän haurastuttaman henkilön terveydentilan heikkenemistä. Geriatriseen kuntoutukseen on ryhdyttävä viimeistään silloin, kun itsenäinen selviytyminen on vaarassa. Geriatrien kuntoutus voidaan jakaa ennaltaehkäisevään ja lääkinnälliseen kuntoutukseen.

Ennaltaehkäisevä kuntoutus kohdistuu korkean sairastumisen tai vammautumisen riskin henkilöihin. Tätä on esimerkiksi vanhusten kaatumisten ehkäisy, jolloin kuntoutuksena voidaan pitää esimerkiksi ravitsemus- ja elämäntapaohjausta, tapaturmavaaroista valistusta ja liikunnallisia ryhmiä. Sosiaalista aktiivisuutta ylläpitävää toimintaa kuten päiväkeskustoimintaa voidaan laajasti ottaen pitää ennaltaehkäisevänä kuntoutuksena.

Lääkinnällinen kuntoutus, johon kuuluu akuuttien ja kroonisten sairauksien hoitoon liittyvä kuntoutus sekä sairauksien vaatima ylläpitävä kuntoutus. Vanhusväestössä yleisiä kuntoutustoimia vaativia sairauksia ovat lonkka- ja nikamamurtumat, lanneselän spinaalistennoosi, kaularangan, polvien ja lonk-

kien kulumat, nivelreuma, aivoverenkiertohäiriöt jälkitiloihin, Parkinsonin tauti, Alzheimerin tauti, masennus, psykoosit ja aistivajavuudet. Geriatriasta kuntoutusta ei voi suunnitella eikä toteuttaa ilman geriatriin tai geriatriaan perehtynyttä lääkäriä. Tämä koskee myös kotikuntoutuksen järjestämistä. Vain silloin voidaan puhua lääkkinnällisestä kuntoutuksesta.

Palvelujen saatavuus

Geriatriset erityispalvelut järjestetään maakunnan liikelaitoksen sairaala Novassa. Palvelut sisältävät vaativan lonkkamurtumakuntoutuksen erikoislääkärijohtoisena akuutilla ortogeriatisella traumaosastolla. Lonkkamurtumapotilaat siirtyvät tarvittaessa 1–14 vrk hoito- ja kuntoutusjakson jälkeen jatkohoitoon lähisairaalan kuntoutusosastolle, mutta osa potilaista kotiutuu suoraan ortogeriatiselta traumaosastolta, jolloin jatkokuntoutus järjestetään yksilöllisen tarpeen mukaan.

Asiakasmaksut

Asiakasmaksut määräytyvät asiakasmaksuasetuksen mukaisesti.

Palveluiden tuottaminen

Palvelut tuotetaan maakunnan ei-valinnanvapauspalveluja tuottavan liikelaitoksen toimintana

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyä myöhemmin.

30.11.6 Veteraanikuntoutus

Palvelukuvaus

Suomen sotien 1939–1945 sotainvalideilla sekä rintamaveteraanien olleilla miehillä ja naisilla on oikeus saada valtion varoin eräitä erityispalveluja ja etuuksia. Näitä ovat rintamaveteraanien kuntoutus, hammashuolto, sotainvalidien kuntoutus ja palvelut, rintamamiehille annetut etuudet.

Rintamaveteraanikuntoutuksen tavoitteena on, että veteraanit saavat suunnitelmallista kuntoutusta vuosittain. Kuntoutusta on mahdollista saada laitospalveluksena tai päivä-, koti- ja muuna avokuntoutuksena. Vuosittainen laitospalvelusjakso voi olla keskimäärin 10 päivää vuodessa. Avokuntoutuskäyntejä on mahdollista saada enintään 30 kertaa vuodessa. Sotainvalideilla on oikeus maksuttomaan kuntoutukseen, apuvälineisiin, avo- ja laitoshoidon palveluihin, omaishoidon tukeen. Sotainvalidille korvataan avopalvelut, jos työkyvyttömyysaste on vähintään 10 prosenttia ja laitoshuolto, jos työkyvyttömyysaste on vähintään 20 prosenttia.

Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus

Jokaisella perusehdot täyttävällä on oikeus vähintään vuosittaiseen kuntoutukseen (sisältäen erilaisia kombinaatioita). Kuntoutus tarjotaan kotona tai kuntoutusyksiköissä.

Asiakasmaksut

Palvelut ovat asiakkaille maksuttomia.

Palveluiden tuottaminen

Palvelut tuotetaan asiakassetelillä.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyä myöhemmin.

30.11.7 Lääkkinnällisen kuntoutuksen apuvälineet

Palvelukuvaus

Terveystenhuoltolain mukaisia lääkkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluita tarjotaan henkilöille, joiden toimintakyky on rajoittunut vamman, sairauden, ikääntymisen tai kehitysviivästymän vuoksi.

Apuvälineiden avulla pyritään tukemaan, ylläpitämään tai parantamaan näiden henkilöiden toimintakykyä taikka ehkäisemään toimintakyvyn heikentymistä sekä tukemaan itsenäisyyttä, jotta osallistuminen eri elämän alueille helpottuisi ja hyvinvointi lisääntyisi.

Asiakkaan/ potilaan tarvitsemat apuvälineet voivat olla henkilökohtaisia (esim. erilaiset ortoosit, proteesit, lastat) tai kierrätettäviä (esim. hengityksen apuvälineet, liikkumisen apuvälineet, kommunikatioapuvälineet). Apuvälineen hankinnassa tarvitaan yksilöllistä arviointia. Apuvälinehankintaan ja -palveluihin liittyy myös käytön ohjaus ja opastus asiakkaalle/potilaalle sekä tarvittaessa lähipiirille. Puheetta tukevien ja korvaavien kommunikaatiomenetelmien (AAC) sekä tietokoneenkäytön apuvälineiden arviointi ja ohjaus ovat osa apuvälinepalveluja.

Apuvälineiden myöntämisen edellytyksenä on sellainen lääketieteellisin perustein todettu sairaus, vamma tai kehitysviivästyminen, joka heikentää potilaan/asiakkaan toimintakykyä ja vaikeuttaa hänen itsenäistä selviytymistään. Lääkinnällinen kuntoutus muodostaa yhdessä tarpeenmukaisen hoidon kanssa toiminnallisen kokonaisuuden. Apuvälineiden myöntämis- ja lainausperusteet eri tilanteissa on kuvattu tarkemmin maakunnallisessa apuvälineiden myöntämisperusteissa.

Apuväline lainataan potilaalle, yksilöllisen tarpeen perusteella, kun apuvälineiden luovutusperusteet täyttyvät. Joissakin tilanteissa voidaan apuväline lainata, vaikka apuvälineiden luovutusperusteet eivät täyty, mutta yksilöllisen tarpeen mukainen peruste apuvälineen käytölle ja sen välttämättömyydelle on todettu.

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepäätökset ovat hoidollisia päätöksiä eikä niihin ole valitusoikeutta.

Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus

Apuvälinepalveluita tuotetaan vastaanottoluontoisesti sote-keskuksissa niin, että ne ovat valtaosalle saavutettavissa noin tunnin päässä kotoa. Sote-keskusten lisäksi palveluja on saatavissa myös liikelaitoksen Sairaala Novassa eri osaamiskeskuksissa ja osastoilla potilaan hoito- ja kuntoutustapahtumiin liittyen. Sairaala Novan alueelliseen apuvälinakeskukseen, on keskitetty mm. liikkumisen erityisapuvälinepalvelut sekä kommunikaation apuvälineet.

Apuvälineiden lainaaminen tapahtuu pääosin sote-keskuksissa, mutta erityisapuvälinepalvelut järjestetään keskitetysti Sairaala Novasta. Apuvälinearviointi tehdään tarvittaessa siinä toimintaympäristössä, jossa henkilö käyttää apuvälinettä esim. koti, päiväkotia, koulu.

Kooltaan suuret ja painavat apuvälineet (esim. kotihoitosänky, sähköpyörätuoli) toimitetaan maksuttomasti asiakkaan kotiin.

Asiakasmaksut

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineet ovat maksuttomia

Palveluiden tuottaminen

Henkilökohtaisten apuvälineiden luovuttaminen, käytön opastus ja apuvälineiden vastaanotto sisällytetään suoran valinnan palveluihin ja palveluita voivat tuottaa maakunnan omat sote-keskuspalveluja tuottavat tuotanto-organisaatiot sekä muut maakunnan hyväksymät sote-keskuspalveluiden tuottajat

Apuvälineiden hankinta sekä niiden huolto ja kunnossapito tuotetaan maakunnan ei-valinnanvapauspalveluja tuottavan liikelaitoksen toimesta.

30.11.8 Vaikeavammaisen henkilön asunnon muutostyöt ja asuntoon kuuluvat välineet, koneet ja laitteet

Palvelukuvaus

Vammaispalvelulain mukaan myönnettävillä *asunnonmuutostöillä* mahdollistetaan vaikeavammaisen henkilön asuminen omassa kodissaan mahdollisimman itsenäisesti.

Vammaispalvelulain mukaan vaikeavammaiselle henkilölle (vammaispalveluasetuksen 13 §) on korvattava asunnon muutostöistä sekä asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden hankkimisesta hänelle aiheutuvat kohtuulliset kustannukset, jos hän vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee näitä toimenpiteitä suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista.

Korvattavia asunnon muutostöitä ovat henkilön vamman tai sairauden vuoksi suoritettavat välttämättömät rakennustyöt (esim. ovien leventäminen, luiskien rakentaminen, kylpyhuoneen, WC:n ja vesijohdon asentaminen, valaistusmuutostyöt ja kontrastien lisääminen, kiinteiden kalusteiden ja rakennus- ja sisustusmateriaalien muuttaminen, vastaavat muut henkilön vakituksessa asunnossa suoritettavat rakennustyöt). Asunnon muutostyöksi katsotaan myös muutostöiden suunnittelu sekä esteiden poistaminen asunnon välittömästä lähiympäristöstä.

Korvattavia asuntoon kuuluvia välineitä ja laitteita ovat esim. nostolaitteet, hälytyslaitteet tai vastaavat muut asuntoon kiinteästi asennettavat välineet ja laitteet.

Välttämättömien asunnon muutostöiden arvioimisessa käytetään sosiaalityön lisäksi rakennusalan asiantuntemusta sekä liikelaitoksen fysio- tai toimintaterapeutteja tai kuntoutusohjaajia, joiden tehtävänä on arvioida muutostöiden tarvetta asiakkaan toimintakyky huomioiden. Maakunta korvaa välttämättömät ja kohtuulliset muutostyöt.

Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus

Vaikeavammaisella henkilöllä on asunnonmuutostöihin ja kiinteästi asennettaviin laitteisiin subjektiivinen oikeus, kun hän täyttää asetetut myöntämiskriteerit. Kriteerit määritellään tarkemmin palvelupaketissa. Asunnon muutostyöarvioinnit tehdään lähipalveluna asiakkaan omassa kodissa arkipäivisin.

Asiakasmaksut

Palvelut ovat vaikeavammaiselle henkilölle maksuttomia.

Palveluiden tuottaminen

Palvelu perustuu palvelutarpeen arviointiin, palvelusuunnitteluun ja viranomaispäätökseen. Palvelutarpeen arviointi ja palveluiden myöntämispäätös tehdään maakunnan liikelaitoksessa.

Asunnon muutostyöt toteuttaa maakunnan kilpailuttamat ja hyväksymät rakennusalan ammattilaiset.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyy myöhemmin.

30.11.9 Vammaisen henkilön päivittäisten toimintojen välineet, koneet ja laitteet

Palvelukuvaus

Maakunta voi korvata tai antaa käyttöön vammaisen henkilön tarvitsemia päivittäisten toimintojen välineitä, koneita ja laitteita, jotka ovat muita kuin lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineitä. Tällaisia voivat olla esimerkiksi kodinkoneet, vapaa-ajan välineet, joiden hankkimisesta aiheutuneista kustannuksista korvataan puolet.

Korvausta näiden hankkimisesta aiheutuviin kustannuksiin suoritetaan sellaiselle vammaiselle henkilölle, joka tarvitsee niitä vammansa tai sairautensa johdosta liikkumisessa, viestinnässä, henkilökohtaisessa suoriutumisessa kotona tai vapaa-ajan toiminnoissa.

Korvausta myönnettäessä tulee harkita, miten apuväline tukee omatoimista suoriutumista kotona tai vapaa-ajan toiminnoissa. Arvioinnissa otetaan huomioon vamman aiheuttamat rajoitukset sekä mahdollisuus käyttää muita kotiin kuuluvia välineitä.

Korvausta voi hakea puolen vuoden kuluessa kustannusten syntymisestä, mutta selkeintä on keskustella hankinnasta ensin maakunnan vammaispalvelujen kanssa. Maakunta voi myös antaa välineitä, koneita tai laitteita korvauksetta vammaisen henkilön käytettäväksi. Mikäli laite annetaan vammaisen

henkilön käyttöön, huolehtii maakunta mahdollisista korjaus- ja huoltokustannuksista. Laitteen käytyä tarpeettomaksi, se palautetaan maakunnalle.

Maaunta vastaa siitä, että väline tai laite voidaan ottaa käyttöön ja tästä käyttöönotosta aiheutuvista kustannuksista. Vammainen henkilö vastaa suoranaista käyttökustannuksista, kuten sähkölaskusta.

Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus

Palvelut ovat määrärahasidonnaisia, joihin vammaisella henkilöllä ei ole subjektiivista oikeutta. Maakunnan korvaus on sidottu välttämättömänä pidettäviin, välttämättömiin vammasta tai sairaudesta johtuviin kustannuksiin. Maakunta voi määritellä kohtuullisena pidettävän osan vammaisen hankkiman välineen hankintahinnasta, jos vammainen henkilö on hankkinut kalliimman ja/tai teknisesti vaativamman laitteen kuin vammasta tai sairaudesta johtuva tarve välttämättä edellyttää.

Kriteerit määritellään tarkemmin palvelukuvauksissa. Apuvälinearvioinnit tehdään lähipalveluna asiakkaan omassa kodissa arkipäivisin.

Palveluiden tuottaminen

Palvelu perustuu palvelutarpeen arviointiin, palvelusuunnitteluun ja viranomaispäätökseen. Palvelut tuotetaan maakunnan ohjauspalveluista vastaavassa tuottajista riippumattomassa yksikössä.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyä myöhemmin.

30.12 Kehitysvammaisten asiantuntijapalvelut

Kehitysvammaisille ja autismin kirjon asiakkaille, jotka toimintakyvyssä ja käyttäytymisessä tapahtuvien muutosten vuoksi tai kuntoutuksen ja tukitoimien suunnittelemiseksi tarvitsevat kehitysvamma-alan erityisosaamista.

Palvelu on asiakkaan lähellä toteutuva palvelumuoto tai ns. poliklinikalla toteutuva. Ensisijainen vaihtoehto laitoshoidon tutkimus- tai kuntoutusjaksolle. Palvelulla tuetaan asiakkaan selviytymistä omassa lähiympäristössään avopalveluissa. Palvelulla tuetaan perheen jaksamista. Palvelu räätälöidään asiakkaan ja hänen lähipiirinsä yksilöllisten tarpeiden pohjalta.

Palvelua annetaan asiakkaan omassa kodissa, päiväkodissa, koulussa tai muussa asiakkaan toimintaympäristössä. Palvelu mahdollistaa luotettavan tiedon saamisen asiakkaan toimintakyvystä, arjen haasteista, niiden ratkaisemiseen käytetyistä keinoista ja keinojen toimivuudesta. Palvelu sisältää ohjausta, neuvontaa, arviointia ja konsultaatiota. Palvelun tarkoituksena on ehkäistä raskaampien palvelujen tarvetta.

Uuden vammaispalvelulakiluonnoksen mukaan vammaisten lasten perheiden tulee saada kotiin yksilöllistä apua, jotta lapsi voi asua kotona vaativassakin tilanteessa. Itsenäistyvää nuorta tuettaisiin valmennuksen ja tuen kautta siirtymään omaan kotiin. Myöskin vammaisten henkilöiden itsenäistä asumista tuettaisiin entistä enemmän.

Liikkuvat asiantuntijapalvelut sisältävät autismissaamista, kommunikaatio- ja vuorovaikutusosaamista, seksuaalisuuteen, mielenterveyteen, psykologipalveluihin, sosiaalityöhön ja -ohjauksen sekä kehitysvammaisuuteen liittyvää lääketieteellistä asiantuntemusta. Palvelu on ennaltaehkäisevää matalan kynnyksen palvelua. Liikkuvat asiantuntijapalvelut toimivat myös "tukitiiminä" kehitysvammahuollon palveluyksiköille tilanteissa, joissa tarvitaan ratkaisuja asiakastyön haasteisiin tai yhteisön toimintatavoihin. Samalla se toimii "tukitiiminä" myös sote-keskuksille, missä järjestetään kehitysvammaisten henkilöiden kuntoutuksen suunnittelua.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Maakunnassa toimiva erityistyöryhmä toimii tukitiiminä ja palvelee arkisin klo 8-16. Työryhmän palvelu on nopeasti saatavaa, liikkuvaa, konsultoivaa ja arvioivaa. Etäyhteydet (videoneuvottelu) ovat asiakkaiden/työntekijöiden käytössä. Puhelimella annettavat konsultaatioajat ovat saatavilla arkipäivisin. Kiireellisuuden arviointi tehdään aina tiimissä.

Palvelu on asiakkaan lähellä toteutuvaa palvelua, joka toimii vaihtoehtona ns. poliklinikalla tapahtuvalle arviolle tai tutkimus- tai kuntoutusjaksolle. Palvelu tukee kotona asumista tutkimus- tai kuntoutusosastohoidon jälkeen. Erityistyöryhmä tarjoaa lisäksi tukea sote-keskuksille kehitysvammaisten asiakkaiden vaihtelevissa tilanteissa, ja arvioinneissa ja kuntoutuksen suunnittelussa.

Asiakasmaksut

Palvelu on asiakkaille lähtökohtaisesti maksutonta. Lääkärinlausunnoista ja -todistuksista peritään maksu maksuasetuksen mukaisesti.

Palveluiden tuottaminen

Palveluiden tuottajana toimii ei-valinnanvapauden piirissä olevia palveluja tuottava maakunnan liikelaitos.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyä myöhemmin.

30.13 Kehitysvammaisten kuntoutusosastohoito

Keski-Suomen maakunnassa ei järjestetä kehitysvammaisten laitoshoidon. Kehitysvammaisella henkilöllä järjestetään asuminen normaalissa asuinympäristössä. Heillä on myös mahdollisuus valita oma asuntonsa ja se, kenen kanssa haluavat asua.

30.14 Maahanmuuttopalvelut

Maakunnalla on yleis- ja yhteensovittamisvastuu maahanmuuttajien kotouttamisen suunnittelusta yhdessä kuntien ja muiden viranomaisten kanssa niin, että kotoutumispalveluissa edistetään maahanmuuttajien työllisyyttä ja rittäjyyttä, osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja hyviä väestösuhteita. Vastaavat veloitteet säilyvät kunnalla kunnan palveluiden osalta.

Kotoutumista edistäviä palveluja järjestetään osana maakunnan järjestämismallilla olevia kasvupalveluita ja sosiaali- ja terveystalveluita, kunnallisia perustalveluita ja kansallista koulutusjärjestelmää sekä muina kotoutumista edistävinä talveluina. Talveluita ja toimenpiteitä ovat mm. neuvonta ja ohjaus, alkukartoitus, kotoutumissuunnitelma, alaikäisen kotoutumissuunnitelma, kotoutumiskoulutus, omaehtoisesta opiskelusta säädetään jatkossa työttömyystalveluissa.

Maakunta vastaa alkukartoituksen ja kotoutumissuunnitelman järjestämisestä kasvupalveluna työttömälle maahanmuuttajalle, joka julkisesta rekrytointi ja osaamistalveluista annetun lain mukaisesti on käynnistänyt työnhaun ja sosiaalitalveluna yhteistyössä kunnan kanssa suojelua saavalle maahanmuuttajalle ja alaikäiselle maahanmuuttajalle.

Kotoutumiskoulutus järjestetään pääsääntöisesti kasvupalvelukoulutuksena siten kuin julkisista rekrytointi- ja osaamistalveluista annetussa laissa säädetään. Maakunta vastaa siitä, että maakunnassa on tarjolla kasvupalveluna tarjottavaa kotoutumiskoulutusta. Kotoutumiskoulutusta voidaan toteuttaa myös omaehtoisena opiskeluna. Kotoutumiskoulutukseen voi sisältyä myös aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamista ja tutkinnon tunnistamista.

Maakunta vastaa alueellaan myönteisen oleskeluluvan saaneen henkilön kuntaan ohjaamisesta. Edellä tarkoitettu henkilö voi siirtyä kuntaan myös vastaanottokeskuksen ohjaamana, jos se on kuntaan ohjaamisen tai henkilön itsensä kannalta tarkoituksenmukaista. Lisäksi Maakunta vastaa pakolaissiintäessä Suomeen otettujen henkilöiden kuntaan ohjaamisesta yhteistyössä Maahanmuuttoviraston kanssa.

Palvelukuvaus

Maahanmuuttopalveluilla edistetään maahanmuuttajien kotoutumista sekä eri väestöryhmien keskinäistä vuorovaikutusta, tukemalla ja kannustamalla maahanmuuttajia osallistumaan aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan.

Kotoutumispalveluita myönnetään kaikille, joille ne kuuluvat kotoutumislain mukaisesti. Kotoutumispalveluissa on tulkattu ajanvaraus ja palveluohjaus asiakkaille ja työntekijät käyttävät tarvittaessa tulkkipalveluita asiakastapaamisessa, puhelimesta tai etäyhteyden kautta. Kotoutumispalvelut koostuvat asiakkaille tehtävistä alkukartoituksista, kotoutumissuunnitelmasta, suunnitelmaan sisältyvien palveluiden (mm. yleinen neuvonta, asunnon järjestäminen ja varustaminen, tulkkauspalvelut, alkuavustus, toimeentulotuki, terveystyöpalvelut) järjestämisestä ja kotoutumisseurannasta.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Maahanmuuttopalveluja tarjotaan tarpeen mukaisesti maahanmuuttajien arkiympäristöissä sote-keskusten yhteydessä.

Palveluiden tuottaminen

Palveluiden tuottajana toimii ei-valinnanvapauden piirissä olevia palveluja tuottava maakunnan liikelaitos.

Arvio palveluiden käytöstä maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyä myöhemmin.

31 Kotihoito

Kotihoidon palvelujen järjestämisen tarkoituksena on osaltaan vahvistaa kansalaisten luottamusta ja mahdollisuuksia kotona pärjäämiseen myös vammaisena ja ikääntymisestä johtuvan toimintakyvyn ja terveyden heikentyessä sekä erilaisissa yllättävissäkin elämäntilanteiden muutoksissa. Kotihoidon palveluiden avulla henkilöt selviytyvät asumiseen ja arkeen liittyvistä asioista.

Asiakkaiden palvelutarpeisiin vastataan yksilöllisesti räätälöidyillä oikea-aikaisilla palveluilla ja palvelukokonaisuuksilla niin, että niillä voidaan vahvistaa asiakkaiden toimintakykyä ja terveyttä sekä myöhäistää ja vähentää ympärivuorokautisten asumispalveluiden sekä muiden raskaampien palveluiden tarvetta. Kotihoidon palveluilla mahdollistetaan myös kotiutuminen sairaalahoidosta seitsemänä päivänä viikossa.

Palvelukuvaus

Kotihoidon palveluilla tarkoitetaan tässä yhteydessä kotona asumista tukevia kotiin järjestettäviä sosiaali- ja terveystyöpalveluita. Ne sisältävät asiakkaan yksilöllisten tarpeiden mukaisesti apua, hoivaa ja hoitoa, kuntoutusta sekä ohjausta, ja niiden tavoitteena on tukea moniammatillisesti asiakkaan omia voimavaroja ja toimintakykyä.

Kotihoito on kotipalvelun, tukipalveluiden, kotisairaanhoidon ja kuntoutuksen sekä lyhytaikaisen vuorohoidon ja kotihoidolla tuetun asumisen muodostama kokonaisuus, joka sisältää ohjausta ja neuvontaa, toimintakykyä ylläpitäviä ja kuntouttavia palveluja, perushoitoa ja huolenpitoa, lääkehuoltoa ja sairaanhoidollisia palveluita sekä kodinhoitoa.

Lapsiperheiden kotipalvelu on sosiaalihuoltolain säätelemää tilapäistä tai säännöllistä kotiin annettavaa lastenhoito- ja/tai kodinhoitoapua sekä vanhemmuuden tukea lapsiperheille. Sillä tarkoitetaan asumiseen, hoitoon ja huolenpitoon, toimintakyvyn ylläpitoon, lasten hoitoon ja kasvatukseen, asiointiin sekä muihin jokapäiväiseen elämään kuuluvien tehtävien ja toimintojen suorittamista tai niissä avustamista. *Lapsiperheiden tilapäinen kotipalvelu* on tarkoitettu lyhytkestoiseen perheiden tukemi-

seen ja se voi kestää maksimissaan kolme kuukautta. *Säännöllinen kotipalvelu* on tarkoitettu pidempi-aikaisiin ja välttämättömiin tuen tarpeisiin ja perustuu aina asiakkaan kanssa tehtyyn palvelutarvearviointiin ja asiakassuunnitelmaan

Kotihoidon tukipalvelut ovat ennaltaehkäisevää, terveyttä edistävää, toimintakykyä ylläpitävää ja asiakkaan omia voimavaroja tukevaa toimintaa, sisältäen neuvontaa ja ohjausta, päivä kuntoutuksen eri palveluja sekä kotiin annettavia tukipalveluja, kuten ateriapalvelua ja turvapalvelua.

Tilapäinen kotihoito on määräaikaista, (noin 4 viikkoa) toimintakykyä tukevaa hoitoa ja toimintaa, jolla tuetaan asiakkaan tarpeen mukaisesti senhetkistä toimintakykyä ja hyvinvointia.

Säännöllinen kotihoito on säännöllistä, asiakkaan tarpeiden mukaista toimintakykyä parantavaa tai ylläpitävää ja kuntoutumista tukevaa asiakassuunnitelman mukaista toimintaa.

Kotihoidon kuntouttava arviointijakso toteutetaan tarvittaessa osana asiakkaan palvelutarpeen selvittämistä ja se pääsääntöisesti edeltää säännöllisen kotihoidon myöntämistä. Kuntouttavan arviointijakson aikana arvioidaan moniammatillisena yhteistyönä asiakkaan toimintakykyä ja kuntoutumismahdollisuuksia. Toimintakyvyn palauttaminen tai parantaminen fyysisen, psyykkisen ja/tai sosiaalisen kuntoutuksen keinoin on ensisijaista. Kuntoutuksen tavoitteena on toimintakyvyn paraneminen ja palvelutarpeen vähentäminen, asiakkaan itsenäinen pärjääminen tai kokonaan palvelutarpeen päättyminen.

Kotihoidon käynneillä toimitaan yhdessä asiakkaan kanssa. Asiakasta tuetaan ja kannustetaan omaan hoitoonsa siten, että asiakas luottaa pärjäämiseensä kotona. Käynnit toteutetaan ammattihenkilön kotikäyntinä tai etäkäyntinä teknisen yhteydenpito välineen kautta.

Käynnit toteutetaan asiakassuunnitelman mukaisesti, kuitenkin niin, että asiakkaan äkilliseen tai tilapäiseen terveydentilan ja tai toimintakyvyn muutokseen reagoidaan siten, että asiakkaan turvallisuus ja pärjääminen on turvattu myös muuttuneessa tilanteessa.

Lyhytaikaisella jaksolla asumispalveluissa voidaan tukea asiakkaan kotona pärjäämistä. Lyhytaikaishoitona voidaan toteuttaa arviointijaksoja, kuntouttavia lyhytaikaishoitojaksoja/ intervallihoidoa, omaishoidon lomitusta sekä satunnaisia kriisihoidon tai paikkaa odottavien hoitojaksoja. Jaksojen pituuteen vaikuttaa asiakkaan tarve, mutta ne toteutuvat yleensä noin 1-2 viikon jaksoissa.

Mielenterveys- ja päihdehäiriöiden osalta kotihoidolla tarkoitetaan arjessa selviytymisen ja itsestä huolehtimisen tukea sosiaalihuoltolain mukaisten kotipalvelujen ja terveydenhuoltolain mukaisten kotisairaanhoidon palvelujen avulla huomioiden mielenterveys- ja päihdehäiriöiden aiheuttamat toimintakyvyn rajoitukset.

Saatavuus ja saavutettavuus

Kotihoidon palveluja tarjotaan henkilöille, joiden selviytyminen päivittäisistä, henkilökohtaisiin tarpeisiin liittyvistä asioista on heikentynyt vamman, sairauden, toimintakyvyn alenemisen tai muun vastavan syyn vuoksi.

Kotihoidon palveluja tarjotaan koko maakunnan alueella. Lyhytaikaista jaksohoitoa tarjotaan enimmäkseen noin tunnin matkan etäisyydellä asiakkaan vakituisesta asuinpaikasta.

Palveluiden sisältö sekä saatavuus ja saavutettavuus määritellään tarkemmin liitteenä olevissa palvelukuvauksissa. Kotihoidolle on maakunnassa vahvistettu myöntämisperusteet ja toimintaohje.

Kotihoidon palveluja järjestetään sellaisille erityistä tukea tarvitseville henkilöille, jotka asuvat omassa kodissaan ja tarvitsevat tukea itsenäiseen asumiseen ja elämään. Asumisen tuen tavoitteena on asiakkaan osallisuutta tukeva mahdollisimman itsenäinen elämä. Asunto voi olla joko omistus- tai vuokra-asunto. Se voi sijaita ryhmäkotien tai asuntoryhmien yhteydessä tai niiden lähellä.

Kotihoidon palvelut järjestetään yhdenvertaisesti koko maakunnan alueella ympärivuorokautisesti 24/7 periaatteella.

Kotihoito toteutetaan sosiaali- ja terveysalan ammattihenkilöiden kotikäynteinä ja/tai etäkäynteinä teknisten yhteydenpitovälineiden välityksellä. Lähtökohtana on asiakkaan tarve ja oma tavoite. Toiminnassa huomioidaan asiakkaan omat voimavarat.

Tavoitteena on, että 93 prosenttia maakunnan yli 75-vuotiaista asuu kotona vuonna 2025.

Vammaisten kotihoidon palvelukokonaisuuteen voi kuulua kotihoidon palvelut henkilökohtaisen avun toteuttamistapana, tai muutoin osana palveluasumisen toteuttamista. Kotihoidon palvelut voidaan yhteen sovittaa myös vammaispalvelulain mukaisten palveluiden ja tukitoimien kanssa. Vammaispalvelulain mukaiseen palveluasumispäätökseen voi sisältyä myös kotihoidon palvelut.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Kotihoidon palveluja varaudutaan järjestämään

- noin x prosentille lapsiperheistä (luku täydentyy)
- noin 13 prosentille yli 75-vuotiaista.

Asiakasmaksut

Lapsiperheiden kotipalvelu on lähtökohtaisesti perheelle maksullista. Maksun suuruuteen vaikuttavat perheen tulot, perheen koko ja palvelua myönnetty tuntimäärä. Mikäli perheen tulot jäävät alle asiakasmaksulaissa ja -asetuksessa määriteltyjen tuloarajojen, ei kotipalvelusta peritä maksua.

Kotihoidon asiakkailta peritään palveluiden käyttöön perustuvat tulosidonnaiset asiakasmaksut, jotka maakuntavaltuusto vahvistaa vuosittain talousarvion vahvistamisen yhteydessä.

Vaikeavammaisille henkilöille kotihoito on maksutonta, mikäli se on järjestetty osana vammaispalvelulain mukaista palveluasumista omaan kotiin tai kotihoito on vammaispalvelulain mukaista henkilökoh- taista apua.

Palveluiden tuottaminen

Lapsiperheiden kotipalvelun palvelutarpeen arvioinnin tehnyt työntekijä myöntää palvelun. Myös lap- sen asioista vastaava sosiaalityöntekijä voi tehdä kotipalvelua koskevan päätöksen.

Kotihoidon palvelutarpeen ja toimintakyvyn arviointi ja siihen perustuva asiakassuunnitelma ja palve- lun myöntämistä koskeva päätös tehdään palvelutarpeen arvioinnista vastaavassa liikelaitoksessa.

Kotihoidon kuntouttavan arviointijaksolla arvioinnista vastaa palvelutarpeen arvioinnista vastaava lii- kelaitos, arviointijakson aikaisen muun kotihoidon voidaan tuottaa asiakassetelillä.

Lapsiperheiden kotipalvelu tuotetaan asiakasseteleillä. Palveluntuottajina voivat toimia asiakasseteli- palveluja tuottava maakunnan tuotanto-organisaatio tai maakunnan hyväksymät muut palveluntuotta- jat.

Kotihoidon tukipalvelut sekä päiväaikainen tilapäinen ja säännöllinen kotihoito tuotetaan asiakasete- leillä. Palveluntuottajina voivat toimia asiakassetelipalveluja tuottava maakunnan tuotanto-organisa- tio tai maakunnan hyväksymät muut palveluntuottajat asiakkaiden tekemien valintojen mukaisesti

Yökotihoito, kotihoidon turva-/turvapuhelinpalvelut sekä turvapuhelinhälytysten vastaanotto ja niihin liittyvät hälytyskäynnit tuotetaan maakunnan ei-valinnanvapauspalveluja tuottava liikelaitos ja sen ali- hankkijat.

Silloin kun asiakas tarvitsee paljon erilaisia palveluja, hänelle voidaan myöntää myös asiakassuunni- telmaan perustuva henkilökohtainen budjetti, jolla asiakas voi hankkia itselleen asiakassuunnitelman mukaisia kotihoidon palveluja valitsemaltaan palveluntuottajalta.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyy myöhemmin.

32 Asumispalvelut

32.1 Perhehoito

Perhehoidon tarkoituksen on tarjota perhehoidossa olevalle henkilölle mahdollisuus kodinomaiseen hoitoon ja läheisiin ihmissuhteisiin sekä edistää hänen perusturvallisuuttaan ja sosiaalisia suhteitaan.

Perhehoito on hoidon, kasvatuksen tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona toimeksiantosuhteella. Perhehoidolla edistetään perhehoidossa olevan henkilön hyvinvointia, toimintakykyä, perusturvallisuutta ja sosiaalisia suhteita.

Palvelukuvaus

Perhehoito on hoitomuoto, joka järjestetään perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona. Perhehoito voi olla pitkäaikaista, lyhytaikaista tai osavuorokautista perustuen yksilölliseen hoito- ja palvelusuunnitelmaan, palvelusuunnitelmaan ja/tai erityishuolto-ohjelmaan (kehitysvammaiset). Lyhytaikainen perhehoito kestää yleensä muutamasta päivästä muutamaa viikkoon, lastensuojelun perhehoidossa jopa useita vuosia. Osavuorokautinen perhehoito voi olla päivä- tai yöaikaista. Toimeksiantosopimuksessa määritellään tapauskohtaisesti perhehoidon muoto ja sen kesto.

Pitkäaikainen perhehoito voi olla itsenäiseen elämään kuntouttava välivaihe tai pysyvämpi asumisen ja elämisen järjestely. Lapsille ja nuorille, jotka eivät voi asua omassa kodissaan, pitkäaikainen perhehoito on aina ensisijainen vaihtoehto.

Lastensuojelun perhehoito on ensisijainen sijaishuollon muoto. Lastensuojelun perhehoitoa käytetään pidempiaikaisen sijaishuollon lisäksi lastensuojelun avohuollossa lyhytaikaisena arvioivana ja kuntouttavana perhehoitona sekä kriisiperhehoitona.

Lyhytaikaista perhehoitoa voidaan järjestää mm. omaishoitajan vapaan järjestämiseksi, vanhempien jaksamisen tukemiseksi. Lyhytaikaisen perhehoidon tavoitteena on tukea ikäihmisen, pitkäaikaissairaana tai vammaisen kotona asumista. Säännöllinen lyhytaikainen perhehoito on kestoaltaan enintään 14 vuorokautta kuukaudessa.

Määräaikainen perhehoito, jota toteutetaan väliaikaisena järjestelynä mm. sairaalasta kotiutuessa, perhehoitopaikkaa vaihdettaessa, odotettaessa pitempiaikaista asumispaikkaa tai pitkäaikaisen perhehoitajan vapaan aikana, tulkitaan lyhytaikaiseksi perhehoidoksi.

Osapäiväperhehoitoa on hoito, joka kestää saman vuorokauden aikana enintään 10 tuntia. Yön yli kestävä hoito on lyhytaikaista perhehoitoa.

Hoidettavan kotona tapahtuva perhehoito määritellään lyhytaikaiseksi perhehoidoksi. Kotona tapahtuvaa perhehoitoa voidaan järjestää mm. omaishoitajan vapaan järjestämiseksi tai itsenäisen asumisen tukemiseksi siirtymävaiheessa.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Perhehoitoa järjestetään koko maakunnan alueella, sen saatavuuteen ja saavutettavuuteen vaikuttaa kuitenkin perhehoitokotien määrä ja sijainti.

Lastensuojelun perhehoitoa pyritään järjestämään mahdollisimman lähellä lapsen ja nuoren omaa kasvuympäristöä ja sosiaalisia verkostoja. Lastensuojelun perhehoitoa voidaan järjestää joko perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona. Perhekoti on sijoittajamaakunnan hyväksymä yksityiskoti.

Asiakasmaksut

Pitkäaikaisessa perhehoidossa olevilta peritään maakunnan vahvistamien asiakasmaksujen mukainen vuokra, ateriamaksu sekä ylläpitomaksu. Lyhytaikaisesta ja osavuorokautisesta perhehoidosta

peritään maakunnan vahvistama asiakasmaksu. Lastensuojelulain mukaisesta pitkäkestoisesta perhehoidosta voidaan periä Sosiaalihuollon asiakasmaksulain mukainen asiakasmaksu tai omavastuuosuus.

Palveluiden tuottaminen

Palvelutarpeen arviointi ja perhehoidon toimeksiantosopimuspäätös tehdään palvelutarpeen arvioinnista vastaavassa liikelaitoksessa. Liikelaitos tekee toimeksiantosopimuksen perhehoitajan kanssa tai sopimuksen perhehoidon järjestämisestä yksityisen perhehoidon tuottajan kanssa. Ammatillinen perhehoito on perhehoitoa, jota annetaan yksityisistä sosiaalipalveluista annetussa laissa määritellyn luvan perusteella ammatillisessa perhekodissa.

Lastensuojelun perhehoidon kriisi- ja vastaanottopalvelut tuotetaan maakunnan omissa tehtävään valmennetuissa perheissä ja erikoistuneissa yksiköissä.

Päätöksen palvelusta tekee ei-valinnanvapauden piirissä olevia palveluja tuottava maakunnan liikelaitos tai maakunnan ohjauspalveluista vastaava tuottajista riippumaton yksikkö. Lastensuojelulain mukaisesta perhehoidosta päätös tehdään lastensuojelulain mukaisena prosessina ja em. laissa määritellyt viranomaisen toimesta.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyy myöhemmin.

32.2 Asumispalvelu sekä lyhytaikaishoito asumisyksikössä

Palvelukuvaus

Asumispalvelulla tarkoitetaan sosiaalihuoltolain mukaista vuokrasopimukseen perustuvaa asumispalvelua, jossa asukas saa ympärivuorokautista hoitoa ja huolenpitoa sekä jatkuvaa apua selviytyäkseen päivittäisistä toiminnoista.

Asumispalvelut järjestetään asukaslähtöisesti niin, että asunnot ovat asukkaiden näköisiä, persoonallisia koteja. Kodit ovat tiloiltaan ja sijainniltaan sellaisia, että ne tukevat asukkaiden toimintakyvyn ylläpitämistä ja vahvistumista, mahdollistavat puolisoiden yhdessä asumista sekä ystävien ja sukulaisten vierailuja ja kannustavat muutoinkin asukkaita osallistumaan arkiympäristönsä normaaliin arkeen.

Asiakkaalla on mahdollisuus asua toimintayksikössä elämänsä loppuun saakka ja saada muuttuvia tarpeita vastaavaa hoitoa ja hoivaa. Palvelussa toteutuvat asiakkaan, hänen omaistensa ja henkilökunnan välinen yhteistyö, palvelujen sujuvuus ja hallittavuus sekä huolenpidon kokonaisvaltaisuus. Palvelun suunnittelussa ja menettelytavoissa asiakkaan tarpeiden huomioiminen ja asiakkaan kuuleminen ovat ensisijaisia.

Palveluun sisältyy asiakkaan tarpeen mukainen hoito ja huolenpito, toimintakykyä ylläpitävä ja edistävää toimintaa, ateriat-, vaatehuolto-, peseytymis- ja siivouspalvelut sekä osallisuutta ja sosiaalista kanssakäymistä edistävät palvelut.

Yksikössä on asiakkaiden elämää rytmittävä virkistyspalvelujen suunnitelma, jossa on huomioitu asiakkaiden toiveet ja tarpeet. Asiakkaille järjestetään säännöllisesti suunniteltua ja ohjattua toimintaa. Ulkoilumahdollisuus järjestetään jokaiselle asiakkaalle.

Lyhytaikaishoito on tarkoitettu kehitysvammaisille, autismikirjon henkilöille ja muille vammaisille henkilöille sekä ikäihmisille. Henkilölle järjestetään ohjausta, hoitoa, tukea ja apua intervallityyppisesti. Lyhytaikaisen hoidon avulla tuetaan omassa kodissaan asuvan ikäihmisen tai vammaisen henkilön läheisten jaksamista, mahdollistetaan omaishoidon vapaiden toteutuminen. Lyhytaikaisella hoidolla myös valmennetaan vammaista henkilöä itsenäistymään ja harjoittelemaan asumisen taitoja. Tuen avulla henkilöt selviytyvät asumiseen ja arkeen liittyvistä asioista.

Asumispalvelua voidaan toteuttaa myös omassa kodissa (esim. ELVA, omaishoidon sijaishoito, perhehoito).

Ohjattu asuminen on tarkoitettu niille kehitysvammaisille asiakkaille, jotka tarvitsevat arjen toiminnoissaan ohjausta ja tukea, mutta ohjauksen tarve ei ole ympärivuorokautista. Tavoitteena on asiakkaan osallisuutta tukeva mahdollisimman itsenäinen elämä. Ohjatun asumisen palvelu on tarkoitettu asiakkaille, jotka ovat melko omatoimisia jokapäiväiseen elämään liittyvissä asioissa, mutta tarvitsevat ohjaajan tukea, neuvoja ja apua päivittäin. Asiakkaan palvelukokonaisuuteen kuuluu yleensä päiväaikainen toiminta tai tuettu työ / työ asumispalvelun ulkopuolella. Ohjatussa asumisessa asukkaat voivat ohjaajan tuella harjoitella itsenäisen elämän taitoja ja muuttaa edellytysten täytyessä vähemmän tuettuun asumismuotoon, esim. tukiasumiseen.

Tuettua asumista järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat tukea itsenäiseen asumiseen tai itsenäiseen asumiseen siirryttäessä. Tuetulla asumisella tarkoitetaan asumisen tukemista sosiaalityöllä, sosiaaliohjauksella, henkilökohtaisella avustamisella, kuntoutusohjauksella ja muilla sosiaalipalveluilla, kuten asumisohjauksella, asumisneuvonnalla ja talous- ja velkaneuvonnalla.

Mielenterveys- ja päihdeongelmallisille suunnattuja asumispalveluja järjestetään henkilöille, jotka erityisesti syystä tarvitsevat apua tai tukea asumisessa tai asumisensa järjestämisessä. Asumispalveluja toteutettaessa huolehditaan siitä, että henkilön yksityisyyttä ja oikeutta osallistumiseen kunnioitetaan ja hän saa palvelutarpeensa mukaiset kuntoutus- ja terveydenhuollon palvelut. Kuntouttavilla palveluilla tarkoitetaan palveluja, joilla tuetaan mielenterveyskuntoutujan kuntoutumista ja itsenäistä selviytymistä.

Asiakasta ohjataan tekemään itsenäisesti päätöksiä, hoitamaan raha-asioitaan sekä muita arjen hallintaan liittyviä toimia, sekä asioimaan asumispalveluyksikön ulkopuolella. Mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden hoitoa ja kuntoutusta seurataan ja varmistetaan asiakkaan toimintakyvyn oikeansuuntainen kehitys. Tavoitteena on kuntoutujan tukeminen kohti itsenäisempää asumismuotoa.

Mielenterveys- ja päihdeasiakkaat tarvitsevat vahvaa asiakaskeskeistä palveluohjausta voidakseen hyödyntää valinnanvapautta ja hankkia palveluja esimerkiksi asiakassetelillä tai henkilökohtaisella budjetilla. Monialaista asiantuntija- ja palveluohjausta hyödynnetään asiakkaan kannalta vaikuttavan palvelukokonaisuuden järjestämiseksi huomioiden vaihteleva toimintakyky, muuttuvat palvelutarpeet sekä alentunut päätöksentekokyky.

Mielenterveys- ja päihdeongelmallisille suunnatut asumispalvelut ovat suunnitelmallista kuntoutusta ja perustuvat moniammatillisesti laadittuun asiakassuunnitelmaan, joka tehdään 3 viikon aikana kuntoutuksen alkamisesta ja tarkistetaan vähintään 3 kuukauden välein.

Mielenterveys- ja päihdepalveluiden asiakkaille erilaisia asumispalveluja on tarjolla tuen tarpeen mukaan:

Psykiatrinen tehostettu hoito- ja kuntouttava palveluasuminen 24 h edellyttävät terveydenhuollon lupaa ja henkilöstä paikalla ympäri vuorokauden.

Psykiatrinen tehostettu kuntouttava palveluasuminen 24 h edellyttää henkilöstön läsnäoloa ympäri vuorokauden. Tehostetussa kuntouttavassa palveluasumisessa asiakas tarvitsee aktiivista kuntoutusta ja ohjausta, tavoitteena itsenäisemmän elämän hallinnan saavuttaminen.

Psykiatrinen tehostettu asumispalvelu 24 h on luonteeltaan pitkäaikaista, yli kaksi vuotta kestävä. Tehostettu asumispalvelu on asumista, jossa toimintarajoitteinen asiakas tarvitsee ympärivuorokautisesti hoivaa, ohjausta, huolenpitoa ja tukea. **Psykiatrinen kuntouttava palveluasuminen 12h** on avohoitopalvelua, jossa asiakas asuu normaaliin asumiseen rinnastettavassa palveluyksikössä. Asiakas vaatii intensiivistä kuntoutusta mielenterveysongelmansa vuoksi. Henkilöstöä paikalla arkisin vähintään klo 7.00–20.00. **Psykiatrinen asumisen tukeminen** tukee kuntoutujaa mahdollisimman itsenäiseen elämään ja oireenhallintaan. Tavoitteena on auttaa asiakasta toimimaan arjessa mahdollisimman itsenäisesti ja luomaan yhteys asuinalueen paikallisiin palveluihin. Asiakasta tuetaan harjoittamaan päivittäisiä toimintoja, käyttämään kodin ulkopuolisia palveluja sekä löytämään mahdollisuuksia virikkeelliseen vapaa-ajan toimintaan.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Ympäri vuorokautista asumispalvelua (tehostettu asumispalvelu) tarjotaan henkilölle, joka toimintakykyvajeensa, sairautensa, vammansa tai muun vastaavan syyn takia tarvitsee ympärivuorokautisia hoivan ja hoidon palveluja eikä enää voi asua kotona itsenäisesti, omaisten ja/tai kotihoidon turvin.

Vammaisten palveluasuminen järjestetään ensisijaisesti omaan kotiin tukipalveluiden ja asunnon muutostöiden avulla.

Ikäihmisten asumispalveluja varaudutaan järjestämään noin kahdeksalle prosentille yli 75-vuotiaista. Ikäihmisten asumispalvelut järjestetään lähellä asiakkaiden tyypillisiä arkiympäristöjä niin, että ne ovat valtaosalla asiakkaista enimmillään noin tunnin päässä heidän tutusta arkiympäristöstään. Muiden asiakasryhmien asumispalveluja pyritään järjestämään niin ikään mahdollisimman lähellä asiakkaiden arkiympäristöjä, mutta niihin liittyvien erityispiirteiden johdosta palvelut voivat sijaita myös etäämmällä.

Lyhytaikaista asumispalvelua järjestetään keskimäärin 2-3 vrk (vrt. omaishoidon tuen vapaat) kuukaudessa, erityisperustein useammin. Vammaisten lasten lyhytaikaishoito pyritään järjestämään ensisijaisesti perhehoidossa, mutta perhehoitajien saatavuudesta ja vammaisen lapsen hoitamiseen liittyvien erityispiirteiden vuoksi perhehoito ei aina ole mahdollista.

Palveluiden sisältö sekä saatavuus ja saavutettavuus määritellään tarkemmin liitteenä olevissa palvelukuvauksissa. Asumispalveluille on maakunnassa vahvistettu myöntämisperusteet ja toimintaohje.

Asiakasmaksut

Asiakas maksaa itse vuokran sekä muut asumiseen liittyvät menot sekä ateriat. Palveluista asiakailta peritään palveluiden käyttöön perustuvat tulosidonnaiset asiakasmaksut, jotka maakuntavaltuusto vahvistaa vuosittain talousarvion vahvistamisen yhteydessä.

Palveluasumiseen liittyvät vammaispalvelulain mukaiset erityispalvelut ovat asiakkaille maksuttomia.

Palveluiden tuottaminen

Palvelutarpeen ja toimintakyvyn arviointi ja siihen perustuva asiakassuunnitelma ja palvelun myöntämistä koskeva päätös tehdään palvelutarpeen arvioinnista vastaavassa liikelaitoksessa.

Asumispalvelut tuotetaan asiakaseteleillä. Palveluntuottajina voivat toimia asiakasasetelipalveluja tuottava maakunnan tuotanto-organisaatio tai maakunnan hyväksymät muut palveluntuottajat asiakkaiden tekemien valintojen mukaisesti.

Silloin kun asiakas tarvitsee paljon erilaisia palveluja, hänelle voidaan myöntää myös asiakassuunnitelmaan perustuva henkilökohtainen budjetti, jolla asiakas voi hankkia itselleen asiakassuunnitelman mukaisia palveluja valitsemaltaan palveluntuottajalta.

32.3 Pitkäaikaislaitoshoido

Pitkäaikaislaitoshoidolla tarkoitetaan sosiaalihuoltolain mukaista pitkäaikaista laitospalvelua. Pitkäaikaislaitoshoidossa asiakkaalle tarjotaan hänen yksilöllisten tarpeidensa mukainen kuntoutus, hoito ja huolenpito turvallisessa, kodinomaisissa ja virikkeitä antavassa elinympäristössä.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Pitkäaikainen hoito ja huolenpito toteutetaan laitoksessa vain, jos se on henkilön terveyden tai turvallisuuden kannalta perusteltua, taikka siihen on muu painava peruste.

Pitkäaikaislaitoshoidoa pyritään järjestämään mahdollisimman lähellä asiakkaan tuttua arkiympäristöä, mutta palveluun liittyvien erityispiirteiden ja vähäisen käytön johdosta palvelu tarjotaan maakunnan alueella vain muutamissa toimipaikoissa.

Asiakasmaksut

Palvelusta peritään asiakasmaksu, jotka maakunta vahvistaa vuosittain asiakasmaksujen vahvistamisen yhteydessä.

Palveluiden tuottaminen

Pitkäaikaislaitoshoitopalveluiden tuottajana toimii ei-valinnanvapauden piirissä olevia palveluja tuottava maakunnan liikelaitos.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyä myöhemmin.

32.4 Lastensuojelun laitoshoido

Lapsi (0–17 vuotta) voidaan sijoittaa lastensuojelulain perusteella laitoshoidon avohuollon tukitoimena, kiireellisenä avohuollon tukitoimena, kiireellisesti sijoitettuna tai huostaan otettuna.

Palvelukuvaus

Lapsi voidaan sijoittaa lyhytaikaisesti laitoshoidon avohuollon tukitoimena lapsen tuen tarpeen arvioimiseksi, lapsen kuntouttamiseksi tai lapsen huolenpidon järjestämiseksi väliaikaisesti huoltajasta johtuvan syyn vuoksi. Lapselle voidaan järjestää laitoshuoltoa avohuollon tukitoimena myös yhdessä hänen vanhempansa, huoltajansa tai muun hänen hoidostaan ja kasvatuksesta vastaavan henkilön kanssa.

Sijoitus laitoshoidon kiireellisenä avohuollon tukitoimena voidaan tehdä, jos lapsi tarvitsee kiireellisesti apua edellyttäen, että sijoitus on lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia, mahdollisia ja riittäviä.

Jos lapsi on välittömässä vaarassa, lapselle voidaan järjestää kiireellisesti sijaishuoltona hänen tarvitsemansa hoito ja huolenpito.

Huostaan otettu lapsi sijoitetaan laitoshoidon, jos lapsen sijaishuoltoa ei voida järjestää lapsen edun mukaisesti riittävien tukitoimien avulla perhehoidossa tai muualla.

Lastensuojelulain mukaisia rajoitustoimenpiteitä voidaan käyttää ainoastaan laitoshuoltona järjestettävässä sijaishuollossa.

Laitoshoidolla voidaan vastata kriisi-, vastaanotto- tai arviointitarpeisiin ja voi olla kestoaltaan lyhyt tai pitkäkestoinen. Lisäksi se voi olla erikoistunutta esimerkiksi päihde- ja mielenterveysongelmiin.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Palvelut mahdollisimman läheltä lapsen ja nuoren omaa ympäristöä huomioiden kuitenkin hänen omat palvelutarpeensa lapsen edun mukaisesti.

Maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvat lastensuojelupalvelut järjestetään yhdenvertaisesti koko maakunnan alueella. Sosiaalipäivystyksen kautta voidaan hoitaa kiireellisiä lyhytaikaisia sijoituksia.

Asiakasmaksut

Hoidon korvauksena laitoshoidon maksuja voidaan periä perheiltä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulain perusteella. Lyhytaikaiset avohuollon tukitoimet ovat maksuttomia.

Palveluiden tuottaminen

Päätöksen palveluiden myöntämisestä tekee maakunnan tuottajista riippumaton yksikkö.

Palvelut tuotetaan maakunnan ei- valinnanvapauspalveluja tuottavan liikelaitoksen ja sen alihankkijoiden toimesta.

Maakunnassa tulee olla myös lastensuojelun laitospaikkoja päivystystarpeisiin ja kiireellisiin sijoitustarpeisiin. Maakunnallinen lastensuojelun päivystysyksikkö perustetaan sairaala Novan yhteyteen tai välittömään läheisyyteen.

Palvelu- ja hoitoketjut päivystysyksikön, maakunnan muiden lastensuojelulaitosten, maakunnan yksityisten ja yhteisöjen lastensuojelulaitosten, nuorisopsykiatrian sekä valtion koulukotien kanssa on sujuvaa erityispalvelujen integraation varmistamiseksi. Hoito- ja palveluketjut määritellään tarkemmin järjestämissuunnitelman liitteissä.

Maakunnalla on lastensuojelun laitospaikkoja avohuollon tukitoimena sijoitettaville lapsille, jotta viranomaistyönä tehtävä moniammatillinen arviointi ja perhetilanteen selvittely sekä mahdollinen lapsen paluu kotiin onnistuisi parhaalla mahdollisella tavalla. Lastensuojelupalveluiden järjestäjän tulee vastata lastensuojelun viranomaispäättöksenteosta ja siihen liittyvästä palvelutarpeen arvioinnista.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyä myöhemmin.

33 Sosiaali- ja terveydenhuollon asiointi- ja vastaanottopalvelut

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiointi- ja vastaanottopalveluilla vahvistetaan väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä työ- ja toimintakykyä, vähennetään väestön hyvinvointi- ja terveysvajeita sekä kansalaisten keskinäisiä hyvinvointi- ja terveyseroja.

Asiointi- ja vastaanottopalveluilla annetaan asiakasohjausta asiakkaan tarvitsemiin palvelukokonaisuuksiin, ylläpidetään terveyttä, hyvinvointia sekä työ- ja toimintakykyä ja osallisuutta, tuetaan arjen hallinnassa, selvitetään ja ratkotaan sosiaalisia ongelmia sekä tutkitaan ja hoidetaan sairauksia. Palveluilla tuetaan ja kannustetaan kansalaisia huolehtimaan omasta ja läheistensä hyvinvoinnista ja terveydestä sekä arjen sujumisesta.

33.1 Sosiaalityö

Sosiaalityöllä tarkoitetaan asiakas- ja asiantuntijatyötä, jossa rakennetaan yksilön, perheen tai yhteisön tarpeita vastaava sosiaalisen tuen ja palvelujen kokonaisuus, sovitaan se yhteen muiden toimijoiden tarjoaman tuen kanssa sekä ohjataan ja seurataan sen toteutumista ja vaikuttavuutta.

Palvelukuvaus

Sosiaalityö on luonteeltaan muutosta tukevaa työtä, jonka tavoitteena on yhdessä yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen kanssa lieventää erilaisten elämäntilanteiden mukanaan tuomia vaikeuksia, vahvistaa yksilöiden ja perheiden omia toimintaedellytyksiä ja osallisuutta sekä edistää yhteisöjen sosiaalista eheyttä.

Sosiaalityötä tehdään eri toimintaympäristöissä eri asiakasryhmien ja monitoimijaisten kumppanien kanssa esimerkiksi terveydenhuollossa, päihdehuollossa, työikäisten kanssa, vammaispalveluissa, vanhuspalveluissa, lastensuojelun avohuollossa ja lastensuojelun sijaishuollossa.

Sosiaalityössä jäsennetään asiakkaan ja perheen tilanteeseen liittyviä asioita ja ilmiöitä sekä niiden suhdetta yhteisöön ja yhteiskuntaan. Tavoitteena on löytää ennaltaehkäiseviä ja vaikuttavia ratkaisuja asiakkaalle, mutta myös edistää yhteiskunnallisia ratkaisuja sosiaalisiin ongelmiin. Sosiaalityössä olennaista on asiakkaan kohtaaminen kokonaisuutena ja yhteinen tilanteen arviointi asiakkaan kanssa. Palveluiden suunnittelu ja yhteistyö muiden toimijoiden kanssa ovat sosiaalityön ydintä. Asiakkaan voimavaroja ja haasteita kartoitetaan yhdessä hänen kanssaan huomioiden hänen lähipiirinsä ja elämäntilanteensa.

Sosiaalityöntekijä vastaa erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden palvelutarpeen arvioinnista ja palveluiden koordinoinnista toimimalla sosiaalihuoltolain mukaisena omatyöntekijänä. Palveluiden yhteensovittamisessa sosiaalityöllä on keskeinen rooli. Sosiaalihuollon yleis- ja erityislait määrittelevät sosiaalityön tehtäviä ja vastuita.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Sosiaalityöntekijän antamia palveluja tarjotaan niin, että ne ovat valtaosalla keskisuomalaisia saavutettavissa tavanomaisin liikennevälinein noin puolen tunnin matkan päässä kotoa. Mikäli asiakkaalla ei ole mahdollisuuksia käyttää joukkoliikennevälineitä tai hän ei muulla keinoin pääse liikkumaan, palveluja viedään tarpeen mukaan myös asiakkaiden koteihin ja asiakkaiden muihin tavanomaisiin arkiympäristöihin sekä hoito- ja hoivayksiköihin.

Palveluiden tuottaminen

Sosiaalityön palveluiden tuottajana toimii ei-valinnanvapauden piirissä olevia palveluja tuottava maakunnan liikelaitos.

Asiakasmaksut

Palvelu on asiakkaalle maksutonta.

Arvio palveluiden käytöstä maakunnalle

Täydentyy myöhemmin.

33.2 Sosiaaliohjaus

Sosiaaliohjauksella tarkoitetaan yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen neuvontaa, ohjausta ja tukea palvelujen käytössä sekä yhteistyötä eri tukimuotojen yhteensovittamisessa. Tavoitteena on yksilöiden ja perheiden hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen vahvistamalla elämänhallintaa ja toimintakykyä.

Palvelukuvaus

Sosiaaliohjaus on suunnitelmallista työtä yhdessä asiakkaan, hänen lähiverkostonsa ja muiden toimijoiden kanssa. Se on palveluprosessista vastaamista ja asiakastyön toteuttamista erilaisin sosiaaliohjauksen menetelmin. Keskeisenä osana on osallisuuden vahvistaminen, asioinneissa auttaminen, taloudenhallinnan tukeminen ja asumisasioiden järjestäminen, ohjaus ja neuvonta.

Sosiaaliohjauksen tavoitteena on ylläpitää ja edistää asiakkaan toimintakykyä sosiaalisen kuntoutuksen keinoin ja ennaltaehkäistä kriisitilanteiden ja muiden ongelmien syntyä ja työskennellä jo ilmenneiden ongelmien ratkaisemiseksi. Sosiaalihuollon yleis- ja erityislait määrittelevät sosiaaliohjauksen tehtäviä ja vastuita.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Sosiaaliohjaajan antamia palveluja tarjotaan niin, että ne ovat valtaosalla keskisuomalaisia saavutettavissa tavanomaisin liikennevälinein noin puolen tunnin matkan päässä kotoa. Mikäli asiakkaalla ei ole mahdollisuuksia käyttää joukkoliikennevälineitä tai hän ei muulla keinoin pääse liikkumaan, palveluja viedään tarpeen mukaan myös asiakkaiden koteihin ja asiakkaiden muihin tavanomaisiin arkiympäristöihin sekä hoito- ja hoivayksiköihin.

Palveluiden tuottaminen

Sosiaaliohjauksen palveluiden tuottajana toimii ei-valinnanvapauden piirissä olevia palveluja tuottava maakunnan liikelaitos ja sen kilpailuttamat palveluntuottajat.

Asiakasmaksut

Palvelu on asiakkaalle maksutonta.

Arvio palveluiden käytöstä maakunnalle

Täydentyy myöhemmin.

33.3 Ohjaamotoiminta

Ohjaamotoiminnalla tarkoitetaan erilaisia alle 30-vuotiaiden työllistymiseen, elämänhallintaan, urasuunnitteluun ja opiskeluun liittyviä, eri tahojen tuottamia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita, jotka ovat saatavilla yhden luukun palvelupisteestä. Maakunnan järjestämisvastuulla on alle 30-vuotiaiden palvelupisteet yhteistyössä kuntien ja muiden nuorille palveluita tarjoavien tahojen kanssa. Ohjaamo toimii alustana näiden palveluiden yhdistämiselle saman katon alle matalan kynnyksen monialaiseksi toiminnaksi. Työ on verkostoituvaa ja hallintorajat ylittävää, sillä Ohjaamotoiminnassa on mukana mm. kasvupalveluiden toimijoita, kunnan, yritysten ja järjestöjen toimijoita sekä sosiaali- ja terveystalveluiden henkilöstöä paikallisten nuorten palvelutarpeista riippuen. Ohjaamotoiminnan tavoitteina on nuorten siirtymien sujuvoittaminen, elämänhallinnan, osallisuuden ja toimintakyvyn lisääminen sekä palveluntuottajien monialaisen kokonaisuuden yhteen tuominen.

Palvelukuvaus

Palvelua saavat kaikki alle 30-vuotiaat henkilöasiakkaat maakunnan alueelle rakentuvan palvelupiste-verkoston kautta. Ohjaamossa/maakunnan nuorten palvelupisteessä asioiva nuori voi olla sote-keskuksen, kasvupalvelujen tai jonkun muun toimijan, kuten oppilaitoksen, asiakas tai ko. palvelujen ulkopuolella, jolloin palvelutarve ja ohjaus vaihtelevat elämäntilanteen mukaan. Ohjaamossa tehdään nuoren palvelutarpeen arviointia. Palvelutarve voi olla arvioitu jo em. palveluiden piirissä. Nuoren palvelutarpeen muuttuessa ohjaus maakunnan järjestämistä/tuottamista palveluista muiden toimijoiden palveluihin tehdään mahdollisimman jouhevasti ja ilman katkoksia palvelujen välillä.

Ohjaamotoiminnassa mukana olevat tahot tarjoavat nuoren elämäntilanteeseen sopivia palveluita monialaisessa yhteistyössä. Ohjaamossa asiointi on päivystysluonteista ja nuoren niin halutessa anonyymiä. Ohjaamotoiminnassa on saatavilla nuorten ohjauspalveluita yhden luukun periaatteella: tietoa, neuvontaa, ohjausta ja henkilökohtaista palvelua niin koulutukseen, työllistymiseen kuin hyvinvointiin ja arjen asioihin liittyvissä asioissa. Ohjaus tapahtuu monialaisena yhteistyönä kunnan, sote- ja kasvupalvelujen, Kelan, ja yksityisen sekä kolmannen sektorin toimijoiden välillä. Ohjaus voi tapahtua yksilö-, ryhmä- ja/tai verkko-ohjauksena.

Ohjaamossa on osaamista työllistymiseen ja työnhakuun, kouluttautumiseen, terveyteen, elämänhallintaan, toimeentuloon ja nuorten osallistamiseen liittyvien asioiden tunnistamisessa ja ohjaamisessa. Ohjaamossa tapahtuva ohjaus on nuoren elämäntilanteen kokonaisvaltaisesti huomioivaa, oikea-aikaista ja ennaltaehkäisevää, jolloin nuorten opiskelu- ja työuria voidaan pidentää, elämänhallintaan liittyviin asioihin puututaan nopeasti ja elinikäisen oppimisen tavoite täyttyy. Ohjaamotoiminnassa toteutetaan Nuorisotakuun tavoitteita ja ehkäistään nuorten syrjäytymistä niin paikallisella kuin maakunnallisella tasolla.

Maakunnassa toimivat Ohjaamot tekevät verkostoyhteistyötä keskenään, mutta myös muiden maakuntien Ohjaamojen kanssa. Ohjaamojen toimintaa seurataan säännöllisesti valtakunnallisella ja paikallisella tasolla. Seurannassa huomioidaan niin sosiaaliset kuin taloudelliset vaikuttavuustekijät. Maakunnallisen Ohjaamoverkoston toiminnan tavoitteet määritellään yhteistyössä rakentuvan verkoston kanssa maakunnan strategiset tavoitteet huomioiden. Nuoret ovat aktiivisesti mukana Ohjaamopalvelun kehittämisessä niin paikallisella kuin maakunnallisella tasolla.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Palvelut ovat saatavissa palvelupisteissä, jotka on järjestetty yhteistyössä maakunnan kasvupalveluiden, sote-keskuksen, kuntien sekä yksityisen ja kolmannen sektorin nuorille palveluja tarjoavien toimijoiden kanssa.

Palvelupisteitä on maakunnan alueella niin, että palvelut ovat valtaosalle maakunnan alueella asuville alle 30-vuotiaille nuorille saatavilla tunnin tunnin matkan päässä,

Ohjaamon palvelut ovat asiakkaiden saavutettavissa monikanavaisesti: kasvokkain, sähköisesti tai puhelimitse, ja palvelut ovat tarjolla pääsääntöisesti arkipäivisin. Palveluita tarjotaan päivystysluonteisina, mutta myös ajanvarauksella. Ohjaamon palvelut voidaan toteuttaa myös liikkuvana palveluna sekä jalkautuvana palveluna etenkin kuntayhteistyössä.

Asiakasmaksut

Palvelu on asiakkaille maksutonta.

Palveluiden tuottaminen

Palvelu tuotetaan yhteistyössä Ohjaamotoiminnassa paikallistasolla mukana olevien tahojen kesken. Ohjaamopalvelupisteissä mukana olevat organisaatiot/tahot sopivat paikallisesti erityisesti yhteistyössä kuntien kanssa monialaisen palvelun tuottamisesta nuoren yksilöllisen palvelutarpeen mukaan.

Ohjaamossa tarjottavia palveluita voi tuottaa kuntien, järjestöjen ja yritysten ohella maakunnan liikelaitos tai yksityinen palveluntuottajana osana alle 30-vuotiaisiin kohdennettua kasvu- ja/tai sote-palvelujen tuotantoaan.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Maakunta, kunta ja muut Ohjaamotoiminnassa mukana olevat tahot sopivat yhteisesti kustannusten jaosta huomioiden yhteistyötahojen omat linjaukset.

33.4 Perheoikeudelliset palvelut

Perheoikeudellisiin palveluihin sisältyvät isyysasiat, lapsen huolto- ja tapaamisasiat, olosuhdeselvitysten laatiminen tuomioistuimelle, lapsen ja vanhemman tapaamisten järjestäminen (tapaamispaikkatoiminta), lastenvalvojan työ, perheasioiden sovittelu sekä adoptioneuvonta.

Palvelukuvaus

Lastenvalvoja vastaa sosiaalihuoltolaissa, laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta, isyyslaissa, äitiyslaissa sekä laissa lapsen elatuksesta säädetyn mukaisten menettelyjen toteutumisesta. Lastenvalvoja auttaa isyyden selvittämiseen, lapsen huoltoon ja tapaamiseen sekä elatustukeen ja -apuun liittyvissä asioissa sekä tekee olosuhdeselvityksiä tuomioistuimelle. Lastenvalvoja vastaa myös perheoikeudellisista sopimusasioista ja niihin liittyvistä toimenpiteistä ja menettelyistä.

Valvotuilla tapaamisilla tarkoitetaan sosiaalihuoltolain mukaisia vanhempien eron jälkeen lapsen tapaamisessa toteutettavia valvottuja vaihtoja, tuettuja tapaamisia ja valvottuja tapaamisia. Tapaamisten valvonta perustuu joko maakunnan vahvistamaan sopimukseen tai tuomioistuimen päätökseen, jossa määritellään tarvittavien toimenpiteiden sisältö.

Isyyden tunnustamisen palvelukokonaisuus sisältää aiheeseen liittyvät neuvottelut, virka-apupyynnöt, tietojen hankinnan, isyystutkimusnäytteet, tunnustamisen vastaanottamisen, määräaikaisten seurannan, asiakirjojen laadinnan ja toimittamisen maistraattiin ja isyyden selvittämisen keskeyttämispäätökset. Lisäksi palveluun kuuluu mahdolliset kanteet ja lapsen edustaminen tuomioistuimessa.

Sovittelussa sosiaalihuoltolain mukaiset perheasioiden sovittelijat antavat pyynnöstä apua ja tukea tilanteissa, joissa perheessä esiintyy ristiriitoja. Sovittelu on tarkoitettu lapsiperheille, joissa vanhemmat miettivät eron mahdollisuutta. Palvelun tavoitteena on sovittelun keinoin auttaa puolisoita ratkaisemaan perheen ristiriitoja ja erityisesti turvata lapsen asema vanhempien erotessa. Palvelua tarjotaan myös eronneille vanhemmille. Laissa lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta todetaan, että tuomioistuin voi määrätä täytäntöönpanosovittelun tilanteissa, joissa tehty sopimus tai oikeuden päätös ei toimi käytännössä. Täytäntöönpano- ja asiantuntija-avusteinen tuomioistuinsovittelu ovat lähtökohtaisesti eri lailla järjestettyjä ja niissä toimivat nimetyt sovittelijat eri palveluista.

Adoptioneuvonta on adoptiolaisissa säädeltyä neuvontaa adoption kaikille osapuolille ennen adoptiota ja sen jälkeen. Adoption tarkoituksena on edistää lapsen parasta vahvistamalla lapsen ja vanhemman

suhde adoptoitavan ja adoptionhakijan välille. Adoptioneuvonnan antajan valvoo kaikissa adoptioon liittyvissä kysymyksissä lapsen etua sekä neuvoa, auttaa ja tukee lasta, lapsen vanhempia, adoptionhakijoita sekä muita henkilöitä, joiden suostumus adoptioon vaaditaan.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Palvelut tarjotaan sähköisinä palveluina ja fyysisesti yhdessä maakunnan alueella sijaitsevassa toimipisteessä.

Neuvolapalveluissa otetaan vastaan ennen lapsen syntymää tapahtuva ennakollinen isyyden tunnistaminen ja asiaan liittyvä vanhempien välinen huolto- ja tapaamissopimus, jonka neuvola toimittaa lastenvalvojalle. Valvottuihin tapaamisiin liittyvää tapaamispaikkatoimintaa toteutetaan seudullisesti koko maakunnan alueella.

Adoptioneuvontaa annetaan maakunnan toimesta sekä adoptiotoimistoista, jotka ovat saaneet sosiaali- ja terveystalouden lupa- ja valvontavirastolta luvan adoptiotoimiston ylläpitämiseen.

Kansainvälisissä adoptioasioissa toimii valtakunnallisesti keskitetty adoptiopalvelu.

Perheasiainsovittelua annetaan asiakkaan pyynnöstä.

Asiakasmaksut

Lastenvalvojan palvelut ovat asiakkaalle maksuttomia.

Palveluiden tuottaminen

Palveluiden tuottajana toimii ei-valinnanvapauden piirissä olevia palveluja tuottava maakunnan liikelaitos. Valvottuja tapaamisia tuotetaan joko liikelaitoksen omana työnä tai ostopalveluna.

Perheasiainsovittelua tuotetaan ostopalveluna tahoilta, jotka ovat saaneet aluehallintoviraston luvan toimintaan.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyä myöhemmin.

33.5 Yleislääketieteen alaan kuuluvat asiointi- ja vastaanottopalvelut

Palvelukuvaus

Yleislääketieteen alaan kuuluvat asiointi- ja vastaanottopalvelut sisältävät yleislääkäritasoiset terveyden- ja sairaanhoitopalvelut kiireettömissä ja kiireellisissä (samana päivänä hoidon tarpeen arviota tarvitsevista) asioissa. Yleislääketieteen alaan kuuluva, terveydenhuollon ammattihenkilön antama palvelu sisältää asiakkaiden oireiden, toimintakyvyn ja sairauksien tutkimisen, toteamisen, hoidon, ohjauksen ja neuvonnan sekä yleislääketieteen alaan kuuluvat toimenpiteet ja vastaanotolla toteutettavat lääkehoidot voimassa olevan lainsäädännön, Käypä hoito-suositusten sekä maakunnassa sovittujen hoito- ja palveluketjujen mukaisesti. Tutkimustulokset ja hoito-ohjeet toimitetaan asiakkaalle hänelle soveltuvalla tavalla (esimerkiksi valtakunnalliset tietojärjestelmäpalvelut, puhelin tai sähköinen asiointi).

Asiakkaalle tarjotaan sote-keskuksen asiakkaaksi listautumisen yhteydessä mahdollisuutta *hyvinvoinnin ja terveyden kartoitukseen (pl. neuvola-, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluiden piirissä olevat asiakkaat)*. Työttömien asiakkaiden kartoitukseen sisältyy myös työkyvyn arviointi. Kartoituksen perusteella asiakkaalle laaditaan asiakkaan omiin tavoitteisiin perustuva henkilökohtainen hyvinvointisuunnitelma. Kartoitus tehdään pääsääntöisesti sähköisesti ns. virtuaalisena terveystarkastuksena jo olemassa olevien ja asiakkaan itsensä täydentämien asiakas- ja potilastietojen sekä mittaus- ja testitulosten perusteella. Kartoituksen perusteella arvioidaan asiakkaan hyvinvointiin ja terveyteen liittyviä riskitekijöitä ja hoitovajeita ja laaditaan tarvittaessa sote-keskuksen ammattilaisen tukemana asiakkaan omiin tavoitteisiin perustuva henkilökohtainen hyvinvointisuunnitelma.

Hyvinvointisuunnitelma on osa asiakkaan laajempaa asiakassuunnitelmaa. Hyvinvointisuunnitelman toteutumista seurataan ja sitä päivitetään yhteistyössä asiakkaan kanssa. Hyvinvointisuunnitelman toteutumisen seurannasta ja päivittämisestä sovitaan asiakaskohtaisesti. Hyvinvoinnin ja terveydentilan seuranta voi perustua pääsääntöisesti sähköisesti kertyvään asiakas- ja potilastietoon ja niiden perusteella tehtäviin virtuaalisiin hyvinvointi- ja terveystarkastuksiin.

Terveysneuvonta sisältää terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi sekä sairauksien ehkäisemiseksi annettavaa neuvontaa ja ohjausta. Terveysneuvontaa sisällytetään soveltuvin osin kaikkiin asiakas-kontakteihin. Kohdennettua terveysneuvontaa ja ehkäisevää hoitoa tarjotaan asiakkaille ja heidän omaisilleen sekä hoitajilleen, mikäli asiakkaalle tunnistetaan erityisiä riskitekijöitä. Terveysneuvonnalla annetaan asiakkaalle tietoa terveyteen ja hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä asiakkaan elämäntilan-teen edellyttämällä tavalla.

Asiakkaille tarjotaan myös terveydenhuoltolain tarkoittamia *terveystarkastuksia ja rokotuksia* kansal-listen ohjelmien, Käypä hoito -suositusten sekä maakunnan oman terveystarkastusohjelman mukai-sesti. Terveystarkastuksilla tarkoitetaan kliinisillä tutkimuksilla tai muilla tarkoituksenmukaisilla ja luo-tettavilla menetelmillä suoritettua terveydentilan ja työ- ja toimintakyvyn tarkastusta sekä terveyden edistämiseen liittyvää terveydentilan selvittämistä. Palveluihin sisältyvät aikuisväestölle tehtävät ter-veystarkastukset kuten kutsuntojen ennakkotarkastukset, opiskelija- ja työterveyshuollon ulkopuolelle jääville nuorille ja työikäisille tehtävät tarkastukset ml. työttömien ja omaishoitajien lakisääteiset tar-kastukset sekä ikäkausittain (esim. 65-vuotiaille) tehtävät tarkastukset edellä mainittujen ohjeistusten mukaisesti. Terveystarkastus voidaan toteuttaa hyödyntämällä sähköisiä palveluja, kuten sähköistä terveystarkastusta tai omahoitosivuja. Jos sähköisissä palveluissa ilmenee tarvetta tarkempaan ter-veydentilan arvioon, potilas tulee ohjata ottamaan yhteyttä sosiaali- ja terveyskeskukseen

Asiakkaille annetaan *terveydentilaa koskevat todistukset ja lausunnot* silloin, kun todistuksen tai lau-sunnon tarve perustuu lakiin tai sen saaminen on asukkaan tai potilaan hoidon, toimeentulon, opiske-lun tai muun vastaavan syyn kannalta tarpeellista.

Vastaanottopalveluilla hoidetaan muun muassa väestöllä yleisesti esiintyviä, usein pitkään kestäviä ja toiminta- tai työkykyyn vaikuttavia sairauksia, lieviä tai keskivaikeita mielenterveyshäiriöitä tai päihde-ongelmia, jotka edellyttävät pidempiaikaista lääkkeitöntä tai lääkkeellistä hoitoa, omahoitoa ja tervey-denhuollon ammattihenkilön toteuttamaa seurantaa tai ohjattua harjoittelua ja joiden toteuttaminen on mahdollista perustason terveydenhuollossa tehokkaasti ja turvallisesti. Asiakasta tutkitaan ja hoide-taan yleislääketieteen erikoislääkäri- ja/tai yleislääkärijohdoisesti.

Lääkärin lisäksi myös muut terveydenhuollon ammattihenkilöt voivat tutkia potilaan ja todeta sairau-den oireita ammatillisen osaamisensa ja ammattihenkilöiden välisen työnjaon mukaisesti. Sairauksien diagnoosit asettaa aina lääkäri. Sairauden oireiden toteaminen ja oireenmukainen hoito, neuvonta ja ohjaus voivat tapahtua esimerkiksi seuraavissa tilanteissa:

- fysioterapeutin vastaanotolla
- sairaanhoitajan vastaanotolla
- päihdehoitajan vastaanotolla
- psykologin, depressiohoitajan tai psykiatrisen sairaanhoitajan vastaanotolla
- muiden sairaanhoidollisten erityisosajien vastaanotolla (esim. haavanhoitaja, sydänhoitaja, diabetespotilaiden hoitaja jne.),

Tavanomaisimpia yleislääketieteessä hoidettavia sairauksia ja terveysongelmia ovat esimerkiksi

- infektiot
- pitkäaikaiset haavahoidot
- lievät tapaturmat
- tuki- ja liikuntaelinten sairaudet
- sydän- ja verisuonisairaudet ja niiden taustatekijät
- verenpainetauti

- diabetes (pl. vaativa tyypin diabeteksen hoito)
- allergiat ja hengityselinten sairaudet
- erilaiset toiminnalliset häiriöt ja muistiongelmien sekä
- mielenterveys- ja päihdehäiriöistä esimerkiksi lievät tai keskivaikeat masennus- ja ahdistuneisuushäiriöt, unettomuus, päihteiden haitallinen käyttö ja
- lievät tai keskivaikeat päihderiippuvuudet sekä hoitotasapainossa olevat vaikeat päihde- ja mielenterveyshäiriöt.

Lisäksi yleislääkäri hoitaa harvinaisemmat sairaudet, joiden hoitaminen toteutetaan sote-keskuksessa esimerkiksi sairaalahoidon jälkeen erikoissairaanhoidosta saatujen hoitolinjausten ja jatkohoito-ohjeiden mukaisesti. Työnjaossa toteutetaan järjestäjän vahvistamia hoitoketjuja.

Kiirevastaanotolla tarkoitetaan sellaisten äkillisten oireiden, vaivojen ja lievien vammojen tutkimusta ja hoitoa, jotka voidaan potilasturvallisesti suorittaa sote-keskuksissa niiden aukioloaikoina yleensä saman päivän aikana. Varsinainen ympärivuorokautinen päivystystoiminta on järjestetty erikseen maakunnan yhteispäivystyksessä.

Hätätilanteissa väestö saa avun hätäkeskuksen kautta *ensihoitopalvelusta*.

Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus

Asiakkaat saavat yleislääketieteen alaan kuuluvat asiointi- ja vastaanottopalvelut valitsemastaan sote-keskuksesta. Sote-keskukset tarjoavat asiakkailleen yksilöllisen tarpeen mukaisesti vastaanottopalveluja sote-keskuksissa. Vastaanottoja toteutetaan ja asiakkaita palvellaan myös puhelimitse sekä digitalisaation tarjoamia mahdollisuuksia monipuolisesti hyödyntäen.

Sote-keskukset (sote-keskustuottajat) voivat perustaa maakunnan alueelle palveluvalikoimaltaan eritasoisia toimipaikkoja. Sote-keskukset (tuottajat) päättävät yksiköidensä palveluiden laajuudesta ja sijoittumisesta. Jokaisella sote-keskuksella on maakunnan alueella kuitenkin vähintään yksi sellainen toimipaikka, josta asiakkailta on mahdollisuus saada kaikki maakunnan määrittelemät suoran valinnan sote-keskuspalvelut. Asiakkaat voivat käyttää valitsemansa sote-keskuksen kaikkia toimipaikkoja.

Palvelut järjestetään niin, että:

- Kaikilla maakunnan asukkailla on mahdollisuus saada oman sote-keskuksensa tekemä hoidontarpeen arvio puhelimitse arkisin klo 8-18 välisenä aikana.
- Mielenterveys- ja päihdeasiakkaille tarjotaan myös ajanvarauksetonta vastaanottopalvelua. Se on tarkoitettu kiireellisiin hoidontarpeisiin tarkoitettua vastaanottoa akuutti- ja kriisitilanteissa kaikille ikäryhmille. Tavoitteena on akuutin kriisin ja akutisoituneen oirekuvan oikea-aikainen ja palvelutarpeen mukainen tuki ja hoito sekä sairauksien ja häiriöiden varhainen tunnistaminen ja hoito. Palvelu voi toteutua myös kiireellisenä konsultoivana palveluna asiakkaan ollessa yleislääkärin vastaanottokäynnillä (esim. psykoosin esiioireet, hoitotasapainon relapsi) tai esim. lähisairaalan osastolla.
- Kaikissa kuntakeskuksissa ja päivittäistavaroiden asiointialueilla (valtaosalla asukkaista alle puolen tunnin matkan päässä kotoa) on vähintään yksi sellainen sote-keskuksen toimipaikka, jossa on saatavilla vähintään ajanvaraukseen perustuvia hoitajan (T3=7) ja lääkärin (T3=21) vastaanottopalveluja.
- Kaikissa seutukuntakeskuksissa ja erikoistavaroiden asiointialueilla (valtaosalla asukkaista alle tunnin matkan päässä kotoa) on vähintään yksi sellainen sote-keskuksen toimipaikka, jossa on saatavilla hoidontarpeen arviointi ja kiirevastaanottopalveluja arkisin sekä ajanvaraukseen perustuvia suoran valinnan palveluihin sisältyviä vastaanottopalveluja seuraavasti:
 - yleislääkäri ja hoitaja
 - mielenterveys- ja päihdehoitaja
 - fysioterapeutti
 - sosiaaliohjaaja.

Palveluiden sisältö sekä saatavuus ja saavutettavuus määritellään tarkemmin valmistelun edetessä.

Palveluiden tuottaminen

Sote-keskuspalvelut tuottaa maakunnan sote-keskuspalveluja tuottavat tuotanto-organisaatiot ja maakunnan hyväksymät muut sote-keskuspalveluiden tuottajat asiakkaiden tekemien valintojen mukaisesti.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyä myöhemmin.

33.6 Lääketieteen erikoisalakohdaiset vastaanottopalvelut ja toimenpiteet

Lääketieteen erikoisalakohdaisilla vastaanottopalveluilla ja toimenpiteillä tarkoitetaan tässä yhteydessä muiden kuin yleislääketieteen alaan kuuluvien, pääosin erikoislääkärijohtoisia terveydenhuollon ammattihenkilöiden konsultaatio- ja vastaanottopalveluja sekä sairaalaympäristöä edellyttäviä toimenpiteitä seuraavilta erikoisaloilta:

- akuuttilääketiede
- anestesiologia ja tehohoito
- fysiatria
- geriatria
- hammas-, suu- ja leukakirurgia
- ihotaudit ja allergologia
- keuhkosairaudet
- kirurgia (ja sen suppeina erikoisaloina käsikirurgia, lastenkirurgia, neurokirurgia, ortopedia ja traumatologia, plastiikkakirurgia, rintaelinkirurgia, urologia, vatsaelinkirurgia, verisuonikirurgia)
- kliininen fysiologia ja isotooppilääketiede
- kliininen neurofysiologia
- korva-, nenä- ja kurkkutaudit
- lastenneurologia
- lastenpsykiatria
- lastentaudit
- naistentaudit ja synnytykset
- neurologia
- nuorisopsykiatria
- patologia
- psykiatria
- radiologia (kuvantaminen)
- silmätaudit
- sisätaudit (ja sen suppeina erikoisaloina endokrinologia, gastroenterologia, hematologia, infektioaudit, kardiologia, nefrologia, reumataudit ja yleissisätaudit)
- syöpätaudit ja sädehoito.

Palvelut sisältävät asiakkaiden tutkimista ja hoitoa sekä vaativia toimenpiteitä kuten kirurgisia leikkaustoimintoja, voimassa olevan lainsäädännön, Käypä hoito-suositusten sekä maakunnassa sovittujen hoito- ja palveluketjujen mukaisesti.

Asiakkaille annetaan *terveydentilaa koskevat todistukset ja lausunnot* silloin, kun todistuksen tai lausunnon tarve perustuu lakiin tai sen saaminen on asukkaan tai potilaan hoidon, toimeentulon, opiskelun tai muun vastaavan syyn kannalta tarpeellista.

Erikoislääkärin lisäksi myös muut terveydenhuollon ammattihenkilöt voivat tutkia potilaan ja todeta sairauden oireita ammatillisen osaamisensa ja ammattihenkilöiden välisen työnjaon mukaisesti. Sairauksien diagnoosit asettaa aina erikoislääkäri.

Vakavien ja monimuotoisten lastenpsykiatristen, nuorisopsykiatristen ja aikuisten psykiatristen sairauksien ja päihderiippuvuuksien tutkimus, diagnostiikka, avohoito ja kuntoutus toteutetaan pääasiassa erityistason vastaanottopalvelussa kaikille ikäryhmille. **Palveluun ohjautetaan**, kun psykiatrisen oirekokonaisuus tai päihderiippuvuus ei ole helpottunut perustason palvelujen ja konsultaatiotuen avulla tai on vaikea-asteinen ja moninainen. **Hoidon tarpeen ja palvelutarpeen sekä kiireellisyyden arviointi** toteutuu perustason vastaanottopalvelun ja erityistason vastaanottopalvelun yhteisessä keskustelussa asiakkaan ja tarvittaessa hänen läheistensä kanssa. Lasten ja nuorten osalta perhe on aina mukana arvioinnissa. Erityistason mielenterveys- ja päihdepalveluissa hoidosta vastaavat lastenpsykiatri, nuorisopsykiatri, psykiatri, päihdepsykiatri tai päihdelääkäri.

Vakavien mielenterveys ja päihdehäiriöiden osalta tavoitteena on opiskelu-, työ- ja arjen toimintakyvyn palautuminen tai heikkenemisen pysähtyminen, uusien taitojen oppiminen, toimivien ihmissuhteiden ylläpito, hoitotasapainon saavuttaminen, tarvittavan ylläpitävän palvelukokonaisuuden kokoaminen, haittojen vähentäminen ja oirekuvan oikeuttaman etuuden hakeminen, elämänlaadun parantuminen sekä sairauden/ oireilun hallinta yksilön ja hänen lähipiirinsä tasolla. Vakavien oirekuvien parantua ja hoitotasapainon löydyttyä asiakkaat jatkavat yleislääkärin seurannassa ja hoitovastuussa.

Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus

Konsultaatio- ja vastaanottopalveluja tarjotaan niin, että niillä voidaan tukea tehokkaasti potilaan hoitamista oman sote-keskuksen ja muiden palveluiden yhteydessä ja näin välttää potilaiden lähettämistä erikoissairaanhoidon vastaanotoille Sairaala Novaan silloin kun se on potilaan hoidon kannalta tarkoituksenmukaista.

Sairaalaympäristöä edellyttävät konsultaatio- ja vastaanottopalvelut sekä toimenpiteet järjestetään pääosin Sairaala Novassa. Valtakunnallisesti keskitettävät erikoissairaanhoidon palvelut järjestetään ko. päätösten ja maakuntien välisten sopimusten mukaisesti.

Tutkimustulokset ja hoito-ohjeet toimitetaan asiakkaalle hänelle soveltuvalla tavalla (esimerkiksi valtakunnalliset tietojärjestelmäpalvelut, puhelin tai sähköinen asiointi).

Palvelun tuottaminen

Suoran valinnan palveluihin sisältyviä (esim. geriatrian ja psykiatrian, määrittely täsmentyy myöhemmin) erikoisalojen konsultaatio- ja vastaanottopalveluja tuottavat maakunnan sote-keskuspalveluja tuottavat tuotanto-organisaatiot ja maakunnan hyväksymät muut sote-keskuspalveluiden tuottajat. Suoran valinnan palvelut määritellään yksityiskohtaisemmin palvelukuvauksissa ja hoitoketjuissa)

Muiden (kuin em. geriatria ja psykiatria) erikoisalojen osalta palvelut tuottaa maakunnan ei-valinnan vapauspalveluja tuottava liikelaitos ja sen alihankkijat.

Mikäli liikelaitos ei onnistu tuottamaan palveluja niiden saatavuutta ja saavutettavuutta koskevien määräaikojen puitteissa, asiakkailla tarjotaan mahdollisuutta hankkia palvelut asiakasselillä.

33.7 Diagnostiset palvelut

Diagnostisilla palveluilla tarkoitetaan palveluita, joiden tehtävänä on osaltaan auttaa potilaan taudinmäärittystä ”oikeiden” hoito- toimenpiteiden mahdollistamiseksi.

Laboratoriotutkimus on kokonaisuus, jolla ihmisen terveydentilaa selvitetään pääsääntöisesti potilaasta otetusta näytteestä suoritettujen laboratoriotutkimusten avulla.

Kuvantamis- eli radiologinen tutkimus on tutkimus- ja toimenpidetkokonaisuus, jolla ihmisen terveydentilaa selvitetään ja hoidetaan radiologisin keinoin. Tutkimuksen osia ovat röntgen- tai muihin radiologiin menetelmiin perustuva kuvantaminen, valmistelu- ja oheistoimintoineen.

Asiakasmaksut

Palveluista peritään asiakasmaksulain mukaiset asiakasmaksut.

Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus

Laboratorion näytteenottopalvelut järjestetään niin, että kaikissa kuntakeskuksissa ja päivittäistavaroiden asiointialueilla (valtaosalla asukkaista alle puolen tunnin matkan päässä kotoa) on vähintään yksi sellainen toimipaikka, jossa on saatavilla ajanvaraukseen perustuvia laboratorion näytteenottopalveluja (T3=5)

Kuvantamisen palvelut järjestetään niin, että kaikissa seutukuntakeskuksissa ja erikoistavaroiden asiointialueilla (valtaosalla asukkaista alle tunnin matkan päässä kotoa) on vähintään yksi sellainen kuvantamisen toimipaikka, jossa on saatavilla ajanvaraukseen perustuvia kuvantamisen palveluja (T3=5)

Palveluiden sisältö sekä saatavuus ja saavutettavuus määritellään tarkemmin liitteenä olevissa palvelukuvauksissa.

Palveluiden tuottaminen

Seuraavat tutkimukset sisällytetään suoran valinnan palveluihin (tässä esimerkin omaisesti, määrittely tarkentuu myöhemmin)

1. *Laboratoriotutkimukset:* kemialliset, mikrobiologiset ja sytologiset tutkimukset, PAD:t
2. *Pikadiagnostiikka- ja vieritutkimukset:* mm. verensokerimittaus, pika-CRP, pika-StrA, pika-INR, virtsan liuskatestit
3. *Kuvantamistutkimukset:* Kliinisessä päätöksenteossa tarvittavat, Käypä hoito -suositusten mukaiset radiologiset tutkimukset (natiiviröntgenkuvat, ultraäänitutkimukset, CT- ja magneettitutkimukset)
4. *Diagnostiset ja hoidolliset toimenpiteet:* yleislääketieteen alaan kuuluvat seuraavat tutkimukset: rasisergometria, sydämen kaikukuvaus, ENMG- ja EMG-tutkimus, Meditracer-tutkimus, Holter-tutkimus, spirometria, gastro- ja colonoskopia, unipolygrafia, PEF-seuranta, vuorokausi-verenpaine seuranta, ABI-mittaus
5. *Valtakunnallisen seulontaohjelman mukaiset seulontatutkimukset* kuten mammografia- ja papa- sekä diabeetikkojen silmänpohjaseulonnat.

Suoran valinnan palveluihin sisältyviä sote-keskuspalveluita voivat tuottaa maakunnan sote-keskuspalveluja tuottavat tuotanto-organisaatiot ja maakunnan hyväksymät muut sote-keskuspalveluiden tuottajat.

Muut kuin suoran valinnan palveluihin liittyviin vastaanottopalveluihin liittyvät diagnostiset palvelut sekä kaikki sellaiset sisällytetyt diagnostiset palvelut tuottaa maakunnan ei-valinnanvapauspalveluja tuottava liikelaitos.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyä myöhemmin.

33.8 Apu- ja hoitovälinejakelu

Apuvälinejakelulla tarkoitetaan asiakkaalle lyhytaikaiseen lainaan annettavien apuvälineiden, kuten kyynärsauvojen tai elastisten tukien luovuttamista sekä opastusta ja neuvontaa niiden käyttöön. Apuvälinepalvelut määritellään tarkemmin tämän järjestämissuunnitelman kohdassa 30.11.7.

Hoitotarvikejakelulla tarkoitetaan terveydenhuoltolain mukaista sairauden hoitoon liittyvien, yksilöllisesti määriteltyn tarpeeseen ja terveydenhuollon ammattihenkilön suorittamaan arviointiin ja seurantaan perustuvaa hoitotarvikkeiden jakelua. Hoitotarvikejakelu on osa potilaan kokonaishoitoa ja sisältää sairaanhoidollista ohjausta ja yksilöllistä neuvontaa sekä tarvittaessa kotikäynnin. Hoitotarvikejakelun yhteydessä opastetaan aina asiakkaan lisäksi tarvittaessa myös omaisia, läheisiä ja omaishoitajia.

Asiakasmaksut

Apuvälineiden ja sairauden hoitoon liittyvien hoitotarvikkeiden jakelu ovat asiakkaille maksuttomia.

Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus

Apuvälineiden ja hoitotarvikkeiden jakelupalvelut tarjotaan sote-keskuksissa niin, että ne ovat valtaosalle asiakkaista saavutettavissa enintään puolen tunnin päässä kotoa.

Palveluiden tuottaminen

Apuvälineiden ja hoitotarvikkeiden jakeluun liittyvästä neuvonnasta ja ohjauksesta sekä niiden käytännön jakelusta vastaavat sote-keskukset. Sote-keskuspalveluiden tuottajana voivat olla maakunnan sote-keskuspalveluja tuottavat tuotanto-organisaatiot ja maakunnan hyväksymät muut sote-keskuspalveluiden tuottajat asiakkaiden tekemien valintojen mukaisesti.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyä myöhemmin.

34 Päivystyksen palvelut

Päivystyspalvelut muodostavat kansalaisten kannalta selkeän, sujuvan ja saumattoman kokonaisuuden niin, että kansalaiset saavat äkilliseen sairastumiseen, vammaan, pitkäaikaissairauden vaikeutumiseen, toimintakyvyn alenemiseen ja hoivan ja hoidon puutteeseen sekä muihin vakaviin terveydellisiin ja sosiaalisiin ongelmiinsa tarvitsemansa hoidon ja palvelun asuinpaikastaan riippumatta koko maakunnan alueella.

Päivystyksellistä hoidontarpeen arviointia tehdään päivystyksen neuvontapalveluissa, sote-keskuksissa ja yhteispäivystyksessä. Päivystyksen neuvontapalvelut tarjoaa päivystyksellisen hoidon tarpeen arvioinnin yhteydessä myös terveysneuvontaa ja ohjaa tarkoituksenmukaiseen hoitopaikkaan.

34.1 Yhteispäivystys

Palvelukuvaus

Yhteispäivystyksessä hoidetaan päivystysasetuksen mukaisesti potilaita, joiden hoitoa ei voi kiireellisyys vuoksi siirtää seuraavaan päivään tai viikonlopun yli, tai jos kiireellisen hoidon toteutuminen muualla on epävarmaa. Yhteispäivystyksen yhteydessä järjestetään myös sosiaalipäivystystä äkillisten tilanteiden varalle ja selviämisyksikön palveluja somaattisen tai psykiatrisen hoidon tarpeessa oleville päihtyneille potilaille.

Päivystysyksikön yhteydessä toimii eri erikoisalojen yhteinen *päivystys- ja infektio-osasto*, jossa hoidetaan ensisijaisesti lyhyttä hoitoaika (< 2 vrk) edellyttäviä päivystyspotilaita.

Asiakasmaksut

Palveluista peritään asiakasmaksulain mukainen asiakasmaksu

Palvelujen saatavuus ja saavutettavuus

Sairaanhoidon perustason kiirevastaanottoja järjestetään sote-keskuksissa niin, että palvelut ovat valtaosalle saavutettavissa tunnin matkan päässä kotoa (*jokaisen sote-keskustuottajan on tarjottava vähintään yhdessä maakunnan alueella sijaitsevassa toimipisteessä perustason kiirevastaanoton palvelut niin, että ne ovat sote-keskukseen listautuneiden asiakkaiden saavutettavissa maakunnan alueella joka päivä*).

Ilta- ja yöaikainen perustason kiirevastaanotto ja päivystys sekä erityistason päivystys järjestetään liikelaitoksen Sairaala Novan palveluna Jyväskylässä.

Selviämisaseman ja seurantaosaston palvelut järjestetään liikelaitoksen Sairaala Novan yhteydessä Jyväskylässä.

Suun terveydenhuollon särkypäivystys järjestetään sairaala Novan yhteydessä Jyväskylässä ja yöaikana Kuopion yliopistollisessa sairaalassa.

Palveluiden tuottaminen

Sote-keskus tuottaa päiväaikaisen perustason sairaanhoidon kiirevastaanoton palvelut. Sote-keskuspalveluiden tuottajana voivat olla maakunnan sote-keskuspalveluja tuottavat tuotanto-organisaatiot ja maakunnan hyväksymät muut sote-keskuspalveluntuottajat.

Maakunnan ei-valinnanvapauden piirissä olevia palveluja tuottava liikelaitos tuottaa päivystysasetuksen mukaisesti ympärivuorokautisen erityistason sairaanhoidon päivystyksen, ilta- ja yöaikaisen sairaanhoidon yhteispäivystyksen sekä suun terveydenhuollon särkypäivystyksen.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyä myöhemmin.

34.2 Sosiaalipäivystys

Sosiaalipäivystys järjestää kiireelliset ja välttämättömät sosiaalipalvelut kaikenikäisille kuntalaisille kaikkina vuorokauden aikoina. Asiakkaan tarvitsema välitön turva ja huolenpito järjestetään erilaisissa sosiaalisissa hätä- ja kriisitilanteissa.

Palvelukuvaus

Sosiaalipäivystyksen tehtäviin kuuluu asiakkaiden välittömän tuen ja avun tarpeen arviointi ja palveluiden järjestäminen sekä tarvittavien viranomaispäätösten tekeminen.

Asiakkaita pyritään tukemaan mahdollisimman vähän heidän yksityisyyteensä ja itsemääräämisoikeutensa puuttuvalla tavalla ja järjestämään tarvittava tuki ensisijaisesti asiakkaiden kotona.

Sosiaalipäivystystä toteutettaessa toimitaan yhteistyössä mm. muiden sosiaalipalveluiden tuottajien, ensihoitopalvelun, terveydenhuollon päivystyksen, pelastustoimen, poliisin ja hätäkeskuksen kanssa. Yhteispäivystyksessä järjestetään tarvittavat sosiaalipäivystys- ja terveyssozialityön palvelut.

Sosiaalipäivystyksen asiakkaana voi olla esim. asianmukaista hoivaa vaille jäänyt ikääntynyt tai lapsi, lähisuhdeväkivaltaa kokenut henkilö tai nuori ongelmineen. Lisäksi erilaiset vaara- ja uhkatilanteet sekä onnettomuudet voivat edellyttää välittömiä sosiaalipalveluita. Tällaisia ovat esimerkiksi tulipalot, liikenneonnettomuudet, heitteillejätöt, rikoksen uhriksi joutuminen sekä suuria ihmisryhmiä koskevat häiriötilanteet.

Sosiaalipäivystys osallistuu psykososiaalisen tuen toteuttamiseen kiireellisissä tilanteissa. Kriisi- ja häiriötilanteissa tarvitaan psyykkisen tuen ja sosiaalityön tehtävien lisäksi usein käytännön auttamistoimia.

Sosiaalipäivystyksessä asiakkuudet ovat ajallisesti lyhytkestoisia. Päivystystyöhön kuuluu jatkopalveluiden tarpeen arviointi ja asiakkaan ohjaaminen niihin.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Sosiaalipäivystyspalvelut ovat saavutettavissa ympäri vuorokauden koko Keski-Suomen maakunnan alueella.

Asiakasmaksut

Sosiaalipäivystyksen palvelut ovat asiakkaalle maksuttomia.

Palveluiden tuottaminen

Maakunnan ei-valinnanvapauspalveluja tuottava liikelaitos tuottaa ympärivuorokautisen sosiaalihuollon päivystyksen.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyä myöhemmin.

35 Ensihoidon palvelut

Palvelukuvaus

Ensihoidon palveluilla tarkoitetaan äkillisesti sairastuneen tai loukkaantuneen potilaan hoidon tarpeen arviointia ja kiireellistä hoitoa ensisijaisesti terveydenhuollon hoitolaitoksen ulkopuolella (pl. meripelas- tuslaissa tarkoitetut tehtävät). Palveluun sisältyy potilaan kuljettaminen lääketieteellisesti arvioiden tarkoituksenmukaisimpaan hoitoyksikköön ja äkillisesti sairastuneen tai vammautuneen potilaan jatko- hoitoon liittyvät siirrot, silloin kun potilas tarvitsee siirron aikana vaativaa ja jatkuvaa hoitoa tai seuran- taa.

Ensihoidon palveluihin on sisällytetty lisäksi myös ensivastetoiminta. Ensivastetoiminnalla tarkoitetaan hätäkeskuksen kautta hälytettävissä olevan muun yksikön kuin ambulanssin hälyttämistä äkillisesti sairastuneen tai loukkaantuneen potilaan tavoittamisviiveen lyhentämiseksi ja yksikön henkilöstön an- tamaa hätäensiapua, joka on määritelty ensihoidon palvelutasopäätöksessä. Ensivasteyksikkönä voi toimia esimerkiksi poliisi- tai paloauto, jonka henkilöstö on saanut asiaankuuluvan koulutuksen.

Ensivasteyksikkö on hätäensiapuun kykenevä yksikkö ja sen tehtävänä on tavoittaa hätätilapotilas mahdollisimman nopeasti ja aloittaa välittömät ensihoitotoimet. Ensivasteyksikkö ei korvaa ambulans- sia.

Perustason ensihoitoyksiköllä on valmius huolehtia potilaan peruselintoiminnoista tapahtumapaikalla ja kuljetuksen aikana.

Hoitotason ensihoitoyksiköllä on valmius aloittaa potilaan hoito tehostetun hoidon tasolla ja toteutta- maan kuljetus siten, etteivät potilaan elintoiminnot vaarannu.

Kiireettömät ambulanssilla tehtävät *siirtokuljetukset* eivät ole varsinaisesti ensihoidon tehtäviä, ellei potilaan tila edellytä aktiivista seurantaa tai hoitoa matkan aikana.

Asiakasmaksut

Palveluista peritään asiakasmaksulain mukainen asiakasmaksu.

Saatavuus ja saavutettavuus

Ensihoidon palvelut järjestetään koko maakunnan alueella. Palveluiden saavutettavuus määritellään riskiluokkien mukaisesti. Riskiluokkien määrittelyn pohjana ovat toteutuneet ensihoidon- ja hätätilapo- tilastehtävät sekä asukasmäärä ja -tiheys. Ensihoidon tehtävät on jaettu kiireellisyysluokkiin ja kullekin luokalle on määritelty saavutettavuutta koskevat tavoiteajat (8-120 min). Riskiluokat ja tavoitettavuus- aikatavoitteet määritellään tarkemmin YTA-alueen ensihoidon palvelutasopäätöksessä.

Palveluiden tuottaminen

Palvelun tuottamisesta vastaa maakunnan ei-valinnanvapauspalveluja tuottava liikelaitos sekä sen alihankkijat.

36 Henkilökohtainen apu

Palvelukuvaus

Henkilökohtainen apu on:

- Välttämätöntä toisen ihmisen antamaa apua niissä tavanomaiseen elämään liittyvissä toi- missa, jotka henkilö tekisi itse, mutta vamman tai sairauden vuoksi hän ei selviä niistä itse.
- Itsenäisen elämän mahdollistamista vaikeavammaiselle henkilölle.
- Vammaispalvelulain mukaista palvelua, johon palvelun myöntämiskriteerit täytävällä vaikea- vammaisella henkilöllä on subjektiivinen oikeus.

Henkilökohtaista apua järjestetään päivittäisiin toimiin kotona ja kodin ulkopuolella, myös työhön ja opiskeluun välttämätön määrä. Lisäksi harrastuksiin, yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämiseen tulee myöntää vähintään 30 h/kk henkilökohtaista apua.

Henkilökohtaisen avun ulkopuolelle jäävät sellaiset avun tarpeet, jotka edellyttävät pääosin hoivaa, hoitoa ja valvontaa.

Vammaispalvelulain mukaan maakunnalla ei ole erityistä velvollisuutta henkilökohtaisen avun järjestämiseen, jos vaikeavammaisen henkilön riittävää huolenpitoa ei voida turvata avohuollon toimenpitein. Tämä koskee tilanteita, joissa vaikeavammaisen henkilö tarvitsee vaativaa ja monialaista erityisosaamista sekä ympärivuorokautista sairaanhoidollista hoitoa edellyttäviä palveluja. Säännös koskee myös tilanteita, joissa henkilö on jo palvelu- tai hoidontarpeensa kannalta perustellusti laitoshoidossa.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Henkilökohtaista apua tarjotaan asiakkaiden palvelutarpeen mukaan kotiin ja asiakkaan tavanomaisiin arki- ja asiointiympäristöihin, työhön ja opiskeluun.

Palveluasumisen tai asumispalvelun piirissä oleville vaikeavammaisille henkilöille on järjestettävä henkilökohtaista apua myös kodin ulkopuolisiin päivittäisiin toimiin heidän välttämätöntä avuntarvettaan vastaavalla tavalla.

Asiakkailla tulee olla saatavilla eri vaihtoehtoja henkilökohtaisen avun toteuttamistapaan asuinpaikan sijainnista riippumatta.

Perusopetuksen osalta henkilökohtaisen avun ensisijainen järjestämisvastuu on kunnan opetustoimella.

Henkilökohtaista apua koordinoi maakunnallinen keskus/keskukset virka-aikana. Virka-ajan ulkopuoliseen sijaisten rekrytointitarpeeseen maakunta voi antaa asiakkaalle asiakassetelin.

Asiakasmaksut

Asiakasmaksulain 4 §:n mukaan henkilökohtainen apu on saajalleen maksutonta.

Palveluiden tuottaminen

Palvelu perustuu palvelutarpeen arviointiin, palvelusuunnitteluun ja viranomaispäätökseen. Palvelutarpeen arviointi ja palveluiden myöntämispäätös tehdään maakunnan palvelutarpeen arvioinnista vastaavassa liikelaitoksessa.

Palvelua tuotetaan työnantajamallilla, asiakassetelillä tai henkilökohtaisella budjetilla tai maakunnan liikelaitoksen toimesta.

Työnantajamallissa henkilökohtaisen avun päätöksen saamisen jälkeen asiakas palkkaa itselleen henkilökohtaisen avustajan ja huolehtii työnantajavelvoitteista. Henkilökohtaisen avustajan tehtävään ei ole pätevyysvaatimuksia, vaan asiakas voi valita avustajan, jonka kokee parhaiten vastaavan hänen tarpeita. Maakunta korvaa henkilökohtaisen avustajan palkkaamisesta aiheutuvat lakisäteiset kustannukset ja hoitaa tarvittaessa palkanlaskennan asiakkaan puolesta. Työnantajamalli perustuu vapaaehtoisuuteen. Työnantajaksi ryhtyvän henkilön tulee kyetä vastaamaan työnantajan velvollisuuksista ja hän suostuu toimimaan työnantajana saatuaan maakunnan liikelaitokselta riittävän ja ymmärrettävän selvityksen työnantajan velvollisuuksista ja vastuista. Suostumus kirjataan asiakassuunnitelmaan.

Henkilökohtaista apua tuotetaan asiakassetelillä, mikäli asiakas ei ole kykenevä hoitamaan työnantajan velvollisuuksia/ ei halua toimia työnantajana. Henkilökohtaista apua tuottavat maakunnan hyväksymät asiakaspalveluseleiden tuottajat.

Henkilökohtaisen avun järjestämiseen voidaan asiakkaalle antaa myös henkilökohtainen budjetti.

Henkilökohtaisen avun tuottaminen voi olla myös yhdistelmä edellä kuvatuista tavoista.

Riippumatta järjestämistavasta, vaikeavammaisen ihminen itse päättää siitä, mitä, missä, milloin ja miten hän saa henkilökohtaista apua ja sekä siitä, kuka häntä avustaa.

Henkilökohtaista apua koordinoi maakunnallinen henkilökohtaisen avun keskus, jossa hoidetaan avustajavälitystä, neuvotaan palkkaukseen ja työsuhteeseen liittyvissä asioissa työnantajaa sekä järjestetään koulutusta ja työnohjausta eri osapuolille. Koulutusta voidaan järjestää myös yhteistyössä järjestöjen yms. kanssa. Maakunnan liikelaitos toimii ns. sijaismaksajana henkilökohtaisen avustajan työnantajan valtuutuksella, jolloin henkilökohtaisten avustajien palkanlaskenta ja -maksaminen sekä lakisääteisten maksujen maksaminen tehdään maakunnan liikelaitoksen talous- ja henkilöstöpalveluissa.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyä myöhemmin.

37 Osastohoidon palvelut

Osastohoito lähisairaalassa tarkoittaa tässä yhteydessä ympärivuorokautista perustason sairaanhoitoa ja tutkimuksia tarvitsevien potilaiden hoitamista vuodeosastoilla.

Palvelukuvauks

Kuntoutusosastohoidolla tarkoitetaan lyhytaikaista osastohoitoa, jossa hoidetaan ja kuntoutetaan laaja-alaista kuntoutusta tarvitsevia sairaalasta jatkohoitoon siirtyneitä potilaita. Kuntoutusosastohoito koskee myös (ikäntyneitä) potilaita, joilla on avohoidossa todettu tehostetun kuntoutuksen ja toimintakyvyn arvioinnin tarve. Kuntoutusosastolla potilaalle taataan tarvittaessa mahdollisuus päivittäiseen fysioterapiaan sekä toimintaterapeutin arviointiin ja kuntoutukseen, puheterapeutin konsultaatioon ja apuvälinetarpeen arviointiin. Hoidon tavoitteena on kuntouttaa potilaat toimintakyvyltään sellaisiksi, että elämä omassa kodissa tai siihen verrattavassa paikassa on mahdollista. Hoito perustuu moniammatillisesti laadittuun kuntoutussuunnitelmaan, jonka toteuttamista jatketaan senkin jälkeen, kun potilas kotiutuu. Kuntoutusosastohoidon keskimääräiset hoitojaksot ovat noin 20 vuorokautta.

Lyhytaikaisella osastohoidolla tarkoitetaan potilaille akuuteissa sairaustilanteissa tarvittaessa tarjottavia vuodeosastopalveluja. Osastoilla hoidetaan sote-keskuksista tai yhteispäivystyksestä äkillisen hoidon tarpeen vuoksi osastolle hoitoon tulleita ja sairaalasta jatkohoitoon siirrettyjä potilaita kaikilta erikoisaloilta. Potilaat hoidetaan heidän päädiagnoosinsa ja hoitosuunnitelmansa mukaisesti niiden edellyttämällä tavalla. Potilaille taataan heidän tarpeidensa mukaisesti terveyttä, toimintakykyä ja kuntoutumista edistävää yksilöllistä, potilaan kokonaisvaltaisesti huomioon ottavaa ja suunnitelmallista hoitoa. Lyhytaikaisen osastohoidon hoitojaksot kestävät tyypillisesti 5–8 vuorokautta.

Mielenterveys- ja päihdepotilaiden osastohoidolla tarkoitetaan osastolla toteutettua hoitoa akuuteissa psyykkiseen oireilun tilanteissa. Asiakkaan palvelutarvetta arvioidaan ikäryhmäkohtaisesti, (esim. psykiatrisen hoito) ja mahdolliseen jo olemassa olevaan avohoitokontaktiin perustuen. Avohoito on mukana asiakkaan osastohoidossa, samoin tarpeen mukaan läheiset. Palvelujen kokonaisuutta koostaan asiakkaan palvelutarpeen mukaan jo osastohoidon aikana. Lähisairaalan osastolla asiakkaalle järjestetään mahdollisuuksien mukaan oma huone.

Lievien ja keskivaikeiden päihteistä johtuvien vieroitusoireiden hoidolla tarkoitetaan lähisairaaloiden osastoilla yleislääketieteen lääkärin ja alueiden päihdetiimien yhteistyönä toteutettua hoitoa. Osastohoidon aikana tehdään tarvittavat jatkohoitosuunnitelmat ja konsultoidaan tarvittaessa erityistason päihdelääkäriä tai päihdepsykiatria sekä muita moniammatillisen työryhmän jäseniä.

Osastoilla annetaan myös *saattohoitovaiheen* hoitoa.

Osastohoito erityistasolla tarkoittaa tässä yhteydessä ympärivuorokautista erikoissairaanhoitoa ja tutkimuksia tarvitsevien potilaiden hoitamista vuodeosastoilla.

Nuorten psykiatrisessa osastohoidossa hoidetaan potilaita, joille avohoidon keinot eivät riitä. Hoito perustuu lääkärin läheteeseen ja asiakassuunnitelmaan. Hoito on yleensä vapaaehtoista, kuitenkin mielenterveyslain mukaisesti toteutetaan myös tahdosta riippumatonta hoitoa. Nuorisopsykiatrinen osastohoito kohdistuu 13 - 17-vuotiaisiin nuoriin, joiden tutkimus tai hoito avohoidossa ei ole mahdollista tai hoidosta huolimatta tilanne avohoidossa vaikeutuu. Asiakkuus on voimassa kunnes nuori täyttää 18 vuotta tai tilanteen sitä vaatiessa enintään 22 ikävuoteen saakka. Nuorisopsykiatrista osastohoitoa tarvitaan myös akuuteissa tilanteissa, riippumatta siitä, onko nuorella aiempaa avohoitokontaktia tai ei. Akuuttitilanne voi liittyä esim. nuoren voimakkaaseen itsetuhoisuuteen tai muutoin hallitsemattomaan käytökseen, jonka taustalla on psykiatrinen syy. Hoito käynnistyy lääkärin läheteellä ja toteutuu yhdessä laadittavien suunnitelmien mukaisesti, suunnitelmaa laadittaessa mukaan otetaan myös nuoren perhettä sekä lähiverkostoa tarpeen mukaisesti. Hoito perustuu pääsääntöisesti vapaaehtoisuuteen, kuitenkin mielenterveyslain mukaisesti toteutetaan myös tahdosta riippumatonta hoitoa. Osastohoidon *tavoitteena* on voinnin vakiinnuttaminen siinä määrin, että avohoitokontaktia on mahdollista käynnistää tai jatkaa. Mielenterveyslain mukaisesti avohoito on ensisijaista ja osastohoitoa käytetään, mikäli ensisijainen palvelu ei ole nuoren vointiin liittyvistä syistä mahdollinen tai eteenpäin vievä.

Alaikäisen hoito järjestetään yksikössä, jossa on edellytykset ja valmiudet hoidolle. Alaikäisiä tulee mielenterveyslain mukaisesti hoitaa erillään aikuisista, jollei katsota olevan alaikäisen edun mukaista menetellä toisin. Nuorten osastohoidossa tulee huomioida myös perhe ja muu lähiverkosto. Nuoren perhe on tiiviisti mukana hoidon suunnittelussa ja perheelle tarjotaan tarvittavaa psykoedukaatiota ja tukea osastolla harjoiteltujen asioiden siirtämisessä arkeen. Nuoren hoitoon liittyvistä asioista tiedotetaan huoltajille. Hoito osastolla on moniammatillista, tiivistä yhteistyötä tehdään mm. sosiaalitoimen, koulujen ja oppilaitosten sekä sairaalakoulun kanssa.

Alaikäinen henkilö voidaan määrätä **tahdostaan riippumatta psykiatriseen sairaalahoitoon** enintään kolmeksi kuukaudeksi, jos hänellä todetaan vakava mielenterveyden häiriö ja jos hän sen vuoksi on hoidon tarpeessa siten, että hoitoon toimittamatta jättäminen olennaisesti pahentaisi hänen sairauttaan tai vakavasti vaarantaisi hänen omaansa tai muiden henkilöiden terveyttä tai turvallisuutta ja jos mitkään muut mielenterveyspalvelut eivät sovellu käytettäväksi. Tahdosta riippumattomaan hoitoon ottamista edeltää tarkkailulähete, mielenterveyslain mukainen tarkkailu osastolla, tarkkailulausunto, tarkkailuun otetun oma mielipiteen selvittäminen ja alaikäisen osalta vanhempien/ huoltajien kuuleminen. Päätöksen tahdosta riippumattomaan hoitoon määräämisestä tekee sairaalan nuorisopsykiatrista hoidosta vastaava ylilääkäri. Jos ennen kolmen kuukauden päättymistä näyttää ilmeiseltä, että hoidon jatkaminen on välttämätöntä sen jälkeenkin, mutta siitä ei päästä asiakkaan kanssa yhteisymmärrykseen, potilaasta on annettava uusi tarkkailulausunto sen selvittämiseksi, ovatko edellytykset hoitoon määräämiseen tahdostaan riippumatta edelleen olemassa. Ennen uuden päätöksen tekemistä potilaalla on mahdollisuus saada ulkopuolisen, riippumattoman lääkärin arvio ja lausunto hoidon tarpeesta. Uudella hoitoonmääräämispäätöksellä hoitoa voidaan jatkaa vielä enintään 6 kk, minkä jälkeen edellytykset hoitoon määräämiseen selvitetään tarvittaessa uudelleen samoin, kuin hoidon alkessa. Hoitoonmääräämispäätös on purettava heti, kun edellytykset sen voimassaololle lakkaavat.

Erityisen vaikeahoitoisille nuorille järjestetään hoitoa kyseistä tarkoitusta varten perustetuista Eva-yksiköistä, jotka palvelevat koko maata. Eva-yksikön hoito on tarkoitettu alaikäisille potilaille, joille tavanmukainen nuorisopsykiatrinen hoito ei syystä tai toisesta riitä.

Aikuisten psykiatrisessa osastohoidossa hoidetaan potilaita, joille avohoidon keinot eivät ajankohtaisesti riitä tai sovellu. Osastohoito perustuu yksilölliseen hoidontarpeen arviointiin, lääkärin läheteeseen, asiakassuunnitelmaan ja kiireellisyyteen (päivystyksellinen, kiireellinen ja kiireetön hoito). Hoito on mahdollisuuksien mukaan vapaaehtoista, mielenterveyslain mukaisesti toteutetaan myös tahdosta riippumatonta hoitoa. Hoito toteutetaan turvallisesti, moniammatillisesti sekä lakien, asetusten ja hoitosuosituksen mukaisesti. Hoidossa huomioidaan potilaan elinympäristö, vertaistuki ja läheiset, erityisesti lapset. Asiakassuunnitelma / hoito- ja kuntoutussuunnitelma tehdään yhdessä potilaan, läheisverkoston ja avohoidon kanssa. Päivystyksellisen tai kiireellisen hoidon perusteita ovat akuutti itsemurhavaara, akuutti psykoottinen oireilu, joko uutena oireiluna tai liittyen aiemmin diagnosoituun psykoosisairauteen ja vaikea psyykkisistä syistä aiheutuva toimintakyvyttömyys.

Tahdosta riippumatonta psykiatrista sairaalahoitoa toteutetaan potilaalle, jolla on todettu mielisairaus ja siitä johtuva hoidon tarve siten, että hoidotta jääminen olennaisesti pahentaisi hänen mielisairautaan tai vakavasti vaarantaisi hänen omaansa tai muiden henkilöiden terveyttä tai turvallisuutta, ja jos mitkään muut mielenterveyspalvelut eivät sovellu käytettäviksi tai ne ovat riittämättömiä. Hoidossa pyritään kunnioittamaan potilaan yksityisyyttä, ennakoidaan riskejä, toimimaan mahdollisimman tasavertaisessa vuorovaikutuksessa ja minimoimaan rajoittavien toimenpiteiden tarve turvallisten vuorovaikutussuhteiden, selkeiden toimintamallien ja asianmukaisen lääkehoidon keinoin. Osastohoidon tavoitteena on hoitotasapainon saavuttaminen, akuutin itsemurhavaaran väistyminen, psykoosioireiden helpottuminen ja toimintakyvyn koheneminen siten, että hoito voi jatkua avohoidossa. Tärkeää on myös huomion kiinnittäminen somaattiseen terveydentilaan ja sosiaaliseen toimintakykyyn ja näihin puuttumisen tarvittaessa.

Hoitokeinoina ovat tutkimukselliset / hoidolliset/ terapeutiset/ keskustelut potilaan kanssa, lääkehoito ja muut biologiset hoidot (ECT eli sähköhoito ja TMS eli transkraniaalinen magneettistimulaatiohoito), perhekeskustelut, ryhmät, psykoedukaatio sekä kokonaisvaltaisen terveyden, oireiden hallinnan ja omahoitotaitojen edistäminen. Hoitosuunnitelman mukaisesti voidaan käyttää lisäksi toimintaterapeuttisia ja fysioterapeuttisia tutkimus- ja hoito- ja kuntoutusmenetelmiä. Tärkeä rooli on myös vertais- tuella ja kokemusasiantuntijoilla.

Päihderiippuvaisten vaativa osastohoito on tarkoitettu vieroitusoireissa hoitoon hakeutuville huumaus- aineiden käyttäjille, monipäihderiippuvaisille sekä päihdepsykiatrisille potilaille (ei tahdosta riippumaton hoito), Osastohoidossa hoidetaan potilaita, joille avohoidon tai lähisairaaloiden keinot eivät riitä. Hoidon tavoitteena on akuuttien vieroitusoireiden hoito, sitoutuminen päihdeongelman käsittelyyn sekä motivointi jatkokuntoutukseen. Laitosvieroitushoidon lisäksi osastolla toteutetaan opioidiriippu- vaisten korvaushoidon aloitus- /tehostus- /lopetusjaksoja sekä päihderiippuvaisten työ- ja toimintaky- vyn arviointijaksoja. Hoito toteutetaan lain ja asetusten sekä Käypä hoito -suositusten ja vaikuttavien hoitomuotojen mukaisesti huomioiden hoidon eettiset periaatteet ja hoitoketjun toimivuus

Mielentilatutkimukset: Valtion mielisairaalaissa voidaan sairaanhoitopiirin sairaalan esityksestä hoitaa mielisairaita ja muita mielenterveydenhäiriöitä potevia henkilöitä, joiden hoitaminen on erityisen vaarallista tai erityisen vaikeaa. Rikoksesta epäillyn tai syytetyn taikka mielentilan vuoksi rangaistukseen tuomitsematta jätetyn valtion mielisairaalaan ottamisesta päättää Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Oikeuspsykiatrinen hoito on THL:n päättämää tahdosta riippumatonta psykiatrista sairaalahoitoa. Hoitopäätös uusitaan viimeistään puolen vuoden kuluttua hoidon alkamisesta tai hoidon jatkamisesta. THL tekee päätökset siitä, voidaanko oikeuspsykiatrinen potilas siirtää sairaalahoidon vielä jatkuessa niin sanotulle valvonta-ajalle sairaanhoitopiirin toimintayksikön valvontaan puoleksi vuodeksi kerrallaan. Tällaisen valvotun avohoitjakson avulla on mahdollista arvioida potilaan selviytymistä sairaalahoidon ulkopuolella ennen päätöstä sairaalahoidon lopettamisesta.

Selviämishoitopalvelun tehtävänä on huolehtia päihtyneiden moniongelmaisten päivystyksellistä hoitoa tarvitsevien päihdepotilaiden tilanteen selvittelystä, hoidon tarpeen arvioinnista ja selviämishoidosta. Selviämishoitopalvelu ottaa vastaan päihtyneet päivystyksellisen tutkimuksen ja hoidon tarpeessa olevat potilaat. Hoitoon tulevalle potilaalle voi olla: mielenterveyden ongelma tai psyykkinen sairaus, päihdeongelma tai päihdesairaus, somaattisia sairauksia, sosiaalisten tai/ja taloudellisten vaikeuksien aiheuttama elämäntilannekriisi. Yksikössä keskitytään potilaan päihdeongelman ja mielen- terveyden ongelman sekä elämäntilanteen selvittelyyn ja ensihoitoon. Selviämishoidon tavoitteena on, että potilas on selvinnyt päihtymystilastaan, hänen psyykkinen, somaattinen ja sosiaalinen tilanne sekä mahdollinen päihdeongelma on kartoitettu, hänen mielenterveys- ja päihdepalvelujensa tarve arvioitu ja että hänet ohjataan tarvittaessa tarkoituksenmukaiseen tutkimukseen tai/ja jatkohoitoon.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Kuntoutusosasto ja lyhytaikaishoitoa on saatavilla erikoistavarakaupan asiointialueilla niin, että ne ovat valtaosalle kansalaisista saavutettavissa tyyppillisin asioinnissa käytettävien liikennevälinein alle tunnin matkan päässä kotoa.

Muut osastohoidon palvelut järjestetään pääsääntöisesti Jyväskylässä sairaala Novassa.

Asiakasmaksut

Palvelusta peritään asiakasmaksu, jotka maakunta vahvistaa vuosittain asiakasmaksujen vahvistamisen yhteydessä.

Palveluiden tuottaminen

Osastohoidon palveluiden tuottajana toimii ei-valinnanvapauden piirissä olevia palveluja tuottava maakunnan liikelaitos.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyä myöhemmin.

Saatavuus ja saavutettavuus

Palvelun tuottaminen

Erityistason osastohoidon palveluiden tuottamisesta vastaa maakunnan ei-valinnanvapauden piirissä olevien palveluiden liikelaitos.

Mielentilatutkimuksista ja oikeuspsykiatrisesta hoidosta vastaa Valtion mielisairaala.

37.1 Kotisairaالاتوiminta

Kotisairaalassa potilaalle annetaan sairaalatasoista hoitoa potilaan kotona. Sen vaihtoehtona on potilaan hoito joko lähisairaalan tai erityistason vuodeosastolla. Palvelun tarkoituksena on helpottaa sairaalasta kotiutumista, sairaan henkilön kotona selviytymistä ja kuntoutumista sekä tukea omaisia sairaan henkilön kotihoidossa.

Kotisairaalaan ohjautuu muun muassa päivystyspotilaita, saattohoitopotilaita, pitkäaikaista sairaala-hoitoa tarvitsevia potilaita maakunnan liikelaitoksen vuodeosastoilta, infektio- ja haavahoitopotilaita. Kotisairaalapalveluihin kuuluvat myös mm. näytteidenotto, kivunhoito, avanteiden hoito ja potilasohjaus. Potilas voidaan siirtää kotisairaalaan vain hänen omalla suostumuksellaan.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Kotisairaalapalvelua tuotetaan asiakkaan kotiin erikseen määriteltävillä kriteereillä.

Asiakasmaksut

Palvelusta peritään asiakasmaksu, jotka maakunta vahvistaa vuosittain asiakasmaksujen vahvistamisen yhteydessä.

Palveluiden tuottaminen

Palvelun tuottajana toimii ei-valinnanvapauden piirissä olevia palveluja tuottava maakunnan liikelaitos. Liikelaitoksen alihankkijoina voivat toimia myös muut palveluntuottajat.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyä myöhemmin.

38 Suun terveydenhuollon palvelut

Suun terveydenhuollon palveluiden järjestämisen tavoitteena on tukea ja kannustaa kansalaisia huolehtimaan omasta ja läheistensä suun terveydestä. Suun terveys huomioidaan kaikkien sote-palveluiden yhteydessä.

Kaikilta maakunnan hyväksymiltä sosiaali- ja terveyspalvelun tuottajilta edellytetään, että ne tunnistavat suun terveyteen liittyvät hoidon tarpeet, tukevat kansalaisia ja ohjaavat heidät tarvittaessa suun terveydenhuollon palveluiden piiriin.

Palvelukuvauks

Suun terveydenhuollon palveluilla tarkoitetaan suun terveyden edistämistä ja seuranta, tutkimista, hoidon suunnittelua, hoitoa ja hoidon seuranta yksilö-, yhteisö-, ympäristö- ja väestötasolla. Palveluihin kuuluvat myös em. osa-alueisiin liittyvät lausunnot ja todistukset. Palvelut sisältävät hammaslääkärin, suuhygienistin sekä hammashoitajan vastaanottopalvelut.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Lasten ja nuorten suun terveydenhuollon palvelut tarjotaan koulujen ja oppilaitosten toimitiloissa tai suun hoidon yksiköissä lähellä lasten ja nuorten muita normaaleja arkiympäristöjä niin, että palvelut ovat saatavilla valtaosalla enintään noin puolen tunnin matkan päässä kotoa. Oikomishoidon palveluja tarjotaan niin ikään koulujen ja oppilaitosten toimitiloissa tai niiden läheisissä suun hoidon yksiköissä, ellei hoidon luonne edellytä erityisvälineistöä ja osaamista, jolloin hoito järjestetään oikomishoitoon keskittyneissä toimipisteissä.

Aikuisasiakkaat saavat kaikki suun terveydenhuollon suoran valinnan palvelut valitsemastaan suunhoidon yksiköstä. Suunhoidon yksiköt voivat tarjota palveluja myös muina aikoina. Suunhoidon yksiköt tarjoavat asiakkailleen yksilöllisen tarpeen mukaisesti akuutti- ja kiireettömiä vastaanottopalveluja suunhoidon toimipaikoissa. Vastaanottoja toteutetaan ja asiakkaita palvellaan myös puhelimitse sekä digitalisaation tarjoamia mahdollisuuksia monipuolisesti hyödyntäen.

Suunhoidon yksiköt (tuottajat) voivat perustaa maakunnan alueelle palveluvalikoimaltaan eri tasoisia toimipaikkoja. Suunhoidon yksiköt (tuottajat) päättävät yksiköidensä palveluiden laajuudesta ja sijoitumisesta. Jokaisella suunhoidon yksiköllä on maakunnan alueella kuitenkin vähintään yksi sellainen toimipaikka, josta asiakkailta on mahdollisuus saada kaikki maakunnan määrittelemät suoran valinnan suun terveydenhuollon palvelut. Asiakkaat voivat käyttää valitsemansa palveluntuottajan kaikkia toimipaikkoja.

Suun terveydenhuollon ilt- ja viikonloppupäivystys järjestetään maakunnallisessa toimipisteessä. Suun terveydenhuollon yöaikaiset palvelut ovat saatavilla Kuopion yliopistollisessa sairaalassa.

Palveluiden sisältö sekä saatavuus ja saavutettavuus määritellään tarkemmin liitteenä olevissa palvelukuvauksissa.

Asiakasmaksut

Alle 18-vuotiaille palvelu on maksutonta. Muutoin käytössä ovat maksuasetuksen mukaiset asiakasmaksut, jotka maakunta vahvistaa vuosittain asiakasmaksujen vahvistamisen yhteydessä.

Palveluiden tuottaminen

Alle 17-vuotiaiden ja koulu- ja opiskeluterveydenhuollon piirissä olevien koululaisten ja opiskelijoiden suun terveydenhuollon palveluiden tuottajana toimii ei-valinnanvapauden piirissä olevia palveluja tuottava maakunnan liikelaitos.

Aikuisväestön suun terveydenhuollon suoran valinnan palveluiden tuottajina toimivat maakunnan suun terveydenhuollon suoran valinnan palveluja tuottava tuotanto-organisaatio ja muut maakunnan hyväksymät suun terveydenhuollon suoran valinnan palveluiden palveluntuottajat kansalaisten tekemien valintojen mukaisesti

Sairaalaympäristöä vaativat palvelut sekä päivystyspalvelut iltaisin, öisin ja viikonloppuisin tuottaa ei-valinnanvapauden piirissä olevia palveluja tuottava maakunnan liikelaitos.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyä myöhemmin.

39 Matka- ja joukkoliikennepalvelut

Matka- ja joukkoliikennepalveluilla edistetään maakunnan eri alueiden elinvoimaa ja ympäristöllisesti kestävästä liikkumisesta, turvataan koulu-, työmatka- ja asiointiyhteyksiä sekä liikkumismahdollisuuksia myös niille, joilla on iän, sairauden tai vamman takia liikkumiseen liittyviä erityistarpeita. Matka- ja joukkoliikennepalvelut suunnitellaan kustannusvaikuttavana kokonaisuutena ja palveluiden järjestämisessä huomioidaan maakunnan järjestämien muiden palveluiden saatavuudelle ja saavutettavuudelle asetetut tavoitteet.

Matka- ja joukkoliikennepalveluiden järjestämisessä huomioidaan väestöryhmien liikuttamisen tarkoitettun joukkoliikenteen ja henkilöetuisuuksiin perustuvien sosiaali- ja terveydenhuollon kuljetusten erityispiirteet.

Liikkumispalveluja koskevat oleelliset tiedot avataan, jolloin tiedot ja tietojärjestelmät mahdollistavat edellytykset kehittää matkaketjuja sekä parantaa toimintaedellytyksiä digitaalisation, uusi teknologioiden sekä liiketoimintakonseptien käyttöönotolle.

39.1 Joukkoliikenne

Joukkoliikenne on keskeinen osa liikennejärjestelmää ja sen suosimisella tavoitellaan yhdyskuntarakennetta, jossa palvelut ovat saavutettavissa muutenkin kuin yksityisautoilla ja liikkuminen sekä kuljetaminen ovat taloudellista ja ympäristöllisesti kestävä. Joukkoliikenteen järjestäminen perustuu lakiin liikenteen palveluista, liikennejärjestelmäsuunnitelmaan ja määriteltyyn joukkoliikenteen palvelutasoon.

Toimivilla joukkoliikennepalvelulla vaikutetaan liikkumisvalintoihin, elinympäristöön ja ihmisten hyvinvointiin sekä muiden palvelujen saavutettavuuteen ja mahdollistetaan uudenlaisten liikennepalvelujen syntyminen.

Palvelun kuvaus

Joukkoliikennepalveluita järjestetään väestöryhmien liikkumistarpeiden mukaisesti matkaketjujen toimivuutta korostaen. Maakunta järjestää joukkoliikennepalveluita Keski-Suomen alueella, lukuun ottamatta Jyväskylän, Muuramen ja Laukaan alueita, joiden joukkoliikenteestä vastaa toimivaltaisena viranomaisena Jyväskylän kaupunki. Liikennepalveluja hankitaan reiteille, joille liikennepalvelua ei markkinaehtoisesti synny tai aiemmin markkinaehtoisesti toteutettu liikenne päättyy. Järjestämistehtävään sisältyvät joukkoliikenteen palvelutasomäärittely, henkilöliikenteen ja henkilökuljetusten suunnittelu sekä joukkoliikennepalvelujen hankinnat.

Palvelun saatavuus ja saavutettavuus

Joukkoliikennepalveluiden saatavuus ja saavutettavuus määritellään tarkemmin joukkoliikenteen palvelutasokuvauksessa ja sen perusteella palveluntuottajan laatimissa liikenteen aikatauluissa.

Palvelun tuottaminen

Joukkoliikennepalvelut hankitaan markkinoilla toimivilta palveluntuottajilta.

Asiakasmaksut

Palveluntuottaja perii asiakkaalta maksun palvelun käytöstä.

Arvio tehtävien/palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Joukkoliikenteen ostopalveluiden vuosirahoitustarve on 2,0 milj. euroa. Rahoitustarve on arvioitu vuonna 2018 voimassa olevan palvelutasomäärittelyn mukaisesti.

39.2 Liikkumisen tukeminen vammaispalvelulain mukaisesti

Vammaisella henkilöllä on oikeus saada liikkumisen tuki kuljetuspalveluna hänelle soveltuvalla, esteettömällä ajoneuvolla, jos hänellä on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa eikä hän toimintarajoitteensa takia voi ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia käyttää julkista liikennettä.

Vammaispalvelulain mukaiseen kuljetuspalveluun kuuluvat vammaisen henkilön työssä käynnin, opiskelun, asioimisen, yhteiskunnallisen osallistumisen ja virkistykseen vuoksi tarpeelliset jokapäiväiseen elämään kuuluvat kuljetukset. Vammaisella henkilöllä on oikeus vähintään 18 yhdensuuntaiseen asiointi- ja vapaa-ajan matkaan kuukaudessa. Kuljetuspalveluilla turvataan vammaisille henkilöille kohtuulliset liikkumismahdollisuudet samoin kustannuksin kuin muille kansalaisille. Matkat voivat suuntautua asuinkunnan tai lähikunnan alueelle. Nämä kuljetuspalvelut voidaan vaihtoehtoisesti henkilön suostumukseen perustuen järjestää kokonaan tai osittain siten, että hänelle myönnetään matkojen sijaan kuljetuspalveluja enintään maakunnan määrittämään kilometrirajaan asti kunta- tai maakuntarajojen estämättä. Maakunnan liikelaitos voi päättää kuljetuspalvelujen jaksottamisesta korkeintaan yhden vuoden aikana käytettäväksi.

Työ- ja opiskelumatkat järjestetään tarpeen mukaisessa laajuudessa. Arvioitaessa työmatkoja koskevaa lähikuntaa on kiinnitettävä huomiota siihen, mikä on kuntalaisten normaali työssäkäyntialue ja mihin lähikuntaan on tavanomaista tehdä työmatkoja kyseessä olevalta paikkakunnalta. Työhön liittyvillä matkoilla tarkoitetaan yleensä matkoja asunnosta työpaikkaan ja takaisin. Työllä tarkoitetaan työsuhteeseen perustuvan toiminnan lisäksi myös yritystoimintaa. Työpäivän aikana tapahtuvat tavanomaiset työmatkat kuuluvat työnantajan korvattavaksi, eikä näihin voi lähtökohtaisesti käyttää kuljetuspalvelumatkoja.

Opiskelumatkojen myöntämisen edellytyksenä on, että matkat johtavat tutkinnon tai ammatin saavuttamiseen tai työntekomahdollisuuksien parantamiseen. Harrastusluonteista opiskelua ei voida pitää kuljetuspalveluihin oikeuttavina opiskeluun liittyvinä matkoina vaan näihin matkoihin tulee käyttää vapaa-ajan matkoja.

Kuljetuspalvelua ei saa käyttää Kelan sairaskorvauslain ja kuntoutuslain alaisiin matkoihin.

Kuljetuspalvelu voidaan järjestää käyttämällä takseja, invatakseja tai muuta kilpailutettua kalustoa. Kuljetuspalvelun avulla mahdollistetaan asiointi ym. niille henkilöille, jotka eivät vammansa vuoksi voi käyttää julkista joukkoliikennettä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia. Kuljetuspalvelu voidaan järjestää yksilökuljetuksina tai yhdistäen asiakkaiden kyytejä. Asiakkaalla voi olla oikeus myös saattaajaan, vakiotaksin käyttöön tai yksinkulkuoikeus. Näistä päätetään palvelupäätöksessä.

Kuljetuspalveluja voidaan yhdistellä toteutettavaksi samalla liikennevälineellä, jollei siitä aiheudu matkustusajan kohtuutonta pitenemistä tai muuta kohtuutonta haittaa vammaiselle henkilölle.

Uuden vammaispalvelulakiluonnoksen mukaan maakunnan liikelaitos voi antaa vammaisen henkilön käyttöön auton tai myöntää taloudellista tukea auton hankintaan, jos tämän tuen tarve on liikkumisessa tavanomaisen elämän toiminnoissa runsasta ja jatkuvaluontoista. Jos maakunta on antanut vammaisen henkilön käyttöön auton, tällä on oikeus saada vähintään 24 yhdensuuntaista matkaa vuodessa vapaa-ajan toimintaan, sosiaaliseen osallistumiseen tai tavanomaiseen elämään kuuluvaan toimintaan, jollei tätä pienempi määrä riitä turvaamaan välttämätöntä liikkumista.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Esteetön ja toimiva julkinen joukkoliikenne mukaan lukien kutsu- ja palveluliikenne on ensisijainen tapa järjestää kaikille soveltuva liikkuminen. Asiakkaiden liikkuminen turvataan asuinpaikasta riippumatta. Palvelu voidaan järjestää eri tavoin asuinpaikasta riippuen. Matkat järjestetään maakunnallisen kyydinvälityspalvelun kautta.

Asiakasmaksut

Asiakkaalta peritään enintään viimeisimmän matkahuollon hinnaston mukainen bussilippumaksu (omavastuuosuus) kuljetun kilometrimäärän mukaisesti.

Palveluiden tuottaminen

Palvelut tuotetaan asiakaseteleillä/taksikortilla. Palveluntuottajina toimivat maakunnan hyväksymät kuljetuspalveluiden tuottajat.

39.3 Sosiaalihuoltolain mukaiset matkat

Sosiaalihuoltolain mukaisia liikkumista tukevia palveluja järjestetään henkilöille, jotka eivät kykene itsenäisesti käyttämään julkisia liikennevälineitä sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen toimintakykyä alentavan syyn takia ja jotka tarvitsevat palvelua asioimisen tai muun jokapäiväiseen elämään kuuluvan tarpeen vuoksi.

Vammaispalvelulakiin nähden ensisijaista sosiaalihuoltolain mukaista liikkumisen tuen palvelua järjestetään aikatauluihin perustuvan asiointiliikenteen, kutsuohjatun palveluliikenteen tai yksilöllisten kuljetusten avulla. Liikkumisen tukea voidaan järjestää myös mm. julkisten liikennevälineiden käytön ohjauksella ja ohjatulla harjoittelulla, saattajapalveluna, ryhmäkuljetuksina, korvaamalla taksilla, invataksilla tai muulla vastaavalla ajoneuvolla tapahtuvan kuljetuksen kohtuulliset kuljetukset. Yksilöllisiä kuljetuksia myöntämiskriteerit täyttäneille henkilöille voidaan myöntää enintään 8 yhdensuuntaista matkaa kuukaudessa. Matkat voivat suuntautua lähimpään asiointikeskukseen. Kuljetuspalvelua voi käyttää arkisin ma-pe klo 8-18 välisenä aikana.

Kuljetuspalvelua ei saa käyttää Kelan sairaskorvauslain ja kuntoutuslain alaisiin matkoihin.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Esteetön ja toimiva julkinen joukkoliikenne mukaan lukien kutsu- ja palveluliikenne on ensisijainen tapa järjestää kaikille soveltuva liikkuminen. Asiakkaiden liikkuminen turvataan asuinpaikasta riippumatta. Palvelu voi olla eri tavoin järjestettyä asuinpaikasta riippuen. Matkat järjestetään maakunnallisen kyydinvälityspalvelun kautta.

Asiakasmaksut

Asiakkaalta peritään enintään voimassa olevan matkahuollon hinnaston mukainen bussilippumaksu (omavastuuosuus) kuljetun kilometrimäärän mukaisesti.

Palveluiden tuottaminen

Palvelut tuotetaan asiakaseteleillä/taksikortilla. Palveluntuottajina toimivat maakunnan hyväksymät kuljetuspalveluiden tuottajat.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyä myöhemmin.

39.4 Saattajapalvelut

Kuljetuspalvelua on täydennettävä saattajapalvelulla, jos se on välttämätöntä. Saattajapalveluja järjestetään vammaiselle henkilölle silloin, kun hän tarvitsee toisen henkilön apua niin paljon, että kuljetajan antama apu ei ole riittävä. Saattajapalvelun tarkoituksena on mahdollistaa kuljetuspalvelujen käyttö. Saattajapalvelu voi sisältyä sekä vammaispalvelulain että sosiaalihuoltolain mukaisiin kuljetuksiin.

Saattajapalveluilla tarkoitetaan välittömästi ennen matkaa, matkan aikana tai välittömästi matkan jälkeen tapahtuvaa avustamista. Saattajana voi toimia esimerkiksi kuljetuspalveluasiakkaan läheinen tai henkilökohtainen avustaja.

Asiakasmaksut

Saattajapalvelu on maksutonta asiakkaalle eikä saattajan matkasta saa periä maksua.

Palveluiden tuottaminen

Täydentyä myöhemmin.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyä myöhemmin.

39.5 Siirtokuljetukset laitosten välillä

Täydentyä myöhemmin.

39.6 Majoitus

Täydentyä myöhemmin.

40 Työterveyden palvelut

Työnantajilla on lakisääteinen velvollisuus tarjota työntekijöilleen työterveyshuoltopalveluja. Ne voivat hankkia palvelut maakunnalta tai yksityisiltä palveluntuottajilta. Maakunta järjestää alueellaan työterveyshuoltolain säädetyt ehkäisevät työterveyshuollon palvelut ja näin osaltaan varmistaa, että kaikilla maakunnan alueella toimivilla työnantajilla, yrittäjillä ja omaa työtä tekevillä on mahdollisuus saada työterveyshuollon palveluja.

Työikäisen väestön hyvinvointi, terveys ja työkyky huomioidaan maakunnan järjestämissä palveluissa ja hoito- ja palveluketjuissa. Työssä käyvällä väestöllä on työnantajan kautta vähintään lakisääteinen työterveyshuolto, joka painottuu ennaltaehkäisevään ja työkykyä tukevaan toimintaan.

Suoran valinnan palveluiden tuottajat (sote-keskus ja suunterveydenhuolto) sekä ei-valinnanvapauspalveluiden tuottajan, maakunnan liikelaitoksen, ja alueella toimivien työterveyshuoltojen on tehtävä yhteistyötä asiakkaidensa eri hoitotahojen kanssa sekä toteutettava maakunnallisia lähete- ja ohjauskäytäntöjä eri potilasryhmien osalta kuten yhteistyöstä työikäisten hoito- ja palveluketjuissa on kuvattu. Työterveyshuollot osallistuvat näin osaltaan asiakkaan asiakassuunnitelman toteuttamiseen.

Työterveyshuoltopainotteinen sairaanhoito on työnantajalle vapaaehtoista ja sitä ei näin ollen ole kaikilla työntekijöille työterveyshuollon osalta tarjolla. Työikäisen sairaanhoito, työkyky painottuen, on osa maakunnan hoito- ja palveluketjuja, liittyen mm. sote-keskusten vastaanotto toimintaan, sekä kuntoutukseen ja muihin palveluprosesseihin. Sote-keskusten palveluntuottajilla tulee olla osaamista liittyen työikäisen väestön työkyvyn arviointiin ja terveyden arviointiin suhteessa työhön. Tämä koskee sekä työssäkäyviä että työttömiä työikäisiä asiakkaita.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Täydentyä myöhemmin

Palvelun tuottaminen

Täydentyä myöhemmin.

41 Lääkehuoltopalvelut

Täydentyä myöhemmin.

42 Pelastustoiminta

Pelastustoiminnan tarkoituksena on pelastaa ja suojata ihmisiä, omaisuutta ja ympäristöä onnettomuuden uhatessa tai sattuesssa sekä rajoittaa onnettomuudesta aiheutuvia vahinkoja ja lieventää onnettomuuden seurauksia. Sen lisäksi pelastustoimintaan kuuluu hälytysten vastaanottaminen, väestön varoittaminen, uhkaavan onnettomuuden torjuminen

Palvelukuvaus

Pelastustoimintaan kuuluvat seuraavat tehtävät:

- väestön varoittaminen
- onnettomuuden torjuminen
- vaarassa olevien ihmisten, ympäristön ja omaisuuden suojaaminen ja pelastaminen sekä
- öljyntorjunnasta huolehtiminen.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Pelastustoiminnan palvelut järjestetään koko maakunnan alueella. Pelastustoiminnan palvelutaso määritellään tarkemmin maakuntavaltuuston vahvistamassa palvelutasopäätöksessä. Palvelutasopäätöstä tehtäessä huomioidaan kansallisesti merkittävät riskit, selvitetään alueella esiintyvät uhat ja arvioidaan niistä aiheutuvat riskit sekä määritellään pelastustoiminnan tavoitteet, käytettävät voimavarat, palvelut ja niiden taso. Sisäministeriön asetuksella voidaan säätää tarkemmin palvelutasopäätösten sisällöstä, rakenteesta, seurannasta ja arvioinnista.

Pelastustoiminnan palvelut suunnitellaan ja toteutetaan siten, että ne voidaan hoitaa mahdollisimman tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla ja että onnettomuus- ja vaaratilanteissa tarvittavat toimenpiteet voidaan suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti. Keski-Suomen olosuhteissa tehokas ja viivytyksetön pelastustoiminta on toteutettavissa tehokkaasti vain tiheän taajamiin sijoitetun palveluverkon avulla, jossa hyödynnetään merkittävässä määrin sopimuspalokuntia päätoimisen henkilöstön rinnalla. Samaa moniosaa-va henkilöistöä voidaan hyödyntää myös terveystoimen ensihoitotehtävissä.

Palveluiden tuottaminen

Pelastustoiminta tuotetaan maakunnan ei-valinnanvapauspalveluja tuottavan liikelaitoksen toimesta.

Kunnat huolehtivat alueellaan sammutusveden hankinnasta pelastustoiminnan tarpeisiin ja vesihuoltolaissa tarkoitettu vesihuoltolaitos ja tälle vettä toimittava vesilaitos toimittaa vettä vesijohtoverkostossa sammutusvesisuunnitelmassa määritellyllä tavalla pelastustoiminnan tarpeisiin. Suomen ympäristökeskus, Liikenteen turvallisuusvirasto ja puolustusvoimat osallistuvat alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen pelastustoimintaan siten kuin uudistettavassa pelastuslaissa tarkemmin säädetään.

Asiakasmaksut

Täydenty.

43 Varautuminen

Varautumisella tarkoitetaan toiminnan jatkuvuuden varmistamista kaikissa olosuhteissa maakunnan alueella. Varautumista tehdään suunnittelemalla ja ennakoimalla häiriö- ja vaaratilanteita sekä poikkeusoloja etukäteen ja tarjotaan eri toimijoille varautumiseen liittyvää harjoittelua ja koulutusta. Maakunta tukee ja yhteen sovittaa alueen toimijoiden varautumista ja riskienhallintaa.

Maakunnan eri toimijoiden yhteinen varautuminen sekä maakuntarajat ylittävä suunnittelu edellyttävät laajaa yhteistyötä. Maakunnallista varautumista organisoidaan poikkihallinnollisen valmiustyöryhmän toimesta. Valmiustyöryhmän tehtävänä on tukea maakunnallista päätöksentekoa, koordinoida vallitsevaa tilannetta ja luoda maakunnan sekä eri toimijoiden yhteinen, poikkihallinnollinen arvio kussakin tilanteessa tarvittavista varautumistoimenpiteistä.

Maakunta järjestäjänä määrittelee palveluntuottajien varautumisvelvoitteet sopimuksissa sekä huolehtii määriteltyjen velvollisuuksien toteutumisen valvonnasta. Ylimaakunnalliset varautumistehtävät huomioidaan maakunnan valmiussuunnittelussa. Ylimaakunnallisia varautumistehtäviä keskitetään muutamien maakuntien hoidettavaksi. Naapurimaakuntien tehdään varautumisyhteistyötä.

Maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvista palveluista tuotetaan poikkihallinnollista tilannekuvatoimintaa. Tällä tarkoitetaan maakunnan järjestämisvastuulla olevien palveluiden tietojen kokoamista yhteiseksi tilannekuvaksi toiminnan johtamista varten. Tuotettava ja muiden toimijoiden käyttöön välitettävä maakunnan tilannekuva tukee viranomaisia ja alueen toimijoita niiden omassa johtamistoiminnassaan. Turvallisuuden- ja varautumisen tilannekuvaa on käsitelty järjestämissuunnitelmassa kohdassa 11.1.3.

Varautumisen päämääränä on huolehtia onnettomuuksien ja häiriötilanteiden ehkäisystä ja valmistautumisesta toimintaan niiden uhatessa. Varautuminen tarkoittaa valmistautumista ennakolta erilaisiin suuronnettomuuksiin, kriisitilanteisiin tai mahdolliseen sodan aikaan. Varautumisella pyritään ehkäisemään vaaratilanteita ja valmistaudutaan toimimaan kriisin aikana.

Maakunnan tehtävät varautumisessa häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin voidaan jakaa neljään kokonaisuuteen:

- yksilön ja yhteisön omatoimisen varautumisen tukeminen
- palveluntuottajien varautuminen
- maakunnan varautuminen ja
- maakunnan alueellinen yhteinen varautuminen.

43.1 Yksilön ja yhteisön omatoimisen varautumisen tukeminen

Omatoimisella varautumisella tarkoitetaan kansalaisten, yritysten, organisaatioiden ja taloyhtiöiden valmistautumista erilaisia onnettomuuksia, häiriötilanteita ja poikkeusoloja varten. Omatoimisella varautumisella pyritään ennaltaehkäisemään onnettomuuksia, tunnistamaan riskejä sekä toimimaan oikein tilanteissa, joissa normaali arki häiriintyy. Omatoiminen varautuminen käsittää niin arjen häiriöt kuin vakavat häiriöt ja kriisit.

Palvelukuvaus

Maakunnallisella turvallisuustyöllä vahvistetaan jokaisen kykyä kantaa oma vastuu turvallisuudesta. Maakunnan asiakkaiden turvallisuuden tunteen ja tietoisuuden vahvistuminen on maakunnan turvallisuustyön keskeisimpiä tavoitteita. Omatoimista varautumista tuetaan muun muassa viestinnän keinoin sekä järjestämällä koulutuksia.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Omatoimisen varautumisen tukemisen palvelut tulee olla kaikkien keskisuomalaisten saatavissa. Viestinnällä pyritään saavuttamaan mahdollisimman kattavasti maakunnan väestö. Koulutusta tarjotaan eri kohderyhmille.

Palveluiden tuottaminen

Palveluiden tuottajana toimii ei-valinnanvapauden piirissä olevia palveluja tuottava maakunnan liikelaitos tai tuottajista riippumaton maakunnan yksikkö.

Asiakasmaksut

Koulutuksista voidaan periä maksu.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyy myöhemmin.

43.2 Palveluntuottajien varautuminen

Maakunnan tehtävä on varmistaa palveluidentuottajien riittävä varautuminen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Kukin maakunnan palveluntuottaja (maakunnan omat liikelaitokset ja muut tuottajat) vastaavat omasta varautumisestaan. Varautumista ohjaa toimialojen oma lainsäädäntö, valmiuslaki sekä järjestäjän vaatimukset.

Tehtäväkuvaus

Maakunnan on varmistettava, että siltä osin kuin on kysymys palvelujen hankinnasta ulkopuolisilta tahoilta, hankintaa koskeviin sopimuksiin on kirjattava tarvittavat määräykset ostettujen palvelujen turvaamisesta häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Myös ulkopuolisten tahojen varautumisjärjestelyiden yhteensovittamisesta maakunnan oman varautumisen kanssa on huolehdittava.

Palveluiden tuottaminen

Toimialat vastaavat omasta valmiussuunnittelustaan. Yhteensovittamistehtävää voi hoitaa ei-valinnanvapauden piirissä olevia palveluja tuottava maakunnan liikelaitos tai tuottajista riippumaton maakunnan yksikkö. Sopimuksista ja valvonnasta vastaa järjestäjä.

Asiakasmaksut

Palveluista ei peritä asiakasmaksuja.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyy myöhemmin.

43.3 Maatilojen varautumiseen liittyvät tehtävät

Maatilojen varautuminen on tehtävä, jolla pidetään yllä VAP-viljelijöitä (vapautettu aseellisesta palveluksesta). Osa Keski-Suomen viljelijöistä on varattu poikkeusolojen varalle turvaamaan elintarviketuotannon jatkuvuutta.

43.4 Varautumisen alueellinen yhteensovittaminen maakunnassa

Maakunta sovittaa yhteen alueella toimivien viranomaisten, kuntien, elinkeinoelämän ja järjestöjen varautumista huolehtimalla yhteiseen varautumiseen liittyvistä tehtävistä.

Maakunta vastaa varautumisen alueellisista yhteensovittamisen tehtävistä ja antaa eri organisaatioilla varautumiseen liittyvää asiantuntija-apua. Yhteisellä varautumisella ja siihen liittyvällä yhteensovittamisella tarkoitetaan alueen kaikkien toimijoiden laaja-alaista, poikkihallinnollista, toimijat ja toimialat kokoavaa verkostomaista kiinteää ja jatkuvaa yhteistyötä sekä yhteistyön järjestämistä. Kyse ei kuitenkaan ole varautumisen alueellisesta johtamisesta, sillä vastuu varautumistoimenpiteistä on lainsäädännön mukaan mukana olevilla organisaatioilla.

Kunnilta maakunnalle siirtyvät tehtävät sekä palveluiden tuottajien turvallisuusvastuut ja -velvollisuudet määritellään sopimuksissa. Maakunnan tavoitteena on suorittaa tehtäväkokonaisuuteen liittyvä toiminnallinen suunnittelu ja siihen liittyvät valmistelut yhteistyössä alueen muiden toimijoiden kanssa siten, että verkostomainen yhteensovittamiseen tähtäävä yhteistyö palvelee laajasti maakunnan alueen toimijoita niiden varautumisessa ja yhteistoiminnan kehittämisessä. Alueellisen varautumisen tehtävätavoitteita ovat Keski-Suomen maakunnan valmiussuunnitelman ja siihen sisältyvän riskianalyysin laatiminen sekä maakunnan alueen valmius- ja häiriötilanneharjoitusten järjestäminen.

Palvelukuvaus

Maakunnan tehtäviin kuuluu:

- rakenteiden luominen varautumisen yhteensovittamiselle
- alueellisesti merkittävien riskien poikkihallinnollisen arviointityön järjestäminen
- turvallisuuteen vaikuttavien toimintaympäristön muutosten poikkihallinnollisen seuranta- ja arviointityön järjestäminen
- tarpeellisen yhteistoiminnan järjestäminen varautumisen suunnittelussa sekä
- maakunnan alueen valmius- ja häiriötilanneharjoitusten järjestäminen.

Alueellinen yhteinen varautuminen järjestetään verkostomaisena rakenteena, jonka ylimpänä toimielimenä toimii Keski-Suomen valmiustoimikunta. Jäsenistö koostuu aluetason organisaatioiden ylimmästä johdosta. Valmiustoimikunnan sihteeristö valmistelee käsiteltävät asiat ja vastaa sovittujen asioiden viemisestä käytännön tasolle. Sihteeristön kokoonpanoon kuuluu maakunnan osalta palvelutuo-
tannon varautumisen henkilöt.

Paikalliset ja alueelliset varautumiseen liittyvät työryhmät kootaan osaksi maakunnan varautumisverkostoa (esimerkiksi seutukunnat). Kuntien varautumisen tukeminen kuuluu maakunnan tehtäviin.

Palveluiden saatavuus ja saavutettavuus

Täydentyy myöhemmin.

Palveluiden tuottaminen

Maakuntajohtaja toimii valmiustoimikunnan puheenjohtajana.

Varautumisen sihteeristö huolehtii pysyvänä tehtävänä esim. ennakoivasta toimintaympäristön muutosten poikkihallinnollisesta seurannasta ja arvioinnista.

Sihteeristö valmistelee valmiusfoorumin asialistalla olevia asioita ja tekee esityksiä yhteisiksi linjauksiksi.

Asiakasmaksut

Palvelusta ei peritä asiakasmaksuja.

Arvio palveluiden käytöstä ja maakunnalle aiheutuvista kustannuksista

Täydentyy myöhemmin.

Liite 1. Suunnitelmassa käytettyjä keskeisiä käsitteitä

Asiakasohjaus: Asiakasohjaus on nimensä mukaisesti sidottu ”asiakkuuteen” eli palvelusuhteeseen asiakkaan ja maakunnan tai maakunnan järjestämiä palveluja tuottavan palveluntuottajan kanssa. Asiakkaalla tarkoitetaan laajasti sekä sosiaali- ja terveystalouden asiakasta tai potilasta että esimerkiksi kasvupalveluiden sekä maatalouspalveluiden asiakkaita tai yritysasiakkaita. Asiakasohjauksen tehtävä on varmistaa, että asiakas saa oikeaa palvelua oikeasta paikasta ja oikeaan aikaan.

Asiakassuunnitelma on asiakkaan palvelutarpeen perusteella laadittava suunnitelma siitä, miten hänen tarvitsemansa sosiaali- ja terveystaloudet sekä muut maakunnan järjestämisvastuulla olevat palvelut käytännössä toteutetaan. Asiakassuunnitelmaan kirjataan kaikki asiakkaan palvelut ja se, miten palvelut olisi paras järjestää. Suunnitelma kattaa asiakkaan koko palvelupolun.

Asiakassuunnitelman avulla varmistetaan palvelutarpeiden arviointi kokonaisuutena. Asiakassuunnitelman laatii asiakkaan oma sosiaali- ja terveyskeskus (sote-keskus) tai maakunnan liikelaitos. Asiakas osallistuu oman suunnitelmansa tekemiseen.

Asiakassuunnitelma on kokoava suunnitelma. Se voi pitää sisällään osia nykyisin käytössä olevista suunnitelmista kuten aktivointisuunnitelmasta, kuntoutussuunnitelmasta, potilassuunnitelmasta tai sosiaalipalveluiden asiakassuunnitelmasta.

Elinvoima: Elinvoima kuvaa maakunnan elinkeinoelämän vireyttä, väestön hyvinvointia, alueen uudistumiskykyä ja kykyä ennakoida muutoksia. Se kuvaa myös maakunnan kykyä tehdä yhteistyötä eri toimijoiden kanssa asukkaiden hyvinvoinnin, maakunnan elinkeinorakenteen ja monimuotoisuuden edistämiseksi. Elinvoima kuvaa maakunnan kykyä uudistua ja tehdä uudenlaisia ratkaisuja palveluiden järjestämiseksi ja yhteistyön vahvistamiseksi koko Keski-Suomen alueella.

Hoito- ja palveluketju: Hoitoketjulla tarkoitetaan yleisesti perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon sopimusta moniammatillisesta yhteistyöstä. Se kuvaa asiakkaan ympärille palvelutarpeen mukaisesti koottavaa moniammatillista palvelua.

Palveluketjusta puhutaan silloin, kun hoitoketjuun liitetään esimerkiksi sosiaalihuollon tai kasvupalvelujen tarjoamia palveluita. Myös järjestöjen tarjoamat palvelut sekä kulttuuripalvelut voivat olla määritelty osa hoito- ja palveluketjua.

Hyvinvointi: Hyvinvointi-käsite viittaa suomen kielessä sekä yksilölliseen hyvinvointiin että yhteisötason hyvinvointiin. Yhteisötason hyvinvoinnin ulottuvuuksia ovat mm. elinolot, kuten asuinolot ja ympäristö, työhön ja koulutukseen liittyvät seikat, kuten työllisyys ja työolot, sekä toimeentulo. Yksilöllisen hyvinvoinnin osatekijöiksi taas luetaan sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttaminen, onnellisuus ja sosiaalinen pääoma. (Lähde THL)

Järjestäjä: Järjestämisellä tarkoitetaan tässä yhteydessä Keski-Suomen maakunnan järjestämisvastuuta, jossa ylintä päätösvaltaa käyttää vaaleilla valittu maakuntavaltuusto. Järjestämisellä tarkoitetaan maakunnan oikeudellista vastuuta siitä, että lailla säädetyt palvelut ja velvoitteet tulevat maakunnassa hoidetuiksi.

Maakunta määrittelee järjestämissuunnitelmassaan, miten se hoitaa lakisääteiset vastuunsa sekä mihin asioihin ja palveluihin Keski-Suomi tulevaisuudessa panostaa. Järjestämissuunnitelma kuvaa myös, minkälaisia viranomais tehtäviä ja palveluita asiakkaille tarjotaan. Maakunta määrittelee suunnitelmassa myös sen, ketkä voivat tuottaa palveluja ja toteuttaa maakunnan vastuulla olevia tehtäviä. Maakunta järjestäjänä asettaa myös tuottajille vaatimuksia ja kannusteita tehtävien hoitamiseen. Järjestäjän vastuulla on valvoa, että sovitut ehdot ja laatuvaatimukset toteutuvat.

Kasvupalvelut: Kasvupalveluilla tuetaan Keski-Suomen talouden ja elinkeinotoiminnan kasvua ja kansainvälistymistä. Kasvupalveluilla edistetään uutta yritystoimintaa, yritysten kasvua, uudistumista ja kansainvälistymistä sekä vastataan työmarkkinoiden muutoksiin.

Kasvupalveluilla tuetaan ja ohjataan Keski-Suomen talouskehitystä, uuden työn ja uusien työpaikkojen syntymistä sekä osaavan työvoiman saatavuutta. Kasvupalveluilla turvataan Keski-Suomen hyvinvointipalvelujen rahoitusta. Kasvupalvelulla tähdätään väestön taloudelliseen hyvinvointiin, korkeaan työllisyysasteeseen ja osallisuuden lisääntymiseen. Lisäksi kasvupalveluiden avulla edistetään henkilöasiakkaiden työllistymistä.

Monikanavainen tiedotus ja asiointi: Maakunnan asukkaat voivat valita kulloiseenkin tilanteeseen sopivan tavan etsiä ja saada tietoa maakunnan järjestämistä palveluista sekä niiden laadusta. Tiedonsaannin lisäksi myös varsinainen **asiointi** eri palveluissa voi tapahtua useita eri tapoja hyödyntäen. Tiedonsaanti ja asiointi voivat perustua kasvokkain saatavaan palveluun, erilaisiin sähköisiin palveluihin (verkko, palveluportaalit, applikaatiot) tai puhelinpalveluun. Tiedonsaanti ja ohjaus ovat osa asiakasneuvonnan ja palveluohjauksen kokonaisuutta.

Palveluohjaus: Palveluohjauksella tarkoitetaan henkilökohtaista neuvontaa ja ohjausta maakunnan vastuulla olevissa palveluissa silloin, kun asiakas tarvitsee useita eri palveluita ja kun yleinen ohjaus ja neuvonta eivät ole riittävää. Palveluohjauksella varmistetaan asiakkaan yksilöllisten palveluiden yhteensovittaminen sekä palveluiden eteneminen sovitusti sekä määritellään eri toimijoiden vastuunjako. Henkilö, joka palveluohjausta toteuttaa, nimetään erikseen asiakkaan tarpeen mukaan. Palveluohjauksella varmistetaan asukkaiden yhdenvertainen kohtelu eri palveluissa. Palveluohjaus on asiakkaan rinnalla kulkemista tilanteissa, joissa tarvitaan useita maakunnan järjestämisvastuulla olevia palveluita.

Saatavuus: Saatavuudella tarkoitetaan sitä, mitä palveluita asiakkaat voivat saada maakunnan järjestämänä. Saatavuutta kuvaavat myös ne kriteerit, joilla palveluita myönnetään.

Saavutettavuus: Saavutettavuus kuvaa maakunnan yhteyksiä maailmalle ja koko maahan. Miten alueen yritykset saavat tuotteensa maailmalle, miten matkailijat tai businesskumppanit löytävät tiensä maakuntaan. Saavutettavuus kuvaa tässä suunnitelmassa myös sitä, miten maakunnan eri alueilla liikutaan ja pystytään hyödyntämään elinkeinoelämän palveluita.

Saavutettavuudella tarkoitetaan sitä, miten kaukana ja missä ajassa eri palvelut ovat tarjolla asukkailla. Saatavuus voi tarkoittaa aikarajaa, jolla päästään lääkärin vastaanotolle yhtä lailla kuin aikaa, jossa asukkaan on saatava päätös palveluiden myöntämisestä. Saavutettavuus voi kuvata myös digitaalisten palveluiden saatavuutta tai liikkuvien palveluiden käyttöä.

Sosiaaliohjaus: Sosiaaliohjaus on sosiaalihuoltolain mukaista sosiaalipalvelua. Sosiaaliohjauksella tarkoitetaan yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen neuvontaa, ohjausta ja tukea palvelujen käytössä sekä yhteistyötä eri tukimuotojen yhteensovittamisessa. Tavoitteena on yksilöiden ja perheiden hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen vahvistamalla elämänhallintaa ja toimintakykyä. Erona sosiaaliohjaukseen on huomioitava, että valinnanvapauslain mukaan laillistetun sosiaalihuollon ammattilaisen antamaa ohjausta ja neuvontaa annetaan jatkossa sosiaali- ja terveyskeskuksissa eli sote-keskuksissa.

Sosiaali- ja terveyskeskus eli sote-keskus: Sosiaali- ja terveyskeskuksesta eli sote-keskuksesta asiakas saa terveystalvveluita ja sosiaalipalveluita. Sote-keskus on verrattavissa nykyisiin terveyskeskuksiin, mutta Keski-Suomen maakunnassa keskuksiin viedään nykyistä laajemmin myös sosiaalipalveluita ja esimerkiksi tulevaisuuden kasvupalveluita. Asiakkaalla on oikeus valita, missä sote-keskuksessa hän asioi.

Keski-Suomessa olevista sote-keskuksista pyritään muodostamaan kokonaisvaltaisia kansalaisten palvelukeskuksia, joista asukkailla on mahdollisuus saada sosiaali- ja terveystalvveluiden lisäksi valtaosa muistakin maakunnan järjestämistä vastaanotto- ja asiointiluoitoisista palveluista. Maakunnan järjestämien palvelujen lisäksi sote-keskuksiin pyritään kokoamaan myös kuntien, järjestöjen ja muiden toimijoiden tarjoamia kansalaisten hyvinvointiin ja terveyteen liittyviä palveluja ja toimintoja.

Tuottaja: Tuottajat tuottavat Keski-Suomen asukkailla niitä palveluita, joita järjestämissuunnitelmassa kuvataan. Maakunnan oma palvelutuotanto on yksi tuottajista. Julkisen tuotannon rinnalla toimivat

kaikki ne muut maakunnan hyväksymät toimijat, jotka henkilökuntineen tarjoavat järjestäjän määrittelemiä palveluita.

Järjestämissuunnitelmassa määriteltäviä palveluita voivat tuottaa maakunnan liikelaitos/liikelaitokset ja maakunnan yhtiöt, markkinoilla toimivat yritykset ja järjestöt.

Lisää termejä on määritelty alueuudistuksen internet-sivuilla, <https://alueuudistus.fi/so-tesanasto>

Liite 2: Ehdotus järjestölähtöisen toiminnan määrittelymiseksi

Keski-Suomessa on noin 550 sosiaali- ja terveysalan paikallisyhdistystä (=sote-järjestöt). Piiritoimijoita on 11 ja valtakunnallisten liittojen aluetoimistoja seitsemän. Keski-suomalaisista sosiaali- ja terveysalan paikallisyhdistyksistä suurin osa (145) on ikääntyneiden parissa toimivia, monialajjärjestöjä on 102 (mm. maa- ja kotitalous- sekä SPR:n paikallisyhdistykset), sairaus- ja vammaisjärjestöjä (94), lapsi- ja perhetyön järjestöjä 86 (eniten MLL:n paikallisyhdistyksiä ja vanhempaintoimijoita) sekä yleisen terveyden ja hyvinvoinnin järjestöjä 63 (eniten Marttaliiton jäseniä).

Mielenterveys-, päihde- ja riippuvuustyön järjestöjä on 34, nuorisoalan järjestöjä 9, pelastusalan vapaaehtoisjärjestöjä 9 ja omaisjärjestöjä 6. Työllisyyden edistämisen parissa toimii lisäksi kymmeniä (arviolta noin 30) järjestöjä ja säätiöitä, jotka tarjoavat usein hankerahalla mm. työpajatoimintaa ja kuntouttavaa työtoimintaa sekä työkokeilu-, palkkatuki- ja oppisopimuspaikkoja. Tarkempia lisätietoja Yhdistystorilla. Lähde: SOSTEn jäsenjärjestöjen paikallisyhdistykset sekä hankkeen yhteistyökumppaneilta kerätty tieto.

Sote-järjestöjen toiminnan kohderyhmänä voivat olla toiminnasta riippuen kaikki maakunnan asukkaat tai hyvinkin pieni erityisryhmä. Usein toiminta suunnataan tiettyyn erityistä tukea tarvitsevaan ihmisryhmään, esim. terveydellisessä tai sosiaalisessa riskiryhmissä olevat, syrjäytymisvaarassa olevat tai jo syrjäytyneet, pitkäaikaissairaat ja vammaiset henkilöt, omaiset, maahanmuuttajat, vanhukset, lapset ja nuoret, työelämän ulkopuolella olevat tai muut erityistä tukea tarvitsevat ihmisryhmät. Sote-järjestöt tavoittavat usein sellaisia kohderyhmiä, jotka ovat jääneet syystä tai toisesta julkisten palvelujen ulkopuolelle tai tarvitsevat niitä täydentävää tukea. Järjestöt tukevat myös kansalaisten osallisuutta ja ehkäisevät yksinäisyyttä sekä syrjäytymistä tarjoamalla osallisuuden paikkoja.

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen toiminta voidaan jakaa mm. seuraavalla tavalla:

- 1) Yleishyödyllinen, perinteinen yhdistystoiminta
- 2) Järjestölähtöinen auttamistoiminta
- 3) Palvelutuotanto.

Monen järjestön ainutlaatuisuus ja vaikuttavuus sekä kyky kehittää toimintojaan perustuu näiden eri tapojen ja toimintojen yhdistelmään.

Sosiaali- terveysjärjestöjen yleishyödyllinen toiminta

Sote-järjestöjen yleishyödyllinen toiminta on perinteistä yhdistystoimintaa. Toiminnan pääasialliset tukijat ja yhteistyökumppanit ovat nykyisellään kunnat. Keski-Suomen järjestökartoituksen (2018) mukaan hieman yli puolet järjestöistä sai vuonna 2017 kunta-avustusta tai muuta taloudellista tukea kunnalta tai kunnilta. Melkein kaikki Keski-Suomen kunnat myöntävät myös tiloja yleishyödyllisten järjestöjen käyttöön maksutta.

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yleishyödyllinen toiminta pitää sisällään mm. erilaista tukea elämäntilanteeseen, toimintaa ja tekemistä, tiedotusta ja verkostoja, osallisuutta ja palveluiden yhdyspinnalla olevaa järjestölähtöistä toimintaa.

Tukea elämäntilanteeseen

- Matalan kynnyksen neuvonta ja palveluihin ohjaaminen: Ihmisten arjen selviytymistä, hyvinvointia tukevaa sekä ennaltaehkäisevää ja tietoa lisäävää neuvontaa ja ohjausta. Perustuu vahvaan järjestön kohderyhmän liittyvään erityisosaamiseen ja tuntemukseen sekä kokemuksellisuuteen ja vertaisuuteen.
- Keskusteluapu ja tuki: Yksilölle tarkoitettu keskustelumahdollisuus omasta elämäntilanteesta ja sitä kautta tarjottava tuki.

- **Ystävätoiminta:** Vapaaehtoistyön muoto, jossa tuetaan ihmisiä erilaisissa elämän ja arjen haasteissa ja jossa toimiminen vaatii usein erityistä osaamista. Vaatii toimivaa koordinoitua ja ammatillista ohjausta; ystävien koulutusta, valintaa, välitystä, tukea ja virkistystä.
- **Tukihenkilötoiminta:** Vapaaehtoisuuteen perustuva pidempikestoinen suhde tukijan ja tuettavan välillä.
- **Vertaistoiminta:** Vapaamuotoista tai järjestäytyntä ihmisten keskinäistä apua ja tukea, joka perustuu yhteenkuuluvuuden tunteeseen ja yhteisiin kiinnostuksen kohteisiin tai samankaltaisiin elämäkokemuksiin. Toiminnassa on keskeistä vastavuoroisuus, tasavertaisuus, toisen ihmisen kunnioittaminen sekä luottamus. Kansalaisjärjestölähtöisen toiminnan ydintä, vapaaehtoisuuteen ja keskinäiseen auttamiseen perustuvana toimintana kustannustehokasta ja vaikuttavaa. Vertaistoimintaa ylläpitävällä järjestöllä on vastuu toimijoistaan ja vertaisilla on oikeus riittävään tukeen.
- **Vertaistuki:** Toisten auttamiseen ja tukemiseen tähtäävää toimintaa, jossa tavoitteena on tukea osallistujien hyvinvointia ja jaksamista. Vertaistukiryhmät ovat useimmiten ammatillisesti tuettuja tai ohjattuja, pitkäkestoisia ryhmiä.

Toimintaa ja tekemistä

- **Toimintakykyä tukeva ryhmätoiminta:** Tarkoituksena on estää tai hidastaa kohderyhmän fyysisen, psyykkisen, kognitiivisen tai sosiaalisen toimintakyvyn heikkenemistä. Kohderyhmänä ovat useimmiten henkilöt, joilla on toimintakyvyn heikkenemistä ennustavia riskitekijöitä tai joilla on jo toimintakykyä alentava sairaus, vamma tai vaikea elämäntilanne. Näillä väestöryhmillä on usein monenlaisia ja laaja-alaisia työ- ja toimintakyvyn haasteita esimerkiksi pitkittyneen työttömyyden, mielenterveysongelmien, oppimisvaikeuksien, syrjäytymisen, sairauksien tai vammojen vuoksi.
- **Liikunta-, harraste- ja kulttuuriryhmät:** Sote-järjestöjen matalan kynnyksen hyte-toimintaa, joka on usein muokkautunut tarvelähtöisesti ja vapaaehtoistoiminnan pohjalta. Toiminta on räätälöityä juuri kohderyhmän tarpeisiin. Keskeistä on erityisryhmän tarpeiden hyvä tunteminen sekä mahdollisuus toiminnan kautta osallisuuteen ja harrastuksiin.
- **Virkistystoiminta:** järjestöjen jäsenistölleen järjestämät retket, juhlat yms, joiden tarkoituksena on jäsenten aktivoiminen sekä yhteenkuuluvuuden ja osallisuuden tunteen lisääminen
- **Järjestöt välittävät ensihädän aineellista tukea.** Mm. ruoka- ja vaateapu ovat järjestötoiminnan kautta tarjonneet välittömän ensiavun niitä tarvitseville.

Tiedotusta ja verkostoja

- **Asiantuntija-, tiedontuotanto- ja tiedotustoiminta:** Järjestötyössä asiantuntijuus on ns. avointa asiantuntijuutta. Se on laaja-alaista, ihmistä lähellä olevaa ja kehittämisorientoitunutta. Taustalla on tieteellisen tiedon lisäksi erityistä osaamista ja näkemystä kohderyhmästä sekä siihen liittyvistä arjen erityispiirteistä. Järjestöt toteuttavat myös erilaisia kartoituksia ja kyselyitä jäsenistölleen tai laajemmalle joukolle jonkin asiantilan selvittämiseksi. Tietoa kannattaa hyödyntää palveluiden kehittämistyössä.
- **Kansalaistaitojen vahvistaminen:** Avointa vapaaehtoistoimintaa, jossa lisätään ja pidetään yllä kuntalaisten kansalaistaitoja ryhmissä, kouluissa tai avoimissa koulutuksissa.
- **Verkostot:** Linkittävät yhteen erilaisia ammattiryhmiä, toimijoita ja sektoreita työskentelemään yhdessä. Sote-järjestöt ylläpitävät ja koordinoivat monia verkostoja sekä osallistuvat ja tekevät työtä erilaisissa maakunnallisissa, paikallisissa ja temaattisissa verkostoissa.

Osallisuutta

- Vapaaehtoistoiminnan koordinointi ja tuki: Vapaaehtoistoiminta on järjestötoiminnan ydintä. Vapaaehtoisen motiivi pohjautuu ajatukseen, että hän voi olla avuksi ja oppii jotakin tärkeää. Vapaaehtoistoiminnan laadukas, ammattimainen koordinointi vaatii rahaa sekä työntekijöitä. Tulevaisuudessa vapaaehtoistoiminnan rooli yhteiskunnassa kasvaa ja monimuotoistuu ja sen tuki sekä rahoitus varmistetaan kunnissa ja maakunnassa valtakunnallisten rahoittajien lisäksi.
- Avoimet kohtaamispaikat: Maksuttomia, matalankynnyksen periaatteella toimivia toimintakeskuksia, jotka tarjoavat paikkoja oleskeluun ja ajanviettoon sekä mahdollisuuksia saada erilaista tukea ja neuvontaa sekä välineitä oman terveyden ja muiden asioiden hoitamiseen ja nettiasiointiin. Kansalais- ja järjestötalot toteuttavat toimintaansa sekä järjestöjen ammattilaisten työnä että vapaana ja avoimena kansalaistoimintana. Keski-Suomeen on myös perusteilla kohtaamispaikkaverkosto, jolla tuetaan eri puolilla maakuntaa olevia erilaisia kohtaamispaikkoja, asukastupia yms.
- Asukastuvat: Tapaamispaikkoja ja "olohuoneita" samalla alueella asuville ihmisille. Ne tarjoavat mahdollisuuden osallistua ohjattuun toimintaan, vaikuttaa oman asuinympäristön viihtyvyyteen ja palveluihin, kahvitella tai syödä edullinen lounas, lukea lehtiä, seurustella muiden kanssa ja osallistua vapaaehtoistoimintaan. Asukastuvissa on usein myös maksuttomat tietokoneet käytössä ja asiointiapua saatavilla. Usein kunnat tarjoavat maksutta asukastupien tilat ja kolmannen sektorin toimijat pyörittävät toimintaa.
- Tyttöjen ja poikien talot: Nuorille tarkoitettuja avoimia kohtaamispaikkoja, joihin voi mennä oleskelemaan, lukemaan lehtiä, osallistumaan harrasteryhmiin sekä keskustelemaan omaan elämään liittyvistä asioista joko vertaisten tai aikuisten ammattilaisten.

Järjestöjen yleishyödyllisen toiminnan kuvauksen taustana on käytetty ESKO-koordinaatiohankkeen Järjestötoiminnan luokittelu -julkaisua (2013) sekä Varsinais-Suomessa tehtyä kuvausta järjestöjen hyte-toiminnasta.

Sosiaali- ja terveystajärjestöjen järjestölähtöinen auttamistyö

Järjestölähtöinen auttamistyö on toimintaa, jossa toimitaan julkisen sektorin vastuulla olevan palvelu- tai hoitoketjun jatkona tai rinnalla tai matalan kynnyksen paikkana. Toiminta edellyttää sekä vapaaehtoisten ja vertaisten että ammattilaisten toimimista yhdessä. Näitä toimintoja ei ole pidetty julkisten palveluiden ydinalueeseen kuuluvana eikä niiden ole tähän asti myöskään katsottu olevan markkinoilla tuotettavaa palvelua. Toiminnan rahoitus perustuu tällä hetkellä sekä veikkausvoittovaroihin (eli STEAn avustuksiin, aikaisemmin Raha-automaattiyhdistys RAY) että kuntien avustuksiin.

STEAn avustusten lisäksi toiminnan turvaaminen edellyttää kuntien ja maakuntien yhteistyötä ja tukea, koska STEA saattaa edellyttää ns. vastinparirahaa avustustensa rinnalle. Vuonna 2018 STEAn avustusrahaa tuli Keski-Suomeen 7,25 miljoonaa euroa.

Esimerkkejä järjestölähtöisestä auttamistyöstä:

- Mielenterveyskuntoutujien Klubitalot: Klubitalojen keskeinen tehtävä on tukea mielen sairauksista toipuvia henkilöitä kohti omatoimista elämänhallintaa ja itsenäistä elämää. Täydentävät lakisääteisiä mielenterveyspalveluita. Rahoitus jakautuu keskimäärin puoliksi kuntien ja Stean rahoituksen kanssa.
- Järjestölähtöinen kriisiauttaminen: Kriisiapua kriisipuhelimessa, verkossa, kasvokkain asiakastapaamisissa, ryhmissä sekä vapaaehtoisen antamaa kriisiapua tukikeskusteluissa tai henkilökohtaisissa tukisuhteissa. Auttamista, jossa ammattilaiset ja koulutetut vapaaehtoiset työskentelevät yhdessä. Asiakas ei tarvitse diagnoosia eikä lähetettä avun piiriin pääsemiseksi ja myös anonyymi asiakkuus on mahdollista. Toiminta ei ole voittoa tuottavaa eikä sillä korvata

julkisen sektorin lakisääteisiä palveluita eikä aiheuteta kilpailuhaittaa palveluita myyville yrityksille. Tällä hetkellä kriisi-keskustoimintaa rahoitetaan STEA:n toiminta-avustuksella ja kuntien tuella.

- Omaishoitajalomitus ja päivätoiminta: Päivätoiminnan kautta ja ohessa mahdollistuu vertais-tuen, tiedon, neuvonnan ja varhaisen tuen saaminen sekä osallisuus, joiden avulla monilla julkisten palvelujen tarve siirtyy eteenpäin. Päivätoimintaan osallistumisen tarvetta aiheuttavat esim. muistisairaudet, monet fyysisiä toimintarajoitteita aiheuttavat pitkäaikaissairaudet sekä ikääntyminen. Samoilla nimikkeillä järjestetään paljon toimintaa, joka ei ole lakisääteistä tai sote-palveluihin kuuluvaa hoitotoimintaa.
- Sopeutumisvalmennus: Ryhmämuotoista kuntoutusta mm. vammaisten ja pitkäaikaissairaiden henkilöiden sekä heidän läheistensä elämänhallinnan tukemisessa. Sopeutumisvalmennustoimintaa on monenlaista lakisääteisestä vammaispalvelusta ja lääkinnällisestä kuntoutuksesta järjestöjen vahvasti vertaisuuteen ja kokemusasiantuntijuuteen perustuviin tavoitteellisiin kursseihin.
- Kuntoutustoiminta: Asiakassuunnitelmassa on otettava huomioon asiakkaita edustavien sosiaali- ja terveysalan järjestöjen integroiminen kuntoutumisen asiantuntijoina, vertaistukijoina ja kehittäjinä osaksi asiakkaan kokonaisvaltaista kuntoutumisen prosessia, jotta vertaistuki ja muut järjestöjen vahvuudet saadaan suunnitelmalliseksi osaksi kuntoutumista. Järjestöt harjoittavat myös kuntoutuksen tutkimus-, kehittämis- ja kokeilutoimintaa. Lisäksi järjestöt tarjoavat tietoa kuntoutukseen hakeutumisesta ja kuntoutuspalveluista.
- Sosiaalinen kuntoutus: Järjestöt ovat olleet ja ovat keskeisiä sosiaalisen kuntoutuksen toteuttajia. Yleisimpiä kohderyhminä ovat esim. mielenterveyskuntoutujat, päihdeongelmaiset, maahanmuuttajataustaiset henkilöt, vankilasta vapautuvat ja erityistukea tarvitsevat ikääntyvät. Järjestöjen yhteistyökumppanina ovat olleet kunnat ja suurimpana rahoittajana STEA. Yleishyödyllinen järjestölähtöinen sosiaalinen kuntoutus erotetaan valinnanvapauden piirissä olevista asiakassetelipalveluista.

